Laf Evi

SERDAR AYSEV

AYRINTI

Türkçe Edebiyat Dizisi

SERDAR AYSEV

1962 yılında Ankara'da doğdu. DTCF Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Çeşitli kurumlarda Türkçe/ Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yaptı. Şiirleri Yaba, Sanat Rehberi, Yenigün Sanat dergilerinde yayımlandı. 1994 yılında şiirlerini *Ahvalin* adlı kitapta topladı. *Laf Evi* ilk romanıdır.

Ayrıntı: 645
Türkçe Edebiyat Dizisi: 11

Laf Evi
Serdar Aysev

Son Okuma
Hüseyin Kıran

© 2012, Serdar Aysev

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Gökçe Alper

Kapak Fotoğrafı
Flickr Select / Getty Images Turkey

Dizgi
Esin Tapan Yetiş

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No: 244 Topkapı/İst.
Tel.: (0212) 612 31 85
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım 2012
Baskı Adedi 2000

ISBN 978-975-539-670-5
Sertifika No: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Fax: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Serdar Aysev

Laf Evi

TÜRKÇE EDEBİYAT DİZİSİ

Melekler Evi
Göksel Yılmaz

Akhisar Düşerken
Mahmut Şenol

Kurumuş Nehrin Yatağında
Uğur Erkman

Gecedegiden
Hüseyin Kıran

Arıza Babaların Çatlak Kızları
Ayten Kaya Görgün

Zeval
Nihan Taştekin

Bir Zamanlar Bakırköy
Tahir Musa Ceylan

Önceki Çağın Akşamüstü
Ömer F. Oyal

Akvaryumda Ölü Bir Balık
Mürselin Kurt

Fevkalbeşer Sair Bey ve Suskunluğu
Ömer İzgeç

devr cevrinden şikâyet edene âşık demen
aşk mesti vâkıf-ı keyfiyyet-i devrân degül
(Fuzuli-Leyla ve Mecnun mesnevisinden bir gazel beyiti)

1

1. Koşuk
Aşk Bahsindedir

Görenlerin çoğunda eksiklik izlenimi bırakmasına karşın şimdi zarif bir simge olarak arz-ı endam eyleyen F'nin kan kırmızısını duvarın briketleri emmeye, briketler arasındaki boşluklarda kaynaşan envai çeşit börtü böcek algılamaya başladığında, kararlı duruşuyla A kendini göstermişti. Ayrıksı çengeliyle Ş yılankavi bir harita nehrini andırıyordu. İ vakurdu. Z, genellikle çocuklar arasında eğlence kaynağı olan el kaldırmadan ev resmi çizme oyunundan çıkıp gelmiş gibiydi. Anlamlı bir sözcük bütünü oluşturmak için hepsi M'nin ve E'nin gelmesini bekliyordu sakince.

M için Delikanlı, eğilerek fırçayı plastik kovaya daldırdı. Delikanlı'nın, kovanın, duvarın, Kız'ın, karanlığın, belli belirsiz se-

rinliğin, telaşın ve cisimleşmiş enselenme korkusunun bulunduğu sokakla ana caddenin birleştiği yerde, yan yana duran bir çöp bidonuyla bir ağaç gövdesini siper ederek çömelmiş bekleyen arkadaşının altı saniye önce çaldığı ıslığı nedense duymamıştı.

Asayiş ekibinin minibüsünü uzun huzmeli farlarından ve olağandışı rahvan ilerleyişinden (Gece vakti hangi araç boş caddelerde bu hızla giderdi? Bu olağandışılık, resmî araçlara sıradanlık veriyordu aslında) tanıdı. Kaçamazlardı. Sokak, arabanın farlarıyla aydınlanıyordu artık.

Kız Delikanlı'ya baktı. Çok kısa sürdü bu bakış.

Yapmaları gerekeni biliyorlardı. Delikanlı hızla doğruldu. Doğrulurken fırçayı kovanın içine atmış, sağ ayağıyla kovayı duvara doğru itmiş ve saklama güdüsüyle kovanın önüne geçerken Kız'ı tutup kendine çekmişti. Sonra iki eliyle Kız'ın yüzünü tuttu. *Teyzesinin oğlu: "Ne namusu lan! Ana bir, bacı iki; gerisine çal s...i!* Vazgeçecekti. Gülse miydi? Namus, ahlak düşünecek zaman değildi. İlk kez öpüşecekti. Sorun buydu. Bacakları hafifçe titredi. Ne yapması, nasıl yapması gerektiğini bilse öpecekti kızı. Gülmüş müydü? Bunu anlamak için Kız'ın far ışıkları altında kırpışıp duran gözlerine dikkatle baktı.Yok, gülmemişti. Aksi halde K:z'ın bakışlarında bir tuhaflık, "Ne oluyoruz?" edalı bir tepki görmez miydi? Görür müydü? Bilmiyordu.

Kız'ın gözlerinde değil, tüm yüzünde bir başka tuhaf ifade belirdi aniden. İkisinin de biraz bu ifadenin aniden belirmesinden, çokça da sinema çocuğu olmaktan, yapaylığını ve masumluğunu şaşmaz bir isabetle hemen hemen aynı anda fark ettiği yüz ifadesi şöyleydi:

Kız – Örneğin Sema Özcan'da hiç mi hiç görülmeyen – Greta Garbo zirvelerinden kilometrelerce aşağıda gezinen, hatta yalnız üzerinde durduğu zemini değil, kendi fizyolojisini de çukurlaştıran, ihtişamlı ve mağrur aşk ülkelerine girmesi en azından Emma ve Anna'nın yaşadığı ahlak iklimi var olduğu sürece mümkün olmayan bir tebessümle bakıyordu Delikanlı'ya.

Bu tebessümde, uluorta çiftleşen köpeklerin *pervasızlığı*, Hilaliahmer'deki Cep Sineması'nın bulvara bakan afişlerinde değil -orada genellikle daha "kapalı"görüntüler sergilenirdi- girişte, sağdaki afişlerde muhtemel seyirciye ya da partnerine iştahla gözünü dikmiş

porno yıldızlarının dudaklarının iki yanına oturmuş *şehvet davetine* karışıyordu.

20. yüzyıl dışında başka bir zaman diliminde olmadıklarını kanıtlayan işaret yalnızca bu değildi. İkincisi şöyle gelişti: Delikanlı Kız'ın yüzünü iki eliyle tuttuğu anda, Kız, kollarını uzun boylu Delikanlı'nın beline sardı. Aynı anda ayak parmaklarının ucunda yükselerek başını arkaya attı. Dudakları aralandı.

Dudaklarına ilk kez yabancı birinin dudakları değecekti. Yabancı? O mu? Gülemedi. Saçları beline döküldü. Yok, öpmesindi Delikanlı onu. Hayır, öpsündü. Araba yaklaşıyordu. Tek çare öpüşmekti.

Filmlerdeki gibi onu belinden tutup havaya kaldırarak birlikte kahkahalar atarken tek vücut halinde kendi etraflarında döndürmesini beklemiyordu ya. Öpüşürken bacaklarından birini dizkapağından kırıp arkaya bükmek... komik... komik!.. hadi artık... hadiiii... olacaksa olsun... Geliyorlar??!

Öpüşmenin provasını yapmamışlardı. Ama bu durumlarda iki sevgiliyi oynamanın en yararlı yol olduğunu birkaç kez konuşmuşlardı. Şimdi durum bu durum, vakit o vakitti.

Delikanlı eğildi. Geçen yıla kadar berber makasıyla alınmış, seyrek tüylerle kaplı üst dudağında en az iki haftalık bıyıklarının kökü titredi. Üst dudak yavaşça Kız'ın üst dudağına değdi.

Kız'ın zarif parmaklı elleri, Delikanlı'nın ince belinin arkasında titreyerek birleşti. Delikanlı'nın sağ eli partnerinin gür saçlarını aşağı doğru izledi, sonra sol kürek kemiğinin üzerinde sertçe durdu.

Orada kaldı. Sol eli ise Kız'ın sağ kolunu, mizansenin sonuna kadar kuvvetle sıktı.

İkisi de ilk kez öpüşüyordu. Delikanlı Kız'ın saçlarındaki sabun kokusunu, Kız da Delikanlı'nın ağzından gelen sigara kokusuyla boynundan yükselen ter kokusunu duyumsamakta gecikmedi.

Kız'ın saç dipleri terledi. Göğüs uçlarındaki hassasiyet, cinsel tahrikten mi, ince bir şerit halinde dokunduğu her şeyi ürperten mayısın Başkent geceleri rüzgârından mıydı, yıllar sonra bile kesinleştiremedi Kız.

Üçüncü saniyede alt dudağını Kız'ın alt dudağına değdirdiği an, Delikanlı'nın omuzlarında bir elektriklenme peydah oldu. Sonra sır-

tından beline, oradan kalçalarına ve bacaklarına; temas ettiği her yerde ucundaki buz parçaları eriyen, eridikçe katılaşan binlerce kedi pençesi, üşüme ya da acı hissi vermeden, tuhaf bir yetersizlik etkisi bırakarak yol aldı.

Polis arabası yavaşlar gibi oldu.

Beşinci saniyeyle on ikinci saniye arasında, Delikanlı acemi âşıkların yaşadığı benzer vakaların hepsinde görülen ve öpüşenin en azından üç beş gün (hasarın izlerinin fark edilmemesi için ne kadar süre gerekiyorsa) alıp başını gidebilmesine olanak tanımayan şu sosyalite belası yüzünden saklayamayacağı, ertesi gün öpüşme eyleminin öznesini, tanıyan ya da tanımayan dedikoducuların keskin gözlemlerine muhatap kılacak dudak üstü/dudak yanı kabuk bağlamalara yol açan orta ya da yüksek şiddette somurmanın orta şiddetlisini uyguladı.

Kız hafifçe inledi. İkisinden başka kimse duymadı.

On yedi yaşındaydılar. Sağlıklıydılar. Kız, halihazırda pek biçimli kalçalarının büyüklüğü dışında hiçbir bedensel özelliğinden müteessir değildi. Öteki de sivilceleri için pudra sürüyordu kimi sabahlar. Nefretle yaptığı bu işten bir şey çıkmadığını gördükçe umutsuzluğa kapılmıyor değildi. Ama hepsi bu kadar. Bedeniyle barışık ergeni dünyanın neresinde bulabilirsiniz ki?

İkisinin de hormonları tepesindeydi. Kız, ergenliğin son demlerini yaşıyordu. Delikanlı'nın babası oğluna her kızdığında "Adam olmaya olamadın ya, kazık kadar oldun kerhanacı!" diyordu. Birkaç yıl sonra evlenebileceğini, kendisinin on dokuz yaşında everildiğini söylüyordu bağırıp çağırmalarının arasında.

Ekip arabasına hiç bakmadılar. On ikinci saniyede araba iyice uzaklaşmış, on dördüncü saniyede sağdaki ilk sokağa girip gözden kaybolmuştu.

Ayrıldılar. Kız refleksle iki elini saçlarına götürdü. Saçlarını düzeltti. Gözlerini Delikanlı'dan kaçırdı, kovaya doğru eğildi. Delikanlı da reflekse bağlı bir hareketle alt dudağındaki tükürüğü sağ elinin işaret parmağıyla sildi. Fırçayı kovanın içinden aldı, işe devam etme kararlılığını gecenin, ayın ve duvarın gözüne sokarcasına tekrar kovaya daldırdı. İçindeki korku ondan hızla uzaklaşıyor, sessizce gece-

ye ve duvara akıyor; yetinmeyip gök kubbeye, aya, yıldızlara ağıyordu. Kovadan çıkardığı fırçanın ucunu boyanın yere akmaması için havaya kaldırdı. Ciddi bir surat ifadesiyle duvarın önüne geldi. Kız'la birbirlerine bakmıyorlardı.

Bu gece kimsesizdiler... Çaresiz kalmışlardı, korkmuşlardı. Ama rol yaparken ve oynadıkları role polisleri de kendilerini de inandırmaya çalışırken bir an için kendileri olmuşlardı.

Kaşla göz arasında "ahlaklı, dürüst, soğukkanlı, bakire kız maskesi" ile "ahlaklı, dürüst, disiplinli bakir delikanlı maskesi"ni taktılar yeniden.

"İyi misin?"

"İyiyim..." dedi Kız, "sen?"

Kız'ın sesinde, deminki öpüşmeyi, vartayı atlatma bahsi dışında değerlendirmenin hayata en büyük ihanet olacağını âleme ilan etme gayretinin yanı sıra arkadaşını içtenlikle kucaklayan; koruma güdüsüyle ve yarı bilge, yarı naif bir kaygıyla sarmalanmış; belli belirsiz titreyen fakat Delikanlı'nın yüz otuz iki gün aklından hiç çıkmayan, şefkatli bir anaçlık vardı.

Ay ışığında M'nin ilk ayağının duvarda parlamaya başladığını yazarken yanına yukarıdaki diyaloğun gerekliliğini ortadan kaldıracak herhangi bir söz bulmak zor olacak galiba:

"İyi misin?"

"İyiyim..." dedi Kız, "sen?"

Yüz otuz üçüncü gün, Delikanlı bir dolmuştan indirilip kurşunlanarak öldürüldü. Ölü Delikanlı'nın üzerini, 1978 yılının eylül ayına ait bir gazetenin rutin, kısık sesli sayfalarıyla ağıtsız yuğsuz örttüler.

Değirmen Deresi bölük bölüktür
içerde ciğerim delik deliktir
dünya dedikleri bir gölgeliktir
ay karanlık gece vurdular beni
yârin çevresine sardılar beni

(Hisarlı Ahmet'in bir türküsünden...)

2

2. Sagu

Adını sordular...
"Kuzuuum!" demişti annesi, sözcüğün ilk hecesinde oğlunun açlığını giderme telaşı; ikincide milyonlarca yıl öteden gelen, bin bir renkle bezenmiş üç boyutlu bir şefkat, "Pilavı şimdi indirdim ocaktan oğlum. Ye de öyle git." Ne zamandı? Hatırlayamadı. Zaten çoğu şeyi hatırlayamıyordu son günlerde. Kimi gazetelerde hemen hemen her gün asker tıraşlı saçı, solgun yüzüyle; aylardır süren duruşmaların göz çukurlarına bıraktığı (yalnızca davayı dikkatle izleyenlerin fark edebileceği) gerginlik ve o genç yüzündeki herkesten ustaca saklamayı başardığı bitkinlikle; ayak bileklerinin, bacaklarının ağrısına rağmen kendine güvenen duruşuyla çekilmiş fotoğrafları yayımlanı-

yordu. Annesi ondan sonra da kaç kere pirinç pilavı pişirmişti ona. Ama nedense aklına sadece o geldi.

Adını sordular!?

Aniden soruldu. Cevap bekleme kaygısı da yok gibiydi soranın. Görev gereği söylenen bütün sözler gibi güdük, sarf edeni de güdükleştiren bütün sıradan sözler gibi can sıkıcıydı soru. Şu kırmızı kenarlıklı cüppe kimin üzerinde olmalıydı, hangi gözlüklünün kaşı gözü oynuyor ikide bir?

Gümüşdağ... ilerisi Eskidoğan... aşağısı Derelibent, yani "aşağı mahalle" Kerhanenin tarafa bakmadan geçerlerdi hep. Yakışmazdı. Hele yanlarında kızlar varken... Giriş kapısının önünde hiç çıplak kadın olmazdı. Demir kapının yanındaki küçük büfenin etrafında çoğu tespihli delikanlılar... Bir iki asırdır tıraş olmamış yüzler... İnsanlara, kedilere, köpeklere ve ıslak taşlara ait; ama onlardan sıyrılıp birbirlerine karışarak havaya asılmış, orada kalakalmış gölgeler... Kim demişti? Yavuz... Okulda: "Oğlum, orospular orospu, lafım yok. Yok da asıl devrimci onlar lan... Kendileri meta anasını satiym." Gülmüşlerdi...

Adını sordular!

Çok yakında bir okul zili çaldı. Belki de ona öyle geldi. Silah sesi gibiydi biraz da. Başkent Sineması'nda Katil Sakız Severdi oynamıştı. Bronson... Bronson... Adı neydi herifin? "Sakız bir küçük burjuva alışkanlığıdır" demişti Ayten" emperyalizmin..." Ayten'in babası toptancı halinde hamaldı. Geçen yıl on on beş kişi sopalarla dövmüşlerdi Salih Amca'yı... Katil niye cinayet yerinde kanıt bırakır ki?.. Hem de sakız... Salih Amca'nın ölüsüne sabaha kadar kimse el süreməmişti korkudan... Haber geç geldi. Sabah erkenden arkadaşlarla gidip almıştık ölüyü...

Adını sordular;

Dedem Korkut şöyle derdi on yedi yaşa uygun düşmesi için acının:

göğ ekini biçenle ekeni ayır
oğul ayır ki nehirlerin suyu tükenmesin

Adını sordular!?

Seydi Ali Reis'in 1554 yılının Eylül ayında, Hint Okyanusu'nda, donanma artığı beş on gemiyle önce tufana, sonra şiddetli bir fırtınaya yakalanıp sürüklenirken yazdığı beyit, Akdeniz kıyılarına ne zaman vurmuştur? Vurmuş mudur? İşte o kesin! İskandil hesabından daha kesin.

Ölüme bir adım kala... Portekizlilerle akla zarar bir deniz muharebesinin üzerinden bir ay bile geçmemişti. Şimdi fırtınanın göbeğinde, dev dalgaların ortasında savrulmaktaydılar.

ey gönül, gel düşme gam girdabına, deryadil ol.
bir ki gün essin, savursun; böyle kalmaz rüzgâr.

Adını sordular,

O, Hasattepe sırtlarında yapılan dernek toplantısını hatırladı. Pek çok şeyi silen hafızası, bunu titizlikle korumuştu. Liselerde bir hafta sonra yapılacak okul başkanlığı seçimleri, bu seçimlerde Lise 2 ve Lise 3 düzeyinde çıkarılacak adayların saptanması... Sema'nın yeşildi gözleri, ilk defa o toplantıda fark etmişti... *Takınılacak devrimci tavrın niteliği...* O başka gülüyordu... Gülerken siyah kaşları... *Revizyonistlerle işbirliği yapılamaz arkadaşlar...* Nikâh... Yaparsam, tabi otuz yaşından önce olmaz... Yaparsak... Otuza çok sene var... O yirmi sekiz mi olur o vakit? Düğün gereksiz...

Millet'teki amele pazarından geçmiştik bir sabah... Yedide... Vilayet binası... Mahmut Atalay'ın Aspava'sında çorba içmiştik... Başkentin en iyi kebapçılarından biridir... Dolmuş durakları... Millet Çarşısı tarafında yüksek, uzun bir duvar... Duvarın dibinde ameleler... Kiminin elinde keser, kiminin kazma, yeşil beyaz plastik torbalar, çuval bozması çıkınlar... *Oradan, o açıdan çorba kâselerini göremezler... Neden peki bu huzursuzluğum? "Hepsine birer çorba ısmarlasak mı?" "Siktir et oğlum. O kadar paramız mı var?"* Çorbasını daha rahat içenin gür bıyıklarında birkaç ezogelin damlası... *"Gorki Ayak Takımı Arasında'yı yazarken iki gün de buralarda gezmeliydi."*

Adını sordular:

Şimdi "deli doktor" oynayacaklardı. Cüppelilerin, adını her soruşunu karşıt durumlarla yanıtlayacaktı.

İşte başlıyoruz:

Adını sordular:

Hayattan çok şey beklediğim için yaşlıyım, hiçbir nimet talep etmediğim için delikanlıyım.

Adını sordular:

Çok eski bir ölülük gibi dinginim, kısacık bir dirim kadar hercai.

Adını sordular:

Sakal tıraşından usanmaya daha epey var ama tavuk suyuna pirinç pilavı yemeye geciktim.

Adını sordular!!

Sanığın on sekiz yaşında olduğuna dair askeri savcılık makamının iddiasının araştırılması için Adli Tıp'ta yapılacak kemik ölçümü işlemlerine yardımcı olmak maksadıyla Giresun vilayeti Şebinkarahisar ilçesi Nüfus Müdürlüğü kayıtlarının tetkikine...

Adını sordular???

Biz insanlar, domates fideleri ya da gergedanlar gibi (canlılar), tutkal kutuları ya da uçak tekerlekleri gibi (cansızlar), bize verilenle yetinmiyor muyuz? Şu koca dünya bile sahip olduklarımızdan çok uzay boşluğunda ve belki de başka boşluklarda bıraktığımız "sonsuzluklar kadar küçücüklük"ten başka bir şey midir? Bir Azdavaylının bir Kopenhaglıyla sevişmesi olasılığının sayısal değeri, şu "elindekine razı olma" ya da ölene kadar aynı popülasyonda nefes alıp verme olasılığının sayısal değeriyle ters orantılı değil midir? Peki, bu, insanın acınılası bir tekdüzeliğe mahkûm yanını işaret etmez mi?

Adını sordular!!!

Sonra mahkeme, kararını açıkladı.

Domates fidelerine, tutkal kutularına, gergedanlara, uçak tekerleklerine ve tüm Azdavaylılara ve bazı Kopenhaglılara...

1980 yılının kışı... Soğuk, başkentin aralık ayının tekdüze günlerinden birine ağır ağır işliyor. Yataklarından yeni çıkmış pazarcı esnafı dahil başkentlilerin çoğu, sabahın bir süre geciktiğinin farkına

varmadı. Ülkenin yıllar sonra ünlü gazetecilerinden biri olacak foto muhabiri bile bu zaman kırılmasını fark etmemişti. İnfazdan önce Erdal Eren'in son fotoğrafını o çekmişti. Ününe ün kattığı yıllarda, o aralık gününden sonraki "kırılma"nın nedenini de sonucunu da farkında olmadan şöyle dile getirecekti: *"Gazetede, ne Erdal'ın ölümü ne de diğer gözlemlerimle ilgili tek satır yazabilme şansım yoktu, sadece fotoğraflarım basılmıştı gazeteye."*

Sonra bulutların arasından güneş göründü. Sabah oldu. Bozkır topyekûn uyuyordu. Önce işe gidenleri toplamak için Gümüşdağ'daki evinin önünde dolmuşunun motorunu ısıtan Kızılcahamamlı Sami buharlaşıp kayboldu. Kimse fark etmedi. Arkasından Hilaliahmer'in sakaları, kırlangıçları... Öğleye doğru Hilaliahmer'e -başkentin bu en kalabalık mahalline- yolu düşen on binlerce kişiden hiçbiri bunun farkına varmadı. Oysa bu kuşlar, herkes kendini bildi bileli buranın simgesiydi.

Tevazu sahibi olmayan amatör tarihçilerin tamamına yakını o günün, bir tür ontolojik değişimin miladı olduğunu düşünüyor.

Her gazâ, güttüğü dâvâdan alır kıymetini;
Rengi dönmez ne kadar ak demiş olsak karaya:
Yıldırım, düştüğü taş zindana devlet götürür;
Ve Timur, sıklet olur girdiği mermer saraya!

(Faruk Nafiz Çamlıbel) (F.N.Ç.)

3

2. Koşuk
Berklik Bahsindedir

Evet, emekli oldum... Allah razı olsun. Darısı sizin başınıza. Eh işte, yedi senedir emekli maaşı alıyoruz. Desene kime yetiyo? Büyük kızı iki sene önce verdik.Yok, İstanbul'a taşındılar, damadın işi orda. Düğme fabrikasında muhasebeci. Damadım, sizden iyi olmasın, iyi çocuk... Hemşerimiz... Kütahyalı... Küçük kızım, ellerinizden öper, meslek lisesini bitiriyo bu sene... Zor olmaz mı? Hele kız babası olmak, değil mi?

Efendim? Haaa, Orhan diyoduk... Orhan... Hâşâ, Allah'ın zoruna gitmesin, Cenab-ı Hakk'ın yarattığı kul değildi o. Acayip bir mahlûk... Yirmi yedi sene polislikten ekmek yedim, böyle bi adam

görmedim. Çayınızı soğutmayın. Şeker Sivas şekeri. Kayınbirader bana her sene Sivas'tan bi kilo getirir. Kırtlama içerseniz hanım torbayla versin biraz.

Orhan... Yalnıız... Söylediklerim aramızda kalacak. Oflu rekor diyolar ya... Hangi sene mi? Vallaha tam hatırlamam. 82 mi, 83 mü? Balgat Karakolu'ndayken geldiydi komiser muavinliğim. Altı ay sonra siyasi şubeye tayinim çıktıydı. Demek ki 83 başları... Daha kaşerlenmemişiz meslekte senin anlayacaaan... Orhan'ı arkadaşlarıyla almışlar. İlk günden DAL'a getirmişler... Sıska bi oğlandı, hatırlıyorum. Kollarının, bacaklarının kemiklerini sayı aha şu masa örtüsünün üstündeki çizgiler gibi... Ben ilk sorgusunu görmedim. Nerdeydim ulan ben?.. Geçmiş gün, çıkmış aklımdan... He, he... O vakit dayı oğlunun düğünü vardı... Emet'te... Heralde izinliydim... İlk gün ezmişler... Ertesi gün, sabah geldiğimde başkomiser "Orospu çocuğu, adını bile söylemedi" dedi. "Bi gözü kapandı it oğlu itin, elim acıdı lan dövmekten! Ağzını bile açmadı şerefsiz" dediydi.

Hücreye girdim. Su istemiş. Baktım, üzerinden sağlam geçmişler oğlanın. Dudakları patlamıştı, sağ gözü tamamen kapalıydı. Ufak tefek bi çocuktu...

Üçüncü gün sorguda ben de vardım. Doktora sorduk, ne kadarını kaldırır diye. "Sağ gözüne dokunmayın"dedi, "Fazla hasar var gözde."

Kaba dayakla bi bok yiyemiycemizi anlayana kadar, herhalde üç kişiydik, baktık ki dövmekten biz yorulmuşuz. "Ser verip sır vermeecen he mi? -Çok afedersiniz- "Yarına kalmaz ananınkini görürsün sen" kabilinden laflar ettik.Yatırdık falakaya. Oğlan ıh demedi azizim.

Dördüncü gün askıya aldık... Kız çayı tazelesin. İçin, için. Olmazsa soğuk bi şey için... Peki... Çay getir kızım bize... Bu çay denen mereti, demlerken iki kaşık tomurcuk atmazlarsa içmem, içemem... Sizin aranız iyi değil çayla gibi geldi bana... Kaave yapsınlar mı?.. Askıya çoğu iki günden fazla dayanamaz. Ağırlık omuzlarda birikir, biliyon mu? Manyetoyu da verdin mi Allah'ın oğlu olsan, tövbe hâşâ, ötersin. Ne ki herifçioğlu adını bile söylemediydi daha. Elektriği çüküne fazla verdik ki sabaha karşı yattığı yerde kan işemeye başladı.

Gözaltı süresini uzattırınca rahatladıydık. İlla ki konuşacaktı. Bi hafta bitti. Her sorgusuna katıldım. Dedim ya birader, bu çocuk

Hazret-i Âdem'den beri görülmemiş bi şey... Su vermeyin dediydi birileri. Oğlan hudayinabitten geçinip posta koyuyodu hepimize senin anlıycaan.. Sonra film koptu...

İki üç hafta sonra izne ayrıldım. Memlekette tarla tapan neyim vardı anadın mı, satıp savmaya gittim. Bi hafta sonra döndüm. Şaka maka bi ayını doldurmuştu Orhan'ın misafirliği. İki gözü de kapalıydı geldiğimde. O kadar değil elbet. Döşü ezilmişti. Askıdan kolları işlemiyodu. Elleri tutmuyodu. Pınarbaşlı Ekrem vardı, o zaman yeniyetme memur, yemeğini o yediriyomuş. Hastanede bi gün kaldığını Ekrem söylediydi.

Böyle böyle ikinci ayı doldurdu doldurmadı, adını söyleeveedi. Orhan Zeybekoğlu'ymuş. Operasyona gittik; anası, babası, bacısı, karısı, eş dost, taallukat var mı, baktık. Anasından başka kimseyi bulamadık. Vahit Başkomser, Salih Komser miydi yoksam? Geçmiş gün... Anasını da alalım... bak nasıl konuşuyo!" diyiverince müdür karşı çıktı... Evet, yeni aldım evi. Allah razı olsun. Daha iyisi sizlere... Çocuk var mı? Allah bağışlasın... Hepimizinkini... Hazret-i İbraam gibi emr-i Hakk'a karşı gelmeyen, namuslu, şerefli, dürüst her babaya ne yakışır? Allah hepimize yoluna kurban edeceğimiz evlatlar nasip eylesin. O yakışır... Cümle âlem biliyo ya ben oğlan istedim. Olmadı. Hazret-i Muhammed Sallallahu Aleykü Vesellem bi hadis-i şerifinde...

Haa, evet, yarım kaldı... Üçüncü ayın sonunda doktor dedi ki, başka bi doktor bu, denişen doktor, sol elinin bütün tırnaklarını çekmişiniz, yeter... İki elinin de parmakları çürümeye başlamış. Ama herif başladı mı konuşmaya... Yaaa!.. Allah seni inandırsın şark bülbülü halt etmiş yanında... Susturabilene aşkolsun... Konuşmaya dediğim... Bizim Ekrem'le muhabbetin vur dibine..."Ulan" dedik Ekrem'e, "kardeşinin tapu kadastroda vereceği dilekçeye ne yazacağını soracak adam mı kalmadı koca memlekette?" Bizimki ihtimal kendinden küçük oğlana "abi, abi diyo, başka bi şey demiyo. Gün yirmi dört saat Orhan abisinin peşinden seğirtiyo... Bi de Urfalı Hamit... Hele o... Sorguda yapmadığını bırakmadı oğlana. Bi iki sigara söndürüveemişti Orhan'ın bacağında. O Hamit, sen git oğlana her gün süt içir, yoğurt yedir, yaralarına ilaç sür amirlerinden gizli. Söyleyenlerin ya-

lancısıyım, bi gün yemeğini yedirirken ağladığını görmüşler Hamit'in.

Velhasılıkelam Orhan'dan üç ay boyunca bi şey öğrenemedik. Adından başka... Bi ay daha tuttuk. Gözlerinin şişi inince hastaneye götürdüler. Kelamullah'a el basiym, böyle adamı ne gördüm, ne duydum. Gitmeden önce bana dediydi ki... En çok şarap içmeyi özlemiş. "Çıkar çıkmaz bi iyi şarap içecem" dediydi. Allah ümmet-i Müslümin'le beraber ona da hayırlar ihsan etsin.

Kahve içmeden hayatta bırakmam. Vallahi bırakmam... Bak Allah'ın adını andım... Kızım iki kahve yap.. Ben orta şekerli içerim... Sizinki nasıl olsun? Tamam... Akşamüstü bekliyorum... Gazetede çıkmayacak mı? Dergide... Öyle mi? Hangi dergi demiştin?.. Olur... Polis Teşkilatını Güçlendirme Vakfı için ne yapıyorum? Soru bu, değil mi?.. Tamam iki gözüm, sen gel, konuşuruz. Ben de bi koşu gidip saçımı kestiriym Sinan'da. Arabasız geldiysen taksi durağı var bak yanımızda, pencereden görünür... Gelmeden cebin numarasını çaldırıveee. Allah Özal'dan da ondan sonra gelenlerden de razı olsun... Mekânı cennet olsun cümlesinin... Onların sayesinde değil mi bu cepler mepler?.. Senin numarayı aldım mıydı?

hata yapmıştır. varto depreminde depremzedelere yardıma gidip ev bark yapımında uğraşmak yerine, bu deprem için bir balkan ülkesinin yardım amacıyla gönderdiği kerestelerin nakliye işini alıp, bu keresteleri karaborsada fahiş fiyata okuttuktan sonra, deprem bölgesine, yoldan topladığı odun, kütük, çalı ve çırpıyı teslim eden ve bu "proje"den sağladığı sermaye birikimi ile devleşip toplumumuzda saygın bir yer edinen büyük holding gibi bir yol tuttursaydı, devlet vatandaş işbirliği ile kurşuna dizilmez, bilakis baştacı edilecek bir sima olabilirdi.

zavrak (Sinan Cemgil başlığı - ekşi sözlük - 9 Mayıs 2008)
(Değiştirilmeden aktarılmıştır)

Bir acayip derde düştüm herkes gider kârına
(Nesimi)

4

Adının önce Tamer olduğunu söyledi. Ne biliym a...na koyim, Tamer, Sefer, Ali... ne s.kimse adı işte... Günde kırk adam geçiyo üstümden. Hepsinin adını mı belliycem? Hilaliahmer'de arabasıyla aldı beni. Gittik otele. Çıktık odaya. Seninki dut yemiş bülbül. Arabada gelene kadar kakır kakır gülen herif, orama burama elini uzatan herif gitti anacım, geldi sümsüğün biri. Yatağa oturdu, boş boş sağa sola bakıyo. Dedim, herhalde vazgeçecek. Olur bu işlerde böyle şeyler. Önce eteğimi çıkardım tahrik olsun diye. Biraz canlandı. Geldi, tek düğmeli, siyah dekolte ceketimi o çıkardı. Tamam, dedim; parayı kurtardık... Öpüşmeye başladık... Her şey iyi gidiyo. Ulan, baktım herifçioğlunun elleri terden sırılsıklam. Tuttuğu kolum, köpek yalamış gibi yapış yapış ter. Bi şey der miyim? Gömleği-

ni çıkarmak istedim... Çekindi. "Ben çıkarırım" dedi. Eyvallah abicim, sen çıkar. Sanki çok s.kimdeydi. Tadım kaçtı ya bi kere... Neyse biz başladık muameleye. Allah seni inandırsın yarım saat uğraştım... Bülent'de... haa adına Bülent dedi bi ara, şimdi hatırladım... Ayol herifte tık yok. Bi de "Dön arkanı" demez mi! Neymiş, annesi dışında kimsenin yanında soyunmamış beyimiz. La havle çekip döndüm tabii sırtımı. Anandı babandı derken zaman geçti. Buna bi daha yaklaştım. Önce elleriyle göbeğini kapattı. Doğru, şişmanca bi adam. Normal dersin... ama bi de bacaklarını toplamaz mı? "Git" dedi. "Sen bu işi bilmiyosun. " İçimden nasıl küfrediyorum ibneye! Ama "Peki" dedim, "sen öğret bana işi." Nasıl kızardı biliyo musun? Suratı kıpkırmızı oldu. Ne kaltakmışım ben! Ne fahişe bozuntusuymuşum! Aldığım parayı hak etmiyomuşum. Kalktı, televizyonu açtı. Üstüne de çekti yorganı, başladı haberleri seyretmeye anasını satiym. Ben de yatakta kıvrıldım kaldım... Baktım, bi ara omuzlarımı okşuyo... Ben de onu okşadım biraz. Deminki adam gitmiş, bi melek gelmiş... Uzun uzun öpüştük. Bi daha denedim ama yine olmadı. Yapıştı saçlarıma. İşte bak, daha duruyo izi, omzumu ısırmaya başladı... Sonra dudaklarımı. Elinden kurtulup kalktım yataktan, eteğimi giydim. "Asıl sen öğren de sonra ara beni" dedim. Vallaha da billaha da böyle dedim. Şimdi herif beni kesse haklı değil mi? Kalktı, iki adımda yanıma geldi. Geldi değil, uçtu, uçtu... İşte şimdi sıçtı ağzıma, dedim... Sarıldı bana... Başladı ağlamaya. Nasıl ağlıyo biliyo musun? Salya sümük... Elim ayağım birbirine karıştı. "Benim erkek arkadaşım da bazen böyle olurdu" dedim. Ağlamayı kesti..."Peki ne yaptınız?"

"Seksüel terapi seansına katıldık."

"????"

"Psikiyatrist arkadaşıma çocukluğunda tacize uğrayıp uğramadığını sordu.Ya da başka bi travma...

"İşkence falan mı?"

"Evet, işkence, bi yakınını kaybetme..." Sallıyorum ben bu arada... Aklıma ne gelirse...

"Şeyyy... ııı... Nerede bu doktor? Kendim için değil. Bu durumda olan bir arkadaşım... Sana bir şey soracağım. O arkadaşımla gider

misin bir iki seans? Ya da telefon falan??? Doktorun... Al paranı da git. Bu parayı hak edene kadar da bu işi bırak kızım. Hadi git. Defol!"

Güler misin, ağlar mısın? Taksiye bindim, eve geliyorum... Asıl neye güldüm biliyo musun? Muamelenin en ateşli yerinde, tabii benim için ateş yoksa herifinki hâlâ buz soğukluğunda, fantezinin aksayan sahneleri yüzünden bi ay geriye gittim. N'apiym... Takılıyorum işte böyle ayrıntılara... Bi ay önce tanıştığım adam siyah paltoluydu, sarı ceketi yoktu ki!"

* * *

Harun, Bülent'i beklerken bir tek atmıştı. İkinciyi söylememiş, Bülent'in rakıyı birlikte içme hassasiyetini bildiğinden sonraki kadehleri onunla içmeye karar vermişti. Arkadaşının gecikmesi, onu fikrini değiştirmeye iterken, Bülent, yüzündeki yorgun ve yenik gladyatör ifadesini Harun'un görmemesi için alalacele takındığı "ciddi iş adamı" maskesiyle çıkageldi. "Ne o, biriyle kavga mı ettin?" "Yoo... Dünkü toplantıda yoruldum, başım ağrıyor."

Oteldeki macera ilk kez allak bullak etmiyordu Bülent'i. Farklı mekânlarda ve zamanlarda, farklı kadınlarla yaşadıkları yüzünden bir fasit dairede hapsolmuştu Bülent. Üstelik çemberi kırmak için atıldığı her mevzide yeni bir yenilgi bekliyordu onu. Çemberi kıramadığı her seferinde, ayakları üzerinde yaylanarak bir kez daha deniyor, nihayet her yeni denemede –tuhaftır– bu gücü elde ettiğini hissediyor ve atılıyordu. Ne var ki otel odalarının boğucu havasını soluma ve o odalarda bire bir kaldığı fahişelere rezil olma dışında bir sonuca ulaşabilmiş değildi henüz.

"Ne toplantısıymış bu, başını böyle ağrıtan?" "Şirketin olağan toplantısı. İki hafta sonra seçim var. Herkes seçimin bir tarafından tutmaya çalışıyor. Aslında yalnız seçimin değil. Paşaların da Özal'ın da eteğinin altına girmek için çırpınıyor millet.Ya birini tercih ederek ya iki eteğin altını da garantiye alarak... Sunalp'e kimse şans vermiyor ama MDP'nin hatırı sayılır bir oy alacağını da herkes söylüyor." "Seçim sonucu ne olursa olsun, sen 24 Ocak'ın arkasının kesilmeyeceğini bilmiyor musun?" dedi Harun. Öteki, çarpık ağzını biraz daha

çarpıtarak: "Onu bilmeyen mi var? Kurulan oyunda, mizansen gereği karşı cephelerde gibi gösterilen oyuncuların aynı tezgâhın malı olduğu malum. Ama halk bunu bilmiyor. Özal'a cunta karşıtlığı misyonu yükleyip demokrasi şampiyonu ilan ettiler. Asker kışlaya dönsün de ülkeyi siviller yönetsin retoriği..." Konuşurken masaları projektör titizliğiyle tarayan gözleri bir masada takıldı kaldı. Eski alışkanlık gereği Harun da Bülent'i dinlerken aynı araştırmayı defalarca yapmıştı. Vardıkları sonuç aynıydı: Çok dar olan birahanede, Harun'un sol, Bülent'in sağ kolunun hizasında, iki masa ileride oturan kirli sakallı, kadit, mavi çipil gözlü adam polisti.

Başkentin ve ülkenin iki kişiye ev sahipliği yapan bütün mekânları dinlenme ve izlenme psikozu etkisindeydi. İhtiyatlı olmaya ihtiyatlıydılar, yine de Harun sesini olabildiğince kısarak arkadaşına doğru eğildi: "Bu retorik Özal'ın yelkenlerini alabildiğine şişirdi. Evren şehir şehir dolaşıp MDP'ye oy isterken onun şimdiden bakanlar kurulunu oluşturduğu söyleniyor." Birahane yükünü iyiden iyiye almıştı. Sigara dumanından göz gözü görmüyordu."Toplantıda bunları mı konuştunuz?" "Hayır" dedi Bülent, "şirket bu gelişmeleri de göz önünde bulunduruyor. Ama... Oğlum, sana kırk kere söyledim. Gel şu işin ucundan tut, dedim. Yenilgiyi kabul etmek de bir erdem. Cezaevine düştüğümüzde kim yardım etti anasını s.ktiğimin yerinde? Bugün yaşıyorsak şansımızdan yaşıyoruz." Sesinde, zor duyulmasına karşın kızgınlık, utanç ve bir tür eziklik, bezginlikten kaynaklanan tınılara karışıyordu. "Yenilgiyi kabul etmek" derken sesinin belli belirsiz titremesinin, ülkenin genel politik havasına yönelik bir çıkarımdan doğan karamsarlığı ya da başka bir ruh kırılmışlığını dile getirmekle ilgisi yoktu. Bu bilinçaltının ona ilk sorgusunda çözülmesiyle ilgili oynadığı oyunlardan biriydi.

"Şu işe girerken sen de katıl, dedim, dinlemedin. Halkı kurtarmak için insanın önce kendini kurtarması lazım. Ben açsam çevremdekiler de aç kalır. Düşmemek için para kazanmak lazım Harun'um. Halkımıza sonra yardım ederiz." Harun'un Bülent'in üstüne gitmeye niyeti yoktu. "Şirketten bahsediyordun." "Haa... Şirket... Ne anlatıyordum ben yaaa? Hah... Gelişmeleri diyordum, takip ediyor. Asıl üstünde durduğumuz ekonomik perspektif. Gümrük Kanunu başta olmak

üzere bi düzine kanun çıkardı cunta meclisi. Özal bize göre bu kanunların içini dolduracak politik, ekonomik ve kültürel değişimlerin habercisi. İhracata dayalı bir ekonomik model getireceğini düşünüyoruz. Böyle bir modelin temelleri 24 Ocak kararlarıyla atılmıştı. Kararların mimarı da Özal'dı. Darbeden sonra..." "Cimbom Birch'ten sonra toparlanamadı bir türlü abicim. Bu yıl da şampiyonluk gidecek gibi görünüyor." Harun, Bülent konuşurken içeri giren iki kişinin mavi gözlüden nöbeti devraldığını fark etmiş, mavi gözlünün yeni gelenlere "Şunlara dikkat edin "yollu işmarını yakalamış ve konuyu değiştirmişti. Bunu yaparken arkadaşına karşı cenahtaki son mevzilenme konusunda gerekenleri de kısaca söylemişti.

Sıkılmıştı. Çok içmemesine rağmen midesinin kısa süre sonra bulanacağından emin, "Kalkalım" dedi. " Sen bilirsin. Ama şu birer dubleyi de bitirelim istersen." Bülent, Utku Çarşısı'ndaki esmer tezgâhtar kızı nasıl etkilediğinden başlayarak annesinin ölümünü, yaz tatilinde yurt dışına, özellikle İspanya'ya gitme isteğini, Fredy Mercury'nin Queen'le bu yıl albüm çıkarmadığını, paranın önemini ve para kazanmanın ekonomik bir edim gibi görünmesine karşın insanda yaradılışından gelen köklü bir dürtü olarak var olduğunu anlattı. Sözleri, Harun'un sıkıntısını artırmaktan başka bir işe yaramıyordu.

"Zaman yola erken çıkanları bazen küçük ödüllerle avutabilir ancak büyük ödülü hep menzile vaktinde ulaşanlara verir. Vay vay vay! Ben de diyorum bu deli oğlan ne boğuşup duruyor masadaki peçetelerle... Hadi bitir şu mereti de kalkalım." Ne yaparsa yapsın, şık giyinmenin bile üzerinde eğreti durmasını engelleyemeyen adamlardandı. "Kadınlarda böyle bir durum olmaz" dedi içinden Harun. Bülent, kruvaze ceketini evden apar topar çıkarken giymiş de başta omuzlarıyla göbeği, sonra ceketin yenleri ve etek kısmı, bu hıza ayak uyduramayıp etrafa şaşkın ve mahcup bakarken yana yakıla bir oturmuşluk havası arıyormuş gibiydi. Az önce peçeteden okuduğu Harun'un cümlesi de suaygırı ağzına benzeyen yayvan ağzına, ince dudaklarına, ağzından fırladı fırlayacak eğri büğrü dişlerine ve mimiklerine hiç yakışmamıştı. Meyhanede (Harun'a göre kayıtsız şartsız her yerde) yakışıksız kaçan üçüncü öğe de şu lanet şarkıydı. Yine Samime Sanay söylüyordu ve o bu şarkıyı her söylediğinde olduğu gibi, radyodan

yayılan armoninin dürtmesiyle Harun'un kuytuluklara kaçıp içindeki huzursuzluğu biraz olsun hafifletme isteği kabardıkça kabarıyordu.

Bir ilkbahar sabahı güneşle uyandın mı hiç
Çılgın gibi koşarak kırlara uzandın mı hiç

Geçen günlere yazık yazık etmişsin gönül sen
Öyleyse hiç sevmemiş sevilmemişsin gönül sen

"Hesabı verelim, kalkalım" dedi Harun.

Ayrakas Caddesi'ne çıktılar. Ekimin poyrazı yüzlerine vurdu. "Sağ ol" dedi Harun, "yedik, içtik, sen ödedin." "Afiyet olsun. Lafı mı olur? Bundan sonrakini de sen ödersin." Kalabalığa karıştılar.

Üniversiteden arkadaştılar. Edebiyat-Coğrafya'ya aynı yıl kaydolmuşlardı. Harun Türkoloji, Bülent Tarih okumuştu. Aynı gençlik örgütünde çalışırken tanışmışlar, genel merkeze, yürüyüşlere, mitinglere, salon etkinliklerine gidip gelirken sıkı fıkı olmuşlardı. Okulu aynı yıl bitirdiler. İkisi de başkentten ayrılmadığı için sayısız tutukluluğu, birçok mitingi, kronik işsizliği birlikte yaşadılar. Darbeden hemen sonra, iki gün arayla tutuklanmışlardı. Muhabere Okulu'ndaki ilk sorgusunda Harun'un burnu kırılmış ve sorgucular onu dört gün beklettikten sonra hastaneye göndermişlerdi. Sonra yaklaşık iki yıl tutukluluk... duruşmalar... 1982'nin mayısında tahliye... Dava devam ediyordu.

Bülent ise "ilk tokatta çözülenlerden"di. Bu, içinde yer almadığı yüklü sayıda dosyayı kapatmak için polisin Bülent'i "dava keçisi"ne dönüştürmesinin önünü açmıştı. Mahkeme aşamasında, benzer pek çok davada olduğu gibi suçsuzluğu ortaya çıkmıştı. Gazetelere yansıyan haberlerden biri onunla ilgiliydi: *Bülent Kendiroğlu adlı genç, mahkeme üyelerini bile şaşırttı... Başkent 3 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi Başkanı..., tutuklu olduğu... Cezaevinde'yken Çiçeklievler semtinde bir bankayı soyup aynı dakikalarda, hem bu semtten dört kilometre uzaklıktaki Arakapı'da devriye gezen ekip arabasını silahla tarayarak bir polisi şehit eden, hem de İstanbul Fikirtepe'de sağ görüşlü bir genci tabancayla öldüren Kendiroğlu'nu, "Senin gibisi az bulunur oğlum... Bak, bir de hepsini itiraf et-*

mişsin... Hadi evine git... İşine gücüne bak" diyerek beraat ettirdi. Başkanla üyelerin kafalarını iki yana sallayarak uzun süre gülüşmeleri salonda bulunan her kesin dikkatini çekti.

"İstersen bana gidelim." "Yok, sen bize gel. Annem akşam yemeğine davet etti seni Şu otobüse binelim." Bir süredir kendi arabası ya da taksi dışında hiçbir araca binmeyen Bülent itiraz edecek oldu ama Küçüksefa otobüsüne çoktan atlamıştı Harun.

Yarım saat sonra iki arkadaş Melahat Hanım'ın Küçüksefa'daki evinin kapısındaydılar. Melahat Hanım kapıyı açtı; yüzündeki dingin gülümsemenin önce bulundukları kata, sonra bütün apartmana yayılmasına izin veren, görmüş geçirmiş kadınlara özgü o ağırbaşlı dudak mimiğiyle iki gence yönelik katışıksız sevgi, hoşgörü, annelik alanları inşa eden; "kendisi rahat olduğu gibi karşısındakine de rahatlık veren bir tavır" içinde: "Hoş geldiniz çocuklar" diyerek onları içeri aldı.

Şu her tarafından çürüyüp dökülen,... şu bir sarhoş yazarın yazıp da birtakım delirmiş aktörlerin karanlık bir sahnede oynadıkları bir piyesi andıran iğrenç, gülünç ve korkunç âlemin ortasında...

(Yakup Kadri – Sodom ve Gomore)

5

"Babamı arayacağım" demiş çocuk. "Ara oğlum" demiş anası, "Baban çok uzak bir ülkede. Bulursan öp ellerinden, yanaklarından. Seni çok sever. 'Oğlum' der, başka bir şey demez."

Çocuk on iki yaşındaymış ama becerikliymiş. En sevdiği atı, kır atı, kendi elleriyle eyerlemiş. Gümüş savatları parlatmış. Kıl heybenin eyerin iki yanından sarkan gözlerinden birine biraz ekmek, biraz peynir, iki matara su; diğerine bir yamçı koymuş. Anası" Sana bir de sen gerek oğlum. Başka bir nesneye ihtiyacın yok. Ekmeğin biterse ağaçtan meyve topla, ye. Suyun tükenirse çeşme de bulursun yolda, dere de... Haydi, güle güle git" demiş.

Oğlan kuşluk vakti yola çıkmış. Öğleye kadar at sürmüş. Güneş iyice yükselince yol kenarında gördüğü bir ağacın duldasına çekmiş

kır atı. Ekmeğini peynirle yemiş. Sıcak bastırınca uykusu da bastırmış. Uyuyakalmış. Gözlerini açtığı vakit yanıbaşında bir ihtiyar görmüş. Adam nereye gittiğini sormuş. Çocuk, "Bilmiyorum, kır at nereye götürürse..." demiş. "Babamı arıyorum. Çok uzak bir ülkedeymiş."

"Bak, şu gördüğün yol tepeyi aşınca ikiye ayrılır. Sağdaki nereye gider, ben de bilmem. Sola saparsan gece Kırmızistan'a varırsın. Orada Cemal'i bul. Sana yardım eder."

"Sen kimsin amca?"

"Ben de senin gibi bir yolcuyum."

Adam kalkmış, eğilip çocuğun başını okşamış. Sonra onun geldiği yöne doğru uzaklaşmış. Çocuk kır ata binmiş ve tepeye doğru rahvan gitmiş. Tepeyi aşar aşmaz dörtnala kalkmış. Gecenin geç bir vakti ışıklar içinde bir yere varmış. Dikkatini ilk çeken, ışıkların kırmızı olmasıymış. Şaşırmış. Ama asıl tuhaflık yüzünü gökyüzüne çevirdiğinde hasıl olmuş, çocuk bu sefer şaşkınlıktan sırt üstü yere düşmüş. Bir süre kalkamamış. Kır atın sıcak nefesi aklını başına toplamasına yetmiş mi bilinmez, birden fırlamış. Atın sağrısına yaslanmış. Gözlerini gökyüzünden alamıyormuş. Çünkü gök kıpkırmızıymış. Öyle gurup, mehtap, şafak vakti kızıllığı gibi değilmiş bu. Tüm gökyüzü kırmızıya boyanmış. Ay bile kırmızıdan görünmüyormuş. Oğlan, atını hızla şehre sürmüş. Dış surlara gelip sur taşlarının boydan boya kale kapısının iki yanındaki nöbetçilerle karşılaştığında hem koca kapının, hem de iki askerin tepeden tırnağa kırmızıya battığını fark etmiş.

"Cemal'i arıyorum."

"Hangi Cemal?"

"Bilmem. Cemal...

"Gir de içeride sor. Bu vakitte burada ne işin var lan senin, bücür?"

Bücür, kır atı yavaşça dehlemiş. Şehre girmiş. Ortalıkta in cin top oynuyor. İlk gördüğü evin önünde durmuş. Kapıyı tıklatmış ama duyan yok. Bir daha... Ev yine ölüm sessizliğinde. Arkasında birinin olduğunu fark etmesiyle kocaman iki elin omzuna inmesi denk gelmiş.

"Kime baktın?"

"Cemal."

"Burada Cemal çok. Hangisini arıyorsun? Kim gönderdi seni?"

" Yolda ak sakallı bir amca 'Cemal'i bul' dedi. Ben aslında babamı arıyorum."

Adam, üzerinde, sanki her gün bu garip saatte kendisini arayan yabancı çocuklara, alışkanlık gereği gösteriyormuş gibi taşıdığı aşırı doğal bir tavırla:"Gel de sana bir yatak verelim" demiş. "Aradığın Cemal benim."

Cemal çocuğu bir hana götürmüş. Handa herkes uyuyormuş. Çocuğun oturduğu büyük avluda küçük bir kandilden başka ışık verecek nesne yokmuş. Oğlan ürpermiş. Cemal kır atı hanın ahırına bırakıp gelmiş. Bir meşale yakmış. Ortalık aydınlanıvermiş. O zaman çocuk görmüş ki Cemal de içinde olmak üzere gördüğü her varlık kırmızıya gark olmuş. "Şimdi yat, uyu. Sabah sana her şeyi anlatırım. Açsındır. Şu sütü iç." Kırmızı bir tas uzatmış çocuğa. Çocuk süte bakmış, o da kırmızı! Çok şaşırmamış. Ama tası masaya bırakmış. Cemal bıyık altından gülerek: "İçemedin değil mi?" demiş. "Peki, içme. Gözlerin kapanıyor uykusuzluktan. Bu yatak benim. Bu gece misafirimsin. Hadi rahat rahat uyu. Haa, adın ne senin?"

"Ahmet."

Hancı Cemal tahta basamakları gıcırdatarak üst kata çıkarken Ahmet uyumaya başlamış.

Ertesi gün uyanır uyanmaz ahıra koşmuş. Kır atın halini hatırını sormuş, yemini tazelemiş, suyunu yenilemiş. Gece yattığı avluya döndüğünde masaları, tahta merdivenin basamaklarını tıklım tıklım dolu bulmuş. Gözleri Cemal'i aramış. Bulduğunda Cemal, pos bıyıklarıyla alt dudağının arasından gür sakallarına doğru inen ve bir sağa bir sola gidip gelen kuyruğu, sağ elinin bütün parmaklarını kullanarak yakalayıp ağzına yuvarlamış. Çocuk bu anlık sahneyi yine şaşkınlıktan ağzı açık izlerken Cemal'in diğer eli, masanın yanındaki tahta fıçıya dalmış. Başka eller de onun elini takip etmiş. Her el, fıçının içinde aradığını bulup sırayla masaya geliyor, önce belli belirsiz gevşiyor, sonra iştahla açılan ağızlara yöneliyor, daha sonra içindeki lağım farelerini içeri itiyormuş. Ahmet, tantanalı muhabbetten dolayı, ne farelerin, ilk diş darbeleriyle karşılaştıklarında koyverdikleri

anlık iniltili ciklemeleri ne de boyunları kırılırken çıkan ve dişlerin arasında birbirine karışan kemik seslerini duyabiliyormuş. Cemal'in üç adamı, üç ayrı koldan masalara seğirtiyor, etrafa saçılan kanları, et ve deri parçalarını bu iş için yapıldığı belli, faraşa benzer, kenarlıklı küreklere topluyor ve farklı boyutlardaki tahta fıçılara boşaltıyormuş.

Yolculardan birkaçı çocuğu şöyle bir süzmüş ama aldırmamış. Cemal, Ahmet'i yanına çağırırken kalkmış. "Gel" demiş, "yukarı çıkalım." Çıkmışlar. Bir odaya girmişler. "Sen onları yiyemezsin oğlum. Sana kaymakla bal getirttim. Peynir de süt de var. Burada karnını doyur. Sonra aşağı in, seni biraz dolaştıralım dışarıda."

Ahmet yalnız kalınca duvarda bir ayna görmüş. Geçmiş karşısına. Aynanın çerçevesi gibi camı da kırmızıymış. Yalnız bu yüzeyde kendini kendi gibi görünce gülmeye başlamış. Bildiği Ahmet'i görmek hoşuna gitmiş. Cemal'in hazırladıklarından atıştırıp aşağı inmiş.

Handa çalışanlardan biri, yerlerdeki küçük kan lekelerini bezle silerken yanındaki, eliyle Cemal'in dışarıda olduğunu işaret etmiş. Cemal kır atı hazırlamış, hanın önünde, doru bir atın üzerinde Ahmet'i bekliyormuş. Atların başını ilerideki kalabalığa çevirmişler. Kalabalığa karışmaları çok sürmemiş. Burası bir nevi pazarmış. Tezgâhların arasından geçerken çocuk yine gördüklerine inanamamış. Düşeyazmış. Kır atın yelesine yapışıp üzengiye abanarak doğrulmuş.

Tezgâhlardan birinde çeşit çeşit insan kafaları varmış. Hepsinin gözleri açıkmış. Hiçbirinde saç, kaş, bıyık, sakal, tüy yokmuş. Ahmet birine dikkatle bakınca göz kapaklarının iğnelerle kaşların olması gereken yere rapt edildiğini görmüş. Satıcı kadın sık sık kafaların üzerinden su döküyormuş.

Başka bir tezgâhta irili ufaklı insan kollarına rastlamışlar. Onlar da tıraşlıymış. Pazarcının sesi yeri göğü inletiyormuş: "Gel vatandaş, gel! Saba Melikesi Belkıs da buradan aldı! Gel! Şu gördüğünüz bebe kolu ana rahminden başka bi yer görmedi! Haa, bi de babasını bilirdi sahibi! Gelmedi hiç nazara/Acil indi pazara!.." Gülüşmeler... "Kaça o kol evladım?" Pazarcı, deminki nazım çalışmasında kuyruğundan tuttuğu mecazla eline geçen gerçekten usta işi kinayenin tadına baka-

madığını ve şarlatanlıkla ironi arasındaki çizginin mevcudiyetine dair şimdiye dek herhangi bir akıl yürütmeye başvurmadığını, son nefesine kadar da başvurmayacağını mimik ve jestlerinde açığa vuran bir yılışıklıkla gösterisine devam etmiş: "Teyzem, senin için bir buçuk dangi. Gel ablam, gel abim, dul bacanağım gel! Diyonizos'la afrodizyak çalışmaları da oldu bu kardeşinizin! Gel! Aristophanes'le koro çalışmalarım, Karagöz'e nekkare çalmalarım var! Beni sizler yarattınız! Kola gel vatandaş, kola geeeel!" Kahkahalar, kıkırdamalar, "Allah canını almasın!" lar... Ahmet üzgün; Ahmet kollarına dalmış, uzun uzun onları seyrediyormuş.

"Sür atını, hızlan, çıkalım buradan" demiş Cemal. Çocuğun manen sarsıldığını biliyormuş. Ama görmeleri gereken adama başka yoldan gitmek olanaksızmış. Hızlanmışlar. Geniş bir düzlüğe çıkmışlar. Çıkmalarıyla Cemal'in küfretmesi bir olmuş. Zira düzlüğün tam ortasında "günlük et" satışı başlıyormuş. Arkasındaki uzun direğe ellerinden ve ayaklarından bağlanmış, hiçbir yerinde kıl olmayan, çırılçıplak, ufak tefek bir adam... Gözleri bağlı... Başındaki adam da ufaktefek. İki adamın arasında iki ayaklı bir masa... Masanın üzerinde sayısız kesici alet... Satırlar, boy boy bıçaklar, bileyi taşları... Ahmet'in handa gördüğü kan ve parça toplama aletleri...

Cemal, çocuğun az sonraki manzaraya tanıklık etmesini önlemek için kır atın dizginlerini kapmış, atını mahmuzlamış. "Sıkı dur, gidiyoruz." Ahmet çıplak adamı görmüş ama daha ne olduğunu anlamadan adamı ve başındaki kalabalığı sollarına alıp pazar yerini sağda bırakıp ilerlemeye başlamışlar. Çıplak adamın korkutucu feryatlarına gittikçe uzaklaşan birtakım sözler karışıyormuş: "Bana kalça kes!" "Uyluktan aşağısı..." "Kaç barot?" "Yürek şimdi olmaz, biraz bekle!" "Kollar benim, önce ben geldim!" "Üç dangi yeter, yirmi barotu da almayıver birader!"

Çok geçmeden bir eve varmışlar. Atları kapının önünde bırakıp içeri girmişler. Cemal, "Ahmet, şimdi bizi karşılayacak adamla sakın konuşma. Dinle. Sadece dinle." demiş. Başını aşağı yukarı sallayıp kabul etmiş söyleneni oğlan. Bir sedirin üstünde oturan adam eliyle onları yanına çağırmış. Gidip karşısına, yere oturmuşlar. "Babanı aradığın doğru mu?" demiş adam. Ahmet atılmış: "Doğru! Babam..." Ce-

mal çocuğun kolunu hafifçe sıkmış, kaş göz edip konuşmasını engellemiş. "Bırak çocuğu, rahat konuşsun" demiş adam. Cemal utancından yerin dibine girmiş. "Babam nerede, siz biliyor musunuz?" "Bilmiyorum." Ahmet'in süngüsü düşmüş. "Ama bileni biliyorum." Çocuk eski atak haline dönmüş. "Bilen kim?" Adam, "Atına atla. Hiç durmadan kırmızının bittiği yere git. Önüne siyah bir deniz çıkacak. Kır atın boynuna yat. O seni karşıya geçirecek. Sakın akşama kalma" demiş.

Cemal, Ahmet'i dürtmüş. "Hadi, yolcu yolunda gerek." Kalkmışlar. Kapıya yönelmişler. Ahmet çıkarken adama son kez merak ve minnet dolu bir bakışla dönmüş. Fakat onu görememiş. Cemal, elinden tutarak çektiği çocuğu ayaklı bir çuval gibi sürükleyerek kır atın üstüne atmış. "Gitmemiz lazım."

Atları dörtnala geldikleri yöne sürmüşler. Direğe bağlı adamı gördükleri yere gelince Cemal Ahmet'ten başkasının duyamayacağı bir inilti koyvermiş. Oğlan Cemal'e baktığında, Cemal'in kıpkırmızı yüzünde keder, öfke, pişmanlık, bozgun, yıkım, şiddet, acı görmüş. Cemal gözünü direğin yanındaki adamdan alamıyor fakat atını da yedeklediği kır atı da doludizgin şehrin dışına çıkarma işini ihmal etmiyormuş. Ahmet, meçhul bir güç çenesinden tutup çevirmişçesine çok kısa bir süre aynı noktaya bakmış. "O... O adam!" demiş içinden "Az önce konuştuğum adam!" İki kişi, yere yatırdıkları çıplak adamı kollarından ve bacaklarından, toprağa çakılı küçük kazıklara bağlıyormuş. Biri de elinde makas ve usturayla sakince bağlama işinin bitmesini bekliyormuş.

Pazar yerini bu kez solda bırakıp toprak yolda rüzgâr gibi gitmişler. Şehrin başka bir kapısına gelmişler. Cemal göz kenarlarında biriken yaşları silerken, "Sana söylenenleri unutma. Siyah deniz..." demiş ve atını şehre doğru sürüp uzaklaşmış.

Ahmet şehirden çıktığında güneş tepede olmasa da iyiden iyiye yükselmiş. " 'Akşama kalma' demişti. Vaktinde gitmeliyim" demiş içinden. Çok gitmiş, uz gitmiş. Kırmızı toprak, kırmızı çiçekler, kırmızı kuşlar birden yok olmuş. Yüzüne tuzlu bir serinlik çarpmış. Simsiyah bir kelebek, gelmiş kır atın kâkülüne konmuş. Çocuk neşeyle kelebeği seyrederken kır at sertçe durmuş. Kelebek uçup git-

miş. Ahmet zifir karası bir denize ulaştıklarını görmüş. Ama denizden kırk adam boyu yukarıda, siyah bir kayalıktalarmış. Ahmet susadığını fark etmiş. Anasından ayrılırken doldurduğu iki matara suyu yenilemediği gelmiş aklına. Hayıflanmış. Heybenin bir gözünün şişkinliği dikkatini çekmiş. Elini attığı gibi mataralardan birini almış. Suyu Cemal'in doldurduğunu anlamış. Su, kendi memleketinin suyuymuş; akça, saydam, duru... Ne var ki içtikçe siyaha dönüyormuş. "Sakın akşama kalma." Gök de kararmaya başlamış. Deniz, Ahmet'in baktığı yerden, kendisi dışında hiçbir varlığın görülmesine rıza göstermeden aşağıda dev bir kımıltı halinde çalkanıyor, çalkanıyormuş. Bulutlar, ufuklar, ağaçlar, evlerine yetişmeye çalışan insanlara özgü bir telaşla kararıyor, siyahla buluştukça hızla gözden kayboluyormuş. Güneş bile görünmüyormuş. Çocuğun üzerine bir huzursuzluk çökmüş. Denizi geçemeyeceğini anlamış. Neredeyse ağlayacakmış. Gerisingeri gitmeyi düşünmüş. O sırada atın gövdesinden bacaklarına bir baskı geldiğini hissetmiş. Ürkmüş. Baskı arttıkça artıyormuş. Çocuk atın arkasına doğru kaymak zorunda kalmış. Kır atın iki yanından gittikçe büyüyen kanatlar çıkıyormuş. Kanatlar iki adam boyu olunca at eşinmeye başlamış. "Kır atın boynuna yat." Atın boynuna yatar yatmaz havalanmışlar. Deniz altlarında delirmiş, kudurdukça kuduruyormuş. Ahmet gözlerini kapadığını sanmış. Çünkü hiçbir şey göremiyormuş. Bir zaman sonra kır at yere inmiş. Burası bir kıyımış. Görünmez dalgaların, görünmez ufak taşları kıyıya attığını Ahmet, dalga seslerinden ve ayağına değen irili ufaklı taşlardan anlamış.

Karanlığın karası biraz açılır gibi olmuş. "Ateş yaktım" demiş biri, "Yanıma gel." Çocuk sese yürümüş. Ateşten olacak, karanlık; duru olmayan bir gözenin dibini puslu gösterdiği, iç içe çemberli griliğine dönmüş.

"Aç mısın?"

"

Gizemli ev sahibesi, Ahmet'in yanıtını beklemeden, eteğinin altından çıkardığı bir avuç akrebi elini tava gibi kullanarak ateşe yatırmış. Elinin dışı altta, içinde akrepler... Çocuk ne olacağını merakla beklerken kadın boşluğa fısıldamış: "Sen bunları yiyemezsin... Ha Cemal'in

sıçanları ha bunlar... Annenin hangi yemeğini seversin? Söyle, akrepler o olsun." Ahmet, gözlerini kadının alevler içindeki, üzerinde şimdi incecik dumanlar tüten elinden almaya çalışarak: "Hepsini..." Kadın, kendinden ve bulundukları ortamdan beklenmeyecek bir kahkaha atmış. "Haklısın." Çocuk, büyüklerin her zaman hoşuna giden o tatlı şımarıklığın ve ansızın ortaya çıkması ikisini de şaşırtmayan bir iç rahatlığının yüklü olduğu tonlamayla: "Ama canım yaprak dolması istiyor." Kadından bir kahkaha daha gelmiş. "Peki, al." Elini ateşten çıkarıp Ahmet'e uzatmış. Avcunda en az bir düzine yaprak dolması varmış. Ahmet onları yerken kadın konuşmaya devam etmiş: "Geceyi şehirde geçireceksin. Burası Karaistan. Kimseye selam vermeyeceksin. Kimseyle konuşmak da yok. Yarın seni babana göndereceğim." "Babamı tanıyor musun?" "O da senin geldiğin yoldan gelmişti. Ona şehriye çorbası yapmıştım." "Ona"sözcüğünün O'sundan itibaren gülümsemeye başlamış, "yapmıştım"ın sonunda yüzüne keder gelip oturmuş kadının. "Baban sağ. Mavistan'da. Bulursan iyi bir iş yapmış olursun. Hem cesur ve büyümüş bir delikanlıyla karşılaşır o da. Al sana iyi bir iş daha!" Çocuk "sağ" ve "Mavistan" dışında bir şey duymamış. Sevincinden kalbi kır at gibi koşmaya başlamış.

Şehre girdiklerinde Ahmet hiç ev görmemiş. Sormuş: "Burada ev yok mu?" "Yok. Senin atı çok yorduk. Bundan sonrasını yürüyelim." Yürüye yürüye bir mezarlığa gelmişler. "Burada herkes mezarlarda yaşar." "Sen de mi?" "Ben de..." Bir mezarın önünde durmuşlar. Dört tarafından yarım mızrak boyu mermerlerle çevrelenmiş bir mezarmış bu. Mermerin üzerinden atlayınca çiçeklerin arasına düşmüşler. "Yarın erkenden Beyazistan'a gitmek için yola çıkacaksın. Yolun çok uzun. Orada yapman gereken ilk iş bir nalbant bulmak. Çünkü atının nalları sonraki yolu kaldırmaz. O işi hallettin mi yola devam et. Zaten orada kalamayacağını sen de anlayacaksın. Şansın yaver giderse *mavi bir yıldız göreceksin*. Gökyüzü, bulutlar, yağmur, kar, tipi seni *aldatmasın sakın*. *O* sana görünecektir. Onu takip et. Babanı bulursun."

Bu arada mezarlıkta geniş bir yaşama alanı olduğunu fark etmiş Ahmet. Yükselip alçalan sesler, tiz ve tok ağlamalar, feryatlar; gemi sirenine benzer, yatağan ışıltısı tınılar, naralar...

"Kır at dışarıda kaldı" demiş endişeyle. "Merak etme. O da yanımızda" demiş kadın muzipçe gülümseyerek siyah güllerden birine bakarken. Çocuk, ham hum şaralop numarasını anlamış. Rahatlamış. "Burada" demiş kadın nedenini söylemeden, "her aileden en az bir ölü çıktı. Kimilerini de alıp götürdüler, gidenlerin hiçbiri dönmedi. Haber bile gelmedi arkalarından. Bütün şehir üç yıldır yasta. Evlerini mezarlığa taşıdılar. Kalanlar hep burada yaşıyoruz. Herkes ağıtçı, herkes feryat figan içinde. Yabancı birini gördüler mi, hele çocuksa, birbirleriyle kavga edip sahiplenirler. Sonra tutup mezarlığa getirirler. Kaçmasın diye gözlerini oyup kulaklarını, burunlarını, dillerini, ayak parmaklarını keser, kalanı boynuna kadar toprağa gömer ve ona tapınırlar. Tanrılarına her gün çeşitli armağanlar sunarlar. Keçi eti, eşek sütü, akbaba yumurtası, çakal kellesi... Yeni doğurmuş kadınların eğilerek tanrıyı emzirmesi en kutsal görev kabul edilir."

Ahmet kadının sözleri bitince yorgunluktan uyuyakalmış. Sabaha kadar da uyanmamış.

Güllerden biri kır at sıfatına döndüğünde çocuk gözlerini açmış, karşısında kadını bulmuş. "Hadi güle güle git" demiş kadın. Ahmet ona dikkatle bakınca annesini hatırlamış. Kadın annesi kadar güzelmiş. Saçları, gözleri, elleri, hatta dişleri bile kapkaraymış. Badem gözlerinde anlatılması zor bir hüzün... Mermer kenarlıktan atlamışlar. Kır atın yanında kadın çocuğa sarılmış. Göğsü inip inip kalkıyormuş. Ahmet kadının ağladığını anlamış. "Hadi git!" Kadın yerden bir taş alıp havaya fırlatmış, taş yükselirken bir kuzguna dönüşmüş. "Gözünü ondan ayırma. Sana şehrin çıkışını gösterecek."

Sabi kuzgunu izlerken dereler, tepeler, yamaçlar, fundalıklar, vadiler geçmiş. Her yer karayla bezeli olduğundan vakti çıkaramıyormuş. Nihayet bembeyaz bir ovaya gelmiş. Dağ taş, çiçek, böcek beyaza kesmiş burada. Yorgunluktan yelesinin üstüne düşen ellerine kır atın boynu ikide bir değmese, Ahmet yoldaşını bile yitirebilirmiş beyazlıkta. Kıçı nice zamandır süren aralıksız yolculuktan ağrıyormuş. Esneyince "Herhalde akşam oldu" demiş içinden. Tarlalardaki buğdaylar beyaz olduğu gibi yanından geçtiği ağaçlar, ağaçlardaki yapraklar, meyveler; yolun kenarında dilini bir karış çıkarıp soluyan köpekler de ak pakmış. Gökte yıldızlar bile görünmüyormuş. Köpeklerin arkasın-

da büyükçe bir tarla kımıldanıyormuş. Yol sağa dönüp çocuk büyük kütleye iyice yaklaşınca tarla sandığı şeyin aslında bir koyun sürüsü olduğunu anlamış. Önce keskin bir ıslık sesi... Çok yakından gelmiş. Sonra insanların koyunlara, kuzulara seslenirken çıkardığı sesler: "Kis kis kis kis... aykk aykk aykk aykkk..." Dudakları birbirine yapıştırıp ileri uzatarak ağızdaki havayı aradaki boşluktan bırakırken dudakların titreşmesiyle oluşan sesler... Orta yaşlı bir çoban koşarak yanına gelmiş. "N'apıyon buralarda hemşerim bu vakitte?" Ses kaynağı oymuş demek. "Geçiyorum. Hangi vakitteyiz?" "Sabaha bir iki saat var." Çobanın değneği, çakşırı, kepeneği, mintanı, saçları, gözleri bembeyazmış. Değneğine dayanarak saygıyla eğilmiş Ahmet'in önünde ve beklemeden iki dizinin üstüne çökmüş. Başını yere eğerek bağırmış: "Sana bir iyilik yapmamı bağışla bana!" Ahmet çobanın hareketlerine ve sözlerine anlam bulmaya çalışırken çoban yerel bir duaya başlamış: "SEV, HEP İYİLİK DÜŞÜN. KARINCANIN HAKKINI TAŞIN ALTINDA DA OLSA ARA. KAVGADAN, DİKBAŞLILIKTAN UZAK DUR. BEYAZ SAYFA... SEN BİR BEYAZ SAYFASIN. KİRLENMEMEK İÇİN KENDİNE BİR ŞANS VER. BEYAZIN GÜCÜ HER KÖTÜLÜĞÜN ÜSTESİNDEN GELECEKTİR."

Ritüel bitmiş ama çoban doğrulmamış. "Sana nasıl iyilik yapabilirim?" Ahmet yutkunarak: "Beyazistan'a nasıl gideceğimi söyle yeter." İyilik âbidesi, zıpkın gibi fırlamış havaya" Allah'ım sana şükürler olsun! Abu kulunu şad ettin Yarabbi! Bu iyiliği yaz defterine!" Ahmet'e dönmüş ve işaret parmağını sürünün arkasına uzatarak: "Şurada bir köy var. En kestirme ordan gidersin. Köye girme, üst başından geç. Tuz taşlarının yanından aşağı in, Beyazistan'a varırsın. Çocuk kadının sözlerini hatırlamış. "Beyazistan'da nalbant nasıl bulurum?" Çoban deminki çoban değilmiş şimdi. "Ne nalbantı lan? Seyis miyim ben eşşek sıpası! Nerden bilecem? İkile!.. Bizim burda anca bir iyilik sevaptır, ikincisi günah... Ko g.tüne! Bah hele, hâlâ duruyo! Ulan it! *Git yoluna, almayım seni ay*ağımın altına!

Ahmet söyleyecek söz aramış, bulamamış. Sürmüş kır atı sürünün arkasına. Bir gülme nöbetine yakalandığında köyün yanından geçiyormuş. "İyi ki önce yolu sormuşum" demiş içinden, "nalbantı nasıl olsa bulurum."

Köy köy değil, düğün yeriymiş. Herkes oynuyormuş. Her yerden müzik sesleri geliyormuş. Oyun havaları, oynak türküler, şarkılar...

O,o,o,o,o o o hastina mastina
O,o,o,o,o o o tütünü de kastina

* * *

Yolladılar onu Acemistan'a
Kendi yolunu bulmaya
Derken bir gün üç yıl sonra
Bir de küpe takmış kulağına
Deli deli kulakları küpeli

Çırılçıplak bir kadın, at biner gibi bindiği çırılçıplak bir adamın üzerinde oturup kalkıyor; birkaç genç, sıkı sıkıya tuttukları eşeğin kuyruğunu kaldırmış, gülüşerek hayvanın bacaklarının birleştiği yere bakıyor; sağda solda kadınlı erkekli gruplar anadan üryan dans ediyor ve ellerindeki testiden başlarına, vücutlarına Ahmet'in içilmeye yaradığını anladığı sıvılar döküyorlarmış.

Kır atla çocuk tuz taşlarının orada, ağaç duldasında biraz dinlenmişler. Ahmet'in gözü ağırlığıyla ağacın dallarını eğen, iri, beyaz elmalara takılmış. Canı elma istemiş. Uzanıp bir elma koparmış. Beyaz elmayı iştahla ağzına götürmüş. Ne var ki ısırmasıyla elma tuz buz olmuş. Parçasını görene aşk olsun. Elma erenler katına çıkmış. Peki ağaç? Çocuk ağaca bir tekme savurmuş. Tekme boşa gitmiş. Ağaç da ağaç değilmiş meğer

Yokuşu inip Beyazistan'a girmişler. Ahmet'in gördükleri, köyde gördüklerinden farksızmış. Bir aş evinin önünde durdurmuş atını. İçeri girmiş. Müşteriler çokmuş. Gelene bakmışlar. "Benim hakkım doldu arkadaşlar. Lütfen siz buyurun" demiş içlerinden yaşlıca biri.

"Benim de!.."

"Benim de hakkım yok. Rica ediyorum Tevfik Bey, sizin kontenjanınız dolmadı bugün sanırım, engel olmak büyük günah, sizin talepkârlığınızla şerefyâb olurum."

Çoban Abu'nun yaptıklarını gözünün önüne getirince çocuk, aynı olayları yaşamaktansa basıp gitmeyi düşünmüş bir an. Ama nalbant... "Nalbant arıyorum." Tevfik Bey, sıska bedenini şalvarının ve uzun kollu gömleğinin içinde, beyaz bir hava akımıyla tamamlayarak Ahmet'in karşısına geçmiş. Oğlanın kaçarı yokmuş. "SEV, HEP İYİLİK DÜŞÜN..." Ritüel bitince Tevfik Bey sevinçten gözleri yaşararak yolu tarif etmiş. Çocuk yolun karşısında dar bir sokağa girmiş. Kimseyle göz göze gelmemeye gayret ederek kır atın sırtında nalbant dükkânının önüne gelmiş. Kendi akranı bir çocuk dükkânın kapısından içeri seslenmiş: "Hilmi Usta, gelen vaaar!" Hilmi Usta Ahmet'i karşılamış, kır atın nallarına bakmış. "Biri düştü düşecek. Ötekiler iyi görünüyor." "Sen hepsini elden geçir usta." "Nereye böyle bir başına?" "Mavistan'a." "Orası neresi?" "?!?"

Ahmet adam şaka yapıyor sanmış. Ancak nalbantla konuştukça durumun ciddiyetini anlamış. Böyle bir yeri ne duyan ne bilen varmış buralarda ustaya göre. Ne de oraya giden... O bilmezse kimse bilmezmiş.

Çocuğa yanlış bilgi verilmiş. Bir an önce evine gitsinmiş. Zaten gideceği istikamette uçsuz bucaksız, beyaz bir boşluktan başka bir şey yokmuş. Konuşmayı bitiren cümleyi nalbant Hilmi, duvarlarda yan yana duran eğri burunlu bıçakların, eğelerin yanına asmış, öyle söylemiş: "Burası dünyanın sonudur."

Dükkândan çıkar çıkmaz Ahmet kır atı dörtnala kaldırmış, ikisi de sırılsıklam tere batana kadar durdurmamış. Kısa bir mola verip mataradaki suyu paylaşmışlar. Şehirden epey uzaklaştıklarında bitmek tükenmek bilmeyen bir ovaya gelmişler. Nalbant haklıymış. Yorgunluktan bitap düşmüşler ama "beyaz dünya"nın sonu gelmiyormuş. Kâh bir çöle iniyorlar, kâh yalçın bir dağa tırmanıyorlarmış. Bir kuşbaşı yağan yağmura, bir ceviz büyüklüğünde inen doluya yakalanıyorlarmış. Kimi zaman sıcaktan kavruluyor, kimi zaman soğuktan donuyorlarmış. Oğlan fırsat buldukça göğe bakıyor, gökte mavi yıldızı arıyormuş. Lakin ne gezer! Gök hâlâ bembeyazmış.

Gök öyleymiş ama Ahmet'in de uykusu geliyormuş. Çocuk, bazen bir dağ eteğinde, bazen bir yol kenarında yere yamçısını serip uyuyormuş. Uyanır uyanmaz yola devam ediyormuş. Geçtiği yerler-

den bir kez daha geçip geçmediğini anlamak için ya toprağı iyice kazıp kalın bir dal dikiyor ve kolay seçebilmek için dala türkuaz yeşili gömleğinden büyük bir parça bağlıyor ya da olabildiğince büyük taşları sürükleyerek bir araya getirip onların üstüne daha ufak taşları koyarak küçük höyükler inşa ediyormuş. Bir gün bir çakal sürüsünün saldırısına uğramışlar, bir gün bir vadiden geçerken heyelandan son anda kurtulmuşlar.

Gel zaman git zaman yolları ormana düşmüş. Kesif ağaçların arasında rahvan ilerlerken kır at acı acı kişneyince çocuk tehlikeyi sezinlemiş. Nitekim on adım ileride ayağından kapana yakalanmış bir kurt, acılar içinde sağa sola saldırıyormuş. Ayağını kurtarmak için kendini ağaçtan ağaca, tümsekten tümseğe vuruyormuş. Kır at şahlanmış. Ahmet korkmuş. Sakinleşmeye çabalayarak attan inmiş. Acımış kurda. Göz göze gelmişler. Kurt 'kurtar beni' dercesine çocuğa bakıyormuş. Titremiş, sallanmış, yanlamasına düşmüş kalmış. Ahmet yarı baygın hayvanın ayağını kapandan kurtarmanın hesaplarını yapmaya başlamış. İrice bir taş bulmuş. Sağlam bir dal koparmış. Dalın ucunu yere sürterek sivriltmiş, sokmuş kapanın dişlerinin arasına. Uzun süre uğraşıp dişleri birbirinden ayırır ayırmaz aralarına taşı koymuş, kurdun ayağını kurtarmış. Kurt kendi kanının bulaştığı elleri yalayarak temizlemiş. Sonra başını usulca toprağa bırakmış.

Ayıldığında üç ayak üzerinde yürüyüp ardında kan izleri bırakarak onları bir mağaraya götürmüş. Dışarıda gözü göze göstermeyen bir yağmur yağmaya başladığında kurt dile gelmiş: "Sağ ol kardeş. Sana bir can borcum var. Dile benden ne dilersen." "Dileğimi yerine getiremezsin." "Söyle. Belki getiririm." Mavistan'ın yolunu sormuş. Kurt, yaralı ayağını yalamayı bırakıp Ahmet'e bakmış: "Ne işin olur senin Mavistan'da?" "Babam oradaymış. Ona gidiyorum." Kurdun önce gözleri buğulanmış, sonra başı yere düşmüş. Mağaranın beş adam boyu yüksekliğindeki tavanından inen sarkıtların arasına boş gözlerle bakarken kendi kendine konuşur gibi:" Demek baban orada ama hangi baban?" Çocuğa bakmadığı için Ahmet'in yüzünden geçen kara bulutları görmemiş." Orada zaman başka türlü işler. Senin bir yılın Mavistan'da sekiz yıl olur. Baban Mavistan'da çok yaşlanmış olmalı." Oğlanın konuşmasına fırsat vermeden atılmış: "Vakit kay-

betmeden gitmelisin. Ormandan çıkınca seni bir kurt karşılayacak ve çağlayana götürecek. Atla aşağı, korkma." Öyle hızlı konuşuyormuş ki Ahmet söylenenleri anlamakta zorlanıyormuş. "Sudan çıkamayacaksınız. Ama korkma. Nehrin altında senin dünyandaki rengiyle göreceğin dehlize gir. Orası Beyazistan'ın bittiği yerdir. Dehlizin sonunda sudan çıkacaksın. İster gece olsun ister gündüz, gökyüzünde mavi yıldızı göreceksin. O seni babana götürecek. Durma, acele et!"

Ahmet mağaradan çıkmış. Göğü kapatan ağaçları yararak gittikleri yönün tam tersinde, otuz kurtluk bir sürünün mağaraya kan izlerinin peşinden, beş koldan, sessizce yaklaştığını bilmiyormuş. Ormanın sonuna geldiğinde üzengideki ayağının yanında bir kurt görmüş. Kılavuz atılmış, çocuk da peşinden... Gürül gürül çağıldayan bir çağlayan çıkmış karşılarına. Ahmet kurda bakmış, kurt yok. Çağlayanın başı dumanlı, sonu belirsizmiş. Duraklamış sabi. Fakat vakit geçiyormuş. Kır atla şöyle bir bakışmışlar. Koşup atmış kendini çocuk boşluğa. Yukarıdan gürültüyle dökülen sulara karışarak nehre düşmüş ve üç dört kulaç aşağıda kalmış. Nehrin içinde yürümeye başlamış. Olduğu yerde başka bir mahluğa rastlamamış. Yürümüş, yürümüş... Akıntı onu nereye götürüyorsa oraya gidiyormuş. Birden karşısına yan yana iki dehliz çıkmış. Biri bembeyaz sürüp gidiyormuş. Öteki ise gölgeli; siyahlar, morlar, maviler, ışıltılar, gölgeler içinde bir dehlizmiş. Ona girmiş. Bakmış, kır at da yanında yürüyor. Atın kirliği ona başka bir güzel görünmüş. Dehlizin ağzından göğü görmüşler: Mavi...

İki gün bir gece yol gitmişler. Gündüz -elini gözüne siper edip -kırmızıya çalan güneşi, gece beyaz ay'ı ve yıldızları seyretmiş çocuk. Mavi yıldızı da takipten vazgeçmiyormuş. Yıldız onu ikinci günün sonunda Mavistan'a getirmiş. Ahmet paramparça gömleğini, ezilip bükülüp neredeyse bir avuç kalan çakşırını, yorgunluktan içeri kaçmış gözlerini, başta dizgin tutmaktan artık hissetmediği elleri olmak üzere bedeninin unuttuğu yerlerini, sızlayan tabanlarını dinlememiş; son bir gayretle kendinden farksız durumda son gücünü harcayan kır atın sağrısını topuklamış. Bir eliyle atın -az önce öptüğü- boynunu okşarken diğeriyle kendi gözyaşlarını siliyormuş.

Saçı sakalı ağarmış bir adamın yanına götürmüşler oğlanı. 'Baban!' dedikleri kişi ölüm döşeğindeymiş. Babasını ilk kez görüyormuş Ahmet. Nereden görsün ki, babası çocuk doğduğu gün gitmiş evden. O da yattığı yatağın kenarına ilişen Ahmet'i görmüş; kalkmaya yeltenmiş, kalkamamış. "Daha bekleyemedim oğlum. Doksan yaşındaki bu adamın kusurunu bağışla. Çocuklar bağışlayıcıdır. "Ahmet, göz çukurlarına biriken yaşları göstermemek için çabalarken babası güçlükle de olsa sürdürmüş konuşmasını: "Burada gördüğün herkes on bin, yirmi bin yıl yaşar. Ben seni beklemek için "hayat suyu"nu içmedim. O zaman annenle sana ihanet etmiş olurdum. Geldin ya... Artık ölebilirim." Oğlunun elini tutmuş. Çocuğun gözyaşları, adamın iri kemikli, fil ayağı gibi geniş eline ve gün görmüş, her çizgisine çalışmanın güzelliği sinmiş kalın parmaklarına damlarken son sözlerini söylemiş: "Şehrimizde kalamadım. Padişah, ben vezirini azletti, ölümümü buyurdu. Suçum, günahsız bir kölenin zindandan çıkarılmasını emretmekti. Ben de artık iyi bildiğin o şehirlerden geçerek buraya geldim. Bu sabaha kadar bir fırında çalıştım, ekmek yaptım; ekmeğimi kazandım. Kimsenin canına, malına, ırzına tecavüz etmedim. Asıl seni beklemekti muradım."

Babasının eli soğuyana dek çocuğun parmakları arasında kalmış. Gençten bir adam Ahmet'e isterse Mavistan'da kalabileceğini söylese de o: "Yolum uzun, anam bekler, bana yolu gösterin" demiş.

Adam "Kalmayacaksan yolun uzun değil" diyerek kavuğunu başından alıp yere koymuş. Ahmet'le kır at küçülmeye başlamış. Bir işaret parmağı kadar olmuşlar. Adam eliyle ikisini de kavuğa yerleştirmiş. Sonra başlığı açık pencereden gökyüzüne bırakmış.

Göz açıp kapamadan çocuk evin kapısında, kır at yemliğinin başında bulmuş kendini. Anası oğluna sarılıp koklaya koklaya, seyrede bıraka öpmüş onu.

Bu durumda sinema, fotoğraf nesnelliğinin zaman içinde gerçekleştirilmesi olarak ortaya çıkmaktadır. Film artık geçmiş bir çağın böceklerinin el değmemiş vücudunun amber içinde korunması gibi, eşyayı kendi ânı içinde korumakla yetinmez, barok sanatı seğirmeli katalepsisinden kurtarır. Eşyanın görüntüsü ilk kez, bunların süresinin de görüntüsüdür ve sanki değişimin mumyasıdır.

(André Bazin – Fotoğraf Görüntüsünün Varlıkbilimi)

6

Film, perde açılmadan bitmişti. Harun'dan başka yapımcısı, senaristi, yönetmeni ve izleyicisi olmayan film...

Bergmanvari uzun sekanslarda Harun annesini, üzerine sokak lambalarının sarıbeyazsarı ışıkları düşen bir yolda ağlayarak yürürken anımsıyor. Boy çekimi... Melahat Hanım'ın bir elinde 1950'lerden 70'lere kadar pek moda olan, sapı kendine göre çok küçük, lake kaplamalı, şu beyaz makyaj çantası; diğerinde on yaşlarındaki Harun...

Peckinpahvari slowmotion sekanslarda ise kardeşi Oğuz'la, annesinin Anadolu turnelerinde neredeyse gün boyu, gece geç saatlere kadar kaldıkları otel odaları var. Eskişehir, Samsun, Trabzon ve Konya otelleri... Samsun'a uçakla gitmişlerdi. İki kardeşin de uçağa ilk

binişleriydi bu. Oğuz yerinde durmamış, kokpitin kapısına dayanmıştı. Pilotlar bu dört yaşındaki sevimli çocuğu-ısrarlı ağlamalarına dayanamayıp- yanlarına almış, sıkıştırıp sevmişlerdi. Harun, böyle durumlarda, bu yaşlardaki hiçbir büyük kardeşin başa çıkamadığı ikilemi yaşarken Oğuz'a göz kulak olma mecburiyeti ile kokpiti merak etme arasında gidip gelmiş; kardeşinin, yakaladıkça elinden kayıp giden omzunu tutma uğraşı sırasında pilotların hareketlerini, önlerindeki "direksiyon"u, düğmeleri, kabinin ön penceresinden görünen beyaz boşluğu kaşla göz arasında inceleyivermişti.

Harun'un Samsun'a dair hatırladığı ikinci ve son ayrıntı için şunlar söylenebilir:

Deniz kıyısı... Karadeniz'in dalgalı, deli dolu halini gördükten sonra baştan yüzmemeye karar verdikleri ve iki kardeşin taşlarla dolu, kum fakiri bir kıyıda taş kaydırmaca oyununa daldıkları, sıcak bir temmuz – ya da ağustos?- öğleden sonrası... Melahat Hanım stilli olmasa da iyi yüzerdi. Açılmıştı yine. Harun, Oğuz'un, "Bak abi, en güzel taşı ben buldum" cümlesiyle ince ve yassı olmasının taşa kazandırdığı değerin saptanması arasında geçen anlık sürenin hemen ardından, önce birkaç metre ileride annesinin beyaz külodunu, sonra denizde annesini ve onun yanında, sabah kahvaltı sırasında masalarına gelen esmer adamı gördü. Birlikte kahkahalar atarak yüzüyorlar; bazen yan yana gelip fısıldaşıyor, bazen açığa yöneliyor, sonra kıyıya dönüyorlardı. Harun, içgüdüsel bir hareketle kardeşinin gözlerine odaklandı: *O da bakıyor muydu annesine ve esmer adama?* Taş atma, başlarına gelirse acır."

Eskişehir'de, kentin ortasından geçen Porsuk Çayı'nın kenarında, ağaç gölgelerine sıkışmış bir sabah... İki kardeş kıyıda, topraktan solucan çıkarıp suya atıyorlar Bir ara balık tutan amcalara ikisi de birer avuç solucan veriyor, karşılığında plastik kovalarda oynaşan balıklara *bakıyorlar*.

Konya ve Samsun, ortak bir anı demetiyle kazınmıştı Harun'un hafızasına: Otel odasına gelen kuzu şiş... Etin kokusu, domateslerin kendini ateşe teslim ederkenki kabuğunu bırakmış pelteliği, sumaklı kuru soğanın et parçalarıyla yenirken damağa armağan ettiği uyumlu tat...

Alaattin Camii'nin yanındaki büyük, gür ve bakımlı çimenlerle, yüksek ve yaşlı ağaçlarla, çay ocaklarıyla ve lokantalarla donanmış parkı dik kesen bir sokaktaydı Konya'da kaldıkları otel. Trabzon'daki ise limana cepheden bakıyordu. Yine bir yaz gecesi... Otelin altıncı ya da yedinci katındalar... Nemli bir sıcak... Uyuyamıyorlar. Pencereler açık. Dışarıyı seyredip sağdan gelen arabaların Oğuz'a, soldan gelenlerin Harun'a kazandırdığı "En çok araba nereden gelecek?" ya da "İlk araba nereden gelir?" oyunu oynarken karşılarında, tam karşılarında, karanlığın ortasında dev bir sinema perdesi beliriverdi. O zamanlar Anadolu'nun hemen hemen her yerinde bulunan açıkhava sinemalarından birinde film başlamıştı. Hem de Tarzan! Harun bir yandan kardeşinin pencereden düşmesini önlemek için onu sıkı sıkıya tutuyor, bir yandan filmi izliyordu. Mesafe, seslerin ulaşmasını engellese de görüntülere kendini kaptırıp gitmişti ikisi de.

Anneleri odaya hep sarhoş gelirdi. Kimi zaman yalnız, kimi zaman Zahide Abla'yla... Sabahın ilk saatleri olduğundan Harun uykulu gözlerini güçlükle açar, annesinin banyoya giriş çıkışlarını izler, Zahide gelmişse bol küfürlü konuşmaları üstünkörü dinleyerek uykuya dalardı.

Melahat Hanım'ın biraz şarkı söylemeli, biraz konsomasyonlu bu turnelerinin üzerindeki "sihirli perde" Harun için ancak yıllar sonra kalkacaktı. O şimdilik, küçük oğlunu uyutup kim bilir kime emanet ederek geceyarıları meçhul yerlere giden bir anneyi; gittiği bol gürültülü, çok ışıklı, udlu ve darbukalı yerlerde, uykusu gelince annesinin, büyük oğlunu uyutmak niyetiyle iki sandalyeyi birleştirerek oluşturduğu yatağın üstüne sığdırmaya çalıştığı -yaşına göre uzun- çocuğun kulağına (onu tam öperken) şefkât ve keder yüklü bir fısıltıyla "Uyu hadi" demesini ve çocuğun başını okşayarak telaşlı adımlarla kadrajdan çıkmasını anımsıyor.

Güçlü Eisenstein etkileri taşıyan sekanslarda ise Harun'un hafızasının aile albümlerinden gelişigüzel seçtiği fotoğraflar:

Birinci fotoğraf: Yozgat'ın Çekerek'inde çekilmiş. Siyah beyaz okul fotoğrafı... *"Bulun bakalım annenizi!* " Beş sıranın ikincisinde, soldan yedinci... *"İlkokul ikiye giderken..."* Nüfusta memur Kadir Bey'in iki kızından büyüğü...

Melahat ilkokuldan sonra okumadı. İlkokulu bitirdikten sonra on yedi yaşına kadar komşu Rukiye Hanım'ın küçük evinde onun biçki dikiş işlerine yardım etti. Bu evde, para kazanmanın ne olduğunu öğrendi. Babasının, karısını gündüz gözüyle öldüresiye dövdüğü gün, annesini komşuların yardımıyla devlet hastanesinin aciline yatırdı. Kendinden geçmiş kadıncağızın dağılmış, kan revan içinde kalmış suratına acıyla baktı. Hemşireler annesi için koşuştururken o, Perizat Hanım'ın yanaklarındaki kanı silerek iki yanağa birer öpücük kondurdu. Sonra ölmeye direnen kadının ellerini öptü. Annesini son kez gördüğü bu acil odasından çıktı. On yedisinde başkente geldi.

İkinci fotoğraf: Siyah beyaz... Başkentte bir ev... Yan yana iki genç kız, başlarını birbirlerinin başına dayamışlar. İkisinin de kolları ötekinin belinde." *Samime... Subaşı Camii'nin arkasındaki sokakta evi vardı. Aynı atölyede terzilik yapıyorduk. On yedi yaşındayım... Sene kırk yedi falan... İki sene onun evinde kaldım. Ben İzmir'e gidince koptuk, bir daha görüşemedik. Kanser oldu dediler; birini sevdi, adam evli çıkınca her şeye küstü, insan içine çıkmadı ondan sonra dediler; burada kendi işini kurdu, büyüttü, zengin oldu dediler. Çok iyi kızdı.*

Üçüncü fotoğraf: Sağ alt köşesinde "SARAY" fotoğrafçısının adı bulunan siyah beyaz bir afişti bu. Şipşak fotoğrafçıların dahi meslek icabı yüze, boyna, kollara ve hatta omuzlarla göğüs kafesine talimat verme alışkanlığının; kaşları, gözleri, dudakları, tebessümleri ve ciddiyetleri biçimlendirme tutkusunun değil; gençlik ve sağlık fışkıran bir enerjinin saikiyle "gerçekten gülen" bir genç kadın... Boynunun omuz başından dönüşüyle gözlerinin, afişe bakanların gözlerini teğet geçerek kafalarının bir santim kadar üstünden sonsuzluğa, hayata ve koltuklarında oturan seyircilere bakışı arasındaki şaşırtıcı kombinasyon, bu sıradan afişi son derece etkileyici kılıyordu. Gülmek için aralanmış dudaklardaki hayatiyet ve muntazam dişlerin albenisi de cabası... Afişin altında siyah puntolu büyük harflerle takma adı yazıyordu Melahat'ın: MELTEM MELEK

Çalıştığı atölyeye yılda birkaç kez iş önlüğü, gömlek, pantolon siparişi vermeye gelen, kırk yaşlarında bir adam vardı. İlkin Ustabaşı Bekir'den, adamın başkentte dört yüz işçinin çalıştığı yedek parça fabrikası olduğunu duymuştu Melahat. Desinatör Leman Hanım,

"Denizde kum, Remzi Bey'de para..." demişti bir seferinde. " Sadece fabrika mı? Evler, hanlar, İstanbul'da sıra sıra... İzmir'de...

Remzi Bey bir gelişinde tepeden tırnağa süzmüştü Melahat'ı. Kız da buna karşılık vermiş, gözlerini arsızca devirip adama gülümsemişti. Sonrası bir akşam yemeği... üç kez sinemaya gitme... pırlanta yüzük... İzmir'e geziler fuar eğlenceleri...

İzmir Fuarı'nda birkaç yıl içinde epey ünlenecek sihirbaz Mandrake'yi tanımıştı Melahat. Mandrake uvertür çıkıyordu sahneye. Melahat Remzi Bey'e yalvarıp yakarmış, ona en önde bir masa ayarlatmıştı. Gösterinin sonunda neredeyse koşarak kulise gitmiş, onunla tanışmıştı. *Kulisin kapısına gelene kadar öyle bir düşüncem yoktu. Kapıdan çıkarken 'Ben sihirbaz olmalıyım' dedim içimden. Döndüm. 'Bu işi bana öğretir misiniz?'Mandrake şaşırdı. 'Bu meslek erkek işi küçük hanım. Siz altından kalkabilir misiniz?"Elbette kalkarım. Kaç kadın uğraşıyor memlekette sihirbazlıkla?' 'Hiç!' '??!!.. Ben de ilk olurum. 'Zati Bey'le görüşmeniz icap eder.' 'O da kim?' Mandrake'nin kahkahaları kulisin duvarlarını delip fuar alanındaki herkesin kulağına ulaşmıştır herhalde. 'Zati Sungur... Sadece memlekette tanınmaz, beynelmilel bir sanatkârdır o. Sizi görmesi lazım. Gidin, hem elini öpün hem izin verirse mesleği öğrenin.*

Afişin hazırlanmasından altı ay kadar önce Melahat, Zati Bey'le tanışmak için İstanbul'a gitti.

O sıralar İzmir'de, Remzi Bey'in Karşıyaka'daki evinde oturuyordu. Çalışmıyordu. Para kazanamamak kadar Remzi Bey'in eline bakmak da dokunuyordu Melahat'a. Yirmi yaşındaydı. Güzeldi. Ama bir yıldır, evli bir adamla yaşamak ve bu sürede sadece belli aralıklarla görüşmek sıkıntılı hallere yol açıyordu artık. Kendinin de güldüğü parmak hesabının sonucu açıktı: Beş ya da altı kez sevişmişlerdi. Onu bile tam olarak hesaplayamamıştı. Âşık mıydı adama? Hayır, diyordu kendine. En kötüsü, bu soruyu ya da herhangi bir meseleye dair herhangi bir soruyu günlük yaşamın hay huyu içinde soracak ya da sorusuna yanıt verecek kimsesi yoktu. Yalnızdı koca İzmir'de.

Bir gün gazetelerin birinde Zati Sungur'un İstanbul'da, Ses Tiyatrosu'nda özel bir gösteri yapacağını okudu. Sevinçten titreyerek eve koştu. Ne zaman sonra gösteriyle ilgili ayrıntıları incelemeyi akıl etti:

Zati Bey yarın akşam saat *21.00'de eski Fransız Tiyatrosu'nda (hâlihazırdaki ismiyle Ses Tiyatrosu) kadirşinas seyircileriyle bir araya gelecek. Biletlerin tükenmesine binaen...*

Gerisini okuyamadı. *Bilet kalmamış... Remzi... bu akşam... saat kaç?.. Remzi'ye... evet evet... akşamdan çıkmalı... uçak!!!*

Remzi Bey'in geldiği günlerden biri olmasına karşın onu beklemedi. Havaalanının telefonunu kaydetmişti küçük defterine. Saate baktı: 17.00'ye geliyordu. *İlk uçak 18.20'de... olur muydu? Tamam, evet, tek kişi!* Evden çıkmadan hamisine alelacele not yazdı:

Remzi Beyciğim,

Bu akşam İstanbul'da olmam lazım.

Uçakla gidiyorum. Seni bekleyemedim.

Yarın Zati...

Melahat

Dördüncü satırının ancak bir bölümü okunabilen notu telefonun yanına bırakıp çıktı. Taksiyle havaalanına geldiğinde uçağının kalkışına yarım saat vardı. Üstünü başını kontrol etti. Birkaç hafta önce çok beğenerek aldığı taflandan, uçuk mor elbiseyi giydiğini o an fark etti. Utanıp sıkılarak çantasından çıkardığı Fransız parfümünü etrafı kollarken boynuna sıkıp gişeye yöneldi ve biletini aldı. Birkaç saatten beri süren yürek çarpıntıları yok olmuştu ki bir anons, çıkış kapısına doğru yürüyen Melahat'ı kıskıvrak yakaladı. Metalsi kadın sesi onu müracaata çağırıyordu. Ne, kim, niye sorularıyla boğuşarak görevlinin yanına geldiğince genç kadın "Bir zarfınız var" diyerek ona irice, beyaz, üzerinde zarif bir el yazısıyla "*Melahatıma*" ibaresi yazılmış zarfı uzattı. Uçağın geç kalan yolcularına yönelik anons başladığında Melahat zarfı açmış, içindekini görmüş; küçük, pembe, peluş kâğıttaki "Remzi'den" sözcüğünü okumuş; bekleme salonunu, kenarına birer ikişer yaş oturmuş gözleriyle birkaç kez taramış; güzel dudaklarına selamsız sabahsız konuveren tebessümle belli belirsiz açığa çıkan gamzeleri henüz kaybolmadan uçağa binmişti.

Buz kesmiş, titreme nöbetiyle sarsılan ellerinde yarın akşamki gösterinin biletlerinden biri vardı.

Dördüncü fotoğraf: Büyük Efes Oteli'nin havuzu... Tramplene çıkılan demir merdivenin ilk basamağından başlayarak mayolarıyla

ve gülücükleriyle basamaklara dizilmiş, ilk bakışta sıradan, kadınlı erkekli bir grup... Fakat dikkatli bakışlara siyah beyaz kompozisyonun "Vay anasını!" dedirtecek olmasının nedeni, deklanşöre basıldığı an, Türkiye'nin popüler sahne dünyasının en önemli birkaç yıldızının aynı karede bir araya gelmesiydi. Birinci basamaktan itibaren soldan sağa Behiye Aksoy, Müzeyyen Senar, Zeki Müren, "evet-hayır"cı Erkan Yolaç, Melahat Hanım, Nuri Sesigüzel...

Melahat evden apar topar çıktıktan sekiz dakika sonra Remzi Bey, telefonun yanına bırakılmış notu okuyordu. İstanbul'da üç gün kalmış, bu sabah uçakla dönmüştü. Dün gece Krepen'de müteahhit arkadaşıyla içerken Zati Sungur meselesi açılmış; arkadaşı bir haftalığına Chicago'ya gideceğini, bu nedenle biletin yanacağını söyleyince Remzi Bey bu paha biçilmez hazine parçası için arkadaşına elli lira teklif etmişti. Arkadaşı, rakıdan kızarmış burnunun deliklerini açıp kapayarak hınzırca göz kırpmıştı. "Bunu sana bilabedel vereceğimi ikimiz de iyi biliyoruz Remzi. Fakat biletin gideceği küçük Melahat bilmiyor. Beş yüzden aşağı olmaz." Tekdüze bir ân'a, bahse girmek gibi, futbol konuşmak gibi renk katma dışında hiçbir işlevi olmayacak bu şartı Remzi, arkadaşının yedi sülalesini sunturlu bir küfürle yad ederek itirazsız kabullenirken iki arkadaşın masadan yükselen kahkahaları, meyhanedeki bütün sesleri bastırmıştı. Remzi, Melahat'a yapacağı sürprizin senaryosunu hemen oracıkta kafasında yazmaya başlamıştı.

Melahat'ın haberi gazeteden okuması, sürprizin gücünü azaltması bir yana, kat kat artıracaktı. Biletlerin tükenmesi Melahat'ı umutsuzluğa sevk edecek, Remzi de onu bu üzüntülü haliyle gördüğünde zarfı eline iliştirecek ve dudaklarından öpecekti. Ama işte evdeki hesap çarşıya uymamıştı.

Öğle vakti uçaktan indiğinde Melahat'a gitmesine beş saat vardı. Bütün buluşmalar için vakti böyle uygun görmüştü ikisi de. Çok erken ve çok geç değil... Akşamüstü... Melahat'i bir an önce görme isteğini bastırmak için Bedros'un kumaş fabrikasını aradı. Çocukluk arkadaşı Bedros'la Alsancak'ta bir lokantada buluştular, yemek yiyip vakit öldürdüler. Şoförü İzmir'e bir gün önceden gelmişti arabayla. Bir saat kadar turladıktan sonra Remzi Bey'in yıllanmış şoförü, Karşıyaka'daki evin önünde arabayı, başka zaman hoş karşılanmayacak

sert bir frenle durdurup patronunun kapısını açmaya fırlamış ama geç kalmıştı. Remzi Bey üçüncü kata çıkmak için merdivenleri ikişer ikişer geride bırakıp ikinci katın sahanlığında ceketinin sol iç cebinden çıkardığı zarfla kapının zilini çalmıştı. Üçüncü zilden sonra anahtarıyla kapıyı açmış, Melahat'a seslenirken telefonun yanında gördüğü notu okuduktan elli iki saniye sonra arabanın arka koltuğuna oturmuş, derin bir nefes alıp sözlerinin ağırlığını artırması için gözlerini dikiz aynasından şoförünün gözlerine mızrak gibi saplayarak haykırmıştı: "Havameydanına! Geç kalırsan oğlum Niyazi, seni bok çukuruna gömerim! Amerika'dan Marshall Yardımı gelse kurtaramaz."

Niyazi paçayı kurtarmıştı. Melahat'tan önce havaalanına ulaşmışlardı. Remzi Bey danışmadaki kıza zarfı vermiş, talimatlarını bildirmiş ve geldiği gibi hızla arabasına dönmüştü. Niyazi onun yerine pek göze batmayacak bir yerde olanları izlemiş, Melahat'ı uçağa binene kadar göz hapsinde tutmuş, uçağın kalkışı dahil bütün gördüklerini velinimetine hem de -onun ısrarlarıyla- defalarca anlatmıştı. Dönüş yolunda patronunun, kemikli çenesini aceleden uzak bir tikle biteviye sağa yatırmasını ve gözlerinde kendine yuva yapan o muzaffer bakışı dikiz aynasında kaçamak bakışlarla izliyordu şimdi.

Melahat gösteriden sonra zor da olsa Zati Bey'le tanıştı. O gece değil. İki gün sonra ve Zati Sungur'un evinde... Tiyatronun idari müdüründen üstadın ev adresini kopardı. Gitti ve niyetini söyledi. Zati Bey işlerinin yoğunluğuncan, yakında yurt dışına gideceğinden söz etti ve zaten yeni bir öğrenciyle çalışmayı düşünmediğini söyledi. Kararlıydı Melahat. Bütün gemileri yaktığı gibi kişisel haritasındaki bütün tersaneleri de silmişti. Ne yaptı etti, bir seferlik provayı kabul ettirdi. Ertesi gün Zati Bey'in evinde önce sahne asistanlığı provası yaptılar. Melahat'ın sahne yeteneğinden etkilendi üstat. Sonra sihirbazlık provalarına geçtiler

Başlayış o başlayış... Dört ay sonra ilk sahne deneyimi... Altı ay sonra Türkiye'nin tam donanımlı, tek kişilik ilk kadın sihirbazı... Büyük Efes Oteli'nin havuz başında, dönemin en önde gelen yıldızlarıyla fotoğraf çektirdiği gün Melahat'ın afişleri İzmir'in dört bir yanında boy gösteriyordu. O akşam Meltem Melek, İzmir Fuarı'nda ilk üçü pek tutmuş dördüncü gösterisine çıkacaktı.

7

Melahat Hanım akşam yemeği için tarhana çorbası, zeytinyağlı taze fasulye ve etli patates yapmıştı.

"Eline sağlık Melahat Teyze. Harun'a el öptürüyorsun, bize yok mu?" Bülent adeta zıplayarak bir solukta kadının yanına geldi, Melahat Anne'nin uzun parmaklı, zarif ellerini öperken Harun'un, annesine sarılıp saygıyla yanaklarını, sonra ellerini öpmesini taklit etmeye çalıştı, beceremedi. "Yeter be oğlum. Gel otur şuraya." "Derdini anlıyorum senin, birahanede yarım kalan lafı tamamlamak istiyorsun. Peki, sen sor, ben yanıtlayayım." "Hayır, şöyle daha iyi: Bir ben, bir sen..." "Tamam. Sor." "Darbeden bu yana tam üç yıl geçti. 81 yılı, biliyorsun, alınan ekonomik kararlar açısından önemli bir yıl. En önemli karar neydi sence?" "Sen var ya, az uyanık değilsin oğlum.

Şirket toplantısında konuşulanları öğrenmenin en sağlam yolu bu değil mi?" "Yanıt sayın işadamı, yanıtı bekliyorum." "Senin zekâna bir saygı borcu olarak "serbest kur uygulaması" demeyeceğim değerli kardeşim. Yanıt veriyorum: Evet, 1981 yılından bu yana, özellikle 81'in Mayıs ayındaki gelişmeler, eee şöyle böyle iki buçuk yıl geçmiş, bütün şirketlerde olduğu gibi bizde de temel tartışma konusu. Serbest kurla birlikte ihracat seferberliği Türkiye'nin muazzam bir kabuk değiştirme sürecini haber veriyor. Bunu şimdi anlamak çok zor Harun. Bir yirmi otuz yıl sonra manzarayı daha net görebileceğiz. Hedeflenen, 24 Ocak Kararları'nın önce askerler eliyle, şimdi ise Özal marifetiyle sürdürülmesi. Hükümet ihracat meselesiyle döviz kurları meselesini birlikte götürdü. 24 Ocak paketinin bırakılacağı en sağlam emanetçi olarak Turgut Bey'i seçtiler."

"Boğazın kurumuştur oğlum, çayını iç de biraz dinlen." Melahat Hanım, küçük çay tepsisinin üstünde iki çay bardağı ve şekerlikle araya girdi. "Harun, ben teyzene gidiyorum. Enişte rahatsızlanmış. Orada kalabilirim oğlum, merak etme, ararım." "Neyi varmış enişte-nin?" "Bilmiyor musun evladım? Kalp ameliyatından sonra kendine gelemedi adam." "Selam söyle, yarın gelecekmiş, de."

Annesi antreye yönelirken Harun, önemli sözler söyleyeceğini haber veren bir hareketle, yayıldığı koltuktan kalkıp gözlerini Bülent'e dikti: "Bu arada iki buçuk yıldır gazeteler cayır cayır ihracat kredilerinde görülen suistimallerden söz ediyor. Önce Merkez Bankası başkanı yurt dışındaki işçileri, paralarını Türkiye'ye yollamaya davet etti. Ardından Maliye Bakanlığı ve Para Kredi Kurulu, bu konudaki yetkilerini Merkez Bankası'na devretti. Plan, dediğin gibi, uzun vadeli. Sonra italik puntolarla asıl hikâye yayımlandı. Döviz pozisyonu tutan bankaların zararlarını Hazine karşılardı eskiden. 81 Mayıs'ında alınan kararla zararlar artık ilgili bankalara ait değerli kardeşim Bülent. Sana iyi bildiğin bir karardan söz edeceğim şimdi." *Kalkıp odasına gitti. Elin*de kupürleri arşivlediği büyük bir dosyayla döndü. "Şunu dinle..." Kupürün üstüne yazdığı notu okumaya başladı: " İhracat kredilerinde hiçbir şirketin hiçbir makamdan belge alma zorunluluğu yok. İhracat yapmış olanlar ihracat bağlantılarını belgeye bağlamak zorunda değil. İlk kez yapacaklar ise sadece ihracat

bağlantılarını belgeliyorlar. Bu yeterli... Şirketin, çalıştığı bankadan alacağı pulsuz bir senedi devlet yeterli görüyor... İşin özeti ne, biliyor musun? Önümüzdeki yıllarda bankalar aracılığıyla çok büyük vurgunlar yapılacak. Sizin şirket de sevgili memleketimiz gibi hızla kabuk değiştiren sermaye temerküzüne ayak uydurmanın yollarını arıyor."

Melahat Hanım ayakkabılarını giyerken kapının kuş sesli zili öttü. "Hayırdır inşallah... Bu saatte kim?.. Bende akıl mı kaldı oğlum, Serap'tır bu. Unuttum sana söylemeyi. Aradı kızcağız. Seni görecekmiş. Bakar mısın kapıya? Ben saçımı tarayacağım."

Serap'la Kemal apartmanın giriş kapısında karşılaşmış, Kemal kızdan önce apartmana paldır küldür girmiş, Serap'ın ters bakışlarına aldırmaması Serap'ı biraz daha kızdırmıştı. Aynı kata çıkmalarını ikisi de olağan karşılamakla birlikte aynı kapıya yöneldiklerinde birbirlerine bakıp zoraki gülümserken aynı şeyi düşünmüşlerdi: İçeri bu sefer ilk kim girecek?

Kısa bir selamlaşmadan ve Kemal'e içten sözlerle hal hatır sormalardan sonra Melahat Anne gitti. Kemal Serap'a zorlama bir incelikle "Buyurun" dedi. Salona geçerken Harun seslendi: "Oturun, size taze çay getiriyorum. Serap, iyi misin? Kemal, tanışın Serap'la. İyi kızdır." Harun mutfaktayken salon ölü sessizliğine gömüldü. Kemal belli belirsiz kızardı. Oturduğu yerde pantolonunun dizlerini düzeltti, sağ kaşını kaşıdı. Serap okuldan göz aşinalığı olan Bülent'le selamlaştıktan sonra Kemal'e aldırmaz görünürken talihsiz bir şekilde tanıştığı genç adamın her hareketini yan gözle izlemişti. Heybe çantasından bir sigara çıkarıp yaktı.

"Sizi bir yerden tanıyorum" dedi Kemal Bülent'e, "ama çıkaramadım." "Ben çıkardım sizi" dedi Bülent. Yazın Ayrakas'ta oturmuştuk. Harun, siz ve ben." Kemal'i bir kez gören birinin unutmasına imkân yoktu. Gür saçları bembeyazdı. Yirmili yaşlarındaki birinde çok rastlanan durumlardan değildir bu. Keskin çizgili yüzünün üstünde pamuk tarlası taşıyor gibiydi. Kemal Bülent'i hatırlayınca biraz daha kızardı. Zira üç ay önceki sohbetin sonunda neredeyse kavga çıkacaktı. Bülent'le yıldızları barışmamıştı o gün. Kemal, birinin-bu biri üstelik devrimciyse- bu kadar kısa sürede böylesine değişivermesini

anlayamamıştı. Neredeyse "işadamı bozuntusu" Bülent'in hayata dair söylediği her sözcükte yerinden fırlamış, Bülent'in ileri sürdüğü görüşlere gerekli gereksiz karşı çıkmış, masada yumrukların konuşması için elinden geleni yapmıştı. Bülent ise o gün kendinden beklenmeyecek ölçüde olgun davranmıştı yeni tanıştığı bu "sekter solcu" delikanlıya. Yaka paça kavgaya ramak kala hem bazı müşterilerin tahammülsüz bakışlarını üzerlerine çektiklerini anlamaları hem de Harun'un otoritesini devreye sokmasıyla ortalık sakinleşmiş, Kemal sinirli tavırlarla kalkıp gitmişti.

"Herkes alsın çayını sehpanın üzerinden." Harun mutfaktan gelince hepsi hareketlendi. Serap, bardağını alırken Harun'un koluna hafifçe dokundu: "Harun, bir şey konuşacağım seninle, mutfağa gidelim mi?" "Bu ikisini baş başa bırakmak iyi fikir. Gel... Gözlerini birbirlerinden kaçırmakla meşgul "bu ikisi" mutfağa gidenleri şöyle bir süzdükten sonra sıkıntılı bir söyleşiye başladılar. Mutfakta ise Serap sessizce ağlıyordu.

"Bırak ağlamayı da anlat."

"Kendime ağlamıyorum. Cevdet yarın çıkıyor." Eve girdiğinden beri yanından ayırmadığı çantasından çıkardığı mendille gözlerini sildi, burnunu temizledi. "Söyleyemedim... Sekiz aydır içeride. Desteğimi çekemezdim Harun. Yıkılırdı. Sana da anlatmıştım ya, girmeden bir gün önce konuşmak istedim. Ama o kadar mutluydu ki... Ağustosta Attilâ İlhan, Sanat ve Dünya'nın yazı işleri müdürlüğünü ona vermişti. Yeni şiir kitabı birkaç hafta önce yayımlandı... Bensiz yaşayamayacağını söylüyordu... Sen ayrılmak istediğini söyler miydin böyle bir ortamda?"

"Haklısın. İçerideki adama da 'Senden ayrılmak istiyorum' denmez. Sen onun hayatında çok önemli bir figürsün. Ama yarın bunu söylemen gerekmiyor mu?"

Serap, elindeki mendili çekiştirip dururken gözlerini ayağındaki espadrilin ucuna sabitlemişti. "Bilmiyorum. İçeride yaşadıklarından sonra... Hassastır biliyorsun. Çamaşırlarını bile uzun süre vermemiş annesine. Bir de kararımı söylemem nasıl etkiler onu, bilemiyorum. Sana danışmaya... Aslında içimi dökmeye geldim."

"Anlat her şeyi. Sen, o içerideyken aldatmadın onu. Hoş, başka birine âşık da olabilirdin. Herkesin, Yılmaz Güney'in karısı Fatoş olması gerekmiyor Serap. Her hayat kendi çizgisini yürütür. Onu bekledin. Verdiğin karar bugün alınmış da değil. Bak çevrene. Daha kötü durumda olan binlerce kadın ve erkek var. Yirmi yaşında, otuz yaşında kocasını ya da sevgilisini nerede olduğunu bile bilmeden, sağ olup olmadığından bile habersiz kaybedenler var bu ülkede. Bekleyenler bekleyecek ama beklemeyenleri ne kadar suçlayabiliriz? Bence temel düstur dürüst olmak. Olanı biteni açıkça anlatmak.

"Haklısın. Zor. Fakat anlatmak lazım galiba." Harun'u dinlerken ikide bir burnunu çekip alt dudağının içini yemiş bitirmiş; gözlerini espadrilden, mendili önce ikiye, sonra dörde bölen parmaklarına; oradan mutfak dolabının sarı kulpuna, tavana; yakın-uzak evlerin pencereye yapışmış, ipildeyen lambalarına ve Harun'un gözlerine kaydırmıştı. Şimdi rahatlamış görünüyordu.

"Çiko nasıl? Çiko-lata..." Güldüler. Bu, Harun'un Serap'ın babasına taktığı addı. Ayvalık'ın önde gelen müteahhitlerinden biriydi Hayri Akbulut. Serap'la Harun Edebiyat-Coğrafya'da aynı sınıftaydılar.

Bir gün Ayrakas birahanelerinden birinde vakit öldürürken Serap, cüzdanından babasının fotoğrafını çıkarıp öpmüş, masadakiler merak edip isteyince hepsine göstermişti. Harun, fotoğrafı görür görmez "Ulan Çiko bu! Yüz aynı onun yüzü, Zagor'un Çiko'su!" demişti. "Serap, kızım, dediğin gibi bayağı şişmanmış amca... Çiko ve lata! Kısaca çikolata!" Serap içtenlikle gülmüş hatta yakıştırmayı beğenmişti.

"İyi... Buraya gelmeden onları aradım. Cahide, benim küçüğüm, hani Hilaliahmer'de görmüştün... Cadı tozutmuş yine... Evden kaçıp buraya gelmiş. Hem onu götüreceğim Ayvalık'a hem de biraz dinleneceğim. Yarın... Hadi arkadaşlarını yalnız bırakma, ben kaçtım Haruncuğum."

Serap, Kemal'e her zamanki rahatlığı ve alaycılığıyla "Kapıdan geçerken bana yol vermeniz büyük incelikti... İkinci kapıdan..." deyip Bülent'i bir baş hareketiyle selamladıktan sonra Harun'u yanağından öptü, kapıdan hızla çıktı, merdiven başında Harun'a el salladı.

Girişin üstünde, 4 numaralı dairede oturan emekli albay Şefik Bey'in kızı Özlem, apartman kapısını açarak girdiğinde yukarıdan gelen ayak seslerini duymuştu. Bir iki basamak çıkıp olağan "apartman sakini merakı" nı gidermek üzere, yaklaşmakta olan kişiye bakmak için kafasını kaldırdı. Fakat ayak sesleri birdenbire kesildi. Kız meraklandı. Kendi katlarında duran biri... Sahanlığa geldiğinde merakı arttı çünkü görünürde kimse yoktu. Açılan bir kapının sesini de duymamıştı.. Evde yeni aldığı kot pantolonu annesine gösterirken merdivendeki ayak seslerini çoktan unutmuştu.

Bülent sessizliğe izin vermedi: "Bu kız şu bizim okuldan Serap değil mi Harun? Hani şair Cevdet Yiğitkan'la birliktelerdi... "Evet. Attilâ İlhan, İstanbul'a taşınmadan önce Sanat ve Dünya dergisini çıkarıyordu. Kendinden sonra işleri çekip çevirsin diye Cevdet'i koydu derginin başına. Ben şiirlerini sevmem ama gece gündüz çalışıyordu çocuk. Ofisten matbaaya, matbaadan ofise.... Sıkıyönetim Mahkemesi'nde, dergideki bir şiir nedeniyle yargılanıyordu. Yarın bırakıyorlarmış. Kemal, sen ne yaptın rehabilitasyon işlerini?"

"Kendime elektrik vermiyorum artık."

Bunu, kahverengi pantolonunun üstündeki hayalî tozu eliyle süpürür, çayın son yudumunu içtikten sonra bardağı sehpanın üzerine bırakır ya da birbirine simetrik kenetlediği parmaklarını kırarkenki asabi doğallıkla söylemişti.

Küçüksefa'da birlikte büyümüşlerdi Harun'la. İlkokul, ortaokul, lise... Çok okurdu Kemal. Ne bulursa... Kapital'i Lise 2'de okumuştu, İnce Memed'i Orta 1'de. Lisedeyken defalarca tutuklanmış, aylar boyu kaçak yaşamıştı. Parlak zekâsına, ümit veren gelişimine rağmen bu baş söndürücü tempo yüzünden üniversiteye girememişti. 14 Eylül 1980'de yine aranıyordu. O sabah uyandığında yüzünü yıkarken başının üstündeki *beyaz kutle*yi gördü.

Lozan Antlaşması... Lousanne'da karanlık bir oda... tahta masa... tahta iskemle... İsmet Paşa... oturmuş sabaha kadar, uyumamış... saçları bir gecede bembeyaz olmuş... Otuz Beş Yaş... Cahit Sıtkı... şakaklarıma kar mı... Tarancı... yağmış... ne var? Yusuf Nalkesen'in... Zeki Müren (Gözünüz yolda, kulağınız bende olsun sevgili dinleyicilerim.)... Saçıma karlar yağmış... Nalkesen değil, Avni Anıl... boşuna yaz beklemek...

12 Eylül'den sonra Harun'u üçüncü görüşüydü bu. Birkaç ay önce Millet Meydanı'nda, Atatürk heykelinin önünde ilk karşılaşmalarında sıkı sıkı sarılmışlardı birbirlerine. Hayattaydılar...

Bülent'le Harun'un bakışları kısa bir süre karşılaştı, sonra Kemal'e yöneldi. Harun şaşkındı: "O ne demek oğlum? Sen nasıl kendine elektrik verirsin?" Kemal gevşeyiverdi. Gevrek bir gülüşün ardından atletik bedenindeki enerjiyi çakmak taşı gibi parlayan gözlerinden yayılan törensel edayla harmanlayıp anlatmaya başladı.

"Sen bilmiyorsun... Üç yıldır nerede olursam olayım bir kablo ucu buluyorum, daha doğrusu geçen haftaya kadar buluyordum. Kendime söz vermiştim. Herhangi bir sorguda manyetoya bağlanırsam buna bedenim en az tepkiyi vermeliydi. Antrenman yapmalıydım, alıştırmalıydım parmak uçlarımı, kulaklarımı, burnumu, dilimi... Bi çüküme değdiremedim namussuzu... Rehabilitasyon merkezindeki doktorları sevdim. Bana çok yardımcı oldular. Bu meseleyi anlattım. Kırk şeyle uğraştılar ama elektrik işini hallettiler. Elektrik idaresi iyi bir müşterisini kaybetti senin anlayacağın."

Bülent atıldı: "Peki çalışmaların faydasını görecek koşullar..." Kemal, Bülent'in sözünü keserken iyiden iyiye açılmış, yerinde duramayan yırtıcı bir hayvana dönmüş, oturduğu koltuktan lastik top gibi fırlayarak salonun ortasına gelmişti. "Bir kez... Geçen sene... Sekiz dokuz gün dayadılar manyetoyu... Ağzımı açmadım... Bülent'in renginin attığını ikisi de fark etmedi.

"Hepimiz şöyle ya da böyle, şu kadar ya da bu kadar yaşıyoruz benzer şeyleri" dedi Harun, sözü Bülent'e getirmemek için sözcükleri özenle seçerek, "Ben uzun süredir evin önünde bir araba dursa sabaha kadar uyuyamıyorum. Oturup kapının çalınmasını bekliyorum. Üç yıldır, yolda yürürken boğucu karanlıklardan çıkmak için mırıldanıyorum: *Ne olsa da kışın sonu bahardır/Bu da gelir, bu da geçer, ağlama*... Daimi'yle motive ediyorum kendimi. Uçurumun kıyısından hayata dönüyorum."

"Siz Serap'la gelmeden... dedi Bülent, "Harun'la alanı sınırsız bir soru-yanıt muhabbetine başlamıştık. Sen de katılır mısın?" Bülent düşünmüş müdür bilinmez ama bu öneriden beş anlam çıkarmak mümkündü: 1) Bülent, konuşmanın eksenini başka alanlara kaydırarak

kendine yönelik olası tehditlerden korunmak istiyordu. 2) Kemal'le nahoş Ayrakas anısından ve bu akşamki ucube karşılaşmadan sonra, özellikle elektrik hikâyesinin etkisiyle olsa gerek ona karşı çok da açık olmayan ama bir prematüre küvezinde kıpırdadığını hissettiği insani eğilim şimdi yavaşça yerinden doğruluyordu. 3) Harun 1- 0 öndeydi, Bülent, sorusunu henüz soramamıştı. 4) Harun'la ve Kemal'le, başka biriyle ya da başka bir durumla ilgili gerçeklik kırıntılarına ulaşmak, kendi gerçekliğiyle yüz yüze gelmekten daha eğlenceliydi. 5) Önerinin kabul edileceği ve gecenin -akşam geceye evriliyordu- uzun süreceği belli olmuştu.

"Tamam..." dedi Kemal, "yalnız benim canım rakı istiyor... Evde var mı Harun? Yoksa para verin alayım... Bende para yok..." "Biz akşamüstü içtik ama sana eşlik ederiz... dedi Harun, "bir büyük alıp geleyim bakkaldan." Kemal'in kazandığı "bakkala kimin gideceği" tartışması da rakının ve iki paket sarı leblebinin alınması da çok kısa sürdü. İlk kadehler yuvarlanırken söyleşinin tek kuralı taraflarca kabul edildi. Herkes sırasıyla istediğine soru sorabilecekti.

Skorda eşitliği sağlamak için Bülent atıldı: " Ben başlıyorum... 6 Kasım seçimlerine dokuz gün kaldı. Oyunu kime vereceksin Harun?"

"Bu soruyu bizim alttaki komşu Şefik Bey de sordu bana. İlginç... Mesele ANAP-MDP meselesi olarak görülüyor. Askerlere karşı siviller... Ama örneğin, milletvekili adaylarının hepsinin Kenan'la arkadaşlarının onayından geçmesini kimse iplemiyor gibi... Ben bu oyunda figüran olmayacağım. Sosyalistler 77 seçimlerinde az da olsa milletvekili çıkarmışlardı Çorum'da, Tunceli'de, Maraş'ta... 65 seçimlerinde TİP'in başarısı... On beş milletvekili... Bu kadar az vakitte bu kalelerin yıkılmasını ve yerine yeni binaların yapılmasını hazmedemiyorum. Seçimlerde oy kullanmayacağım ben... Kemal... Soru sana geliyor arkadaşım. Bu gün kendini hayatın neresinde görüyorsun?"

"Soruya Godot'yu Beklerken'in Lucky'sinin tiradı gibi bir karşılık *vermem gerekiyor" diye* başladı konuşmaya Kemal. "İşsizim, parasızım, kadınsızım... Çubuk şarabı alacak param yok. Arkadaşlarımın hepsini kaybettim... Ben, ailece oturulan yemek masalarında, el öpülen bayram ziyaretlerinde sosyalleşmedim. Benden önceki 68'liler bile bütün isyancılıklarına rağmen o "aile" ve "bayram" ritüelleriyle

kazanmıştır kimliğini... Bizim kuşağımız, dergi satırlarında, dernek toplantılarında, devrim şehitlerini anma günlerinde, okul boykotlarında, 1 Mayıslarda meydanlarda sosyalleşti... Şu "şehit" sözcüğünün devrimci jargona nasıl girdiğini de anlamış değilim... İslami bir öze sahip bu kavramın sosyalist retoriğe nasıl yakıştırıldığının hesabını veren de yok... Bizden öncekilerin resme, şiire, müziğe, bilime yönelik ilgilerini şimdi kıskanıyorum... "Örgüt âşıkları"nın tek sazlı ses dünyasının ve devrim marşlarının çocuklarıyız biz... Sadece Marks'ın değil, Beethoven'in, Fuzuli'nin, Proust'un, Albert Einstein'ın ya da Pink Floyd'un hakkını vermeden sosyalleşen bir kuşak... O nedenle arkadaşlarımdan ayrı düşünce annemin, teyzelerimin, amcalarımın; nüfus müdürlüğünde, yitirdiği nüfus cüzdanının yerine kimlik çıkarırken benim kimliğimi de yeniden oluşturan insanların; camide namaz kılmak için takkesini başına takan kot pantolonlu kaportacı çıraklarının dünyasında olduğumu fark ettim. Herkes aynı süreci yaşadı, demek istemiyorum ama çoğunlukla benzer bir rönesans inşa edildi."

Kemal, adeta soluk almadan fakat her sözcüğe gereken özeni göstererek konuşuyordu. Harun onu tanıdığından dikkate değmeyecek jestlerle, Bülent ise hak edildiğine yürekten inandığı bir saygıyla ve hayranlık derecesinde bir beğeniyle dinliyordu anlattıklarını.

"Şimdi ben sürekli seferde olan o yolcu otobüsüyüm, o tren vagonuyum, bir uçakta yolcu koltuğuyum. Otobüs terminaliyim... tren garıyım... havaalanıyım... Kervanın birinde deve hörgücüyüm... hiç kapanmayan kervansaray kapısıyım...

Derin bir soluk aldı. Konuşurken sakiliğini yapan Harun'un doldurduğu ikinci kadehi kafasına dikti. Ağzına attığı bir iki leblebiyi dişlerken Bülent'e döndü" Bülent, kadınları mutlu etmenin yolu nedir sence?" Bülent, ikinci rakı faslını kaldıracak bünyeye sahip olduğunu biliyordu bilmesine, lakin başının durup dururken dönmesini içkiye mi, Kemal'in sorusuna mı bağlayacağını kestiremedi. Soruda kötü niyet olmadığı, fahişelerle yaşadığı olumsuz deneyimleri Harun'a bile anlatmaması kadar Kemal'in yüzündeki masum ifadeden de belliydi. Bozuntuya vermeden konuya girdi. "Her şey ve hiçbir şey... Üstüne söz söylemenin abes kaçacağı bir yanıt verdiğime inanıyo-

rum. Kadın milletini hep dedikleri gibi bir sap çiçekle de mutlu edebilirsin, çoğu zaman bağ bahçe bağışlasan da nafile... Gerek bireysel anlamda, gerek kadın türü bağlamında kafalarındaki mutluluk imgesini Freud'un bile çözümleyebildiğini söyleyemeyiz. Kendi hesabıma en doğru tezi Lawrence dile getiriyor. Cinsel tatmin..."

Yutkundu. Bu falso bu sefer gözlerden kaçmadı. Kadehine uzandı. İki yudum aldı. "Tatmin olmamış... bir... kadından korkulmaya... mayacağını kimse... iddia edemez." İşler sarpa sarmaya başlamıştı. Bülent, şiddetinin ve sonucunun nerelere varacağı kestirilemeyecek bir kasırgaya yakalanmak üzereydi. "Siz devam edin... Biraz hava alayım... Balkondayım..." Bu durumda Bülent'i balkonda yalnız bırakmak olmazdı. Üçü aynı anda kalkıp balkona çıktılar. Salonun duvarında asılı babadan kalma saat 22.15'i gösteriyordu.

Başkentin, kış dışında bütün mevsimlerinde gündüzle gece, dün ve bugün hava sıcaklığı değişkenlik gösterir. Ekim sonundan beklenmeyecek, yumuşacık, hafif esintili bir gece vardı dışarıda. Harun, elini Bülent'in omzuna koyarak yapay olduğu yukarılarda göz kırpıp duran uzay istasyonundan bile fark edilecek bir neşeyle: "Yahu havanın güzelliğine bak! Balkonda oturmayı niye düşünmedik?" dedi ve Kemal'e Bülent'i ona teslim ettiğini belirten baş hareketleri yaparak ekledi: "Sandalye getiriyorum..."

Sandalyeler, kadehler, dibinde iki parmak rakı kalmış şişe; aysız, ılık bir ekim gecesinde Satı Kadın Caddesi'ne bakan bir balkon; *balkonda anılarını yazmak* için henüz çok genç olan üç adam; caddede gecenin karanlığında, olduğundan daha büyük gösteren, gelip giden askeri araçlar; üç adamdan evrene yayılan elle tutulur ama sayılamayacak kadar çok sıkıntı; dikkatli bir kulağa rahatça ulaşabilecek inleyen, haykıran, cisimleşmiş öfkeler... İçten ya da ikiyüzlü sevgiler; cinsel açlıklar, ruhsal ve düşünsel doyumsuzluklar... acımalar, acınmalar... toplu bir katliama hatta soykırıma benzeyen yenilgiler; *boynu bükük, bir pavyonun* erkete kapısının dibine atılmış "Bak, ben yaptım!"lar; daha önemsizleri başka yerde, başka vakitte albenili plaketlerle ödüllendirilen, iltifat bekleyen marifetler...

Bülent, tıpkı kötüleştiği gibi beklenmedik bir hızla sakinleşti. Açık hava da iyi gelmişti ama asıl başarıyı Harun'la Kemal'in varlığı-

na; biraz da bu durumlarda iyi geldiğini birkaç kez kanıtlamış, gömleğinin göğüs cebinde taşıdığı iki sakinleştiriciye yakıştırdı. "İyiyim..." dedi gayet duru bir sesle, "içmeyeceğim. Devam edelim muhabbete."

"Kadın ya da erkek fark etmez, bireyin mutluluklara nasıl ulaşacağından çok neden mutsuz olduğunun tarihi değil midir Sigmund Amca'nın çalışmaları? Soruyu 'mutlu etmek' üzerine değil de 'memnun etmek' üzerine kurman daha doğru olurdu Kemal. Gerçi sorarken de yanıtlarken de aradaki farkı ortaya koymak için göbeği çatlar insanın ama Paris'in işgali sırasında, tam da bu işgal nedeniyle Aragon'un mutlu bir aşk yaşayamayacağını yazması, mutluluk hakkında ipucu verebilir. Bülent'e katılıyorum. Bir kadını memnun etmek mutsuz etmekten daha zor."

Kemal "Su ve ateş gibiyiz... Kimin ne zaman suya ve ateşe dönüşeceğini saptayan bir kanuniesasi de yok anasını satayım" derken sandalyeden kalktı. Harun aldırmadan devam etti: "Doğa, kadına merhamet duygusunu o kadar çok vermiş olmalı ki müşfiklikten zalimliğe adım attığı 'o an'dan itibaren biz erkekleri ve dünyayı o bereketli duygu kurtarıyor."

"Ben gidiyorum, " dedi Kemal, "saat on bire geliyor. Sokağa çıkma yasağı başlamadan evde olmalıyım. Kiçihane yolu uzun... Köroğlu'yla Ayvaz merak ederler..." Salona geçerken Harun, çocukluğunun, yarım ekmek içine Flora margarini sürerken "Akşama geç kalmayın, kimseyle kavga etmek yok!" diyerek sıfıra vurulmuş kafasını okşayan Ulviye Teyze'sinin halini hatırını sormadığına hayıflandı: "Eşşekliğime bak! Ulan adam Ulviye Teyze'sini merak etmez mi? İyi mi annen? Baban nasıl? Kiçihane'ye taşındıklarını bilmiyordum." "Yaşıyorlar, yeterli değil mi?" dedi Kemal. Bülent'in elini sıktı. Elleri çok da küçük olmayan Bülent, parmaklarının üzerinden geçen silindirin sahibine arkadaşça gülümsedi. Beyaz saçlarının altındaki ela gözlerine yerleşmiş, zeki, kıpır kıpır bir çocuğun sabırsızlığıyla, sevecenliğiyle ve hüznüyle karşılık verdi Kemal. "Görüşelim Kemal... "Görüşürüz Bülent..." Harun'a sarıldı ve bir solukta ayakkabılarını giyip kapıdan çıktı. Harun, cebinden çıkardığı bozuk paraları eşikte arkadaşının avucuna bıraktı. Birbirlerine gülümsediler...

Satı Kadın Caddesi'nin başını kesen iki askeri Reo, mutad kontrollerden birinin yapıldığının habercisiydi. Kemal'i bir astsubay durdurdu. Üstünü aradı. Kimlik sordu. Kimliği olmayanların sorgusuz sualsiz aylarca içeride tutulduğunu en iyi bilenlerden biri olarak Kemal'in, dışarıda umumi tuvalete bile giderken kimliğini yoklaması, "takip yeme" paranoyasından bile ileri safhadaydı. Kimliğini çıkarıp verdi astsubaya.

"Komutanım!" Bir onbaşı seslenmişti... Döndü onbaşıya astsubay... "Komutanım, adam kiracısının komünist olduğunu, arandığını söylüyor!" Astsubay kendi kendine söylendi: "Beklesin... Kirayı alamamıştır pezevenk! Dinine yandığımın memleketinde herkes mi muhbir a.mına koyum! Bugün kaçıncı ihbar lan bu! "

Önüne döndüğünde Kemal'i göremedi. Az önce üstünü aradığı adam ortalıkta yoktu. İşin tuhafı bu arazi oluşa herhangi bir tepki de vermedi. Kimliği kaputunun cebine koydu, onbaşıyla ev sahibinin durdukları yere yöneldi.

Dışarıda bunlar olurken Bülent, kendi tabiriyle "business bag"den sevgili Redhouse Sözlüğü'nü çıkarmış, İngilizce çalışmaya başlamıştı. Telefon çaldı. Gülten Teyze'si Harun'a, gelmediğine, aramadığına dair her zamanki sitemlerini ilettikten sonra ekledi: "Bak, enişten seninle konuşmak istiyor Haruncuğum."

"Uyan artık uykundan uyan, uyan esirler dünyası!
"Merhaba Yurdanur Amca."
"Bizim bu dingil baldız tepemi attırıyor oğlum."

Yurdanur Enişte, her akşam olduğu gibi çakırkeyifti. Bülent, İngilizce bir sözcüğün telaffuzuyla uğraşıyordu. Saat on biri sekiz geçiyordu. Sokağa çıkma yasağının başlamasına elli iki dakika kalmıştı.

8 Kâfe*

Kâfe yalnızca bir halkoyunu değildir. Yalnızca dans, figür, müzik, ritm, koreografi; yalnızca uyum, hareket; yalnızca insan olma; ahlaklı olma, görenek sahibi olma; yalnızca aşk; yalnızca kendine özgü bir Kuzey Kafkasya halklar mozaiğinin geleneksel kast sisteminin asalet düzeninin estetik alanda yansıması ve yalnızca bu halkların estetik ve gösteri tarihine armağan ettikleri değerlerden biri değildir.

Bunların toplamı ya da bileşkesi de değildir.

Hepsiyle ve daha pek çok şeyle ilişkili ama hepsinden bağımsız; kümelerüstü, toplam ve bakiye dışı bir varlıktır o.

* "K" kalın okunacak.

Bir kadınla bir erkeğin oynadığı gibi birden fazla kadın ile erkek de oynar kâfeyi. Oyunu erkek yönlendirir. Eşlik edecek kadını o seçer, oyun bittiğinde kadını aynı yere o bırakır. Uluslararası üne ulaşmış, Gabardey dans ekibi Kabardinka ve Adigey ekibi Nalmes koreografilerinde, her ne kadar oyunun tüm safhalarında erkeği temel alan bir figüratif tavır sergilense de, kâfe, halk arasında oynanırken bir kez başladı mı kadın-erkek eşitliğinin doruğa çıktığı bir yaşam parçası olur. El ve ayak hareketlerinin kadınla erkek arasında dengeli dağılımı, kadınla erkeğin birbirine eşit adımlarla yaklaşıp birbirlerinden aynı figürlerle uzaklaşması, bu demokratik tavrın önde gelen göstergesidir.

Kâfe, tortuların yukarıda kalması için insan duyarlılığından ve zekâsından örülmüş bir tülbent marifetiyle kadını erkeğe, erkeği kadına süzmektir. Sinemasal aşklarla delik deşik edilmemiş bir geçmiş zaman aşk anlayışının "sevgiliye saygı" duruşudur. Adam tepeden tırnağa erkeksidir ama erkekçi değildir; kadın, saçının her teline kadar kadınsıdır ama kadıncı değildir. Zira eşlerden her birinin, kendininkine olduğu kadar karşısındakinin de repliğine saygı duyduğu ve yüzyıllar önce yönetici sınıftan bir asil olan Jabağı'nın sistemleştirdiği ahlak kurallarını samimiyetle yansıttığı tek perdelik bir tiyatrodur kâfe.

Dünyayı, dünyanın büyüklü küçüklü ekonomilerini, savaşları, savaşları bitirmeye yönelik barış görüşmelerini ve kâfeyi erkeklerin yönettiği âlem, Orhan Kemal'in Tersine Dünya'sında olduğu gibi bir "zaman kırılması" yla değişiverdi.

1542 yılında, Karadeniz'in kuzeyinden doğuda Japonya sınırlarına, güneyde Hindikuş Dağları'na ulaşan Rusya'yı Çariçe I. Elena (nam-ı diğer Deli Elena) yönetiyordu. Hint Denizi'nden Karadeniz'in kuzeyindeki Kırım'a, İran sınırından Viyana'ya, Akdeniz'deki Fas, Cezayir, Tunus sancak beyliklerinden Arap Yarımadası'na uzanan devasa topraklarla birlikte Bizans'ın ruhuyla mücehhez İstanbul şehrini yaklaşık yüz yıldır yöneten, zamanın en büyük imparatorluğu Balahatunlulardı ve sultanları I. Dilâşub idi. Orta Avrupa'nın en güçlü kraliçeliğinin, Fransa'nın başında III. Julia, ada devletlerinin başında da VIII. Margareth vardı.

Kâfe artık başka türlü oynanacaktı.

* * *

Fransa kraliçesi Julia, ince eleyip sık dokuyarak seçtiği elçileri saraya çağırdığını kimsenin bilmemesini emretmişti.

Kraliçe, Balahatunlu sultanının himayesine girdi gireli ülkede asayişi sağlamış, İstanbul'un gönderdiği altınlarla ve daha önemlisi, ticaret gemilerine sağladığı imtiyazlarla ekonomiyi rayına oturtmuştu. Dilâşub'la savaşmak şöyle dursun, onunla ters düşmek ya da onu kızdıracak politik hamlelere girişmek, yalnızca Julia için değil, serüvencilikten uzak, aklı başında her İngiliz, Rus, Portekiz kraliçesi için dünyada yapılacak en son şeydi.

Lille Kontesi Marie de Chavelle ile Bourdeaux Kontesi Catherine de Mosset'i Paris'e çağırdığında onlara görevlerinin sultana bir mektup vermek olduğunu söylemiş, sonra sesini düşürüp gözlerini belli belirsiz kısarken ince boynunu ileri uzatarak şöyle demişti: "Sultanın, birkaç hafta önce büyük kızı Mahpeyker'i savaş çadırına getirtip kendi gözleri önünde saray cellatlarına boğdurduğunu öğrendik. Yolunuz uzun. Yolculuk boyunca bu olayla ilgili bilgi toplamaya çalışın. İstanbul'da kaldığınız sürece de ne öğrenebilirseniz öğrenin."

İki günde hazırlıklarını tamamlayıp yola çıktılar. Marie on aylık ikizlerini kocası Şarl'a emanet ederken "Sevgilim, gözüm arkada kalmayacak. Ama istersen bebeklerin bakımında sana ve Roland'a yardım etmesi için kardeşin Paul'e haber yollayalım" demişti. "Teşekkür ederim bir tanem.. Roland hem deneyimli hem yıllardır burada yaşıyor. Biz el birliğiyle hallederiz bütün işleri. İçin rahat olsun" dedi Şarl. Yolculuğun uzun ve sıkıntılı olacağını bildiğinden Marie erkeğiyle sevişmedi. Hamile kalma riskini göze alamazdı.

Bourdeaux Kontesi'nin evindeki ayrılık töreninin iki tanığı uşak Mirelle ve hizmetçi Jean Pierre ise kontesin kocasının yatak odasında oldukça yalın bir gösteriye tanıklık ettiler. Kontes, kendisinden yirmi üç yaş küçük, hasta yatağında yarı baygın uyuyan konta doğru eğildi ve döndüğünde mezarına ziyarete gitmekten başka bir şey yapamayacağından emin olduğu kocasının sararmış alnına soğuk bir öpücük kondurdu.

Jean Pierre gözlerinden süzülen yaşları silerken kontes, Mirelle'e yaklaştı, emredici tonu odadaki perdeleri, şamdanları ve tabloları

bile titreten bir sesle haykırdı: "O fahişeyi bulacaksın! Cesedini gömmeyin ben dönene kadar!" "Fahişe" kontesin iki yıl kadar önce, şehir meclisi üyelerinden şarap tüccarı Gascon'un tavsiyesiyle işe aldığı Emille'di. Kız geçen yıl kontu baştan çıkarmış, ona şimdi ölümü bekleten frengiyi bulaştırmış ve ortalıktan sessiz sedasız kaybolmuştu.

En iyi yetişmiş kadınlardan seçilen, yirmi beş saray muhafızı eşliğinde önce İsviçre'yi geçtiler.

Almanya karışıktı. Yüzlerce küçük prensesliğin aralarında çekişmeler yaşadığı bir yengeç sepetiydi.

O nedenle biraz güneyden İsviçre sınırını geçip Avusturya'ya ulaştılar. Girdikleri hiçbir şehir, ilerledikleri hiçbir yol güvenli değildi. Gerçi altı atın çektiği arabanın iki yanına iliştirilmiş kraliçelik arması, düzenli ordular katında güvenliği sağlamakta yardımcı oluyordu ama Paris'e akan bütün bilgiler, Balahatunlu sınırına ulaşmadan güvenlik sorununun tam çözülemeyeceği yönündeydi. Bir askerin uyukladığı için attan düşüp bacağını kırması dışında nahoş bir olay yaşamadılar.

Yolculuğun başlamasının üstünden bir buçuk ay geçmişti ki sınıra ulaştılar. Gönderdikleri üç kişilik öncü grup, onları Mohaç Kalesi'nde kalabalık bir Balahatunlu sipahisinin beklediği haberiyle dönmüştü.

"Artık güvendeyiz. Yanılıyor muyum kontes?" Yirmili yaşlarındaki *de Chavelle*'in sesinde kristalleşmiş sevinç çınlamalarını fark eden deneyimli *de Mosset* onay bekleyen arkadaşını yanıtlarken hiç de ikircikli görünmüyordu: "Hayır, yanılmıyorsunuz sevgili, genç dostum. Birkaç saat sonra hepimizin barbar olarak nitelediği şu Türklerin, sevgili yurdumuza bir karış mesafede bulunan, belki de şu tepenin arkasındaki Mohaç Kalesi'nde haftalardır ilk kez derin bir uykuya dalabileceğiz. Fakat uyarmama izin verin lütfen... Gelişimizin asıl nedenini öğrenirlerse bu kadınların elinden bizi kurtarması için Tanrı'ya ve kızına dua etmenin bize ne yarar sağlayacağını sadece Tanrı bilir." Geniş geniş güldüler. Gülmelerin yerini önce kahkahalar, ardından isterik patlamalar aldı. Arabayı kullanan asker dizginlere hafifçe asılarak "İyi misiniz efendim?" dedi. Birbirlerini dürterek buna da güldüler. İki kadının gürültülü, neşesi kaleye kadar devam etti.

Kalede onları Mohaç Sancakbeyi Cavidan Paşa karşıladı. Uzun boylu, geniş omuzlu bir kadındı paşa. Yanında, yeleleri güneşin altında dorudan sarıya, sarıdan ceviz kabuğu rengine dönen, geniş burunlu, doru bir at vardı. Konukları "Yedi iklimin, dört kıtanın efendisi, sultanım cihanşümul Dilâşub efendimizin memleketine hoş geldiniz" diyerek karşıladı. Bir seyis, yedeğinde iki atla kopup geldi. Sözlerini, "Efendimiz bu Macar atını Frenk kraliçesine, diğer iki atı da siz elçilere hediye etmeyi uygun gördü. Kabul buyurun" diyerek bitirdi paşa. Kısa boylu, sarışın bir kız, söylenenleri gayet akıcı bir Fransızcayla çevirmişti.

Ertesi gün, yola çıkmadan az önce, İstanbul'a gittiğini sonradan sarışın Fransızca çevirmenden -adı Anne'di ve İstanbul'a kadar onlara mihmandarlık yapacaktı- öğrendikleri kafilenin içinde gözlerine üç delikanlı çarptı. Üçü de mavi gözlü, dal gibi çocuklardı. Anne sözcükleri titizlikle seçerek anlattı: Macar delikanlılarıydılar. Saraya, sultana odalık olarak gönderiliyorlardı. Sarayda onlarcası vardı. Sultan, içlerinden şanslı olan birini eş olarak seçerse tahtı onunla paylaşacaktı. Balahatunlu taht kavgalarında, entrika dendi mi akla ilk gelenler, imparatorluğun doğal vârisi kızlarını bin bir dalavere ve maharetle tahta oturtmak dışında kendi varlıklarına bir neden bulamayan bu babalardı.

Geniş bir odadaydılar. Dikdörtgen odanın uzun duvarlarından birinin uzantısı olarak yere paralel yapılmış, üstüne Çin işi, rengârenk ipek kumaşlar geçirilmiş kuştüyü yastıklarla donatılan bir kerevette oturuyorlardı. Madam de Mosset hızla kalkıp kapıya yöneldi. Sertçe açtı kapıyı. Meraklı kulakların iş başında bulunmasından kuşkulanmasında ne kadar haklı olduğu ortaya çıktı. Bir gözü akmış, akan gözün eski yerindeki boşluğun üç parmak üstünden, alnından başlayan yara izi, üst göz kapağından itibaren göz boşluğunu ikiye ayırarak yanağından çenesine uzanan bir kadının suratıyla karşı karşıyaydılar. Kadıncağız fena yakalanmıştı. Bozuntuya vermiyordu ama mantıklı ya da mantıksız bir iki laf edip toz olmazsa başına gelecekleri biliyordu. "Atlarınız hazır" diyebildi. Hızlı adımlarla yürüyüp gitti.

Odanın istihbarat açısından güvenliğinin sağlanamayacağını, duvarların da gayet iyi birer dinleme cihazı olarak çalışabileceğini bilen

kontes, kerevette oturan arkadaşlarının yanına geldi: "Türklerin bir atasözü vardır Marie... nasıldı o?.. Anne... yardım et... dünyanın kulağı... yok yok..." Anne atıldı: "Yerin kulağı var, derler efendim." "Evet... Kaleden çıkana kadar hepimiz sessiz konuşacağız."

Aralarına katılan on sipahi, üç Macar atı ve yeni erzakla yolculuğa devam ettiler. İki hafta sonra Belgrad... Belgrad-Üsküp arası da bir hafta sürdü. Üsküp'te -geleceklerini nereden duymuşlarsa-kaldıkları hanın önünde iki kontesle görüşmek isteyen birkaç kişinin Fransız muhafızlarla tartışmaları ayyuka çıkmıştı. Pencereden bakan Marie: "Bakın... bakın kontes! Elinde kırbaç olan kadın bizimle konuşmak istiyor sanırım" dedi. Diğerlerinin başı olduğu belli kırbaçlı kadın ve emrindekiler kapıyı zorlarken Türk sipahilerin bir kısmı, şaşılacak bir sükûnetle etrafta geziniyor; bir kısmı hanın önünde toprağa oturmuş, gülümseyerek olanı biteni izliyor; içlerinden biri de alışkın parmak hareketleriyle beliğini örüyordu. Catherine, Anne'e kadınların kim olduklarını ve ne istediklerini öğrenmesini emretti. Anne pencereden bakar bakmaz kırbaçlıyı tanıdı:

" Şarifa bu!!! Köle tüccarı... Basralı olduğunu söyleyenler de var ama çoğu onu Güceratlı olarak bilir."

Catherine'in emri kesindi: "Aşağı in ve ona hanın önünden derhal gitmezse kafasını Fransız askerlerine kopartıp Türk donanmasıyla Gücerat'a göndereceğimi söyle. Şimdi!!! Ha, bir de albay yanıma gelsin."

Anne'in aşağı inmesiyle, parmaklarının arasında kâğıt parçası, arkasında muhafızların komutanı, yukarı çıkması bir oldu. Şarifa kâğıtta, istenirse elinde sağlıklı erkek fahişeler ve köleler olduğunu, altısını birden alma lütfunu gösterirlerse hatırı sayılır bir indirim yapacağını belirtiyordu. Marie albaya gerekli talimatları verdi, askerler hanın önünde düzeni sağladı. Anne'in sözlü mesajından sonra Şarifa'nın notu, geç kalmış bir haber ölüsü niteliği taşımaktan ileri gidememişti.

Sofya'yı, arkasından Edirne'yi yirmi üç günde geçtiler. Edirne yakınlarında bol yıldızlı bir gecede kervansarayın birine indiler. Yarın bu vakitlerde İstanbul'da olacaklardı. Üç koldan kapıyı, çatlaklarına varıncaya kadar duvarları, pencereleri kontrol ettiler. Yukarıdan ve

aşağıdan pencere diplerine yönelik sızmaları engellemek için bu sefer Marie'nin uyarısıyla beş katlı binanın üçüncü katına yerleşmişlerdi.

Kapıya iki nöbetçi diktiler. İki şövalye, Türklerin tutsağı Fransız kızla ilk kez "Mahpeyker meselesi"ni konuşacaktı.

"Sultandan birkaç yaş büyük bir Debrecen devşirmesiydi Pakize Paşa "diye başladı anlatmaya Anne. "Enderun'da yetişmiş, çeşitli yerlerde kadılık yapmış, dört ay kadar önce Amasya mutasarrıflığından emekli olmuştu. Amasya, şehzade Mahpeyker'in valilik yaptığı şehir... Paşa, narin bir kadındı. Hassastı. Gençliğinden beri ciğerlerinde hep bir yumruk oturduğunu söylemişti Mohaç'ta. İnce hastalığa yakalanınca varını yoğunu elden çıkarıp ölmek için memleketi Debrecen'e dönmüş."

"Paşanın emekliliği tam Mahpeyker'in ölümüne denk geliyor. İlginç..." dedi Bourdeaux Kontesi.

Bir yandan da deri kapaklı küçücük defterine notlar alıyordu.

"Haklısınız efendim" dedi Anne. Çocuksu bir heyecana kapılmıştı. "Şşşşşş!.. sessiz ol!" diye uyardı onu Marie, "Devam et."

Devam edemedi kız. Alttan gelen boğuk bir kadın sesi odadaki her kıpırtıya hâkim oldu. "Yolcular yatsı namazına başladılar. Biri imam olup topluluğu yönlendiriyor. Ses onun sesi..." dedi Anne.

"Ne tuhaf! Bu ses beni Belgrad'a, Mohaç'a, Lille'e, kilise çanlarının içimizi titreten ahenkli ritmine götürdü. Tuhaf... Şimdi fark ediyorum... Aylardır yoldayız. Geçtiğimiz her yerde bir çan sesiyle karşılaştık.

Balahatunlu sınırını geçmemiz bir şeyi değiştirmedi... Farkında mısınız sevgili kontes?"

"Haklısınız" dedi Catherine, "kaldı ki çan sesleri kimi yerlerde sinagoglara da ulaşıyordu. Bu Türkleri anlamak imkânsız... Sen dünyayı yönet ama misyonerliği biz yapalım. Bu hoşgörüyü Dilâşub en güzel, en yetenekli, tahta en çok yakışacak kızına, Mahpeyker'e, neden göstermedi? Yarın kendisine sormak isterdim. Sevgili kraliçemizin gözde şövalyelerinden Toulouse Kontesi, on yıl önceki İnka katliamında İspanyollarla birlikteydi. O anlattı... Erkekleri ve çocukları bile öldürmüşler... Kentin her yerini yağmalamışlar... Vandalla-

rın torunu olmak için Türk, Fransız, İspanyol olmak bir önkoşul değil. O İnkalar da tanrılara yaranmak için kentin en yakışıklı delikanlılarını sunaklarda kurban ediyorlardı. Şiddetin milliyeti ve coğrafyası olmuyor demek ki. Kurban edilenle edenin ne zaman rol değiştireceğinin belli olmadığı gibi...

Gün ışırken yoldaydılar. Edirne'nin köylerinde olağanüstü bir hareketlilik fark ettiklerinde imdada yine Anne yetişti: "Sizlere söylemeyi unuttum efendim. Bugün Kırmızı Teyze Bayramı'nın ilk günü. Doğuluların ortak bayramı diyebiliriz."

Marie, derin bir merakla sordu: "Ne bayramı bu? İlk kez duydum."

"Kadınlığı kutsuyorlar... Kadının doğurganlığını... Çok önemli bir bayramdır Doğulular için. Kökenini kimse..." Madame de Mosset araya girdi: "Demek bütün millet bu nedenle ayakta. Baksanıza koyunlar, sığırlar kesiliyor her tarafta."

Güneş biraz daha yükselmişti. Geniş bir düzlükteydiler. Yolun iki tarafında, bayramlık olduğu herkesin üstünde salınan tek tip kırmızıdan belli giysilerle Edirneliler, davullar gümbürdetip zurnalar çalarak kurbanlar kesiyordu. İçlerinden bazıları yoldan hızla geçen kraliçelik arabasına şöyle bir bakıp işine devam ediyor; bazısı erkeği üç adım geride, ellerini kıçında birleştirmiş hızlı adımlarla yürüyor; bazıları at sırtında aynı yöne gidiyordu.

Araba hızını almış ilerlerken Anne neredeyse haykırarak parmağıyla sağ taraf arında bir yeri gösterdi: "Yağlı güreş meydanı!" Kontesler aynı anda arabanın tavanına bastonlarıyla vurdular. "Atlar da biraz soluklansın" dedi Catherine. Üçü de sağ pencereye odaklanmışken sol pencereden gelen beklenmedik sesle irkildiler. O kadar muhafızın ortasında arabaya nasıl ulaştığı anlaşılamayan, yalınayak, üstündeki elbisesi varla yoktan yoka yakın, meczup bir kadın gülümseyerek ve elleriyle "gel" işareti yaparak uzaklaştı. İnmediler ama arabayı kullanana, kalabalığa olabildiğince yaklaşmasını söyledi Marie.

Büyük bir çayırlığın ortasında iki kadın güreş tutuyordu. Yüzlerce kişi çevrelerinde geniş bir daire oluşturmuştu ve daire gitgide büyüyordu. Üst tarafları çıplak güreşçiler iriyarıydı. İkisinin de memeleri bedenlerine inat küçücük ve dimdikti. Kazınmış saçları, kaslı omuz-

ları ve bir sığırın bacaklarını andırır bacaklarıyla güreşçiden çok savaş meydanlarını oklarıyla cehenneme çeviren Apollon serdengeçtilerine benziyorlardı. Başlarından ayak bileklerine kadar yağlanmışlardı. Altlarında, deriden, siyah pantolona benzeyen bir giysi vardı. Kâh birbirlerinin ensesinden çekiyor, kâh birlikte yere düşüp altlı üstlü mücadele ediyor, kâh kalkıp -meydanın ortasında ikide bir avazı çıktığı kadar bağırarak onları aşka getiren- meydancıdan aldıkları bezlerle gözlerini yakan yağları siliyorlardı. Kalabalık anbean artarken Bourdeaux Kontesi kendine söyler gibi: "Bu bayramı sevdim ben" dedi, "kadınlığımla bir kez daha mutlu olacağımı anımsattı bana. Şu güreşçiyle yatağa giren bir erkek olmadığıma ayrıca şükrediyorum. Üç gün üç gece tutardı ensemden... Gidelim...

Paris'in elçileri, Kırmızı Teyze Bayramı'nın birinci gününün akşamı, I. Emine'nin, haremin Çerkes yakışıklısı Mehmet'ten olma kızı Cevval Sultan Dilâşub'un başkentine vardılar. Akşam ezanı okunurken Sultanayşe Meydanı'nda bayram şerbeti içiyorlardı. Meydan damatlık delikanlı gibi süslenmişti. Sûr şerefine dört bir yanda yüzlerce meşale ışıldıyor; bir o kadar masada yenip içiliyor; binlerce kişi uğultulu bir kalabalık halinde akıyor; arada bir Sarayburnu tarafından top sesleri geliyordu.

9

"Geçmiş olsun. Bugün gelemedim, yarın uğrarım yanına."

Vefa'dan istediler. Abim orada oynuyor o sene...

"Sağ ol. Acı patlıcanı kırağı çalmaz Harun. Daha içecek rakımız varmış. Peder, İstanbul'a bir kurban verdim, ikincisini vermem, demiş rahmetli anneme. Altından girdim, üstünden çıkım; kabul etmedi. Nuh dedi, peygamber demedi. Nuriçinde yatsın, bir gün, evden kaçacağımı anlayınca yanıma geldi. Gözleri doldu. Çok mu istiyorsun İstanbul'u, Vefa'yı? dedi. Galatasaray'a gitmek için başka çarem yok baba, dedim.

"Sen hepimizi gömersin... Takım kötü yine. Çıkamadı mı ikinci amatörden?"

"Üçüncü amatöre düştü allahsızlar. Adam yok oğlum başlarında. Para yok... Topçu karın tokluğuna oynar mı? Eskidendi o..."

İzni kopardım, Şevket abiye, git konuş, ne veriyorlarsa anlaş dedim... Geliyorum anadın mı... Ertesi gün maça çıktık, Çingene Fahri-harbi çingene ha, lakap makap değil... hâlâ görüşürüzmaçtan önce tuvalette, oğlum, dikkat et; bunlar senin son maçların PTT'de... Ayağını sakın beladan, dedi. Altınordu'yla oynuyoruz... Maçın son on, bilemedin on beş dakkası...3-1 öndeyiz anadın mı... Herif nerden geldi, gölgesini gördüysem şerefsizim bacanak... Düştüm... Düşerken anladım kırıldığını bileğin... Üç yerden kırılmış dingil... Altı ay yürüyemedim... Geçen sene maçta gördüm allahsızı... Altay'ın hocası olmuş... Ulan, dedim, oğlum, ne affetmesi? Sen bizim bileği kırmasan anadın mı, biz de gitsek İstanbullara bu hatunu nasıl alacaktık? Beğenmedin mi rakıyı sevgili bacanağım? Gülten buzumuz bitti!

"Oğuz size geldi mi bugünlerde? On gündür eve de uğramadı."

"Annen de sordu. Yok, gelmedi. Nereye takılıyor bu hayta? Altı yaş... Bakacaksın adamın kimliğine, altıdan büyük mü, takkk infaz edeceksin... Okula başlayan herkes kirlenmeye de başlar Harun. Tabii... Haklısın... infazı kimin yönlendireceği önemli... Altı yaşından büyük olacak doğru... Ama başka çare yok... Temizlik imandan gelir. Memleketi temizlemenin başka yolu var mı?

"Bilmiyorum enişte. Gelir herhalde bir süre sonra... Ben seni yormayayım... Dinlen... Görüşürüz...

"Yormazsın. Beni asıl bu iki bacı yoruyor... Teyzen yetmiyomuş gibi senin dingil anan da başımda...

Yarın gel, laflarız... Hadi öpüyorum gözlerinden.

İçkinin de etkisiyle Bülent, elindeki sözlüğe boş gözlerle bakıyordu. "Yat istersen" dedi Harun.

"Yoo, ağırlaştım biraz ama uyuyamam şimdi.Yarınki sevkıyatı organize etmek için çalışmam lazım.

Gümrükte üç yüz yetmiş ton mal var. Portekiz'e gidecek." "Ya sahte mal göndereceksiniz ya, Akdeniz'in ortasında gemiyi batıracaksınız ya da yükü boca edeceksiniz." "Yorum yok. Seninle konuşulacak bir mesele değil bu."

Sessizlik... Son cümleyle kuşatılmış bu sessizlik, pek çok şey anlatıyordu. Bülent, atık metal çapaklarını, defolu bisiklet gidonlarını ve kullanılmış rulmanları gümrüğe "Krom Kaplamalı Metal Büro Mobilyaları" olarak bildirmişti. Lizbon Limanı'nda malları karşılayacak olan da kâğıt üzerinde görünen, kendi kurdukları yarım düzine naylon şirketten biriydi.

On biri yirmi üç geçerken iki genç adam "Eeee, daha daha nasılsınız?" tıkanmışlığının sıkıntılı eşiğinde gözlerini birbirlerinden kaçırıyordu. Bülent, sözlüğü çantasına yerleştirdi. Kalkıp ceketini giydi. "Ben gidiyorum." "Sen bilirsin patron." Harun'un sesindeki alaycılık etkilemedi Bülent'i. "Yarın Ayrakas'ta görüşürüz Harun. Akşam... Cemil'in Yeri'nde...

Gece gittikçe soğuyordu. Harun, arkadaşının arkasından kapıyı kapadıktan sonra bir hırka giyip balkona çıktı. Apartman kapısının sertçe kapandığını duydu. Fakat Bülent görünmedi. Aldırmadı Harun.

Beklemedi. Bir sigara yaktı, dumanını geceye üfledi.

10

Küçük bir odaydı. Aslında oda denemezdi; kapısı bile olmayan, kapı yerine güllü dallı bir perde bozmasıyla gözden ırak tutulan, üç duvarlı bir kiler... Onu evde farklı bir zemine yerleştiren ve çevresinde ona büyülü bir aura yaratan, içindeki sihirbazlık aletleriydi.

Melahat Anne'nin iki kardeşe "ora"ya girmelerini yasaklamasıyla korunuyordu. Girilmezdi... Perdesi ucundan bile aralanamazdı. Melahat Hanım'ın da – en azından çocukların yanında- o odaya girdiği görülmemişti. Harun'la Oğuz bir seferinde çok ısrar edip annelerinden aletlere bakmak için söz almalarına rağmen o söz tutulamadı. Harun hiçbirine doya doya dokunamadı. Bazılarını görmeden, annesinin insanı çıldırtan, gizemli bir istihbaratçı havasında, "numara"nın

püf noktasını hep es geçerek anlatmalarıyla canlandırdı çocuk kafasında. *"Sihirbazlar işin nasıl olduğunu söylemez. Söylerse verdiği sözü tutmamış olur." "Kutunun içinde kesilen kadını da mı anlatmayacaksın?" "Anlatılmaz oğlum." "Ben en çok ip numarasını merak ediyorum. Hani şu kesip de yeniden birleştirdiğin... Fotoğrafın da var ya sahnede." "İlahi Harun! Güldürdün beni. O numara annenin en büyük numarasıydı. İpi birleştirmek değil... Onu herkes yapıyor. Ben bir de yüzük kaybediyordum." "Nasıl?" "Adamın birinden yüzüğünü istersin. İpe geçirirsin. Makasla ipi üçe ayırırken yüzük kaybolur. İpi tekrar tek parça yaptığında adamın yanına gidersin. Yüzüğü adamın ceketinin göğüs cebinden çıkarırsın.*

Bazılarını ise çok geçmeden sahnede görecekti. Ağzını şaşkınlıktan açıp gözlerini kırpmaktan çekinirken heyecandan kuruyan dudaklarını ara ara diliyle ıslatarak...

Satı Kadın Caddesi'nde, evin karşı sırasında bir plakçı vardı. Annesi Harun'u plak almaya yollarken bazen bir de Hayat dergisi almasını tembihlerdi. "O yoksa Ses alacaksın, unutma!" Aldığı dergilerin yarım gözle bakıldıktan sonra basit bir sihirbazlık gösterisi için kullanılacağını nereden bilebilirdi çocuk?

Derginin sayfaları teker teker seyirciye gösterilir. Sonra arasına su boşaltılır. Dergi seyirciye doğru açıldığında -meraklı gözlerin sahipleri içinde hafif ya da şiddetli çığlık atacaklar her zaman bulunurdu- üzerine su geleceğini sananlar elbette yanıldıklarıyla kalırdı. İkinci denemede konfeti yağmuru eşliğinde alkışlar... Son aşamada Meltem Melek irice bir bardağa "sihirli sayfalar"ın arasındaki suyu boşaltırdı.

İllüzyon oyunları içinde "sirkaf" yani "gizli bölme" bulunanlar kategorisindeki bu gösteride kullanılan Ses, Hayat gibi dergilerin kapağında yer alan Fatma Girik kadar Sedat da Harun'un hafızasında yer etmiştir. Zira dergi ya da plak almaya her gidişinde Sedat, iki ayaklı bir kâbus halinde Zeki Amca'nın berber dükkânının kapısında olurdu. Aslında Sedat, günün yatmaya ayrılan vakitleri hariç her zaman oradaydı. Zeki Amca'nın dükkânı, Sema Apartmanı'nın altındaydı. Cepheden bakıldığında giriş kapısının sağında berber, solunda ise görünürde emlakçı, aslında gece kulüplerine, pavyonlara konsomatris; üçüncü sınıf şarkıcılara turne programları ayarlayan ve "organizatör" namıyla iş yürüten iki ortağın yazıhanesi vardı.

Melahat Hanımların da oturduğu Sema Apartmanı'nın çevresi Sedat'tan sorulurdu. Berber Zeki olmasa Sedat'ın kızdığı vakit camları çerçeveleri indirmesi, ters bakan birini tekme tokat dövmesi işten bile değildi. Onu hem kollayan hem kontrol eden Zeki Amca'ydı. Sinirlenip köpürdüğünde ya bir sigara yakıp verir, ya kolundan çekip dükkânına ya da apartmana sokar; baş edemeyeceğini anlayınca Sedat'ın annesini çağırırdı. Anne, suratsız, ters bir kadındı. Yıllar boyunca Harun'la üç kez göz göze gelmemiştir.

Harun, Zeki Amca ölene kadar hep Ömür Erkek Berberi'nde tıraş oldu. İlk "erkek tıraşı"nı olduğunda beş yaşlarındaydı ve o gün onun, berber koltuğunun kollarına yanlamasına uzattığı tahtaya oturup hiç inmek istememişti. Sonra aynı yarı törensel havayı Oğuz yaşadı.

"Akıldan fıkara... yazık... demişti Melahat Anne Sedat için. Elinden sigarası eksik olmazdı. Sigarası, ağzından ve burnundan çıkan sigara dumanı ile Beden Eğitimi dersindeymiş gibi ellerini göğsünde birleştirerek yukarı kaldırıp nefes alıp vermesi, görülmeye değer bir çelişki yaratırdı.

Mahallenin gündüzlü asesi, Harun elinde dergiyle seğirttiğinde onu durdurur, ağzını bile açmadan dergiyi alır, okumaya başlardı. O, işini bitirene kadar Harun korkudan kaskatı halde, emre itaate hazır bir piyade eri edasında bekler; kıraat bitince Sedat'ın yere attığı dergiyi alır ve tabanları yağlardı. Çok sonra Sedat'ın zararsız olduğunu anladığında korkusu azaldı Harun'un ama hiç bitmedi.

Çocuklarını da alıp Anadolu turnesine çıkmadan önce Melahat Hanım, Harun'a sahnede yıllarca yaptığı numaraları, "sirkafların açıklanmazlığı" ilkesine sıkı sıkıya bağlı kalarak gözlerinde tuhaf, bir çocuğun bile anlamlandırmakta güçlük çekeceği elvanlı kıpırtılarla anlatırdı. "Senin annen Türkiye'nin ilk kadın illüzyonisti oğlancık. Zati Sungur'un öğrencisiydim ben."

Turneler döneminden iki yıl önce bir akşam, Hilaliahmer'deki Yeni Karamürsel binasının arka sokağında durmuştu babasının kullandığı beyaz Ford Consul (Babası sağdı o zaman.). Yürüdükçe dikiz aynasında küçülen annesi, bir apartmanın kapısında gözden kaybolmuştu. Uzun bir süre sonra gelmişti. Elinde, sırrını kendi dışında kimsenin bilmediği bir alet vardı.Tehditkâr bakışlarla ilettiği "Sakın

kurcalama!" uyarısını "Bekleyin, şu yuvarlak francala ekmeklerden alacağım" sevecenliğiyle dengeleyerek tekrar uzaklaşmış; birkaç dakika içinde, Harun'un en sevdiği ekmeklerle –tostoparlak, bembeyaz, avuç içi kadar beş ekmeklik plastik paketlerden ikisiyle– dönmüştü. Paketlerden birini açıp Harun'a ön koltuktan bir ekmek uzattı Melahat Hanım. Açık kelebek camlarından giren şehir sesleriyle ekmek kokusunun ve her aracın tabiri caizse şasi numarasına has o "araba kokusu"nun iç içe geçtiği otomobilin içinde eve gidene dek kimse konuşmadı.

O akşam Zati Sungur'la yeni numaralar üzerine uzun uzun mütalaa edildiğini, üstadın, eski öğrencisine ikinci kez icazet vermeye yanaşmadığını, daha genç sihirbaz adaylarıyla çalışmak istediğini Harun, annesi ertesi gün kız kardeşi Gülten Teyze'ye bunları telefonda anlatırken öğrendi. *"Üstat..." "genç..." "...çalışmak..." "ağzına sıçayım..." "Pezevenkler!.." "Zati Bey...*

Sorun aslında, Zati Bey'in Melahat Hanım'la çalışmak istememesi değildi. İşin aslını kavrayamayacak kadar saf ve deneyimsiz miydi Melahat Anne? Sadece, kabullenmek istemiyordu. 1966 yılındaydılar ve o otuz altı yaşındaydı. İlerlemiş bir yaşta olmasa da iki çocuktan sonra kilo almış, göğüsleri diriliğini yitirmiş, kalçaları genişlemişti. Dahası, on beş yıl önce parmaklarına, oturup kalkmalarına, su içişine, mimiklerine, balık ekmek yerken dudaklarının kenarına, makyaj çantasını açmalarına, düşünceli ya da talepkâr hallerine, yürüyüşüne, yürürken arkaya dönüşüne, şarap kadehini kaldırırken "Şerefinize!" deyişine sinmiş "sahne cazibesi" denen büyü terk etmişti onu.

Hayatın ve şöhret tanrısının aynı durumdaki her kadına yönelttiği "Sahne mi, çocuklar mı?" sorusunu o, "Çocuklar!" diye yanıtlamıştı. Bu nedenle kocası ve iki çocuğu başta olmak üzere kimseye kırgın değildi. İki çocuktan sonra, bunca deneyimden, farklı arayışlardan, dünyanın farklı lezzetlerinden, kocasıyla yaşadığı mutsuz denemeyecek yıllardan sonra, gönlünün dediğine uyarak saptığı mazbut şose yoldan eski, göz kamaştırıcı asfalt yola dönemeyeceğini bile bile üstadın kapısını çaldığı için kendine kızıyordu.

Daha Gülten'le bir gece önceki görüşmeyi konuşurken çalışma tasası, "artık bir devlet memurluğuna mı kapağı atmalı yoksa terzilik

mi yapmalı? " görüntüsüyle bilinçaltından dudaklarının ucuna gelip oturmuştu. Kardeşine söylemeyi gerekli görmediği bu düşünce, Harun'a gebe kaldığını öğrendiği günden beri alttan alta varlığını hissettirse de uzun bir süre bugünkü gibi etini çimdiklememişti.

Altı yıl sahnede ilk günkü gibi korumuştu ününü ve zarafetini. Kenan hayatına yıldırım gibi girdiğinde onun ellerinin haşinliğiyle gözlerinin yumuşaklığı, seyirci alkışlarına galebe çalmış; balayını Efes Otel'in kral dairesinden neredeyse bir hafta çıkmadan geçirmenin sarhoşluğu Melahat'a, altı yıl önce aynı otelde Müzeyyen Hanımlarla, Zeki Beylerle fotoğraf çektirmenin her insana nasip olmayacak gururunu ve bir daha yaşanamayacak zevkini unutturmuştu.

Gebe kaldığını öğrendiği gün, Meltem Melek meselesini kafasında halletmişti Melahat. Üstatla konuştuğu gün, konuşmaya karar verdiği gündü. İki nedeni vardı sahneye dönmek istemesinin: Birincisi, öldüğünü sandığı sahne tutkusunun birdenbire kalp atışlarını on altı yıl önceki gibi hızlandırmasıydı. Nabzının eski nabızdan farkı, artık gencecik ve hayallerinin peşinde koşan Melahat'a uzak; durulmuş, ev kadınlığı limanına demirlemiş Melahat'tan beklenmeyecek kuvvetle atması; fasıl heyetinin, icra sonuna geldiğinde çalacağı saz semaisinden önce yükselen o delişmen nihavent şarkının ritmini andırıyor olmasıydı.

İkincisi, evin masraflarını karşılamada kocasının omuzlarına gereğinden çok yük bindiğine inanmasıydı.

Kenan inşaat teknikeriydi. PTT'de işe başlamış, birkaç yıl Amerikalılarla karayolları şantiyelerinde çalışmıştı. İstanbul yolunun bakım çalışmaları nedeniyle İzmir'e geldiklerinde, sıkı arkadaşı Amerikalı başmühendis Mr. Collins'le fuarda eğlenmeye gitmeleri, Melahat'la tanışmalarına vesile olmuştu. Onu sahnede görünce çarpılmıştı.

Son dört yılı YSE'de geçmişti. İki yıldır Tunceli'deydi. Anadolu'nun çeşitli illerinde topograflık yapmış; Balıkesir'den Ordu'ya, Sakarya'dan Erzincan'a gitmediği yer, gittiği yerlerde ayak basmadığı köy kalmamıştı. İlk yıllarda Melahat'ı da Balıkesir'e, Adıyaman'a, Mardin'e taşımıştı yanında. Harun, dört yaşına kadar bazen Balıkesir'in bir Çerkes köyünde uyumuş, bazen Afyon'da bir

kamyoncu lokantasının misafir kamyonlarının yanında, babasının Citroen'inde uyanmıştı.

Evleri hep başkentte kalmıştı. Seferiydiler. Oğuz'un doğması ve Harun'un okula başlayacak yaşa gelmesiyle Kenan, evi taşıma fikrini önerenlere, şimdiye kadar doğru yaptıklarını, çocukların geleceği için üç beş eşyayı kamyon sırtlarında asıl bundan sonra taşıyamayacaklarını söyleyerek karşı çıkmıştı.

Harun şimdi dokuz yaşındaydı, Oğuz dördün içinde... Kenan, ailesiyle ilgili bütün konularda olduğu gibi bu konuda da hâlâ aynı fikirdeydi. Melahat'ın üstadı ziyaretine kızmamış değildi. O gece geç saatlerde karısına akşamki görüşmeyi onaylamadığını söylemişti. Melahat işi şakaya vurup: "Eeee, sizin gibi bir arazi pirinin yanında bize laf düşer mi beyefendi? O köprülerin altından çok sular aktığını hesap etmem lazımdı Kenancığım" dedi. "Sen nice sanatçıya taş çıkartırsın hâlâ hayatım... İstiyorsan git, yeniden başla... Biraz sabretsen... Bak, para biriktiriyoruz. Seneye söz... Temelli dönüyorum eve... Sana bir gazino açarız. Assolist Meltem Melek!.. İyi para kazanırız be karıcığım..."

Çocuklar uyanmasın diye aynı anda kafalarını pikenin altına sokup ses çıkarmadan gülmüşlerdi.

Her zamanki gibi onlar uyurken tartışmışlar, uyanmasınlar diye sessiz gülüşmüşlerdi. Şimdi âdet olduğu üzere onlar uyurken uzun uzun sevişebilirlerdi.

O ağustos akşamından sonra Kenan eve bir kez gelebildi. Kollarında karısına ve çocuklara aldığı hediyeler, bedeninde toprak kokusu, gözlerinde yorgunluk ve özlem... Ekimdi...

Şubat ayının 20'sinde gece yarısı telefon çaldı.

Uyku sersemliğini atlattıktan sonra Melahat, uğultunun telefondan ya da hattan kaynaklanmadığını, karşı tarafta esen güçlü rüzgârlara, hatta fırtınaya bağlı olduğunu anlayabildi.

"Alo?"

"Yen... yengeee! Mela... yenge...

"Alo? Kenan? Şaka mı yapıyorsun yine! Alo! Tanıdım sesini...

"Aloooo! Melahat Ha... Duyu... beni?"

"Kimsiniz? Duyamıyorum beyfendi."

"Davut.....

Sesler, uğultular kesildi. Telefonun ahizesini yerine koydu Melahat. "Davut kim? Bu saatte... dedi içinden. Meraklanmıştı. Kenan olamazdı arayan, o bu kadar uzatmazdı. Merak yerini hızla telaşa bıraktı.YSE Tunceli İl Müdürlüğü'nün telefonunu yazmıştı bir yerlere kocası. "Ama gün atacak neredeyse... Kim bakar telefona bu vakit?" Bir şey çıkmayacağını bile bile Kenan'ın yazdığı numarayı aradı. Bütün çekmeceleri boşalttı, çantasının gözlerine defalarca baktı. Mutfağa gidip büyük bir bardağa musluktan doldurduğu suyu içti, çocukları kontrol etti, telefonun kordonuna ve kablosuna göz attı... Kış güneşinin belli belirsiz ışıdığını fark etmedi. Telefon çaldığında iskemlenin üstünde uyuyordu.

"İyi günler... Melahat Hanım?" "Evet?" *"Hamşendi, ben Albay Necati... Başınız sağ olsun...*

11

Dersim'in kışı buraların kışına benzemez. Peki yazı? O da benzemez. Ama ben yazın köylere gitmiyorum. Yollar kapalı olursa, insanlar evlerinde mahsur kalırsa gidiyorum. Bir seferinde keşif için atla yola çıktım Ovacık'tan. Kar... tipi... fırtına... Gitme demediler mi baba? Dediler. Zeynel Amca'nın köyünden kimse dışarı çıkamıyormuş. Evler, damlarına kadar kar... Amcanın torunu nahiyedeki jandarma karakoluna güç bela ulaşıp haber vermiş. Jandarma da gidemiyor. Cipler kara saplanır kalır... Benimki görev değil. Macera... Atın erkek miydi? Rengi neydi? Hem de ne erkek! Atın rengi olmaz oğlum. Donu diyeceksin... Kırın üzerine kara noktacıklar serpmişsin gibi... demirkırı... Kar bir duruyor bir başlıyor...

Epey gitmişim. Yolumu kaybettim. Sağa bakıyorum karanlık, sola bakıyorum karanlık... Ay ışığı da yok.

Uzaktan kurt sesleri geliyor. Bizim demirkır... Adı var mıydı?.. huysuzlanmaya başladı. Vardı tabi... Poyraz... Cirit oynayalım, dediler bir gün Ovacık'ta... Mal Müdürü... Müddeiumum Hikmet Bey... Ağır Ceza Reisi... Bana bu Poyraz'ı verdiler... Halis Arap atı... Beş yaşında... Sırım gibi... Cirit ne baba?

Dün gece eşinizin içinde bulunduğu resmi cip, Tunceli-Pülümür yolunda devrilmiş. Müteveffayı çalışma arkadaşları birkaç saat sonra bulmuşlar.

Gittiğim yönü karıştırmıştım. Üşümek bir şey değil, ellerim de ayaklarım da donmak üzereydi. Kurt ulumaları daha yakından gelmeye başladı. Dizginlere asıldım, buralarda bir ikmal istasyonu vardı. Köye ya da ilçeye dönemeyecektim, bari istasyonda sabahlayayım... Poyraz şahlandı... Yerinde duramıyor... Meğer kurtlar çevremizi sarmış... Karanlığın ortasında yanıp sönen kırmızı ışıklar onların gözleriymiş. *yan yana iki trafik lambası... kırmızı ışıkları... sadece kırmızı... DUR! Seni yemek istiyoruz!*

YSE'den mühendis Davut Bey aramış sizi. Kenan Bey'i sıkıştığı cipten çıkaranlardan biriymiş. İfadesinde sizinle görüşmesinin sıhhatli olmadığını beyan etti... Teşhis için gelmeniz gerekiyor. Fakat ben idari makamlarla görüştüm. Hava muhalefeti sebebiyle naaşı size karayoluyla gönderip teslim edeceğiz. Alo? Melahat Hanım... Ses mi kesildi yine? Şu hatta bi bak bakiym üsteğmenim...

Paltomun cebindeki revolveri çıkardım, atın ön ayaklarının dibine kadar gelene bir el ateş ettim. Diğerleri bizi bırakıp ona saldıracaklardı kan kokusunu alınca... Arkamıza bakmadan kaçtık oradan. Bir ışık gördüm. Yakınlarda sandım önce. Ata kamçıyı gösterdim, koşmaya başladı. Koştukça ışık uzaklaşıyordu. Tamam, dedim... artık bize kurtuluş yok... At zınk diye durdu. Uğraştım, didindim, nafile... gitmez.

Ön ayaklarını karın içine sapladı, diretiyor gitmem diye. Vurmadın değil mi? Hayır, ata vurulur mu oğlum? İndim üstünden. Bir de ne göreyim!!! Önümüz boşluk... Karanlıktan aşağısı görünmüyor ama belli ki bir uçurumun başındayız... At işte... Hisleriyle anlamış tehlikeyi... Canımı kurtardı.

Naaşı teslim alırken YSE Genel Müdürlüğü'nden Burhan Bey'le istişarede bulunacaksınız. O sizinle irtibatı kuracak. Alooo? Sesim geliyor mu size Melahat Hanım?

Ciple yola çıkarız. Kar makinesi önümüzde... yolu açıyor. O makineye bindin mi sen? Binmez miyim? Hem de kaç kere... Bu hissi sana anlatamam Harun. Yaşaman lazım. Üç hafta, bazen bir ay, iki ay ulaşılamayan köyleri düşün. Çoluk çocuk, kadın erkek seni bekliyorlar. Hastası var, hamilesi var... Hadi, diyorsun, az kaldı. Akşama açılır... Olmadı, sabaha karşı... Hadi öğleyin girelim köye, ona da razıyız... Girişimizi görsen... Davul zurnayla karşılarlar. Gelip sarılan mı istersin, sevinçten ağlayan, halay çeken, seni omuzlarına alan... Herkes evine misafir etmek ister. Gittiğim bazı evlerde kadınların tek tavuğunu kesip bana yedirdiğini bilirim. Tunceli köylüsü, yaptığı ekmeği böler, büyük parçasını sana verir. İki yumurtası varsa birini ayırayım demez, üçse ikisini sana pişirir...

Kazayla alakalı teferruatı size Burhan Bey arz edecek. Bana sual tevcih edecekseniz dinlemeye hazırım hamfendi... Nasıl?.. Evet, olay yerinde vefat etmiş. Boyun kırığı... Otopsi yapılmadı. Sizin izniniz olmadan bu operasyona tevessül edemezdik takdir buyurursunuz ki. Fakat başhekim bey, boyunda ciddi ezilmeler olmasını mesnet tutarak nazari bir kanaatle birden fazla boyun kemiğinin kırıldığı istikametinde fikir beyanında bulunmuştur.

Yazın Munzur'da içiyoruz. Suyun gözünde alabalıklar oynaşıyor. Aynı ekip rakı içmeye gittik. Bu sefer Müstantik Nuri'yle Devlet Hastanesi başhekimi Yaşar da geldi. Biri, bu sıcakta bile şu gözenin içinde insanın, işaret parmağını bir dakikadan fazla tutamayacağını söyleyince ağır ceza reisi güldü. Takım elbisesine bahse girdiler. Kimle? Hatırlamıyorum. Yaşar Bey olabilir. Reis – saat tuttuk- kırk iki saniye sonra kıvranarak parmağını çıkardı sudan. Morarmıştı parmak. Bu Munzur'un çok güzel de bir efsanesi var. Anlatırım başka zaman...

Tekrar başınız sağ olsun. Allah size ve çocuklarınıza uzun ömürler versin efendim... Rica ederim. Benvazifemi ifa ediyorum... Allah sabır ihsan eylesin... Vatan sağ olsun, sizler sağ olun... Bilmukabele...

Kışıyla yazı böyle Dersim'in. Gelelim baharına... Öğretmenin asmış ya sınıfa, mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır... Oralarda kazma da yetmez kürek de martın soğuğuna... Mart sonunda çıkar abi, dedi Hıdır... Hıdır Zeynel Amca'yı tanır mı? Bilmem. Tanır belki. YSE'nin şoförü bu Hıdır. Akıllı... Zehir gibi oğlan. Ama tembel

edepsiz... Bıraksan akşama kadar yatar. Ona iş deme, oku de. Yerdeki kâğıt parçasını eğilip okuduğunu gördüm. Bu sene İstanbul'da hukuk tahsil etmeye gitti. Geçen martın sonuydu. Hozat yolundayız. Cipi ben kullanıyorum, o, yanımda oturuyor. Tam zamanı abi, dedi. Ben yerlerini biliyorum, buluruz şimdi, merak etme... Karların bir kısmı erimiş, çoğu duruyor. Dur! diye bağırdı seninki... İndik. Ağaçlık bir yerdeyiz ama keçiayağı göremiyorum. Kardelen de diyorlar başka yerde. Kar altında büyüyen bir çiçek... Bir ağacın yanına geldik... Eğildi, ben de eğildim. Ellerimizle ağacın dibini temizledik. Yavaş, dedi Hıdır incitiriz... Birkaç ağacın daha dibini temizleyince Güvercinli Park'taki beyaz güvercinler gibi keçiayakları çıktı ortaya...

Bir ay geçti... Havalar ısınınca Davut, benim mühendis arkadaşım, yabancıların bilmediği, gözden ırak, suyu bol bir derenin yakınında durdurdu cipi. Gel, dedi peşimden... Sen bizim Hıdır'dan da delisin, dedim. Oraya basma, buraya basma!.. Ulan uçarak mı gideceğiz derenin kenarına? Kenan, oğlum, şimdi gulengi toplayamazsak bundan sonra zor. Millet gulengi yerken sen ebenin bilmem neyini toplarsın, dedi. Adanalıydı, daha kabasını söyledi tabi... Dere kenarında söğütler... Söğütlerin dibinde kırmızı kırmızı açmış, güle benzeyen çiçekler... Toplarken elime vurdu Davut. Oğlum, öyle toplanmaz bunlar!.. Sapından tutacaksın... Yapraklarına dokunma, küfrederim anam avradım olsun, dedi. Küser, dökülür yaprakları... Yazık! Toplayabildiğimiz kadar topladık. İhtimamla cipin arkasına yerleştirip üstlerine brandayı serdik. Ciple on dakikalık yerde iyi bildiğimiz bir mezra var. Gidip Esma Teyze'nin yanına indirdik aynı ihtimamla çiçekleri... Vıyyyy! dedi Teyze... Bunların hepisini siz mi topladı? *Bunların, diyor on beş yirmi gündür ömrü... Kartlaşır, diyor, yenmez yirmi gün sonra... Siz ha biraz bekleyeceksiniz, ben önce haşlayacaaam, diyor... Acılığı gitmez yohsa, diyor...* Oğlu Haydar çeviriyor anasının sözlerini, biz dinliyoruz... Esma Teyze gulengilerin yapraklarını haşladıktan sonra sobanın üzerindeki büyük kazanı dışarı çıkardım. Ateş yaktık ahırın önünde. Üç dört kucak kuru odun taşıdık ateşe. Mezrada çok mu ağaç vardı? Çoook... Ağaçlardan, karşıki dağlar da geldiğimiz yol da görünmüyordu. Teyze, kazana tereyağı koyup bir güzel

kavurdu yaprakları. Haydar'dan bir şey getirmesini istedi. Sarımsakmış... Kabuklarını soyup üç baş sarımsağı attık kazana... Anneniz duymasın, hayatımda öyle güzel bir yemek yemedim...

Beni Poyraz'a bindirir misin baba, kar makinesine de bindirir misin? Sen kullanırsın, ben kucağında direksiyonu tutarım...

12

"Ne o, sesimi duyduğuna sevinmemiş gibisin? Buluştunuz mu Bülent'le?"

"Buluştuk... Bizdeydi, az önce gitti. Annem de yok Zeynep, atla bir taksiye gel. Özledim seni. Sokağa çıkma yasağına yarım saat var. Gecikme... Neredesin?"

"Yücel Caddesi'ndeyim, dernekte. Toplantı az önce bitti. Harun'la konuşuyorum... Doğan'ın selamı var...

"Aleykümselam... Sen de selam söyle..."

"Seni bırakırız Satı Kadın'a diyorlar. Bekle, geliyorum..."

"Çok bekletme Zeynep!"

"Bu kadar bağırma be oğlum. Yürü, kahveye gidelim. Kahvenin de ağzına sıçtı bu yeniyetmeler.. YÖK çocukları bunlar, normal kar-

şılamak lazım. Abi, buraya karı kız getirmeyin, dedim elli kere. Edebiyattan bi oğlan, Serhat'mış adı. Efendi çocuk, devrimciliğine de lafım yok. Takmış peşine okuldan kızları; oturmuşlar, okey oynuyorlar." "Ne var bunda Tarık? Biz kızlarla okey oynamadık da bokumuzda boncuk mu türedi?" "Serhat'ı çektim dün, dedim bak kardeş, buna karşı değilim ama olmuyor..." "O ne dedi?" "Valla, ne dediyse dedi, beni ikna etti abi. Erkekliğe bok sürmemek adına kem küm ettim ama...

Sağlık semtindeki Edebiyat-Coğrafya'nın önünden Sıhhat Kıraathanesi'ne giden iki adımlık yolu hararetli konuşmalarıyla uzattılar, kıraathanenin bulunduğu Sıhhat Sokak'a girmeyip parka doğru yürüdüler. "Hürriyet Hoca'yı çok seviyorlar" dedi Harun, "Uygarlık Tarihi dersi dolup taşıyormuş okulda. Hoca ara sıra gelip kahvede tavla oynuyor..." "Oğuz Hoca da uğruyor. Onun Halkbilim dersleri de tıklım tıklımmış... 79'un havası var mı, dersen, yok... Herkes korkuyor Harun." "Sen korkmuyor musun?" "Korkuyorum." "Aradan tam üç sene geçmiş... Hâlâ geceleri evin pencerelerine kırmızı-mavi ışıldak vurduğunda kalbim küt küt atmaya başlıyor. 79'da okulu bitirdik ama 80'in öğrettiklerini unutmak için senin torunlarının öğrettikleri yetmeyecek gibi görünüyor." "Sabah altıda geliyorlar bazen kahveye... Gece on ikiye kadar... Maçakızı, okey... Dersi asanlar bütün gün maçakızı oynuyor. Çay na... Çoğunun parası da yok... Bazen tek simitle geçiriyorlar günü... bazen aç... Ödevlerini falan da burada yapıyorlar... Politik tartışmalar... Kucak dolusu kitapla geliyorlar... Larisa Reisner'in Hamburg Barikatları'nda anlattığı, yenilginin çocukları bunlar." "Hepimiz öyle değilmişiz gibi konuşuyorsun. Yenilgi herkese eşit davranmaz. Birileri tokadın acısından yanağını tutarken önünü göremiyor. Kaldı ki bunların çoğu eskiden de burnunun ucunu göremezdi." "Birileri de senin Bülent gibi... dumanlı havada yolunu bulmaya çalışıyor."

"Senin" sözcüğünü Harun'a yönelik bir eleştiri vurgusuyla sarf etmeyi aklından bile geçirmeyen Tarık, "yolunu bulmaya çalışıyor"daki ikili anlama Harun'un, dudaklarının kenarına konup orada kalan bir gülücükle karşılık vermesine, "taş ve gedik" konusunda başarılı olmuş herkes kadar sevinmişti. "Senden başka o herife kucak açan yok. Ne

buluyorsun o şerefsizde, anlamıyorum. İlkesizsin Bülent meselesinde." "Bilmem... Haklısın belki... Varlığı çoğu zaman rahatsızlık veren bir adamla neyi paylaştığımı da neden paylaşma ihtiyacı hissettiğimi de bilmiyorum. Zaaflarımdan biri de bu benim...

Kahve'ye girdiklerinde soldaki ilk masada oturan gri takım elbiseli adamla selamlaşan Tarık, Harun'un kulağına eğilerek: "Sivil polis" dedi. "Tanımıyorum, ilk defa gördüm burada." Yeşil çuhalı masalardan birine oturdular. "Bildiğimizi o da biliyor, birbirimizi idare ediyoruz" derken Harun'a göz kırptı ve çopur yüzüne delikanlı bir neşe yayıldı Tarık'ın. "Hürriyet Hoca'yı gördünüz mü arkadaşlar?"

Birkaç ağızdan hocanın bugün gelmediği yönünde sözler döküldü. Masalarda küfrün bini bir para... Okey masalarında taş sesleri... Kâğıt ve tavla oynayanlardaki sükûnet, çok geçmeden kahvenin genel gümbürtüsüne ayak uydurmak istermişçesine bazen aynı anda, bazen sırayla, çoğunlukla ikili üçlü ittifaklar halinde yükselen bağırtılara yeniliyor.

"Oturabilir miyim?" Veysi Hoca bu..."Tabii hocam, ne demek!" "Eyvallah Tarıkcığım. Ne var ne yok Harun?" "İyilik hocam, seni sormalı..." Veysi Bey, emekli ilkokul müdürü. Altı ay önce akciğerinde iki kist bulmuş doktorlar. Aynı zamanda psikiyatristin verdiği ilaçları da kullanıyor. Stresten kolları ve bacakları yara içinde..."Bak, yine sigara yaktın be hocam! Hani içmeyecektin!" "Atın ölümü arpadan olsun anasını satiym... Dayanamıyorum Tarık... Bu mereti içmeden yapamıyorum... Seneye kalmaz, salâmı dinlersiniz... Öksürmeler, hatta uzun süren katılmalar... "Esra'nın parası bitmiş; baba, okulun harcını yatıramadım, dedi. O işi Kredi Yurtlar Kurumu'ndan hallettik. Önümüz kasım, aralık... kış... Koca kız... Üniversiteye tabanı erimiş ayakkabıyla da gidilmez ki... "Anasında kalmıyor mu Esra?" 'Kalıyor, kalıyor da biz de babayız Harun."

Hoca'nın sigara ve Esra'nın anası konularında olduğu gibi her konuda karşısındakinin söylediğine muhalefet etme davranışını bildiğinden sözü uzatmadı Harun. Veysi Bey, müdürlüğünde, başkentteki hemen hemen her ilkokula ünite dergileri ve yardımcı kitaplar satardı. Yasaktı yasak olmasına ama Hoca işini bilirdi. Çevresini kullana-

rak bunların yanı sıra önce yavrukurt giysileri üretip pazarladı. İyi paralar kazandı. Sonra Ibrıkçılar Yokuşu'ndaki esnafın çoğuna yangın tüpleri sattı. Yetmişli yılların son dördünde, hem Ülkü Ocakları'nın hem çeşitli sol örgütlerin pankart bezlerinin tekeli ondaydı. Bu işler sayesinde başkentte üç ev, yazlıkçıların gözdesi Erdek'te bir yazlık almıştı. Bütün bu olup bitenler arasında Esra'nın annesiyle evliydi. İlk iki evliliği, kendi deyişiyle, anasının rızası olmadığı için yürümemişti. İlki üç ay, ikincisi beş yıl sürebilmişti. İte kaka yürüttüğü son evlilik bittiğinde Esra beş yaşındaydı. On dört yıldır bekârdı. Büyük paralar kazandığı, sağlam temellere oturan mesleki itibarının hiç sarsılmayacağını sandığı devr-i saadet ve ikbalden sonra Budist keşişlerin münzevi yaşamlarını mumla aratır bir içedönüklük ve alçakgönüllülükle sürdürdüğü bu yıllar, bedeninde ciddi arazlarla kendini gösteren hastalıklara yol açmıştı.

Doktorların "bir yıl yaşamazsın" deyip verdikleri raporlar hâlâ yatağının altında duruyordu. Bunlardan birine tam raporu verdiği günün yıldönümünde gidip şaka yollu çıkışmıştı: "Bakın ölmedim İhsan Bey... Mucize, herhalde buna denir."

Evlerle yazlığı Esra'nın annesine bırakıp emekli maaşına sırtını dayamış, Gümüşdağ'da tek göz bir eve atmıştı önce kendini. Fakat çok geçmeden atölyelerin bankalara ve piyasaya borcu kapıya dayanınca emekli maaşı gülünç kalmıştı. Sokakta yatmasına ramak kala Sıhhat'in Trabzonlu sahbi Veli, rastlantı sonucu Hoca'nın eski bir öğrencisinin araya girmesiyle ona mekânın arkasındaki küçük odada kalabileceğini söylemişti. Veli Baba'ya minnettardı o günden beri. Kaldığı oda, müşterilerin gelip gittiği ana mekândan duvarla ayrılmışsa da o, her gün altıda kalkar, çaycı gelmemişse ocağı yakıp çayı demler, kirli bardakları yıkar, masaların üstündeki çuha örtülerin tozunu alır, yazbozları hazırlardı. Uykuyla, yemekle, kadınlarla arası iyi değildi. Geceleri bir iki saatten fazla uyuyamıyordu. Gündüz, *kahvenin kuytu köşelerin*de şekerleme yaparken çoğu gedikli müşteri olan müdavimler, kimi zaman acıyarak baktıkları Veysi Hoca'ya aldırmıyorlardı. Kahvenin altındaki bodrum katta simit fırını vardı. Sabahları fırının çırağı, dumanı tüten simitlerden iki tane getirir, ocağa bırakırdı. Hoca akşama kadar bu simitler dışında bir şey yiye-

mezdi. Canını bu iki sorundan daha çok yakan kadınsızlık ise dirençsiz bedenini, yıllardır bitkisel hayata ya da felce yol açan hastalıklar gibi içinden çıkamadığı ateşlerde kavurup duruyordu. Birkaç kez gittiği genelevde aradığını bulamamıştı. Ocakçı Fazlı'nın bazen "Yav Hoca, senin el arabası günde kaç sefer kum boşaltıyo?" diye takılmasını, bunca yılın devlet memurluğuna rağmen kıramadığı Kastamonu ağzıyla nazal n'nin hakkını vererek yanıtlardı: "Aaamaan Fazlı, ben seneye kalmaz dört kolluya binecem diyom, sen ne arabasından bahsediyon?"

Nefessiz kalana dek öksürdü. Boğazını temizledi. Tuvalete gidip ağzına gelen balgamı tükürdü. Döndüğünde, "Senden bir şey isteyeceğim Harun" dedi etrafını kollayarak, "bir arkadaşım porno dergi arıyo. Her yerde bulunmuyomuş. Ne diyim ona, nerden alsın?" Harun çok ciddi bir tavırla:"Önce, de, ciğerleri hallet, sonra yaraları... Porno dergiyi Harun sana kendi alacakmış, söz verdi, de hocam." Yeni bir öksürük nöbetine kadar üçü de birbirlerine bakarak güldüler. Harun "Geç kalmayayım, kız beklemesin" diyerek masadan kalktı. Harun'dan birkaç dakika sonra Zeynep de okulun önündeydi.

"Zamanında geldim değil mi?"

Bir tek adam, bir tek dürüst adam kalmadı mı içinizde?
Susuyorsunuz. Tek düşünceniz gitmek, sıvışmak... gerisingeri...
Adaletiniz gibi... ve karanlığa karışmak. Ve beni yalnız bırakmak...
Karanlığımda.

(Kafka – Duruşma)

13

"Evet, zamanında... Beş dakika var on ikiye."

"Ya, neler duyuyoruz... Kadınlar karınlarına yastık bağlıyorlarmış. Hamileyim numarası yapmak için. Ne yapsın, acil bir işi çıkmıştır... Hastası vardır.. Ne biliym... O kadınlar kadar olamadık biliyor musun? Sokağa çıkma yasağına milletçe ne güzel uyduk değil mi?" Zeynep konuşurken boynundaki atkıyı kanepenin üstüne bıraktı, mavi yağmurluğunun fermuarını açtı.

Harun arkasından sarıldı. Saçlarını, ensesini, boynunu öptü. Ellerini kızın göbeğinin üstünde kenetledi. "Bu işin sonu nereye varır, ben biliyorum Harun Bey" dedi kikirdeyerek sevgilisi. Bir süre dans eder gibi bir sağa bir sola ağır ağır sallandılar. Zeynep, ellerini Harun'un kenetli ellerinde gezdirdi, sonra ritmik salınımları boz-

madan yavaşça döndü. Uzun uzun öpüştüler. İkisi de neredeyse aynı anda masumiyet iklimiyle azgınlık ülkesinin sınırını geçerken Zeynep, kadınlara has o kendini ve çevresindeki her şeyi kontrol etme dürtüsüyle, "Sana bir haberim var" dedi, "iyi bir haber... "Yan yana beyaz kanepeye oturdular. "Aç mısın?" "Hayır, yedik dernekte bi şeyler... Toplantıdan önce söylediler. Güvenlik soruşturmasını hallediyorlarmış... Arşivdeki birilerine on bin lira verdin mi emniyet kayıtlarını hasıraltı ediyorlarmış. Otuz bin veren birinin askeri yargıtayda kesinleşmiş cezasını bile lüp etmişler Harun... Ne dersin hayatım? Deneyelim mi?" " Bunu ben de duydum" dedi Harun, arsızca gülümseyerek Zeynep'i omuzlarından yakalayıp öptükten sonra. Ardından dizlerine yatırdı onun başını. "Parayı nereden bulacağız?"

"Senin özel ders nasıl gidiyor? Adı neydi çocuğun?" "İyi... Yarın dersim var. Caner'le haftada bir ders yapıyoruz... Aylık bir şey tutmuyor. O parayı ödeyebilmemiz için benim yemeden içmeden dört beş aylık kazancımı vermem gerekir. Kaldı ki bunun sağlam bir yol olduğunu kim garanti edebilir Zeynep?"

"Borç harç bi şeyler yapabiliriz belki... Sana öğrenci bulalım hocam... Dur bakalım, yarın ben araştırmaya ağırlık vereyim... Deminden beri kolumu okşamanızdan fena halde etkilendiğimin farkındasınız değil mi Harun Bey? Zeynep Harun'un dizlerinden kalktı, aniden onu sırtüstü yatırdı. Alt alta üst üste boğuştular nefes nefese kalana dek... Seslerinin çok çıktığını fark edince Zeynep "Yavaşşş!" dedi fısıldayarak. Birer sigara yaktılar. Sevgilisi kanepede bağdaş kurup sigarasının dumanını tavana üflerken Harun: "Mandalinanın doğada var olmadığını biliyor muydun? Portakalla turuncun melezimiş" dedi. "Hayır, bilmiyordum; öyle miymiş" "Evet." "İlginç... Mandalinayı turunca tercih ederim." "Ben de...

Daha ilginci, adam gibi bir meyvedir mandalina. Kişiliklidir. Rengi, eti, tadı, kokusu, suyu... kabuğunun gözeneklerinden yüzümüze, kollarımıza, birbirimize sıktığımız sıvısı... Cerbezeli soyuluşu... beyaz iplikleri... Bu mandalina nasıl turuncun aşılanmasıyla oluşur diyesi geliyor insanın. Ama perde açıldığında doğada mandalina yok, insanın doğaya müdahalesiyle ortaya çıkmış." "Sen lafı bir

yerlere getirmek istiyorsun Haruncuğum yoksa mandalina oratoryosunun andante bölümünü bu kadar uzatmazdın."

"Yooo, öyle geldi aklıma... geçenlerde bir dergide okudum. Ama illa bir mecaz arıyorsan bulunabilir. Sen mesela... Sen ve bütün kadınlar... Asla mandalina mecazıyla anlatılamazsınız. Elma uygun olabilir sizin için." "Bence sayın profesör, üzüm daha uygun olurdu... "Gerçekten!.. Bir öpücüğü hak ettin, gel buraya..." Öpüştüler...

"Bizim Kemal buradaydı" dedi Harun, "mandalina belki de o... Rehabilitasyon merkezine gitmiş bir ara, bilmiyordum." Kendine anlatıyor gibiydi. "Öyle bir adamı doğadaki haliyle bıraksan ne olurdu acaba? İçindeki iplikleri parçalamadan... suyunu kurutmadan... derisini pörsütmeden... Oysa onu dalından toprağa düşünce ayaklarıyla ezdiler. Beni, Bülent'i, Erdal'ı, Cevdet'i, Necdet Adalı'yı..." Zeynep'in gözlerinde ikisinin de tılsımını o an kolayca çözebileceği derin bir bakış ipildedi. Harun bir sigara yaktı, Zeynep de arkasından... "Çok içiyorsun bu mereti!" "Onu diyen beyimize bakar mısın!" "Doğru söylüyorsun, ne zamandır ben de artırdım... uyuyamıyorum Zeyno... Ağzımın tadı kötü... Bu, iki anlamıyla da geçerli... boktan bir hayatım var... hayatımız... aklımı kaçırmamak için ne yapacağımı bilmiyorum... aklını kaçıran bir güruhun ortasında..." Kalktı. Sigarasız elini pantolonunun arka cebine soktu. "Ayrıca kendimi değersiz görmek huzursuzluğumu artırıyor." Bundan sonraki sözlerinin Zeynep'te yaratacağı etkiyi anlamak için ona yaklaştı, sevgiyle yoğrulmuş bakışları sevgilisinin iki gözü arasında gidip gelirken bir para kuryesinin, çantasının şifresini söylerken takındığı kendinden emin yüz ifadesini ödünç alarak: İstanbul'a gideceğim" dedi, "benimle gelir misin?"

"Seninle her yere gelirim deli adam... ama şartımı biliyorsun... tek şart!"

"Biliyorum, pazarlık şansım yok değil mi?"

"Hayır. Bir düzine çocuktan bir eksik olmaz. İlkinin adını Deniz koymakta anlaşmıştık zaten, diğerlerinin adı için her öneriyi tartışabiliriz Haruncuğum. Babalık sana çok yakışır biliyo musun? Gel yanıma...

ne yanar kimse bana âteş-i dilden özge
ne çalar kimse kapım bâd-ı sabâdan gayrı

(Fuzuli)

14
Beşiktaş'ın Partallısı

Güvercinler ve Tebaa

Parasını denkleştirebilirse şarabını erkenden alır; geceleri Cezayir Caddesi'ne bakan mezar taşlarından birinin dibinde, nice fethin yazılmamış gözlerine çekip üsküfünü, iniltiler, sidik kokuları ve rüzgârlar arasında, takaların halatlarını koparmadan Sarayburnu'na doğru yol alışlarını ve Koca Barbaros'un şalvarlı bacaklarına kapanıp ağlaşan leventleri izler; sabahları bankların altından ve çimenlerin üzerinden kuş ölülerini toplardı. Yabanî güvercinler uçuşurdu tepesinde. Matbuatperver kuşlardı onlar, düşünce üreten ahır duvarları gibi.

Çocukların, yaşam dinamizminin motoru olmalarını kabul etmekle birlikte, dirliğe lösemi ve urgan kesinliğiyle inanıyordu. Çocukluğunu düşünmeyeli yüzyıllar geçmiş gibiydi. Yolda gördüğü hiçbir veledin varlığını duygularıyla yanıtlamazdı. Ne sevgi ne öfke ne kıskançlık, ne nefret, ne şefkat... Kadınların epilasyondan yeni çıkmış bacaklarına kalçalarına, göğüslerine, ten renklerine ve yürürken bunların kaynaşmasıyla ortaya çıkan o büyülü havaya metelik vermezdi.

Caddelerdeki balgam, sümük ve bin bir atığın bileşimi pislikten şikâyetçi olduğu söylenemezdi. Işıksız gözleri, yeni moda kesilmiş saçları, yüzündeki içten pazarlıklı gülümseme ve tiksindirici yapışkanlığıyla, arabaların geçişine aldırmadan asfalta sırtüstü uzanmış, Çoksesli Türk Sanat Müziği (?) kılıklı geceler ilgilendirirdi onu. Bu gecelerin, caddelerin bulunduğu yerde üç yüz ya da beş yüz yıl önce gezinen gecelerden farkını, kâinatta yalnız kendisinin bildiğine emindi.

Yeniçeri ağalarından çok Üsküdar'a, Harem'e yolcu taşıyan emektar sandalların devasa elli, sabah öfkeli akşam yumuşak, küfürbaz Laz kürekçilerine benzerdi. Ama Patrona'nın Halilliğinde, arnavut kaldırımlarında çınlayan naraların ihtilalci serdengeçtiliğine gözü kapalı katılan da oydu. "İhtilal" kavramı yaşam serüvenini anlatmada "tevekkül"den ya da "eyyam"dan önce gelirdi. Baba İshak'ın erlerinin Rumeli'ni, Parislilerin Bastille'i, Alman işçilerinin Hamburg'u terennüm ettikleri o kalabalık, sıcak, terli, gözü kara meridyenleri, Balkan Harbi'nde kurşun yediği Girit kıyıları kadar, iki adım önünde vurulup düşen Samatyalı Bekir'in üstünden atlayarak taarruza devam ettikleri Yemen kadar tanırdı.

Yine de "nostaljik" duygulanmalarla "keyifli" saatler geçirmezdi içerken. Mutlu olurdu yalnızca. O kadar. Mutluluk da değil, mutlaka bir ad gerekiyorsa buna, içinden kimsesiz ama kalabalık bir Hüseyni şarkı söylemek geçerdi. Asmalımescit'te içerdi bazen, bazen Kumkapı'da. Salaş meyhanelerin Rum tüyü dokunmuş bütün mezelerini tattı. 50'lerde boğmaca, 60'larda dizanteri, 70'lerde veba, 80'lerde kanser siluetiyle ortaya çıkan; İmroz'un, Cadde-i Kebir'in, Galata'nın lüfer, beyaz peynir, pastırmalı börek ve rakı ve Yorgo san-

cısını, Kasımpaşa'dan Haliç'e inen Osmanlı kadırgalarının önünde, patlamış avuçlarından kanlar sızarken "Yaaa, hop!" sesine kulak, kulak değil koca bir yürek verdiğinde duymamıştı.

Yüksekkaldırım'da orospularla düştü kalktı. İcazet mührü taşımadıklarından alınlarında... Eteklerinin altındaki ve kafalarındaki korkuların her ağaçta meyve vermemesinden... Anadolu'nun her yerinden, yanı sıra İstanbul mahallelerinden kadınlara, kasıkları için değil, saçları için vuruldu. Sevmek denemezdi buna. Aşk hiç denemezdi. Neyi yönettiği henüz keşfedilmemiş, beyin kıvrımlarındaki odacıklardan biriyle (belki daha fazlasıyla) gösterirdi ilgisini. Vücuduyla ve dudaklarıyla... Gelişinden bir gün önce mutlaka haber yollardı. Kadınlar, yüklendikleri misyonun bu özgün kişilikte uyandırdığı heyecanı iyi bildiklerinden saçlarına ya bir (yerine göre iki, üç) çiçek takar ya "dublajlı Türkan Şoray" renginde Fransız parfümleri sıkar ya da kâküllerine ve giysilerine bir başka özen gösterirlerdi o gelmeden. Geldiği gibi sessizce gittiğinde kapının bu tarafında kalanların tümü nisyana karışırdı.

Kalbin beyne galebe çaldığı toprakların adamı olduğunu bilirdi.

"Taşradan çöl görmüşler memleketi. Kitapların üç dört bin satması yayıncıları sevindiriyorsa atlaslara ve suparaya düşünsel bir çöl olarak geçebilir ülkesi bundan sonra. Çöl çocuğudur Muhammed gerçi... Görseydi bu çölde kan sızım ellerini, utanırdı reşit aynalarda kitaplar, ah kutsal olmayan kitaplar!"

Felaket buydu işte... Ve kuşların matbuatseverliği...

"Yarın kundakçı doğdu kundaksız. Ahşap iyimserlikler rağmına... Miyop yenilikçiler, zavallı tutucular! Ve hâlâ çırılçıplak... Üstelik ölü kediler kokan bir Tarlabaşı işte böyle geceleyin..."

Madalya

İstiklal Madalyası, Ege'nin mavi delikanlılığından Ayıntab'ın esmer çekiciliğine uzanan- körüklenmişliğini hep korumuş- göğüs kafesine sığmazdı. Madalyasını, "spagetti westernciler"in destanlaştırdığı, "yedi sekiz metreye ulaştığında esas oğlanın zımbalayacağı dünden belli madeni paraların havaya atılması"nı andırırcasına fırlattı gökyüzüne bir gün. 19 Mayıs mıydı? 30 Ağustos mu, 29 Ekim mi?

İpini koparmış, temiz giyimli hatipler, söylev arşivinden, önce birer birer, sonra tırtılımsı cümleler halinde arşa yükselirken Çanakkale Muharebeleri'nde 1. Ordu Kumandanı sıfatıyla savaşan Cevat Paşa'yı düşündü nedense. Unutulmuş Cevat Çobanlı, hangi Anafartalar şahinini beslemekten yoksun, hangi cesur ve muzaffer Roma komutanından (özgürlük bahsinde Spartaküs üzerine yürüyeniyle ayrı cephelerde tahsil ederken kan ilmini üstelik) daha beceriksiz, daha soysuzdu? Sigara parası cebindeydi. Ya şarap?.. Cazgır iskelede bekliyordu, zulası sağlamdı pezevengin: şarap... yanında da bir avuç beyaz leblebi... "Ben size savaşmayı değil, ölmeyi emrediyorum" dedi askerlerine Mustafa Kemal. O da süngüsünü öpüp yerine takanlar arasındaydı. Ciğerlerinden gelen hırıltılar eşliğinde aldığı, uçları törpülenmiş, kırık dökük havayı şehvetle somurup derin derin soluklandı. "Şarapsız kalmamalı bu gece."

Belindeki koptu kopacak urganın zar zor zapt ettiği başıbozuk pantolonun sağ cebine- üstündeki tek sağlam cebe- attı elini. Hemen buldu onu, çıkardı. Satacaktı...

"Onlar artık bizim çocuklarımız oldu" diyordu Gazi, Birleşik Krallık'ın ölü askerleri için. "Rahat uyuyun..." diyordu. "Vay anasını avradını höpürdettiğimin şişesi vay! Götümün en nazik yerine battı şerefsiz!" "Ulan Cazgırlık etme, kuştüyü yatakta mı yatıyosun deyyus!.. Zıbar artık..."

Endülüs kütüphanelerinin en göze batmaz rafındaki savaş efsanelerı anlatan bir kitabın filanca sayfasına yerleşmiş, Tarık Bin Ziyad'ın, Bin Bir Gece Masalları'na özenilerek süslemeler ve abartılarla saraylarda, tekkelerde, medreselerde, Âsakir-i Osmani koğuşlarında, II. Mahmut'un fesinin püskülleri arasında, esrar çekilen tömbeki kokulu kahvehanelerin kuytularında anlatılan kahramanları, kimi geceler 1894 doğumlu Mancheste-lı teğmen William Shake'in mezarına gelir, gün ışıyıncaya dek söyleşirlerdi.

Beşiktaş'tan Dolmabahçe'ye kadar hızlı yürüdü. Taksim'e çıktığında yorulmuştu. Kafasını hiç kaldırmadı yerden. Yalpalaya inleye Şişhane'den Unkapanı Köprüsü'ne indi. Köprüye girmeden eski Balık Hali'ne yanaşık mavnalardan birinin kıç tarafında unutulmuş üç beş istavriti alıp cebine attı. Bozdoğan Kemeri'nin dibine işerken bi-

raz soluklandı. Aksaray'a vardığında kokmaya başladı balıklar. Tuttu yokuşu. "Mahşerî bir kalabalık içre atlılar... Kalpaklı, sarışın, uzun boylu, geniş omuzlu..." BİR SEYİS: "Süvariler ister asker olsun ister sivil, her topluluğun ilgi odağıdır. Üzengileri vardır çünkü."

Arap alfabeli vitrinler, parti tabelaları, üniversite öğrencileri; beyaz feraceli, kara çarşaflı şarki kadınlar; göbekli, yeşil-beyaz takkeli erkekler; koyu renk donunun bütün kıvrımlarını ortaya döken sütlü kahve pantolonlu bir kadın...

"Elbruz Dağları'nın dik bir yamacında birbirlerine sırtını dönen iki yol olmalarına rağmen Lezginka ritmine ayak uyduramayışın ibret dersi verecek şekilde birleştirdiği iki Çerkes kaması: Anzavur Anzavur'dur bütün Anzavurlar gibi ya Ethem Bey sonraları niçün Çerkes Ethem?"

Beyazıt Meydanı'na çıkan merdivenlerde dinlendi. Avucunda yangın bir demir parçası... Ateşlendi, susadı, terledi. Cazgır mezar taşına sırtını verip uyumuş muydu yeniden yoksa hâlâ bekliyor muydu iskelede? Göz göze geldiği şu uyuz köpeğin kimliğinde doğum yeri olarak Milano, Erzurum, La Paz, Diyarbakır ya da Bostancı yazmasının önemi var mıydı? Kürt işportacıların tıraşsızlığına, görgüsüz tavırlarına hayıflanan yedi göbekten İstanbullular mı haklıydı, Bebek iskelesinden Kandilli'nin ışıklı çehresini boş bakışlarla süzüp ellerinde bira şişeleri, yarı ağlamaklı, Diyarbakır türküsü söyleyen gurbetçi inşaat işçileri mi?

"Matarasında su kalmamıştı. Apış arasındaki et parçasını çıkardı. Dün yatsı, bugün öğle, işememişti bilerek. Ucunu mataranın ağzına dayadı. 'Biraz daha lan, gözünü seveyim biraz daha...' Düşman bataryaları öksürmüyordu artık."

Sahafların girişindeydi tezgâhlar. Antikalar, kehribar tesbihler, sedef kakmalı piştollar ve tütün tabakaları, gümüş takılar, sikkeler, kâğıt paralar... Madalyalar da sıralıydı yanlarında. Tutuldu her yeri.

"Başkumandanlığa/ Gizli/

Düşman cibet-i garpte gayrinizami olarak ricat halindedir.

Arz ederim."

"Meclis duvarlarını 920 baharında küfür ve mitralyöz tarrakasından korumak üzre çatlayan Çerkes ve Arap atları, bugün Kütahya'nın

20 kilometre batısında, soyunun en güzel örneklerini Akdeniz kıyılarında dinlenmek azmiyle kanatlandırıp yürek vuruşlarını, vücudunun her zerresinde hissettiği özgürlük, vefa, güzellik, duruş, hareket, sürat ve dostluk yüklü bir imgede - *kendinde* – kristalleştiriyordu."

Titredi. Kavruldu avucu. Saygıda kusur etmekten korkarak iki elinin parmakları arasına sıkıştırdı madalyayı. Kirden görünmez olmuş ayalarına yatırdı... Hoplattı... Gözyaşlarıyla silip parlattıktan sonra dudaklarına götürdü. İki tarafını da öptü. Balıkları çıkarıp yere bıraktığının farkına varmadı. Bu gece Cazgır'ın şarabıyla idare ederdi. "Yavşak her akşam ondan ziftleniyor" değil miydi? "Leblebiler yerin dibine batsın!" Sigarasını yokladı. Yerindeydi... İki yol arkadaşını yeniden bir araya getirmenin dinginliğiyle gülümsedi. İstavritlerden birini bir tekir aldı götürdü. Gelene geçene fersiz gözlerle bakakalmış diğerlerinin bozulduğunu haber veren ağır kokuyu, şimdilik yalnız o ya da balıkla beslenen başka bir mahluk hissedebilirdi.

Yenilgi

Vakit geceye döndü. Dünyanın bir yerlerinde, kendinden daha zavallı (zavallılığı gibi yalın bir gerçeğe inanmanın doğurduğu ezalar, benliksiz kalma sancıları yanında günübirlik, hatta gülünç sıkıntılardı ona göre) insanlar varsa onlar, kesinlikle deniz görmemişler familyasındandılar. Belediye otobüslerinden hoşlanmazdı. Bu kadar çok otomobilin ve taksinin varlığını da bir türlü anlayamıyordu. Vapurlardı güzel, vapurlardı rahat... İstanbul'a bir vapurdan bakma bahtiyarlığını, yaşamının dumura uğramış parçalarından birinde yitirdiğini fark etti. Elmanın küçücük deliğinden çıkan kurdun son boğumu kalmış olmalıydı içeride. Az önce hayati kıpırdanışlarını baş parmağıyla ezmişti. Büyükçe bir parça ısırdı elmadan. Dudaklarını şapırdartıp kekremsi tadın damağındaki gezinti süresini dilinin yardımıyla uzatarak çiğnedi lokmasını. Pazarcılardan kalma ganimetlerden biriydi bu elma. Az ilerideki trafik polisinin tabanca kılıfının çıt çıtı kopmuştu. Cazgır iskelede kırılan dalgalara bağırdı: "Yorgo! Ben bu şarap aşüftesini tek şey olmazsa içemem... Müzik nerede?" Yattığı yerde çıplak ayaklarıyla havayı tekmeleyerek katılıncaya kadar güldü. Ortaköy'ün dillere destan kovboyu, her zamanki azameti ve ge-

celeri bile çıkarmadığı kara güneş gözlüğüyle, atının dizginlerini hafifçe boşlamış, bozuk çıt çıtın yanından geçti. Şarabın son damlasını Cazgır yaladı şişenin ağzında. Elmanın eşeleğini ezmeye başladı o. Çekirdeklerin biri dişleri arasında kırıldı. Dilinin ucuna aldı yumuşamış tohumu. Ağzındaki yarı acı tadın kaybolmasından korkarak saçlarını çimenlere bıraktı. Hâlâ ağlıyordu leventler. Atatürk büstleri dahil kentin bütün yontuları hüzünlüydü.

Beyoğlu tiyatrolarının arsız replikleri ve saatlerce sinema salonlarına kapanıp kalmış sesli görüntüler, diksiyonlarının onulmaz derecede bozulma tehlikesini göze alıp komşu pavyonları gezmeye çıktı. Taksim travestileri aynalarda silikonlu memelerine, fondötenli yüzlerine çekidüzen verirken Harbiye'de homoseksüeller yapay neşelerini ve zarif handelerini sokağa ayarlayıp koşuşturmaya başladı. "Ey... diye başlayan cümleler boynunu büktü. Çıraklar uyurdu eskiden bu saatte, şimdi dizi film izliyorlar. Kentte uyuyan kaç kişi var ki zaten sabaha dek?

"Vietnam Sendromu bitti mi?" diye sordu immünoloji profesörü bilgisayarına."Leningrad St. Petersburg'a yenildi mi sorusu, en az onun kadar can alıcı" dedi dilinin ucundaki tohumu yuttuktan sonra o. "Yarın, dengesiz beslenme sonucu aşırı kilo alanların ve bu sorulara daha sağlıklı yanıt arayanların bugünü olduğu için ilginç ve güzel yalnızca" dedi Cazgır, iki mezar taşının arasında sızmadan az önce.

"Batı'cı" diplomasi

"CIA dışında hiçbir servisle pazarlık yapmadım. İyi para verdiler, kabul etmedim. Ankara'ya faks çektim görüşmek için. MİT 'Amerika'yla ilişkilerimizin gerginleşmesine yol açar' gerekçesiyle soğuk davrandı. 'Yarın ilişkilerin olumlu nitelikler taşıyacağını kim garanti edebilir? Üstelik bu belgeleri dilediğiniz zaman onlara karşı koz olarak da kullanabilirsiniz. Hiçbir şey yapmayın, saklayın yeter' dedim. Kabul etmediler."

III. Selim'in üfürükçülerinin tütsüleri arasında görünüp kaybolan Frenk heyula tacirlerinden, Fatih'in ileri karakollarının ferman güvenceli dehlizlerinden yıllar yılı Konstantinople'a provokatif seferler düzenlemiş kapıkulu yiğitlerinden, akıncı boylarının 11. yüzyıl Ana-

dolusu hanlarının eşiğine; Kürt, Ermeni, Rum köylerinin pınarlarına, söğüt gölgelerine yazılı, esrarengiz serüvenlerinden ve hatta Yollug Tigin'in söz ustalığında dile gelen Çin dalaverelerinden bu yana "diplomasi" ve "entrika" salıncağında kolan vurmayı eline yüzüne bulaştıran bir zihniyete bu ÇOK GİZLİ bilgilerin vereceği zarar büyütülmemeliydi.

En kötü olasılık, sorunun yıllar sonra, Türkiye insanına özgü o kronik bellek kaybının sınırlarını zorlamadan topu topu birkaç yüz bin kişinin okuduğu gazetelerin sürgün sayfalarında ya da sağından solundan tırtıklanmış haliyle işgüzar bir gazetecinin köşesinde karanlığa göz kırpması değil miydi? Etkisinin çok sürmeyeceğini söylemeye gerek var mı? Sürdürüldüğünde de hamam ve kahvehane muhabbetine eş bir çeşitleme düzeyini aşamazdı.

Aktörler özün tümüyle yitip gitmesini bekleyecekti. Olayın olgular ve olaylar bütününün bir Geştalt parçası gibi görülmesi gerçeğini ise o birkaç yüz bin sadık gazete sevdalısından arta kalan, ideolojik gıda kaynağını gazete mizanpajı çerçevesinin dışında aramayı düşünmeden her sorunun birkaç makale okumakla çözülebileceği gafletindeki az sayıda insanın kim bilir kaçı bilecekti?

"Dost-düşman, iyi-kötü, zalim-mazlum gibi nitelemeler, Hugo romanlarına, kendini etik sırnaşıklığa teslim etmekle övünen masallara, Doğululara ve modern mitos kahramanlarının kanatlarında, yarı açık, melankolik gözleriyle kurtarılacak zavallı insanlar aramaktan yorulmayan Amerikan filmlerine yakışır. Oysa gerçek dünyada - ki o burasıdır – şans ve şanssızlık vardır. Kazanmak ve kaybetmek... Sayıca en kalabalık olanlarımız bir de: kazanırken kaybedenler.

Bu bir oyun Aleksey. İçinde akıllılarla aptalların, yönetenlerle yönetilenlerin, aynı zamanda iletişim araçlarına hükmedenlerin yer aldığı, perde sınırı olmayan bir oyun... Bolşoy da Broadway ve Londra tiyatroları da her gösteriden sonra perdelerini kapar. Bizden tek farkları bu olsa gerek. Kimi şanslarının da yardımıyla oyunlarını büyük bir başarıyla sergileyerek bitirmiş, kimi yanlış seçilmiş oyunlarda enerjisini, kimi oyuncusunu, kimi izleyicisini yitirmiştir. Başarısızlıkları sonucu kirayı ödeyemediği için kovulup başka tiyatro binasına taşınanlar da yok mudur?

Fransa dört perdelik Cezayir trajedisinde ve tek perdelik Osmanlı'da metin kötü yazıldığından iyi oyunlar çıkaramadı. Amerikalıların Vietnam'ında ise izleyiciler kötü çıktı. İsrail çalakalem yazılmış bir farsı oyun diye oynuyor hâlâ. Fakat oyuncuları muhteşem... Majestelerinin sahnelediği her oyun ise belli bir düzeyin üstünde. Shakespeare'in ve Disraeli'nin kıskanılacak dehalarının İngiliz meslektaşlarımıza kadar el uzattığını söyleyebiliriz."

"İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yönetmen, dekor, kostüm ve ışık uzmanları Amerikalı ama. Aslında...

"Katılıyorum. Bu durumun İngilizlerin diplomasi alanındaki göz kamaştırıcı şanına gölge düşürmediğini kimse iddia edemez... Bizim Afgan Dağları ise tam bir rezalet! Baştan sona saçmalıklarla dolu... Lenin akıllı adam... Dünyanın en iyi oyuncularından biriydi... Doğru oyunu yanlış sahnede, yanlış zamanda oynadı. Stalin devam eden perdeleri sahnelemeye çalıştı. Kruşçev ve sonraki kuş beyinliler, metni el altından değiştirip herkese perde kapanmadan kimsenin salondan çıkmamasını öğütlediler. Peki, izleyici ne yaptı bu olan biten karşısında? Sessizce izledi yalnızca... Gerçi bedavaydı gösteri, para kaybı söz konusu değildi ama ya vakit kaybı? Çakma bir gösteriyi namlu zoruyla izlemenin kahrı?

Şimdilerde aynı sahtekârlığı yeni yüzleriyle sahneliyoruz Starov. Demokrasi, piyasa, özgürlükler gibi şatafatlı kavramlar, bu yeni gösterimin orasına burasına serpiştirilmiş aksesuarlar. Oyuncuların soluğu yetecek gibi görülüyor. Güçlü bozkır, donanma, astronomi ve sanat geleneği, el değmemiş tiradları ezberlemek niyetiyle daha epey ter dökecek perde kapanmadan.

Her alkış bir yanılsamadır genç dostum. Her görüntü, her kıpırdayış, her ses... Kulistir zira senin dünyanda gösterinin asıl yeri.

O halde korkalım mı? Söndü mü bilcümle afakta şafaklar?..

Önce herhangi bir Türkiye'nin sıradan devinimlerinden birini, ardından umudun ve karamsarlığın yan yana ışıdığı pencerelerden bakma yeteneğimizi gözlemleyelim. Yetmez, sınayalım... Kalmanın ve benlik verilerini banknotlarla, ilahilerle kutsanmış zamane çürümüşlüğüne kodlama zorunluluğunun doğurduğu; mayasındaki nereye ve ne pahasına olursa olsun kaçma eğilimi günbegün güçlenen, karmakarışık, asabi, dahası çıldırmaya yüz tutmuş bireyi keşfedecek miyiz bireyseli ararken?

Güneş doğmuştu. Boğaz'ın karşı yakasında kimi evler sarıya kesmişti. Cazgır burnunu karıştırıyordu. İşine özenle devam ederken homurdandı: "Ne zaman yazdın lan bunları ibne?"

Yağ, toz ve terden rengini yitirmiş ceketinin altındaki -temmuz güneşiyle can sıkıcı bir çelişki oluşturan- yün kazağın delik deşik üst cebinden art arda çıkarıp dikkatlice inceledikten sonra eski yerlerine koyarken sigara paketlerinden alınmış jelatin kaplı kâğıtlardan bazıları çimenliğe düştü. Katlanarak muska ebadına getirilmiş kâğıtlar açıldığında beyaz yüzlerindekileri kendinden başkası ilk kez gördü: fiberglas tekne modelleri... suyla çalışan helikopter taslakları... insan ve kent adları... telefon numaraları... nü'ler... diyagramlar... dörtlükler... hayvanlar... beyitler... düzyazılar...

İşi sağlama almak için *değerli eşyalarını*, ceketinin etek astarındaki gizemli boşluğa soktu bu kez. Aylardır uzamaktan yorulmuş tırnaklarıyla kazağın altından göğsünü kaşıdı.

"Bak oğlum Cazgır, İngiliz gemisi bu... Bin sekiz yüz altmış yedi yolcusuyla, kamaralarındaki prezervatifler, inci kolyeler ve Dior kokulu sevişmelerle Karaköy'e gidiyor. Mutfağında elli sekiz çift göz yeni bir liman görme heyecanında kıvranırken öğle yemeği menüsünü hazırlıyor... Karaköy'de bazıları şehri gezmeye çıkacaklar bilardo salonundan... Hiçbiri beni de seni de tanıyarak dönmeyecek evine..."

"Mutfaktaki fareleri unuttun."

"Hoş geldiniz maskeler... ve güle güle!

15

Babası Harun'un en iyi arkadaşıydı. Uzaklardayken bile.... Baba oğul hiç top oynamamış, birlikte sinemaya hepi topu iki kez gitmiş olsalar da... En iyi arkadaşını kaybetmişti Harun. Belki de bundan dolayı karşılıklı özlemlerin açığa vurulduğu içten sarılmalarla kıvılcımlanan; babalarının iki oğlanın boyunlarını, yanaklarını koklayarak öpmesiyle alevlenen; bıyık bırakmasının ya da bıyıklarını kesmiş olmasının büyük oğlunda merak, sevinç, beğenme duyguları uyandırmasıyla yayılan mutluluk hallerini ve gecikmiş, sabırsızca beklenmiş "eve geliş"lerin diğer ayrıntılarını unutmadı. Örneğin iri burun delikleri açılıp kapanırken arazi kavruğu, sert yüzüyle çatışık uzun kirpiklerine ulaşır ulaşmaz kuruyan gözyaşlarından kalan izleri, adamcağızın ellerini yıkama bahanesiyle banyoya gidip parmak uç-

larıyla silmesinin Harun'un hafıza kayıtlarındaki özel yeri değişmedi yıllar sonra bile. Oğuz'la kovboyculuk oynarken ağabeyin arada bir "Seni vuracağım!" yerine "Baba! Geliyor... Vur onu!" ya da kardeşin, cam salondaki masada duran gümüş kâsenin içindeki badem şekerlerinden yemek için dinlenme molası vermek istediğinde "Vurulmuşum!" yerine "Babam vurulmuş... önümdeydi ya... kurşun ona gelmiş abi..." demesini hayal meyal hatırlayıp Harun'a söylediğinde Oğuz, liseyi bitirmiş, üniversiteye yeni kaydolmuştu.

O gün okuldan döndüğünde evin alışıldık sessizliği karşılamıştı Harun'u. Sıradan ev hallerinin devridaimiyle geçmişti saatler: Annesinin yemek için masayı hazırlaması, Oğuz'un, mecburi öğle uykusunu ağabeyinin gelişini fırsat bilip yarıda keserek salonda kendine bulduğu manevi alanı doldurması, her gün sabahtan öğleye kadar gelen ve ev işlerinde Melahat Hanım'a yardım eden Pakize'nin ağır hareketlerle toparlanıp gitmesi...

Gece olduğunda annesinin, salonun Satı Kadın Caddesi'ne bakan penceresinin önünde sessizce ağladığını gördü ve ne yapacağını bilemedi Harun. Yatsa mıydı?.. Yanına otursa kızar mıydı?.. *"Tuvaletteyken biri geldiğinde öksürülür annem... bak şöyle..."* Kesik kesik öksürse miydi?

"Gel." Çizgili pijamalarıyla annesinin karşısına oturdu. "Sana bi şey anlatacağım... Oğuz küçük, anlamaz... Sen anlarsın." Elindeki kumaş mendille burnunu temizledi. Sakindi. Oğlunun kimi sözcükleri duyamayacağı kadar kısık bir sesle anlatıyordu olan biteni. Ağlamamak için kendini tutarak..."Sabaha karşı siz uyurken telefon çaldı..."

Harun, annesinin aynı pencerede üç kez daha ağladığını gördü ölüme. Altı yıl sonra, bir mayıs gecesi, Deniz Gezmişlere... Çok geçmeden Âşık Veysel'e ve karlı bir aralık akşamı İsmet Paşa'ya...

O geceki konuşmayı ve üç gün sonra, insanın yüzünü kesen şubat soğuğunda mütevazı bir topluluğun katıldığı defin törenini takip eden yıllar boyunca babası, bayramların ilk günü ailece ziyaret edilen bir mezara sıkışıp kalmadı. Harun'a sarılırken ağzından gelen sigara kokusu; sigarayı tutuşu, içişi; Yurdanur Enişte'yle çilingir sofrasında demlenirken futbol üzerine konuşmaları; Çorum'u,

Tunceli'yi, Balıkesir'i anlatmaları ; Vadideki Zambak'ı ya da Cumhuriyet gazetesini okurken "Bak Melahat!.." diyerek başladığı monoloğa ilgisiz kalan karısına bir öpücük gönderip okumaya devam etmeleri; kitaptaki cümlelerin altını kurşun kalemle çizmeleri; gazete sayfasındaki yazıyı Melahat'ın kocaman terzi makasıyla keserek üstüne günün tarihini yazdığı kupürü, oturma odasına yerleştirilmiş kitaplığın en üst rafına, diğerlerinin yanına koymaları bütün canlılığını korumuştu Harun'un dünyasında.

Melahat Hanım cephesinde ise Kenan'ın ölümünden sonra bir süre Gülten'in ve müsekkinlerin sağladığı "huzur" geçinme ve çocukların geleceği kaygısıyla yitip gitti.

Kafasının bir yerinde kımıldayan çalışma düşüncesi artık iyiden iyiye yüzeye çıktı. Devletin bağladığı dul ve yetim maaşıyla ev döner miydi? Yurdanur'un "Ulan baldız, tepemi attırma! Tencere kaynamıyor mu bu evde nasıl olsa?.. Sofrada üç tabak fazla, üç tabak eksik... ne fark eder? Bırak iş güç aramayı" derken sahte içtenliğe ne kadar uzak olduğunu Melahat'tan iyi kimse bilemezdi. Ama yine iyi biliyordu ki iki çocuk büyürken bu değirmen taşıma suyla dönmezdi. Annesi söylerdi: " Kiracıysan aybaşı erken gelir."

Başkentte atölyede çalışırken sigortalı olmuştu, İzmir'de sahneye çıkarken primleri kendi ödemişti. Evlenip başkente döndüğünde dışarıdan girdiği sınavlarla aldığı ilkokul diplomasının yanına aynı günlerde sağlık memurluğu sertifikasını da koymuştu. Kenan'ın bir doktor arkadaşının aracılığıyla bir iki ay Belediye Hastanesinde çalışmışlığı ve bu arada birkaç hastaya iğne yapmışlığı da vardı. Çok geçmeden ilk oğlu doğunca sağlıkçılıktan geriye sadece kendine, evdekilere ve eşe dosta yapılan iğnelerden, mutfakta annesi kaynatırken içindekileri Harun'un çıldırasıya merak ettiği gümüş renkli, metal iğne kutusundan başka bir iz kalmamıştı. Şimdi ödenmemiş bunca yılın sigorta primlerini ödemeliydi. Bunun için de iş bulması gerekiyordu.

"Remzi?.. Olmaz!.. Delirdin mi sen? Bunca yıldan sonra... akıl var, mantık var Melahat... İzmir'e... hem de iki çocukla!.. Adamın burada da evi var... acından geber... bunu yapma... Kenan... Kenan... hayatım... kocam... Kendine gel... rimelin akmasın.. ağlama...

"Abla, sıran geldi. Hazır ol. Anonsu yaptırayım mı?"

"Hazırım Remzi Bey... Geliyorum."

Kenan'ın mezarına toprak atılırken imamın dua etmesinin üzerinden iki yıl geçmişti. Evin giderlerine yetişemiyordu Melahat Hanım. Oğuz'un eylülde okula başlayacak olması, giderlere yeni kalemlerin eklenmesi demekti. İlkin haftada birkaç gün eve koç yumurtası, beyin, yürek getiren kasap çırağının ayağını keserek tasarrufa başladı. Ardından Pakize'yi gönderdi. Bayat ekmekleri değerlendirmek için halk zekâsının, becerisinin ve yaratıcılığının seçkin örneklerinden biri olan papara yapıyordu çocuklara. Sonra Mandrake'yle karşılaştı.

Mayıs ayıydı. Bir pazar günü o vakitler başkentte her çeşitten insanın gittiği eğlence yeri Cumhuriyet Parkı'na götürmüştü çocukları. Hem ziyaret hem ticaret kabilinden bir gezmeydi bu. Gazetenin eğlence ilanlarına bakarken Mandrake'nin adını görmüştü. Parkın muazzam havuzunun kenarındaki çay bahçesinde semaver istedi. Çocuklarıyla çay içerken meslektaşıyla yüz yüze geldiğinde neler konuşacaklarını düşünüyor ve kendi söyleyeceklerini tartıyordu. Aklına gelen tek çıkış yolu, alacağı parayı ve unutulmuş olmanın hazin sonuçlarını düşünmeden, ayağa da düşmeden kalabildiğince sahnede çalışmaktı. Çaylarını bitirdikten sonra havuzun az ilerisindeki lunaparka girdiler. Türkiye'nin en büyük lunaparkıydı burası.

"Oooo, kimleri görüyorum! Bu delikanlılar senin mi Melahat?"

Harun, Oğuz'un yanına diz çöktü. Kulaktan kulağa fiskos için ideal pozisyon buydu. İkisinin de elinde dondurma külahı... Karşılarındaki adamın top sakalını, kırmızı pelerinini, kafasındaki silindir şapkayı, ellerini, makyajlı suratını ilgiyle okuyup ezberliyor ve yanakları birbirine değerken fısıldaşıyorlardı: "Sakala bak abi!" "Sen asıl pelerine bak!"

Bir gazinonun önündeydiler. "Hadi Harun, kardeşini al yanına, şu masaya oturun... Bir yere ayrılmak yok, tamam mı? Dondurmaları bitirin, beni bekleyin. Uslu dursanız sizi trene bindiririm." Uçsuz bucaksız parkın belirli yerlerine döşenmiş rayların üzerinde ilerleyen, duman çıkarır lokomotifi ve yarım düzine kompartmanıyla başkentli çocukların rüyalarına giren bu minyatür ama gerçek trene Harun bayılırdı.

Mandrake ve Melahat gazinonun kalın demirlerle yapılmış, iğreti kapısından girdiler. İçeride Lunapark Aile Gazinosu'nun müdürü Arap Remzi'yle oturup konuştular. Gazino Kürt Celal'indi. Celal, kumarhane işiyle uğraşıyordu aslında. Parasını nereye koyacağını bilemeyen işadamlarının, sivil ve askeri bürokraside sesi oldukça yukarılardan gelenlerin, ünlü şarkıcıların sık sık uğradığı yılların kumarhanesinden sonra geçen yıl, daha şık tefriş edilmiş ikinci mekânı açmıştı. Yan gelir olarak da lunaparkın haracını yiyordu. Bu yılın başlarında birileri aklını çelmiş, o da alacaklarına karşılık Aile Gazinosu'na el koymuştu.

Evin büyülü odasına tıkılmış bin bir çeşit sihir aleti, Mandrake'nin başka bir gazinoyla anlaşması sayesinde gün yüzüne işte bu koşullarda çıktı. Melahat – yeni sahne adıyla Nurcan Nur diktirdiği kostümler için biraz peşinat verdi, kalanı takside bağladı. Oyunlara yönelik ciddi bir çaba göstermedi. Altı üstü lunapark izleyicisi değil miydi karşısındakiler? Çoğunun, "Haa, şu mu? Ben biliyorum bu numarayı" dediği işler de vardı repertuvarda, Zati Bey'in, son görüşmelerinde ona verdiği fakat püf noktasını tüm ısrarlara karşın söylemediği aletle sergilenecek, herkesin ilk kez göreceği numara da.

Başlarda orta halli başkentlilerin heyecanla karşıladığı gösteriler, haziran sonuna doğru ivmesini yitirdi. Bir yerden başlamıştı ya... Gerisi önemli değildi. Kadınlar matinesi olduğu günler evden erken çıktığından oğlanları Gülten'e bırakıp akşam almıştı. Suarelerde ise onların güvende olmaları dışında hiçbir vaziyet içini rahatlatmaya yetmiyordu. Yegâne tesellisi haziran dan eylüle kadar okulların kapalı olmasıydı.

Temmuz başında, kadınlar matinesinin vefalı seyircileri bile gösteri sırasında onu terk etmiş; Nurcan Nur sahnedeyken sarmaları, kısırları yiyip kendi aralarında tempo tutarak göbek atmaya başlamışlardı. Kürt Celal'in haber göndermek dururken kendi gelmesi de Melahat'a yolu göstermeyip yeni bir iş teklifinde bulunması da kadirşinaslık örneğiydi. Sihirbazlığı bırakıp şarkı söyleyecekti. Söyleyebilir miydi?.. Söylemiş miydi bir yerlerde? "Hayır, söylemedim... ama söylerim Celal Bey "

İşler daha da kötüye gitti. Celal Bey bu sefer kumarhanelerinin birinde krupiyelik teklif etti Melahat Hanım'a. Sonradan pişman olacağını bile bile bu teklifi reddetti Melahat.

Arakapı pavyonlarından birinin patronuyla anlaştı. Konsomasyon yoktu anlaşmada. Dört gün sonra başka bir pavyon... Olmuyordu. Yapamıyordu... Yolda itten kopuktan çekindiği için bir gece Harun'u çalıştığı pavyona götürdü. "Kız ablaaaa! Senin küçük dediğin oğlan bu mu kız Melahat Abla? Bu var ya, bu beni ayakta s.ker kız!.. Şu gözlerin güzelliğine bak! Zahide ablan yesin senin çükünü! Maşşş... şallah!"

Evden gelene kadar ağlamıştı Melahat. Bir elinde Harun, diğerinde makyaj çantası...

Oğlunu tehlikeye attığı için kendine mi kızsındı, alışık olmadığı şu acizliğine mi, lanet olsunlarla gittiği beş para etmez gayya kuyusu pavyona mı? Yaz boyunca çalışacağı şehirlerde yaşamak zorunda kalacakları yanında bunların önemsiz olduğunu bilmiyordu henüz.

Azrail'e borçlu kaldım
Canımı canan aldı

(Bir Erzincan türküsünden...)

16

Kanepenin ayakları kalkıp iniyor, eskimiş tellerinin belirli aralıklarla işitilen gıcırtıları Zeynep'in iniltilerine karışıyordu. Soluk soluğaydılar. Balkonun kapatmayı unuttukları kapısından giren poyrazın farkında olmadıkları gibi tepeden tırnağa tere de batmışlardı. Sanki dün aynı kanepede sevişmemişlerdi. Açlıkla fakat tok rindliğinde sevişiyorlardı... hoyratça lakin bir çeşmeden akan serçe parmak su zarafetinde... Doruğa çıkma arzusuyla yere inip emektar Bünyan halısına verdiler Zeynep'in sırtını. Sonra genç adamın göğüs kafesi hızla birkaç kez körüklendi ve Harun diğer çıplak bedenin yanına sırtüstü bıraktı terli bedenini.

"Ne kadar şanslı bir hatun olduğunuzu söylememe gerek var mı küçük hanım? Bu arsa-i âlemde doyuma ulaşabilen sayılı kadınlardan birisiniz."

"Biliyorum koca adam..." dedi Zeynep, alt dudağını dişlerinin arasına alıp gözlerini zevkten kapayarak gülümserken. "Şükranlarımı sunmam için ne yapmam gerekiyor?" Kolunun üstüne yatırdı başını. Öteki arkadan usulca sarıldı.

"Şöyle güzel bir çay demlersen ödeşiriz."

Zeynep Harun 'un odasında, sevgilisinin, aşina olduğu pijamalarını üstüne geçirip mutfağa gitti. Geldiğinde Harun pantolonunu giyiyordu. "Şu Doğan denen herifle fazla sıkı fıkı olmanı istemiyorum Zeyno." Sesine biraz otorite çeşnisi katarken kırıcı olmamaya, abartmamaya çalıştığı belliydi. Zeynep, Harun'da görmekten her vakit hoşlandığı bu "kıskanç sevgili" tavrının böyle birdenbire dozunun artmasından şikâyet etmediğini belli eden bir gülücükle sokuldu yanına onun: "Bak seen! Demek kıskanırmış beyimiz bizi!" "Ben şaka yapmıyorum Zeynep." Öteki, şımarık ergen pozlarında: "Biliyorum." "Kültür derneğinizin eski solcuları bir araya getirme amacına saygı duyarım. Fakat gecenin bir vaktine kadar ateşle barutu yan yana koyarsan sadece toplantı yapmaz. Haddim değil sana nerede, nasıl davranman gerektiğini söylemek... Bundan sonra ben de geliyorum toplantılara." Zeynep sevinçle Harun'un boynuna sarıldı, dudaklarından öptü. "Derneğimiz yeni ve değerli bir üye kazandı arkadaşlar! Benim dışımda herkese karşı özgürlükçü Harun Bey'i alkışlıyoruz!!!"

Sözlerindeki alaycılık kızdırmadı Harun'u. Aksine saçlarından tutup Zeynep'i istekle, hatta şehvetle öptü. "Seni kimseyle paylaşamıyorum deli cadı!" "Beni kimsenin az önce senin öptüğün gibi öpemeyeceğini biliyorum. Bilmesem de âşığım sana kocaman adam! Doğan'la ya da başkasıyla birlikte olmak istersem önce kalbimden seni silmem gerekir. Üstelik bunu ilkin sen duyarsın... Aynı durumda Harun'un da böyle davranacağına eminim. Çünkü bunu yıllar önce bana o söylemişti... Üşüdüm... bi yerlerden soğuk vuruyor sırtıma."

"Balkon kapısı... açık kalmış, kapatayım."

"*İstanbul ne zamandır* aklında? Bana çıtlatmadın." "Cezaevinden çıktığımdan beri... geçen yılın yazı... Sana açmadım çünkü burada bir işin var. Öğretmenliği bırakıp benimle maceraya atılmanı istemedim..." "Yine aynı şeyi yapıyorsun... Benimle ilgili kararları kendim verebilirim Harun. Doğru ya da yanlış... Seninle maceraya atılmaya-

cağımı nereden biliyorsun?" "Doğru... haklısın... Doğan meselesi gibi... Bunlar, kendine güvensizliğin işaretleri değil mi? Masasındaki kadına bakanı öldürürüz biz."

Zeynep iki sigara yaktı, birini Harun'a uzattı. Bir süre konuşmadan sigaralarını içtiler.

"Dava devam ederken güvenlik soruşturmasının temiz çıkması mümkün değil Zeynep. Anlayacağın, öğretmenlik başka bahara..." "Peki, nasıl geçineceğiz İstanbul'da? Burada hiç değilse kira vermeyiz. Melahat Anne'nin evi telli duvaklı gelini görünce öyle bi şenlenir ki sorma!" Kızın, ortalığı yumuşatmak için gösterdiği çabayı görmezlikten geldi. "Bu da ayrı sorun... Cumhuriyet'e başvuracağım, düzeltmene ihtiyaçları olursa... Yayınevlerinde editörlük işi olabilir... Kazandığım parayla kadına yardım mı ediyorum, yük mü oluyorum, bilen beri gelsin... Gidince onu yalnız bırakmanın doğru olacağına da inanmak zor... Oğuz kendi havasında... Master yapıp Amerika'ya gitmek istiyor. Eleştirmiyorum çocuğu. Hatta destekliyorum." "Tayinimi isterim. Eş durumundan aldırırım kadromu İstanbul'a. Düşünme bu kadar... Kendine güvensizliğin boyutları karı parası yememeye kadar ulaşmamıştır umarım." Ağız dolusu güldü bu kez Harun. "Ulaştı ulaşmasına ama elimiz mahkûm kızım, bir süre de karı parası yeriz. Kan kustuk, kızılcık şerbeti içtik deriz."

"Edepsiz... Şu açık sözlülüğün olmasa..." "Evet?.. Ne yapardın?"

Gözkapaklarını sonuna kadar açıp gözlerini fırdolayı çeviren Zeynep'in söylediği, yeni bir altlı üstlü boğuşmanın tetikleyicisiydi: "Senin yerine Doğan'la içerdim şu beni demleyin artık diyen çayı."

"Gel buraya cadaloz!" derken kalkmaya çalıştı Harun. Bu arada Zeynep fırlayıp yemek masasının ucuna gitmiş, bir sandalyeyi de Harun'un muhtemel saldırı yönüne koymuştu. "Benden kaçacağını sanıyorsun demek. Heh! Seni yakalayınca!.. Gel dedim!" Masanın etrafında dönerken tıkandılar. "Alttakiler sağlam küfretmiştir... Azgın adam..." "Bana azgın diyene bak!"

Birbirlerine sarıldılar. Zeynep Harun'un çenesini, boynunu, iri âdemelmasını öptü. Harun, sevgilisinin dudaklarına bir öpücük kondurdu, mutfağa gidip çayı demledi. Zeynep halının üstüne oturup bağdaş kurdu.

"Spiral sağlam duruyor değil mi?" "Evet... bir yıldır sağlam... Niye sordun?" Harun, dilinin ucuna gelen 'istemiyorum' yüklemli cümleyi yuttu: "Bir daha kürtaj yaptırman sağlığın açısından iyi olmaz. Geçen yılki tamam,... zorunluydu... Doğan da senin sağlığını benim kadar düşünüyordur, eminim..." Gülüşmeleri odaya yayıldı. İkisi de kırılan potun farkına aynı anda vardı ve gülüşmeler kahkahalara dönüştü.

"Yaptığımız her şeyin sorgulandığını düşünüyorum" dedi Harun, "mahkemeler bunun için icat edilmiş gibi... spiraller de... Hayat neden bu kadar acımasız? Oysa senfoninin gürültülü bir yerinde obuanın yanlış bastığı o fa diyez olmak vardı. Herhangi bir kayda alınmamış, geride kalmış bir konserin fa diyezi olsaydık... Arkadaşları fark etse de obuacıya dönüp bakmamıştır bile... Şef, Karajan'sa da yönettiği onca konser arasında ortaya çıkan bu defoyu affetmemiş midir? Aç çakalların önüne atmış mıdır fa diyezi? Onun yanlışlığı, biraz da obuacının kendini geliştirmesi ve sonraki konserlerde hatasız çalması yolunda atılmış bir adım değil midir?"

"Doğrusun. Kaldı ki öğrenilmiş başarısızlık hikâyesi de değil bu. Öyle olsaydı senin obuacı üçüncü sınıf barlarda bile iş bulamazdı. Şu dünyaya çocuk getirmek istiyoruz bi de... Ne adına? Dahası niçin? Senin fa diyezin hak ettiği, belki de hak etmeden gördüğü hoşgörüyü kapı kapı dolaşıp dilenmeleri için mi? Sana ilginç bir şey söyleyeyim mi? Yetmiş dokuzda hani gecekondu direnişine gitmiştik birlikte... Polisle çatışmıştık... Bizim Reyhan, şu SSK'da, genel müdürlükte çalışan Reyhan, geçen kıştan beri o gecekonduların beşer katlı apartmanlara dönüştüğü mahallede oturuyor. Uğruna polise taş attığımız yiğit halkımıza kira ödüyor... Bizim çocuklarımız da, nerede büyürlerse büyüsünler, böyle yükselmiş bir apartmanın potansiyel kiracıları olacaklar Harun."

"Saat ikiye geliyor Zeynep Hanım. Uykun geldi mi?" "Hayır." "Ne demlemişim ama çayı!" 'Ellerine sağlık hayatım... Cezaevine girme, emniyeti ziyaret etme saatimizin gelme olasılığı da yüksek, biliyorsun." "Biliyorum." "Yurtdışına gitmeyi düşünelim mi, ne dersin? Her şeyi arkada bırakarak... Benimkiler... öğretmenlik... Melahat Teyze..." "Senden tarih öğrenecek çocuklar adına üzülürüm... Cezaevindeyken edindiğim üç altın yargıyı söylemiştim sana." "Unutma-

dım. Biri, yurtdışında yaşamak ciddi bir alternatif olarak düşünülmeli... Diğer ikisi bununla ilintili zaten... İkincisi, bu gençlik denen yığınla değil devrime, işemeye bile gidilmez... Sonuncuyu da söyleyeceğim, dur... Memlekette kalbi atan herkes, heykeli dikilecek birer kahraman..." Harun tamamladı: "Çünkü hâlâ hayattalar...

Eve geldiğinden beri Zeynep ilk kez duruldu... sonra hüzünlendi. Sigara içenlere özgü çatallaşmış sesiyle:"Senin dava bitmeden bi yerlere gidemeyiz" dedi.

En eski zamanlardan bu yana tiyatronun ödevi, bütün öteki sanatlarınki gibi insanları eğlendirmektir... bütünüyle gereksiz bir şey olarak kalma hakkı tanınmalıdır tiyatroya; bunun dile getirdiği anlam, doğal olarak kişinin zaten gereksiz şeyler için yaşadığıdır.
Başka şeylere oranla eğlencenin savunulmaya olan gereksinmesi çok azdır.

(Bertolt Brecht – Tiyatro İçin Küçük Organon)

17
Çok Hatırlamalı Yarım Perdelik Bir Oyun

Perdenin açılmasıyla ışık, sahneyi enlemesine ve boydan boya ikiye ayıran demir parmaklıkların üzerinde ağır ağır gezinmeye başlar. Parmaklıkların arkasında mahpusların sesi... Bir süre onları görmeyiz. Sadece çakılan kibritlerin ve içilen sigaraların ateşi görülür. Koğuşun tavanından sarkan ampulün yanmasıyla diğer ışık söner. Ampulün ölgün ışığı, sahnedeki herkesin ve her şeyin ona yaklaştıkça görülebilmesini sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Koğuşta volta atanlar... Bir ranzadan başka bir ranzaya gidenler... Biri, göbeğini kaşıyarak sahnenin dibindeki helaya işemeye gider ve helanın lambası yanar. Sağdan, elinde cop, bir er girer. Arkasından sivil kıyafetli altı kişi, onların da arkasından iki er... Sivil kıyafetli yeni mahpuslardan gözlüklü, beyaz yüzlü ve tombul olanı, ağzı bir karış açık, duvarlara, askerlere, birkaç

adım sonra kendisiyle koğuş kapısına varacak arkadaşlarına bakar. Kapı iki uçtan hesaplandığında parmaklıkların tam ortasındadır. Gözlüklü delikanlı, kapıyla tavanın arasına yerleştirilmiş, üzerinde B-9 yazılı levhayı görür. Erler diğerlerini koğuşa sokarken o dışarıda kalır.

COPLU ER: *(Copunun ucunu delikanlının sırtına dürterek)* Ne bekliyon lan? Burdan otobüs geçmez aslanım... Gir içeri.

GÖZLÜKLÜ DELİKANLI: *(Esas duruşa geçer. Bağırarak)* Vedat Dönmez! Bin dokuz yüz altmış iki Artvin! Emret komutanıııım!

COPLU ER: *(Alaycı)* Döner misin, dönmez misin; söner misin, sönmez misin burada... görecez... Niye geldin sen? Asker, polis vuracak tip de yok sende.

VEDAT Okuldan abi. Arkadaşlarla boykot...

COPLU ER: *(Vedat'ın sözünü yarıda keserek)* Abi yok oğlum. "Komutanım" demeyi daha öğretemediler mi sana?

VEDAT: Pa... pa... Pardon komutanım!

COPLU ER: *(Ortalığa)* Bu lavuk arızanın allahı dinime imanıma! *(Vedat'a)* Pardon ne lan yavşak! Pardon çıkalı memlekette...

Cümlesini tamamlayamadan Vedat'la gelen delikanlıların biri yarı açık kapıdan çıkar ve hızla Veda'ı çekip koğuşa sokar. Askerler geldikleri yönde giderek gözden kaybolur.Diğer mahpuslardan yirmisi yeni gelenlerin çevresinde toplanır. Çoğu pantolonlu, bir ikisi uzun donlu...

1. MAHPUS: Gecenin bu saatinde geldiğinize göre her yer dolu.

2. MAHPUS: Tutuklular üst üste yatıyomuş Muhabere Okulunda. Çok gelen olur daha.

3. MAHPUS: Yatakları yere sereceğiz bundan sonra arkadaşlar. Yer yatağında üç dört kişi yatarsa şanslıyız. Muhabere Okulu'nda on iki kişi yatıyo.

ERKAN: Arkadaşlar, gelenleri önce bir oturtalım. Nefes alsın çocuklar.

YENİLERDEN BİRİ: Erkan Hocam, ben bir ay önce B-7'deydim. Tanımadın beni. Zeki... Arap Zeki...

ERKAN: Zeki? Oğlum senin ne işin var burada? Yeni gönderdik seni allahsız.

ZEKİ: Yuvaya döndük abi. Dışarının içeriden farkı yok zaten.

ERKAN: Hadi oturalım. Sen deneyimlisin. Arkadaşlar hangi komünde kalacak?

ZEKİ: *(Yenileri hızla gözden geçirir.)* İki arkadaş dışında hepimiz senin komündeyiz hocam.

ERKAN: Peki, gelin bakalım.

Parmaklıkların önündeki herkes sahnenin gerisinde kaybolur. Uğultu halinde konuşmalar... Zaman zaman diğer seslerin arasından yükselen sesler... Biri helaya gider... O dönerken bir başkası...

ZEKİ: (Sesini duyarız. Fıkra anlatır gibi konuşur.) Abim üç yıldır A Blok'ta. Daha mahkemesi başlamadı. Onun için oturma eylemi yaptık. Beni de tutukladılar... Abimle aynı koğuştaydık. Geçen ay ben çıkmadan annem bizim için Samsun yolunu kapatanlarla birlikte tutuklandı. Ben çıktım, yine girdim. Yakında peder de gelir. Annem olmadan yapamaz o.

Vedat parmaklıklara yaklaşır. Kapının demirlerini sımsıkı kavrar. Kapıyı sertçe birkaç kez sarsar.

VEDAT *(Bağırarak)* Bırakın beniiii! *(Yanına gelenlere aldırmaz.)* Ben bi şey yapmadım!

4. MAHPUS: Gel Vedat. Bi çay içelim. Sakinleşirsin gardaş.

Vedat kapıya yapışır. Titremeye başlar. Kapının demirlerini olanca gücüyle sarsmaktadır. Titreme nöbete dönüşür. Mahpuslar yanına koşar. Ellerini demirlerden almaya çalışırlar fakat başaramazlar. Kollarına asılırlar, yine başarısız olurlar. Vedat kendini kaybetmiştir.

VEDAT Ne yaptım size? Anne, söyle onlara... Oğlum bugün... Tarih sınavı...

Sırt üstü düşer. Çevresindekilerin bir kısmı yanına çömelir.

5. MAHPUS: Doktor! Erkan nerdesin? Adam ölüyo!

6. MAHPUS: Revire... Revire haber verin!

ERKAN: (Kalabalıktan sıyrılır, Vedat'ın yanına çömelir.) Arkadaşlar, açılın biraz. Çocuğun altına yatak getirsin biri. *(Yatak gelir. Erkan'la birlikte birkaç kişi Vedat'ı bacaklarından ve kollarından kaldırır, yatağın üzerine bırakır.)* Böyle kalsın biraz. Revire haber vermesin kimse. Sağ adamı öldürürler orada.

Bekleyelim... Su getirin...

ZEKİ: *(Erkan'ın yanına gelerek sakin bir tonda...)* Hassas bi çocuk Vedat. Okulda da böyle. Buraya gelene kadar titredi durdu. Önce soğuktan sandık... ama değilmiş. Biraz sakinleşmişti... şu koğuşun kapısına gelene kadar iyiydi. Orospu çocuğu oğlana kafayı takmasa...

Mahpuslardan biri, metal bir bardakla su getirir, Vedat'a içirmeye çalışır. O, ağzındaki suyu dışarı püskürtür. Başka biri Vedat'ın gözlüğünü çıkarır.

VEDAT: Bana yavşak dedi... elinde cop var... B dokuz..."bin dokuz yüz altmış iki" dedim!

6. *MAHPUS*: *(Koğuştaki herkesin duyacağı sesle...)* Sayıklıyo... Salim'in "yavşak" dediğini hatırlıyo...

VEDAT: Yanlış söylemedim ki... doğum yerimi... Artvin... Arvin mi dedim sanki?.. Artvin!.. Artvin!

Yeniler geldiğinde toplananlardan daha çok kişi toplanır Vedat'ın başına. Kiminin elinde metal bardak, kiminin sigara vardır.Oluşturdukları çemberin ortasında Vedat görünmez olur.

ERKAN: *(Sakin...)* Bütün koğuş buraya geldi. Arkadaşlar, açılmazsak arkadaşımız havasızlıktan ölecek!

Çember hızla açılır.Mahpusların çoğu karanlığa çekilir. Erkan'la birlikte Zeki, Vedat'la gelenler, 3. *MAHPUS,* 6. *MAHPUS ve birkaç kişi daha yere oturarak daha küçük bir çember oluşturur. Etrafa dağılan on beş kişi ayakta Vedat'ı izlemeye koyulur. Bundan sonra perdenin sonuna kadar Vedat görülmeyecektir.*

VEDAT: Emret... emret... bugün kaç kere söyleyeceğiz bunu Oktay?

3. *MAHPUS*: Oktay kim? Neyi sayıklıyo bu oğlan?

OKTAY *(Vedat'la gelenlerden biridir. Şaşırmış bir halde...)* Benim... Aynı cümleyi bana Muhabere Okulu'nda söyledi bu sabah... Bi de "Eve gitmek istiyorum" dedi arkasından.

VEDAT Eve gitmek istiyorum ben. Burada kucağa çekecekler bizi oğlum.

Mahpuslar şaşırmıştır. Her kafadan bir ses çıkar.

KARANLIKTAKİ 1. SES: Yaşadıklarını hatırlıyo.

VEDAT: Hangisi B blok? C'ye gitmeyelim anne... D'ye de gitmeyelim.

6. MAHPUS: Rüya mı görüyo?

3. MAHPUS: Rüya değil bu.

AYAKTAKİ MAHPUSLARDAN BİRİ: Başka bi şey bu. Sayıklama da değil.

ERKAN: Susun arkadaşlar! Dinleyelim.

ZEKİ: Şimdi buraya geldik... Cezaevine... B Blok'a gidersek iyi olur demiştim arkadaşlara. Önce C'ye gittik. Yer yok dediler. Çok dolu diye buraya getirdiler.

VEDAT Siz önden gidin... önden gidin... kapıya geldik... İyi!.. B dokuz...

3. MAHPUS: *(Erkan'a)* Bunun tıpta bi adı vardır doktor.

ERKAN: *(Gülümseyerek)* Beşinci sınıftan ayrılmasaydık öğrenirdik.

VEDAT *(Fısıltıyla... Hızlı...)* Kan mı akıyomuş kulağından, hangisinin, götürmüşler mi, nereye?

(Yüksek sesle devam eder.) Yaşamaz... kulağından kan geldiyse...

ZEKİ: Bunları bana söyledi. Muhabere Okulu'nda.

ERKAN: Tekrar oraya gitti.

VEDAT Ölür... yaşamaz... Neyle vurmuşlar kafasına, duydun mu Zeki?.. Tamam kızma abi... Bilmiyorum dersin, olur biter. *(Çevresindekilerin hepsini gülme tutarken bütün başlar Zeki'ye döner.)* Ne kızıyosun? Her gün buraya mı geliyoruz ki!.. Kim kime vuruyo bilelim. *(Herkes makaraları koyverir. Zeki acı acı gülümseyerek başını iki yana sallar.)*

3. *MAHPUS:* Üşüyo çocuk. *(Kalkıp karanlığa girer, az sonra elinde baki bir askerî battaniyeyle döner. Battaniyeyi Vedat'ın üstüne örter.)*

VEDAT: *(Bağırarak...)* Geliyolar arkadaşlar!.. Anne geliyolar! Tarih sınavı! Sıralar yetmiyo... yetmiyo... Bütün sınıfları boşalttık... yetmiyo sıralar... geçin arkasına... Arkasınaaaa!.. Birinci kaaat! Geliyolar! Böyle barikat mı olur lan! Geçtiler birinci katın koridorunu...*(Sessizlik...)* İkinci kattalar anne! Yeliz'le Şirin'i yakaladılar Zeki! *(Sakin...)* Pencereden gördüm... Götürdüler... *(Bağırarak...)* Duman! Alttan duman!.. Hassiktir! Gaz bombası bu mu Oktay? *(Sakinleşir.)* Su istiyorum... susadım, su istiyorum... boykotuna sıçiym. *(Gülüşmeler...)* Okulu işgal ettik anne... Babam iştedir şimdi... su verin bana... tuvaletin musluğundan mı içtin sen? Ben de içip geleyim... Askerlere söy-

le Zeki... su içmeden götürmesinler kimseyi... Dün Tarih'e eşşekler gibi çalıştım... Yarın işgal edelim oğlum okulu... Bugün şu sınava girelim. *(Herkes güler. Vedat yüksek sesle...)* Vurmayın!.. Ahhh! Vurma abi!.. Üçüncü kattan atlayamam!.. Tuvalettekileri de buldular anne! *(Sessizlik...)*

6. MAHPUS: Film bitti sanırım. *(Sessizlik...)*

ZEKİ: Her şeyi anlattı be adam.

ERKAN: Sakinleşti... Yatakla birlikte taşıyalım arkadaşlar... Uyusun.

VEDAT Yeliz bana baktı oğlum... Sana ne oluyo?.. Ne utanması lan?.. Zeki kızmasa... goralı ısmarlıycaktım kıza bugün. Yanlış olur, dedi Zeki. Bacımız, dedi... İlk tenefüste konuşacağım Zeki'yle... Geç kaldık ulan! Millet girmiş oğlum ilk derse.

3. MAHPUS: *(Sigara yakar. Erkan, ceplerinde sigara aranıp bulamayınca bir tane de Erkan'a verir. Alaycı bir tonda...)* Bak sen Vedatıma! *(6. MAHPUS'a bakarak...)* Ne bitmesi!.. Daha ne filmler varmış bizim oğlanda.

ERKAN: *(Alaycı)* Çapkınız da!

KARANLIKTAKİ 2. SES: Anlaşıldı. Bu gece uyku yok. Arkadaş dünyanın güneşten kopuşuna kadar götürecek işi. *(Gülüşmeler...)* Bak okula da geldi.

VEDAT Kaçtım ben Valide Hanım!.. Ama geç kalıyorum anne!.. Yok, bitirmedim sandvici... Dönünce yerim Aliye sultan... var param, var... dün verdiğin duruyo... ver bi yanak *(Herkes hüzünlenir. Ayaktakilerden biri yumruğunu sertçe diğer eline vurur. Kederlenmiştir. Dönüp karanlığa girer.)*... Evet, sınav var... Bi çalışmışım Sanayi Devrimi'ne... sanki oğlun yapmış Sanayi Devrimi'ni. *(Sesi iyice düşer.)* Tamam... erken gelirim... Deminki yetmedi... bi yanak daha ver bakiym.

PERDE

Kaptanzade Ali Rıza Bey, 1881 yılında İstanbul'da doğdu. Bir süre gümrük komisyonculuğu yaptı. Daha sonra müzik dersleri vererek gazinolarda, gösteri salonlarında piyano ve kanun çalarak geçimini sağladı. Operetler döneminde "İstanbul Efendisi" ve "Macun Hokkası" adlı yapıtlarını halk çok sevdi. Bu operetlerde kendi de oynadı. Yine çok sevilen "Kapıldım Gidiyorum Bahtımın Rüzgârına""Eğilmez Başın Gibi" "Yıldızların Altında" "Denizde Akşam" şarkılarını besteleyen sanatçı, Karagöz'le ve ortaoyunuyla da ilgilendi.

16 Şubat 1934'te, konser vermek için gittiği Edremit'te, bir otel odasında kalp krizinden öldü.
Yok olmaya yüz tutan mezarı 2009 yılında bulunabildi. Ölümünden yetmiş beş yıl sonra...

(Ana Britannica, wikipedia.org, inleyennağmeler.com, korfezstar.com kaynaklarından yararlanılarak düzenlenmiştir.)

18

Tek başına gitmek istiyordu aslında Samsun'a. İnsan, tek çocukla bile zorlanırken seyahatlerde, iki oğlanla nasıl yola çıkacağını düşündü Melahat. Fazla düşünmenin yararlı olmayacağına kanaat getirdi sonra. Onları Gülten'in başına sarmaktansa yanında taşımalıydı. "Rahmetli annem derdi Gülten, eşeğe semeri yük değildir. Nasıl olsa uçakla gidip uçakla döneceğiz. Küçüğü abisine, ikisini de Allah' a emanet etmekten başka çarem yok."

Samsun'da iki aylık bir program ayarlanmıştı. Eylül başında çocukların okulu için eve döneceklerdi. Arakapı pavyonlarına konsomatris bulan organizatörlerden birinin teklifini kabul ederken içlenmişti Melahat. Bundan sonrasının bilinemezliği, hayatın geleceğe dönük herhangi bir gizeminden daha çok sıkıştırıyordu yüreğini.

Zira salt para kazanmak amacıyla çalışan herkes gibi Melahat da öpüşmek, hatta görmek istemediği, ağzındaki apse kokusuna tahammül edemediği biriyle her gece aynı yatağa girmek zorunda kalanın, o izahı ve tarifi zor sıkıntısını yaşamaya başlamıştı.

Program yürümedi. Bir hafta dolmadan pavyonun patronu Melahat'la Zahide'yi odasına çağırdı. "Sizun çakallarla anlaşamayz bacım. Üç kuruşun hesabını yapay pezevenkler. Kusura kalmayın. Burası çiddi bi muessesedur da! Yarindan tezi yok, kendunuze yeni bi kapi bulun."

Ciddi müesseseden, organizatörle patronun anlaşamaması yüzünden ayrıldığına üzülmedi Melahat. Daha ilk gün bacaklarında Kenan'ın elleri dışında başka ellerin gezinmesini hazmedememişti zaten. *"Mecburdun... yapacaktın kızım, ne ağlıyosun?.. Bilmiyo muydun buralara gelirken işlerin böyle yürüyeceğini salak!.. Kes zırlamayı!.. Çocuklar görmesin ağladığımı... Sık... sık dişini!"*

"Allah çarpsın yalan söylüyo şerefsiz!" dedi Bergüzar, "Niye fazla para isteyim abla? Canını sıkma sen. Eskişehir'de bi mekân ayarladım. Görüştük heriflerle. Dün Zekeriya'yı gönderdim. İşi bağlamış. Yarın hazır olursan gidiyoruz ablacım."

"Zahide?"

"Zahide iş tuttuğu herifin biriyle kalıyo."

" İş tuttuğu??? Dün yüzdüğümüz... Oteldeki adam... Esmer... İş tuttuk... Tuttuk mu?

"Bi hafta izin istedi, verdim."

"Girmedi ki içime... Harun fark etti yavrum... Asılmadı bile adam... Ben istedim."

"Sonra gelecek o."

"Günah mı?.. Allah'tan kork, kuldan utan... Utanayım mı?.. Niye?.. Kaç yıl oldu daha Kenan öleli? Külot bari kalsaydı kıçında aptal!.. İki çocukla... Kazık kadar kadın... Güpegündüz... Zina mı bu utanayım?

"Valla onu bilmem Melahat Abla. Zina mina... Beni alakadar etmez. Alan memnun, veren memnun. Babası değilim, kocası değilim... Sonra Zahide'nin yaptığından sen niye utanasın?"

Sivas'ta, Atatürk Caddesi üzerinde etli ekmeğiyle ünlenmiş bir lokantada etli ekmek hamurkârlığı ve kürekçiliği yapan Bergüzar, önce garsonluğa, ardından bir pavyonda şefgarsonluğa terfi etmiş,

kısa sürede organizatörlüğe geçerek pavyon ve gazino sahiplerinin gözdesi olmuştu. Ne var ki son yıllarda girdiği çoğu yerden zararla çıkıyordu. Bir hafta izin karşılığında Zahide'den alacağı parayı hesap edecek kadar parasızdı. Samsun işini, on lira fazla koparmak uğruna eline yüzüne bulaştırdığı yetmiyormuş gibi birtakım katakulliler peşinde koştuğu için Eskişehir'deki adamların da şimşeklerini üzerine çekmesi kaçınılmazdı.

Nitekim Melahat'a söz verdiği halde kadının çocuklarını bahane ederek uçak biletlerini almadığı günün akşamı Eskişehir'de, anlaşma yapmak üzere gittiği pavyonun erkete kapısının önünde Bergüzar'ı dövdüler. Öyle böyle dayak değil. Öldü diye Porsuk Nehri'nin kenarına attılar

Melahat bu gelişmelerden habersizdi. Planları altüst olmuştu. Eskişehir meselesi nereden çıkmıştı, anlayamıyordu. Üstüne üstlük Bergüzar sırra kadem basmıştı. Başkente döndü. Birkaç gün sonra "müessese'yi telefonla aradı, Zahide'yi sordu. "Ben sıkıldım buralarda abla" dedi Zahide, "Geliyorum."

"Gidiyo muyuz kız Melahat Abla?.. Eskişehir'e."

"Bilmem... Gidelim mi? Bergüzar'ı gördün mü? Nerede bu adam?"

"Görmedim. Ama arar... ya seni ya beni."

Bergüzar aradı. Fakat konuşamıyordu. Daha doğrusu güçlükle konuşuyordu.

"Abla... Zahide senle mi?

"Niye benimle olsun? Kendi evinde... Hastalandın mı sen? Nerdesin? Hasta gibisin sanki."

"İyiyim... araba çarptı... Eskişehir'de... Ama... iyiyim."

"

" Zahide'yi de... al yanına... Eskişehir'e gidin... İşi bağladım."

"Sen olmadan nasıl gideriz Bergüzar... selamsız sabahsız?"

" Gidin... Benim adımı... vermeyin... İhtiyaçları var... Komisyonu sonra... alı... alırım... sonra..."

"Tamam. Adını vermeden senin, öyle mi? Peki. Sen kavga mı ettin bunlarla? Doğru söyle. Sesin hiç iyi gelmiyor.

"Yok abla... biraz müna... kaşa... hepsi bu... Gelin... ben sizi bulurum... Yaz ablacım... adresi yaz."

İki çocuk, bir Zahide'yle otobüs yolculuğundan sonra Eskişehir'e kendini zor attı Melahat. Hava başkentte ağustos başlarında nasılsa burada da öyleydi. Akşamüstü olmasına karşın sıcaktı, bozkır kurusuydu. Hafif, yaprakları bile devindirmekten çekinen bir rüzgâr, kaldıkları otel odasının açık penceresinden şöyle bir uğrayıp gitti.

Zahide iki oğlanı da yattıkları yerde sıkıştırdı, öptü. "Ben çıkıyorum abla" dedi, "Siz uyuyun. Geç kalmam, beni merak etme."

O gece Zahide rakıyı fazla kaçırınca ertesi gün kendine gelemedi. Melahat, çocukları otelde onunla bırakıp anlaşmak için yeni ekmek teknesine tek başına gitti. Burası, yazları açık havada da çalışılan bir gazinoydu.Adamlara başkentten geldiğini, iş aradığını; sihirbazlık ya da şarkıcılık yapabileceğini, konsomatris olmadığını söyledi. Bergüzar'dan bahsetmedi.

Saçlarının çoğu dökülmüş, kafasının arkasında ve kulak üstlerinde kalanların da bir kısmı kırlaşmış ve briyantinle terbiye edilmeye çalışılmış gazino sahibi Abdullah Bey: "Akşam başla" dedi, "Bugün halk matinası var." Kalın üst dudağının ve iri burnunun arasına divit kalemiyle çizilmiş sanısı uyandıran ipince bıyığı, adamın genel görünüşüyle birleşince ona gazino patronundan çok deneyimli, oturaklı bir boks antrenörü havası veriyordu." İki, bilemedin üç gün tecrübe edelim. Bizim Kozan'da, göçtük yurdun kadri konduk yurtta bilinir, derler. İnşallah ne sen bize mahcup olursun ne biz seni gocunduracak bi şey yaparız."

Annesi "Seni bu akşam gezmeye götürüyorum" dedi Harun'a. "Nereye?" "Sürpriz." "Oğuz gelmiyor mu?" "Oğuz Zahide Abla'nla kalacak. Hasta ya... baksın ona."

Konuşulanları, diğer sesleri, ışıkları, yüzleri, eşyaları, renkleri algılayamıyordu Harun. Heyecandan kaskatı kesilmiş halde, baştan dördüncü sıradaki tahta sandalyede annesinin sahneye çıkmasını bekliyordu. Cızırtılı anonsun içeriğini anlamaya çalışırken Melahat Hanım'ı gördü sahnede. Alkışları duyunca o da alkışladı annesini. Gözleri büyüdü. Ağzı yarı açık... Otuz sekiz dakika boyunca, birçok kez zıplasa da yan yana duran topuklarını birbirine vursa da alnında ve boynunda yürüyen ter damlalarını koluyla ve eliyle silse de gözlerinin ve ağzının bu konumu değişmedi. Seyirciye selam ver-

dikten sonraki ilk numara dergi numarasıydı... *"Benim aldığım dergi mi? Sedat...* Aynı numaranın boyanarak toprak görünümü verilmiş metal testiyle yapılanı... *"Bunun nasıl yapıldığını söylemedi bana."* Sahnede Melahat ritmik adımlarla tek başına oradan oraya gidiyor; kendine güvenini herkese gösteren, deneyimli, sürekli gülümseyen haliyle oğlunun yalnızca annesine sevgisini güçlendirmiyor, gözünde hızla insanüstü bir varlığa dönüşüyor; bir tanrıça, hatta Kibele gibi bir anatanrıça tahtına yerleşiyordu. Topuklu ayakkabısının azizliğine uğrayıp birkaç kez yere kapaklanma tehlikesi atlatması; gözlerden uzak bir yerlerde iskemleye çökmüş kemancıyla darbukacının, olur olmaz vakitlerde kulaklara zarar araya girmeleri; yardımcısı olmadığından oyun malzemelerine ulaşmak için Melahat'ın, sahnenin bir köşesinden diğerine her yürüyüşünde yitirdiği o kısacık – ama bir ömür kadar uzun sürede seyircilerin ilgisinin dağılması, çocuğun bu uhrevi halini değiştirmeye yetmiyordu. *"Yüzüklü ip oyunu ne zaman? En güzeli o.*

Evden çıkarken de otelden buraya gelirken de makyaj çantasını ve çok ağır olmayan bir iki torbayı taşırken meraklanmamış değildi fakat büyük bavulu annesi tıka basa doldurduktan sonra kilitlemiş, kayışının uçlarını da birleştirmişti. Bari şimdi görebilseydi her şeyi. Bütün numaraları... Annesi ip numarasını yapmadı. Üçüncü oyun birbirine geçen halkalar... dördüncüsü seçilen iskambil kâğıdını bulma...

Harun'u yerine oturtup kulise gittiğinde Melahat kemancıyla tanışmış, ondan gösterinin dördüncü oyunundan sonra yöresel bir türkü çalmasını istemişti. Boğucu sıcakta hem su içip biraz dinlenecek hem seyirci çekirdek, dondurma ve su takviyesi yapacaktı. Kemanla darbuka "Halkalı Şeker" türküsünü yerin dibine batırıp insana bu türküyü bir daha dinlememe azmini aşılarken o, kulis girişinden oğlunu kontrol ediyordu. İyi... Harun yerindeydi. Ortak kullanılan, sıvaları yer yer dökülmüş, üç dört adımlık iki odadan kendisine verilene gitti, cüzdanından bozuk para çıkardı. O akşam teşrifatçılık yapan komilerden birini çağırıp eline bozuk paraları tutuşturdu: "Benim oğlana dondurma al... Su da... Adın ne senin?.. Faik... üstünü cebine at."

Halkalı Şeker işkencesi biter bitmez sahneye dönüp enerjik hareketlerle bastondan çıkardığı bir dal karanfili seyircilerden birine verdi. Gösterinin sonunda, boş melon şapkadan ardı arkası gelmeyen konfetiler ve yapay çiçekler uçuştu havaya.

Abdullah Bey soyunma odasının önünde Melahat'a "Tecrübeye hacet kalmadı. Bir ay çalış burada" derken uzun boyuna yakışmayan bir çocuksulukla dudaklarının kenarındaki dondurmaları yalayan Harun'un saçlarını ve çenesini okşuyordu. Tam o anda, mora çalan kıpkırmızı boynuyla sağ kulağının kepçesinde dikey uzanan, sadece bir çocuğun titiz ve maharetli gözlerine yakalanabilecek derin bıçak izinin merakla incelendiğini fark etmemişti.

Biri şöyle demeli: "Beethoven'ın 7. Senfonisi'ndeki o şahane deliliği duymak için gözlerim hâlâ Carlos Kleiber'i arıyor."

19

Aksilikler; kötü tesadüfler ya da büyük fırsatlar gibi değildir. Geldi mi saymak zordur, sürü halinde gelir. Trajik durumların ise -*trajik*, kişiden kişiye değiştiği için – kimi ne kadar etkilediğini saptamanın olanağı yoktur.

Melahat'ın Abdullah Bey'le imzaladığı bir aylık kontrat, aksilik ya da talihsizlik sonucu on birinci gününde yırtıldı. Zahide'nin Konya'daki feci ölümü ise en azından Melahat'ın katında trajediydi.

Başlarda iyi gitmişti her şey. Zahide, Melahat'tan birkaç gün sonra aynı yerde işe başlamıştı. Ablasıyla ağız birliği edip başkentten o sabah geldiğini söylediler. Güzeldi, alımlıydı Zahide. Müşterinin masasını nasıl çekip çevireceğini biliyordu. Mütevazı repertuvarında sekiz on şarkı vardı. Ona "bülbül avazlı" denemezdi ama sesini çoğu

erkek, iki kadeh içtikten sonra Hamiyet Yüceses'in edasıyla da kıyaslamayacaktı nasıl olsa.

Çocuklar neşeliydi. Sabahları kahvaltı odalarına geliyordu. Alelacele atıştırıp el ele tutuşarak otelin az ilerisinde uzanan Porsuk Çayı'nın kenarına gidiyor; zamanlarını toprakla, solucanlarla, balık tutanlarla geçiriyor; genellikle akşamüstleri ayakkabıları ve paçaları çamurlu, ıslak, otele dönüp üstlerini değiştiriyor; sonra birer yatağa oturup kovboyculuk oynuyorlardı. İki kadın, her akşam lafı birbirlerinin ağzından alarak kâh sert kâh yumuşak mimikler eşliğinde kardeşlere aynı sıkı tembihleri sıralayıp sabaha karşı gelmek üzere gazinonun yolunu tutuyordu. Müracaattaki adam, kadınların her gece yukarıdaki çocuklara göz kulak olması için kendisine yönelttiği yarı emir, yarı rica tonlu cümleleri bazen – "d"yi yutarak ve sesini incelterek - "Tabii efenim!" diye, bazen saygı yüklü bir baş hareketiyle yanıtlıyordu.

Geleli iki hafta olmuştu. Melahat'la çocukları otelde bıraktığı bir gün Zahide, alışılmadık vakitte, öğleye doğru gazinoya gitti. Halk matineleri dışında müşterilerin her gün oturduğu kapalı kısımda, bomboş salonun kuytu masalarından birinde içmeye başladı. Birkaç kadeh rakının etkisiyle çenesi düştü. İlk gördüğünden beri kendisine yanık olduğunu bildiği fedai Saim'in bu zaafıyla oynamaya başladı, kaşla göz arasında aklını çelip delikanlıyı masaya oturttu. Yozgatlı Saim, yirmili yaşlarının başındaydı. İriyarıydı ve cesaretliydi. Patron onu hem mekânda hem dışarıda kullanıyordu.

"Abla, sabah sabah kötü olacak bu iş. İçme, yeter. Gel seni otele bırakiym."

"Ne ablası lan? Küçül de müsait bi yerime gir!.. Senin ev nerde?.. Hadi sana gidelim."

Saim kızardı. Zahide'nin yüzüne bakmıyordu, kendi beyaz çoraplarındaydı gözleri. Komiden bir kadeh daha istedi Zahide. Saim komiyi bakışlarıyla durdurdu.

"Abdullah Bey birazdan gelecek. Seni kovar, beni de keser. " Komiye seslendi: "Ben Zahide Abla'yı otele bırakmaya gidiyom. Abdullah Bey'e bi şey demeyin. Nerde derse geç kalmayacak, deyin. Tamam mı lan!"

Zahide kontrolü tamamen kaybetmek üzereyken Saim onu kapıya çağrılan taksiye kadar kucağında taşıdı. Arka koltuğa yatırdı. Taksi çok ilerlemeden kendine gelir gibi oldu Zahide. Yattığı yerde ellerini başının arkasında birleştirdi. Laflamaya başladılar. Sohbetin bir yerinde nasıl olduysa "Bergüzar" adını duydu Saim. Oturduğu ön koltuktan arkaya dönerken: "Kim dedin? Bergüzar mı dedin Zahide Abla?"

Öteki henüz ağzından çıkanı derdest edecek durumda değildi. "Evet" dedi, "Melahat Abla'yı da beni de buraya gönderen o gavat."

Haber kırk dakika sonra birinci elden Abdullah Bey'e ulaştı. "Verin paralarını, gitsinler... Haa, Melahat'a iki yüz lira fazla versin... Saim, söyle içerdekine. Melahat sorarsa çocuklar için yüzer lira, de..

Önce Trabzon'a gittiler. "Maksim'in eski ortaklarından birinin yeğeni mekân açmış" demişti Zahide. Hesapsız kitapsız geldikleri Trabzon'da kalamayıp birkaç gün sonra yola düştüler yine.

Konya otobüsünde Harun, kafasını dalgın, kederli ve yorgun annesinin koluna dayamış uyurken Zahide, ayakkabılarını çıkardığı Oğuz'un bacaklarını bacaklarının üstüne uzatmış, boynunu koridor tarafındaki koltukta devetüyü hırkasıyla beslemişti. Ara ara mahcup gözlerle Melahat'ın tepkilerini ölçerek konuşuyordu: "Olsun kız abla. Konya'ya gider gitmez buluruz bi iş... bak görürsün... Ne dedi Saim sana? Bana bi şey demedi de... Neye kızdı ki bunlar? Lokum gibi işti ya neyse, sıkma canını sen. Afet'e haber saldık mı bu akşam... bi iş ayarlar ikimize de orospu."

* * *

Zahide'nin cesedi, Konya Emniyet Müdürlüğü kayıtlarına "tanınmayacak derecede parçalanmış" olarak geçti. mevkiinde bulunan cesedin 25-30 yaşlarında bir kadına ait olduğu tesbit edilmiş olup mezkur kadının orta boylu, kahverengi saçlı, ela gözlü olduğu müşahade edilmiştir. Sağ göğsün altında takribi iki cm boyunda beş adet, karın kısmında değişik ebatta yedi adet, sol baldırda üç adet olmak üzere ceman on beş bıçak duhulüne rastlanmıştır. Müteakiben maktulenin sağ elmacık kemiği ile çenesi arasında yine bıçak kullanılmak

suretiyle meydana getirilen derin bir yara izi mevcuttur. Burun, yerinde değildir. Sol kulak tahrip olmuştur. Sağ kulak cesetten takribi on metre ileride bulunmuştur. Maktule çıplak ayaklarından diz kapağına kadar tahminen otomobille ezilmiştir."

Eylül kapıya dayanmıştı. Melahat, yağmurlara kalmadan başkente dönmek, önce evi bir düzene sokmak, arkasından dinlenmek ve kışa yönelik planlar yapmak istiyordu.

Konya'ya gelir gelmez Zahide'nin eski arkadaşı Afet'i bulmuşlardı. Kadın onlarla ilgilenmiş, temiz, ucuz bir otele yerleştirmişti onları. Bir dönem milletvekilliği yapan ve hububat depoları sahibi, hali vakti yerinde bir adamın metresi olduğundan, kendisi de yıllarca pavyonlarda üçüncü sınıf şarkıcılık yaptığından çevresi genişti. Afet'in sayesinde, sanki öğretmen mahfiliyle apartman kömürlüğünü birbirine katmışlar, sonra tavanına kırmızı-mavi döner lambalar asıp "Şimdi oturun, içkinizi için" demişler bir gece kulübünde çalışmaya başladı iki arkadaş. Bu sevimsiz ve kasvetli yerde çalışmak şöyle dursun, bulunmak bile içini karartıyordu Melahat'ın ama "Yüze yüze kuyruğuna geldin. Su koyverme... Dayan" diyordu kendi kendine.

"Yağlı bi müşteri buldum abla" dedi bir gün Zahide göz kırparak. "Kim bu?" "Akşam anlatırım... geç kaldım... Şu kırmızı rujunu versene... Saçım nasıl?" "Gel buraya başımın püsküllü belası! Ben süreyim ruju... Dikkatli ol... Geç kama, merak ederim."

Gece gelmedi Zahide. Melahat meraklandı fakat alışıktı kızın hercai tavırlarına, ertesi gün nasılsa çıkıp gelirdi.

Üçüncü günün sabahı karakola gitti. O günün akşamı teşhis için morgda Zahide'nin, muntazam hatlarının hoyratça berbat edildiği yüzünü tanımakta güçlük çekti. *"Annem... Annem de...* Örtüyü kaldırdıklarında gördüklerine inanamadı. Tutamadı kendini, sessizce ağlamaya başladı. Onu ancak sağ elinin yüzük parmağındaki piyasa işi, yakut renkli yüzüğünden teşhis edebildi.

Karaman eşrafından birinin oğlu, eğlenmek için arkadaşıyla Konya'ya gelmişti. Kulüpte Zahide'yi masalarına çağırtıp içki ısmarladılar. Ertesi gün kızı Alaattin Camii'nin önünden almak üzere randevulaştılar. Bir bağ evine gittiler. Sağlam içtiler. Anlaştıkları gibi Zahide hava kararana kadar iki adamla da birkaç kez seviştikten son-

ra şehre dönmek istedi. Bozuldular. Zahide küfretti. Çıldırdılar. Kıza defalarca tecavüz ettiler. Sonra bıçak havayı ve eti dövmeye başladı... Gözü dönmüşler, yoruldukça mesaiyi birbirlerine devrettiler... Çığlıklar... Çığlıklar...

Suçu oğlanın arkadaşı aldı üzerine. Çocuk serbest kaldı. Öteki, "tahrik ve iyi hal göz önünde bulundurularak" 14 sene ceza yedi. 74 affıyla cezaevinden çıktı.

20

Uzun sürmüş bir yaz tatilinde herkesin yüreğini az çok buran "kendi çöplüğünü özleme" duygusuyla dolup taşarak ve çöplüğün başka çöplüklerinkine benzemeyen kokusunun, oradaki yatağın diğer hiçbir yatakta rastlanmayan rahatlığının hayaliyle mest, başkente dönüyordu Harun.

"Zahide Abla gelmeyecek mi bizimle anne?"

Annesinin, az önce otobüsün, ağustos sıcağından korunmak için sıkı sıkıya kapattığı perdelerini aralayarak bozkıra, uzaktaki dağlara, yolun hizasında sıralanan selvilere, meşelere, yoncalıklara, incecik toprak yollara bakıp sessiz kalmasına aldırmadı. " O sonra gelecek' dedi annesi gözlerini kaçırarak. Ölümün dehşet verici yüzüne, kendi içine, hayatına, derin bir boşluğa, otobüs koridorunun diğer yanında

yan yana oturan çocuklarının, annelerinin imgeleminde uçuşan görüntülerine bakmaya devam etti. Harun, bu kısa cümlenin yanında beliriveren ve geldiği gibi ansızın kaybolan o "beden sözcüğü"ndeki şifreyi çözecek birikime sahip olmadığından annesinin beden dilinde rastladığı bu sözcükle babasının ölüm haberini oğluna verirken Melahat Hanım'ın karmakarışık yüzünde ortaya çıkan çizgilerin neden kesiştiğini anlayamadı.

Okullar açıldı. Oğuz birinci sınıfa başladı. Zeki olduğundan teyzesi başta olmak üzere çoğu tanıdık, aslında bir yıl önce başlamasını tavsiye etmişti annesine. "Yok" dedi Melahat Hanım, "ezilmesin, yedi yaşında başlasın. Benimkilerin ikisi de aralık doğumlu. Harun'u erken başlattık da ne oldu?"

Sihir aletleri çocukların dünyasından çekip gitti. O büyü tozu serpilmiş nesneleri görmedikleri gibi akıllarının ucundan bile geçirmediler yıllar yılı. Bir kısmı Zati Bey'in son gözdesine verildi. "Bu yeniyetmeyi sevmiyosun sen abla." "Sevmiyorum ama allahı var, çocuk kabiliyetli Gülten." Bir kısmı kapıya çağrılan eskiciye satıldı. Dergiler, konfeti torbaları ve daha pek çok ıvır zıvır da çöpü boyladı.

Zahide'nin sıradışı ölümü Melahat'ı derinden etkilemişti. Konya deneyiminden sonra bir daha sahneye çıkmadı. Maharetini terzilikte göstermeye karar verdi. Önceleri günü kurtarmak adına komşuların, Gülten'in arkadaşlarının giysilerini dikerek başladığı "nokta işletmecilik" gittikçe ağırlaşan geçim derdine çare olacak ve kalıcılaşacaktı.

Aralık ayında gazetede Zahide'nin katillerinin yakalandığını okudu, ocakta yazılı bir tebliğle mahkemeye çağrıldı, gidip ifade verdi. Şubatta Kenan'ın kırkında da sonra da okutamadığı mevlidi, ölümünün üçüncü sene-i devriyesinde okuttu. Ülkenin önde gelen mevlidhanlarından Kani Karaca'yı siyah gözlükleriyle salonun bir köşesine çekilmiş, minderin üzerine bağdaş kurmuş halde gören Harun, annesine seri sorular yöneltti: "Bu adam mı okuyacak? Ne okuyacak? Biz ne yapacağız? Yere mi oturacağız?" "Herkes ne yaparsa onu yap. Kardeşini de yanından ayırma." Teyzesi, komşu Şefik Bey'in karısı Nilgün Teyze, diğer komşu kadınlar, Harun'un ilk kez gördüğü yaşlı kadınlar... Hepsi başlarını tülbentle örtmüştü. Annesiyle teyzesi heyecanla ve telaşla salondan mutfağa, oradan tekrar salona koşturu-

yor; konuklara tepsilerin üzerindeki geniş ağızlı, pembe, büyükçe bardaklarla şerbet yetiştiriyordu.

Sonra sesler kesilip hareketler nihayete erdi. Sonrası Kani Karaca...

Merhaba ey can ı canan merhaba
Merhaba ey derde derman merhaba

Nisan ayında Çekerek'ten gelen ölüm haberi kimseyi sarsmadı. Bir gün kardeşi arayıp "Babam ölmüş" dedi. "Kaldırmışlar mı cenazesini?" Buz gibiydi sesi Melahat'ın. "Kardeşleri alakadar olmuş" dedi Gülten. Annelerinin uzun süre önceki ölümünün yanında bu, Milli Piyango çekilişinde çeyrek bilete son iki rakama göre verilen ikramiyenin ikinci rakam farklı olduğundan kaçırılması kalırdı.

Kardeşlerden ortak vekaletname alan bir avukat, ihtilaflı bir iki konuyu kısa sürede halledip mirasla ilgili işlemleri bitirdi. Baba evi ile tarlalar satıldı. Gülten, kocasına danışmayı bile düşünmeksizin hakkından feragat ederek satışlardan gelen paranın tamamını ablasının alması için ısrar etti. Birbirlerine sarılıp ağlaştılar. "Ulan dingillik etmeyin kızım! Şurada bi kadeh rakıyı ağız tadıyla içemiyoruz sizin yüzünüzden. Bırakın ağlamayı da gelin, oturun şöyle karşıma... iki yudum için şu meretten... Hadi kayınpederin şerefine!!!"

O paralarla Küçüksefa'da oturdukları ev alındı. Melahat dikişten fena kazanmıyordu. Bankadaki hesabında biraz birikmiş parası vardı. Kira yükünden de kurtulurca rahatladı. Eve televizyon geldi. *"Harun, şuna bak! Vitrine alnını daya!" "Televizyon bu mu Ali İhsan?" "Bu tabii oğlum. Her şey var bunun içinde. Yanına yaklaşınca açılan kapılar var diye konuştuk ya dün... Amerika'da, filimlerde o da varmış!!!""O kapılar buraya da gelecek. Filimlerde değil... Görürsün bak, her yerde olacak..." "Olacak tabi. Biz görürüz onları değil mi?" "Biz görmesek de çocuklarımız görür oğlum. Kemal, önce gökdelenin altındaki Gima'ya takacaklarmış dedi sınıfta."*

Harun ortaokula başlamıştı. Ali İhsan'la gidip geliyordu okula. Bir de Kemal vardı aynı sınıfta. Bazen üç kafadar yol üstündeki kırtasiyeye girip pullara ve çıkartmalara bakıyordu. Pullar güzeldi, onları hayranlıkla seyretmiyor değillerdi, hatta üçünün de pul defteri vardı ama akılları fikirleri çıkartma biriktirmekti. McLaren... McLaren serisi

geldi mi amca?" Adam Harun'la ilgilenirken zaman zaman başka çocuklar dükkâna akın eder, bazı açıkgözler, kırtasiyecinin boş bulunmasından yararlanıp kaşla göz arasında çıkartma şeritlerinden birini cebe indirirdi. Harun, parasız bir gününde ne zamandır almayı istediği Graham Hill çıkartmasına göz dikmiş fakat son anda kıpkırmızı kesilmiş, elindeki ganimeti tezgâhın üzerine bırakmıştı. Bu davranışı, Ali İhsan'la Kemal'in katında epey güçlü olan "Harun saygısı"nı biraz daha pekiştirmişti.

1970 yılı, başından sonuna dek Harun'un – evde, sokakta ya da okulda olmasa da – televizyonda ve gazete başlıklarında göz ucuyla takip ettiği; zor, kanlı ve toz duman içinde geçen bir yıl oldu. On üç yaşında bir çocuğun kıyısından köşesinden izlediği olaylar, televizyonda sık sık geçen insan adları, sözcük hazinesine girmekte direten yeni sözcükler, Kemal'in okuldan çıktıklarında gittikleri dönercide ağzındaki döner ve yeşillik parçalarını etrafa saçarak bunlar hakkında yaptığı yorumların etkisiyle her geçen gün bilinçaltına işliyordu. Yıllar sonra Kemal, tumturaklı sözlerinden birini söylerken: " O günlerde gözlerimize ve kulaklarımıza çarpan 'yeniler' aslında Türkiye insanı için de yeni şeylerdi" diyecekti, "devalüasyon... anarşi... terörist gibi sözcükler, pankartlı kalabalıkların yürüyüş görüntüleriyle ve TRT spikerlerinin sesleriyle ilk defa birleşiyordu. Bizim evin dış kapısının önünde, televizyondaki ajansı seyretmeye gelen komşuların ayakkabısından geçilmiyordu."

Harun tamamlamıştı: "Yıl boyunca silahlı çatışmalarla yatıp kalkmıştık. Hatırlıyorum. Annem, ki erkek gibi kadındır bilirsiniz, o yıl geceleri kalkıp kapıyı kontrol etmeye başladı...15-16 Haziran eylemleri... Ardından gelen sıkıyönetim... Devalüasyon açıklandığında millet şaşırmıştı... Devalüasyona değil, sözcüğün kendisine... Üniversitelerde ölümler... Kasımda da Kültür Sarayı provokasyonu... Cebrail Ağabey, o zamanki kapıcı, alevler içindeki binayı ekranda görünce kendini kaybedip bağırmıştı onca misafirin ortasında...*'Bu saray nasıl yanıyo yav! Tilivizyon tutuşmadan be mi Melahat Abla?'* Zeyno, sen neredeydin o dönemde?"

"Dur bi parmak hesabı yapayım... Sanırım Çankırı'dayız... Babamın tayini çıkmıştı. Ya Çerkeş'te öğretmendi ya da Bilecik'te..."

Türkiye'nin "Yılmaz Güney"li yıllarıydı konuştukları. "Umut"lu, "Ağıt"lı, "Arkadaş"lı yılları... Kulaklarda Esengül'ün, Cat Stevens'ın, "İşte Öyle Bir Şey"le "Sevdan Olmasa"nın ; her futbol sahasında Brian Birch'ün ünlü yumruğunun ve Galatasaray gölgesinin; ergenlerin düşleri ile bekâr odalarının duvarlarında ise seks ilaheleri Feri Cansel'in ve Mine Mutlu'nun gezindiği yıllar...

"Faruk Gürler... Memduh Tağmaç... Ferit Melen... Nihat Erim... Muhsin Batur... Sonra Deniz Gezmiş... Mahir Çayan adları ve "muhtıra... sıkıyönetim... demokrasi... anayasa" gibi sözcükler televizyon ekranlarında ve gazete başlıklarında kalmadı Zeynep. Benim dünyamda birtakım gedikler buldu, usulca yerleşti oraya."

"Benim o dünyaya yerleştiğim gibi mi"

"Senin o dünyaya yerleştiğin gibi."

halkın, içtimaî sınıfların her devirdeki mevkii, hayatı malûm olmazsa, bahsettiğimiz devirleri az-çok yaşatabilmek imkânı tamamiyle yok olacaktır. Sonra, memleketimizde tarih, hâlâ muharebe ve zafer hikâyeleri, hükümdar ve vezirler menkabeleri,... isyan ve ihtilal vak'aları... gibi telâkkî olunuyor; halbuki bunlar daha ziyade müstesnâ ve hakikî bir kıymetten mahrum şeylerdir.... halbuki her cemiyetin ilerleyip gelişmesi böyle vak'alarla değil, dâmî ve muntazam vak'âlarla tâyin ve izah olunabilir.

(Fuad Köprülü – Türk Edebiyatı Tarihi'nde Usûl makalesinden...)

21

Dışarıda ayaz, caddenin kenarında dikelen tek tük ağacın çıplak dallarına tünemiş saksağanların incecik ayaklarına yürüyordu. Ara sokakların birinde devriye gezen çavuşla onbaşı şakalaşırken çavuş, G3'ün emniyetinin açık olduğunu unutup tetiğe dokununca tüfek ateş aldı. Bir mermi, kiremit renkli apartmanın giriş kapısının camına; bir mermi, kırk altı günlük yavrularıyla uyuyan bir sokak kedisinin barındığı ağaç oyuğuna; ikisi de caddenin ortasındaki rögar kapağından sekerek emektar elektrik direğinin yorgun gövdesine saplandı.

Saat dörde geliyordu. Uyumamışlardı. Zeynep şarap diye tutturunca yazdan beri bir türlü içilmeyen, salondaki vitrinde, likör kadehlerinin ve zarif çizgilerle bezeli Çin malı kahve fincanlarının

arkasında duran Kavaklıdere'yi açtı Harun. "Senin kadehten bir yudum içerim" dedi. "Hürriyet Hoca bir yazı yazmamı istedi. Önümüzdeki yıl mayısta yayımlatmayı düşünüyor. Sen okumadan vermek yanlış olurdu dişi Herodot." Devlet dairelerinde kullanılanlardan, büyük, siyah bir klasörden çıkardığı kâğıtları Zeynep'e verdi. "İşin edebî kısmı hakkında görüş beyan etmem, baştan anlaşalım... Bu konuda hep zorluyorsun beni de o yüzden söylüyorum. Anlaştık mı Haruncuğum?" "Tamam, zorlama yok."

Önce içinden okudu Zeynep, sonra tane tane, yüksek sesle okumaya başladı:

"Bazen hızı artırmak için arabanını vitesini küçültmek gerekir. Öyle midir? Niye? Bilmiyordum ben bunu." "Direksiyon derslerimiz yarım kaldı da ondan bilmiyorsun. Bir aracı sollarken dördüncü viteste gidiyorsan hızlanmak için üçe alırsın bazen vitesi. Daha oralara gelmeye çok var. Sen önce direksiyonun bagajda olmadığını öğren, frene basıyorum diye gaza basmayı bırak... onu da yaparsın bir gün... Benim görebilmem zor ama... önümüzdeki elli yıl içinde kaparsın sen bu işin ilmini... O yeteneği görüyorum sende hayatım." "Sen geç dalganı... pis!!! Okumuyorum ben de... git başkasına okut." Harun kanepede, yanında oturan Zeynep'e yaklaştı, elleriyle omuzlarından iterek onu sırtüstü yatırdı, vücudunun olanca ağırlığıyla kızın üstüne yatarken dudaklarından ihtirasla öptü. Kızın dudağının kenarındaki şarabı yaladı. Siyah, uzun saçlarını kokladı."Başkası senin gibi okuyamaz bu yazıyı." Öteki, şımarık kız havalarında kikirdedi: "Sadece bu yazıyı mı?" "Benim hiçbir yazımı..." "Bana şarap doldur... Devam ediyorum... *Brest-Litovsk'ta Lenin, Lozan'da Mustafa Kemal, görünürdeki toprak kayıpları nedeniyle eleştirilmişlerse de ulusal çıkarlar açısından ülkelerinin hızını artırmayı başarmışlardır. Oysa 77 1 Mayıs'ı, provokatif niteliğiyle toplumun geleceğe dönük yüzünü şiddete, korkuya ve dezenformasyona başvurarak ters yöne çevirmenin aracı olmuştur.Yine bir benzetmeyle şöyle denebilir: O gün, geri vitesin icat edilmesindeki hikmetin açığa çıktığı gündür. Provokasyonun ani ve şaşırtıcı olmasının yanı sıra her adımı planlı ve örgütlüdür."*

Güzel, pırıl pırıl bir pazar günüydü. Haftalarca öğrenci derneğinin odalarında broşürler, pankartlar, afişler, el ilanları hazırlamış; bazen sabaha dek uyumadan çalışmışlardı. Harun, o yıl üniversitede-

ki derslere yalnızca derneğin faaliyetlerini okula yaymak amacıyla gidiyordu. Geçen yıl, birinci sınıfta bütün derslerini vermişti. Tersi de olsa ne değişirdi ki? Okullar yalnızca birer mücadele alanı değil miydi?

İstanbul'dan ve Anadolu'nun pek çok yerinden gelen haberler umut vericiydi. İlk kez 1 Mayıs, ülke genelinde kitlesel katılımla kutlanacak; dernek toplantılarında ısrarla üzerinde durulduğu gibi "şenlik havasında değil, mücadele kararlılığında karşılanacak"tı.

Hafta sonu olmasının da etkisiyle katılım beklenenin çok üstündeydi. Gar tarafından gelenlerin ön safları, Türkdoğan Meydanı'na ulaştığında arkadakilerin attığı sloganları duymuyordu. Hilaliahmer kortejinin başındakiler ise yeni katılımlarla daha da büyüyen kolun sonunu kontrol edemez olmuştu. Zeynep, bu kortejde, kitlenin iki yanında güvenlik çemberi oluşturan görevlilerden biri olarak meydana doğru yürürken en önde pankart taşıyan Harun'u bir ara görür gibi oldu. Fakat mahşeri kalabalıkta tekrar kaybetti. Ani bir kararla önündeki ve arkasındaki arkadaşlarının arasından çıktı, onların ellerini birleştirdi ve ileri atıldı.

"Bu yazıyı yayımlarlar mı sence?"

"Bilmiyorum Zeyno... Tut ki yayımladılar. Sonra?"

"Sonrası malum... Bunu göze alacak mısın?

"Ne kadar acı değil mi? Göğsümü gere gere 'evet ' diyemiyorum buna. Otosansür dedikleri bu işte." Sunturlu bir küfür savurdu. "En kötüsü bu... en aşağılığı."

"Bi şey daha soracağım."

"Sor."

"Kemalizm'e sosyalistlerin yaklaşımı, en azından bizim arkadaşlar arasında, mesafelidir. Lozan'ı ve Mustafa Kemal'i 1 Mayıs'la ilgili bir yazıda anman ne kadar doğru?"

"Bilmiyorum.... Ama bildiğim bir şey var... Türkiye adım adım Kemalizm'in gerisine düşüyor. Hani 'burjuva demokratik devrim' diyerek yarım ağızla olumlayıp gerisini küçümsediğimiz, görmezden geldiğimiz hatta yok saydığımız hareketin kazanımlarını mumla arayacağımız günler yakında."

Harun'u tam meydana girerken yakaladı. Büyük pankartın tahta sopasından tuttuğu yere uzandı. Elleri birbirine değdi. Zeynep'in omzuyla Harun'un kolu... Sonunda gözleri...

Sloganlar fişek gibi patlıyordu. *Faşizme Ölüm Halka Hürriyet... Tek Yol Devrim... Yaşasın 1 Mayıs... Biji Yek Gulan...* Meydanın ortasındaki fıskiyeli havuzun çevresinde rengârenk pankartlar... Öğrencilerin çoğunlukta olduğu meydandaki insanların sayısı her saniye artıyordu.

"Ülkemizde İLO'nun örgütlenmeyle ilgili hayati öneme sahip sözleşmelerinin hâlâ askıda olması; toplumsal ve bireysel demokratik yaşama alanlarının, basındaki birkaç çanak yalayıcının yazdıklarının aksine, 12 Eylül'den bu yana nefes almayı olanaksız kılacak bir acımasızlıkla günbegün yok edilmesi, provokasyonun boyutları ve sonuçları hakkında herkese bilgi verebilir."

Marşlar söyleniyordu. Sağ yumruklar havada... *"Bu kavga en sonuncu kavgamızdır artık / Enternasyonal'le kurtulur insanlık"* Kalabalık yerinde duramıyor; elastiki, akışkan, muazzam bir topaç halinde her yöne dönüyor; döndükçe hızlanıyor, büyüyor; dövizlerle, pankartlarla, bayraklarla dalgalanıyordu. *"Günlerin bugün getirdiği baskı zulüm ve kandır"* İnsanlar meydana sığmaz olduğunda sağ yumruklar yine havada, topluca şiirler okundu: Boynuna kırmızı eşarp dolamış kız: *Ölenler dövüşerek öldüler!..* Gözlüklü ve yeşil parkalı delikanlı: *Güneşe gömüldüler!..* Ayaklarına kadar inen eteğinde güller oynaşan kız: *Akın var, akın! Güneşe akın!..* Bir cıyağı ötekinden belirgin şekilde kısa, gözlerini sıkıca kapamış adam: *Güneşi zaptedeceğiz! Güneşin zaptı yakın!..*

"Gerisini sonra okuyalım" dedi Harun.

"Peki" dedi Zeynep.

Miting bittikten sonra Sıhhat'te simit yiyip çay içtiler. Güzel başlayan gün güzelleşerek devam ediyordu. Harun, sevgilisini evine bırakırken yanaklarından öptü. İlk kez bu kadar yakınlaşmışlardı. Meydana girerken nefes nefese yanına gelip pankartın sopasını tutan şu kıza ne zamandır söyleyemiyordu içinin ona aktığını. Şimdi yanaklarından öpmüştü. Âşık mı oluyordu Zeynep'e? Eve giderken gaipten Hülya Koçyiğit'in ağlayan repliği çalındı kulağına: *"Bu kadar mutluluk korkutuyor beni... Çok mutluyum sevgilim. Ama bu kadar mutluluktan korkuyorum."*

Kapıda annesinin şaşkın, üzüntülü ve her an dehşete düşmeye hazır yüzünü görünce sabırsızca sordu: "Ne oldu? Bir şey mi var?" "Öldüm meraktan Harun. İyi misin sen? Gel buraya... Öldüm... bittim."

"İyiyim ben. Ne oldu?" "İstanbul'u duymadın mı oğlum?" "Duymadım." "Panzerler diyor televizyon... kadınları... ölüleri panzerlerin altından çıkarmışlar... Vaziyet felaket İstanbul'da... Felaket! Ezilmişler insanlar... üst üste... Deminden beri ağlıyorum... Yazık değil mi bu insanlara?.. Savaş gibi... savaşta bile yapılmaz bu kalleşlik... Bak... bak ajansta gösteriyor."

Büyük şiirlerin girişleri, tunç kanatlı müstahkem şehir kapıları gibi sımsıkı kapalıdır, her el o kanatları itemez ve o kapılar bazan asırlarca kapalı durur. Son senelerde bir müverrihimizin kolları, Nedim'i ahmaklığa karşı saklayan kalenin kapı kanatlarını araladıktan sonradır ki cüceler, o şiirin bahçelerine girebildiler. Fakat bu girenlerden birçoğunun anlayışı, çini duvar üzerinde kirli el izleri gibi ancak Nedim'i kirletmiştir.

(Ahmet Haşim – Piyâle'nin önsözünden...)

22

"Sen edebiyatı çok mu istedin?"

"Çok istedim."

"Yeteneklisin. Okulda da iyiydin."

"Hayır. Kerem iyiydi."

"Kerem kim?"

"Arkadaşım... obuacı... obua öğrencisi... konservatuvarda öğrenciydi."

Şarabın dibi görünmüştü. Zeynep "Kerem kim?" derken kendini geriye atmış, bu ani hareketten başı dönmüştü. Duvar saati beşe koşuyordu. "Hadi uyuyalım" dedi Zeynep, "yarın ilk derse leş gibi girmeyeyim. İki saat uyusam kâr." "Olur."

"Kim bu Kerem yaa? Takıldım bak şimdi... Ben uzanayım, sen anlat." Başını kanepenin koluna bıraktı, bacaklarını Harun'un bacak-

larının üstüne yatırdı. "Işığı kapayayım mı?" "Anlat... sonra kaparsın. Uyumayacağım."

"Babamın Adana'dan, uzak bir akrabasının oğlu... Babasını hiç görmemiş. Görmüşse de hatırlamaz. Annesi Fehime Teyze, nereden, nasıl duymuşsa oğlanı konservatuvar sınavına sokmuş." *"Adana'da başta baba olmayınca ya devlet memuru olur, ne uzar ne kısalır; ya da eline verirler tabancayı, bıçağı, çakal olur, ölür, öldürür."* *"Oğlunuz yetenekliyse sınavı kazanır Fehime Hanım."* *"Kazanacak, başka şansı yok beyefendi. Hem de yatılı kazanacak... Eti sizin, kemiği benim."*

"Parmaklara bakınca obua çalmasına karar vermiş hocalar... Yatılı okuyordu. Hafta sonları evci çıkardı. Bizde kalırdı. Ben ortaokula başladığımda o konservatuvara girmiş. İki yaş büyüktü benden, bir yıl da erken başlamış... Bize gelişini iple çekerdim. Aletin siyah kutusu eskiydi. Bazı yerleri aşınmıştı. Özenle taşırdı onu Kerem. Özenle koyardı yatağın üzerine... İncitmekten korkar gibi açardı. Kamışları yeni doğmuş bir bebeği taşır gibi götürüp dinleyici karşısına yakışır ciddiyetle yerleştirirdi ağızlığa."

Zeynep bacaklarını sağa sola oynattı, çıplak sağ ayağıyla sevgilisinin bacağına dürterken gözlerini açmadan fısıldadı: "Sen bu adama hayransın... Eeee, sadede gel. Obuanın deliklerini de anlatmayacaksın herhalde."

Öteki, kızın çıplak ayaklarını ellerinin içine aldı. "Üşümüyorsun değil mi?" "Yatağa girsek daha iyi olurdu... ama hikâyeyi bitir."

"CSO'nun konserlerine kulisten girerdik. Akort sesleri... Kemanlar... Kornolar... Flütler... Kerem sanatçılarla selamlaşırdı, ben arkasında süklüm püklüm... Mendelssohn'un keman konçertosunu dinlerken ağlardım radyoda. Kim bestelemiş, kim çalıyor bilmeden... Orada, konserde canlı dinleyince yine çok etkilenmiştim. Kırmızı koltuklar, ahşap kaplamalı salon, sahnenin arkasında dev borularıyla yükselen org... büyülenirdim her gidişimde. Edebiyat biraz değil, çokça müzik demek. Ahengin, ritmin farkına varmamı Kerem kardeş sağladı sözün kısası. Mallarmé'nin 'Şiir duygularla değil, sözcüklerle yazılır' sözünden çok önce şiirin matematiğini, işçiliğini ondan öğrendim. Anlattıklarıyla mı? Hayır, onu izleyerek... Baki Divanı'nı ve Salah Birsel'in 'Şiirin İlkeleri'ni tanımadan... Obua çalışmakla şiir çalışmanın emek açısından farklı olmadığını anladım."

Zeynep'in göğsü derin soluklarla inip kalkmaya, dudaklarından uyku nefesleri yayılmaya başladı. Harun, sessizce kalkıp kızı kendi yatağına taşıdı. Zeynep tek gözünü zorlukla açıp uykulu bir sesle: "Nasıl taşıttım sana kendimi!.. Saati yediye kurar mısın?" dedi. *"Kendi kendime konuşuyordum. Ne zamandır?"* dedi içinden Harun. Sağ omzunun üstüne yerleşen kız, sağ elini yanağının altına koydu ve uykuya daldı.

"Günlük gazete okuyacaksın. Bu adamı hepsinden önce okuyacaksın. Nazım Hikmet bu... Bitir, yenisini getiririm. Değirmen'i de getireceğim sana... Kemal'le Ali İhsan da okusunlar... Sen altı yaşından beri şiir yazıyormuşsun. Öyle mi? Melahat Teyze diyor."

Harun salona gidip bir sigara yaktı. Önce Zeynep'in kadehinde kalmış yudumu, sonra şişenin dibindeki son ganimeti somurdu.

"Kerem seni etkilediği kadar Ali İhsan'la beni de etkiledi. Hatırlıyor musun, orta üçteydik. Nazım şiirleri ezberliyorduk. Bi de beğenmezdi okumamızı... Hani bi gün Ali İhsan, garibim... başlamıştı ağlamaya. Sizdeydik yine."

"Bizdeydik... Yahu, ne var o adamda, hâlâ bilmiyorum Kemal. Topu topu iki yaş büyüktü bizden.

"Deha mı yoksa iyi işlenmiş kumaş mı? Belki de kendini geride kalmışların önünde bulan yarı kâmil bilgelik... Bunlar üzerine üstünkörü gözlemlere dayanarak varılacak yargılar sağlıklı olmaz."

"Ali İhsan, o günden sonra gelmedi bize. Sonra İstanbul' a taşındılar. Çok severdim o herifi."

"Ben de... Kerem ne oldu? Görüşüyor musunuz?"

"Konservatuvarı bitirdi. Bir ara Başkent Sanat Tiyatrosu'nda Brecht oyunlarında obua çaldı.

CSO'dan teklif geldi, kabul etmedi. Bizim Oğuz bir hastalık geçiriyordu o sene... Hatırlarsın."

"Seninkinin boğazlar şiş... Komşu teyzenin söyledikleri aklımdan çıkmaz... 'Koca oğlan anacım. Erkekliğini kaybetmesin... Aman dikkat edin Melahat Hanımcım!'"

"Oğuz'a kitap getirdi. Sonra gelmez oldu. Yürüyüşlerde filan karşılaşırdık. Bir gün de emniyetin müteferrikasında görmüş arkadaşlar... Okuldan çellocu bir kızla evlendi. Konservatuvarın bahçesinde oturduk Darbeden önceki

son yaz... İyi kızdı Periban Çay içtik üçümüz. 'Biz gidiyoruz...' *dedi,* 'Yurtdışına.'... *Şimdi Almanya'dalar bildiğim kadarıyla."*

"Burada kimi kimsesi var mı?"

"Artık yok... Fehime Teyze... annesi... o kışı atlatamadı. Adana'da öldüğünü duyduk."

"Nasıl gidiyor BST'de işler?"

"İyi be Haruncuğum. Para kazanmak için müzik yapmak ne kadar iyiyse o kadar iyi gidiyor... Çocukken, hani herkesin yanlış anladığı şarkı sözleri vardır ya, Bir Bahar Akşamı Rastladım Size şarkısındaki 'siz'de sevgiliyi değil, sevgiliyle birlikte ellerinde filelerle alışverişten dönenleri görürdüm. 'Sevinçli bir telaş' bir bayram alışverişinden başka ne olabilirdi ki? Meğer adam sevgilisine siz diye hitap ediyormuş. Duyarlılığın sosyolojik ve kültürel boyutunu görebiliyor musun Harun?"

"Ben de şu 'Gülen şensev daaanılar'la uğraştım uzun yıllar. Sana da danışmıştım bir seferinde. Lise sonda aslının 'Gülen şen sevdalılar'olduğunu öğrendiğimde üstümden bir yük kalkmıştı.

Gelecekten utanarak dönen bir sevinçliyim
Ya sizler
Ey sırasını beklemeden gelen akşamüstleri

(Edip Cansever – Sonrası Kalır)

23

Sıhhat Kıraathanesi kalabalıktı. Giriş kapısının sağındaki alçak tavla masalarının ilkinde, dört-dört giden partide Tarık'la Hürriyet Hoca'nın son oyunu bitti. "Üzülme Tarık" dedi Hoca, "bir gün de sen kazanırsın." Kalın camlı gözlüğünün arkasında hiperaktif bir çocuk zıpzıplığında kahverengi gözlerinin içi gülüyordu. "Hadi çay paralarını ver de çıkalım. Asya bir kitap istedi, onu almam lazım." Demirtaş Ceyhun'un Asya romanını çok sevdiğinden kızına bu adı takmıştı. Harun atıldı: "Hocam, oğlanın kafasına vurdunuz zaten tavlada, bir de para ödemesin. Ben öderim. Siz çıkın, yetişirim."

Doçentlik sınavında fakülte jürisiyle tartıştığı için yıllar önce tezi kabul edilmemiş, o da bir daha uğraşmamıştı. Fakültenin amfisinde verdiği Uygarlık Tarihi ve Kültür Tarihi dersleri her vakit dolup ta-

şardı. Tarık Tarih bölümü öğrencisi olduğu, Harun da Tarih'ten seçmeli ders aldığı için Hoca'nın rahle-i tedrisinden geçmişlerdi.

Parka doğru yürüdüler. "Ne olur ağabey seçimler?" Hoca çıkardığı sigarayı ağzına götürürken Harun çakmağı çaktı. "Daha bir şey söylemek için erken Tarık" dedi Hoca. " Kabuk değişiminin haberini vermişlerdi. 24 Ocak Kararları önemlidir. 12 Eylül'ün esbab-ı mucibesini ileride birileri yazıp çizecek, konuşacak... Şimdi 24 Ocak'ın mimarı mı, askerlerin emir eri Sunalp Paşa mı ikilemiyle yol almaya çalışıyorlar. Calp'in, Milli Güvenlik Konseyi icazetli listesi de senaryoyu tamamlamak için vücut buldu. Üç aydan az kaldı seçimlere... 6 Kasım'da değil mi? Sath-ı maile bakılırsa Turgut'u hükümeti kurarken göreceğiz."

Boş banklardan birine oturdular. Tekirin biri gelip ayaklarının arasında gezinmeye başladı. Sırtını kamburlaştırdı, sonra patileriyle gözlerini ovuşturdu. Sıcak bir eylül öğleden sonrasının tadını çıkarmaya çalışıyordu. Kos helvacı geçti önlerinden, arkasından halka tatlıcı... Koşuşturan çocuklar, iki fingirdek kızın arkasından seğirten *–Anam avradım olsun başka param yok... İbnesin oğlum sen!.. Daha dün dible diyodun a.cık ağızlı-* pejmurde kılıklı oğlanlar, zabıta memurları, koltukaltlarında kitaplarıyla öğrenciler... Simitçiye seslendi Hürriyet Hoca. Sopasına taktığı simitlerden üçünü verdi adam. Tarık bu sefer atıldı, parayı ödedi.

"Bugünler cicim günleri, derdi bir arkadaşım. Pek iyi günler göremeyeceğiz gibi geliyor bana" dedi Tarık.

"Doğru söylüyor ağabey... Bu, Türkiye'nin uçuruma yaklaştığı seçimdir. Bundan sonraki de herhalde yuvarlanmaya başladığı seçim olur. Sığınabileceğimiz o kadar liman, idealize edebileceğimiz o kadar kavram var ki şimdilik Yarın bunlardan hangisi kalır elimizde kim bilir? "

İkisinin de Hoca'ya "ağabey" şeklinde hitabının bir nedeni aralarındaki yaş farkının çok olmamasıysa diğeri onun herkese gösterdiği içten yaklaşımdı.

Her zamanki tikiyle kalın, kemik çerçeveli gözlüğünü düzeltti. "Yahu, bu kadar kötümser olmaya kimin hakkı var? Doğru... memlekete biçilen elbisenin herkesi sıkacağı şimdiden belli. Ama bakın iyi şeyler de oluyor arkadaşlar... Daha geçen hafta Cemil Meriç konuş-

tuk burada. Fuat Köprülü'yü, Şerif Mardin'i okuyorsunuz. Bu adamları yeni keşfeden bir kuşağı temsil ediyorsunuz siz. Silindir sağlam geçti üzerimizden, eyvallah... itiraz eden yok... ama Harun, bak sen bir de şiir yazıyorsun. Şiir yazan adam, hayatla işi olan adamdır... Bu saydıklarım az şey mi?"

"Ya hocam, bize moral vermek için mi böyle söylüyorsun yoksa senin iflah olmaz iyimserliğinle mi karşı karşıyayız yine?"

Hoca gülümsedi. "Okuyun. Bu memlekette insanlar Marx'ı okumadan Marksist, Kur'an'ı anlamadan müslüman, Akçura'dan bîhaber Türkçü oldular... Canınız sıkıldığında sinemaya gidin Tarık. Efkâr dağıtın. Akşamları da bana gelin, hem bir iki kadeh içeriz, hem konuşuruz."

"Kafama takılan bir şey var ağabey... Bu ülkede umut, akmak için her zaman bir siyasal mecra buldu kendine. Bireysel alanda Fikret'i, Mehmet Âkif'i, Halide Edip'i, Necip Fazıl'ı, Nazım Hikmet'i, Mithat Paşa'yı, Yusuf Akçura'yı sayalım... ne bileyim Ziya Gökalp'i, Doğan Avcıoğlu'nu, Mihri Belli'yi ekleyelim. Bu saydıklarımdan hiçbirinin düsturu diğerleriyle ortak değildi. Ama hepsi de hayallerindeki binaya farklı pencerelerden bakmalarına rağmen ülkenin geleceğine harç taşıdı. Toplumsal alanda ise çıkış yolları aranan Tanzimat dönemini, İkinci Meşrutiyet'i, İttihatçıları halk, hadi aydınlar ve halkın bir kısmı diyelim, bir mürşit olarak görmedi mi? 1920'lerde Kemalist kadroların aydınlar ve halk üzerindeki etkisi hepsinden önemli değil miydi? Sonra Demokrat Parti... bu ülkenin insanlarının, özellikle köylünün aşı, ekmeği olmadı mı? Ve demir kırat... Arkasından "Umudumuz Ecevit" Eco önce 74'te, sonra 77'de o DP-AP geleneğini seçimlerde ezip geçmedi mi?.. Sosyalistler, altmışlı yıllardan beri ülkenin her yerinde hatırı sayılır bir sempati toplamamış mıydı? Anavatan da bunlara benzer bir rüzgârı arkasına almış geliyor..."

"Kafana takılan ne?

"Bunlara benzer bir pencerenin bu seçimlerden sonra açılıp açılmayacağı...

Hoca, Harun'u dinlerken gözlüğünü yüzüne, bir kez işaret parmağı ve baş parmağıyla yandan, bir kez de işaret parmağıyla ortadan yerleştirdi. Harun'un -uzunluğu kırık ruh halinden gelen sıkıntılara ve kafasındaki soru işaretlerinin çokluğuna bağlı- içten sözlerine aynı

içtenlikle karşılık verdi: "Bizim derslerin de Nejat Kaymaz'ın derslerinin de faydasını görüyorsun. Bu biiir! İkincisi, kusura bakma ama şu soruyu Uygarlık Tarihi sınavında sorsaydım kafan karışacaktı herhalde ve benden çakacaktın... Saydığın adamların ve başkalarının arayışlara girmesinin, senin tabirinle yeni pencereler açmalarının nedeni, Malraux'nün "insanlık durumu" dediği o ânın gelip çatması değil midir? Anadolu'da 'Kul sıkışmayınca Hızır yetişmez' diye bir laf var. Sana göre kul sıkışmış durumda şimdi. Hızır'ın yetişmeyeceğini iddia etmek doğru mu peki? Bazıları çıkmamış mı tarihte? Çıkmış... İyi yapmış, kötü yapmış. O ayrı hikâye. Bu, memlekette yarın birilerinin çıkması için yeterli bir referans bence... Kalkalım. Utku'daki kitapçılara uğramam lazım. İsterseniz beraber gidelim. Çay ısmarlarım size."

Bulvar boyunca yürüdüler. Bu bulvarın simgesi kuşların ne zamandır görünmez olduklarına aldırış etmediler. Utku Çarşısı'nın ana kapısının önünde Hoca bir şey hatırlamış gibi durdu. "Harun, umutsuz olmak için o kadar neden var ki... Bir bakıma haklısın... Bak, beni köşeye sıkıştırdığını düşürürsen seni fena yaparım." Tarık'a göz kırpıp tekrar Harun'a döndü. "Zeynep'e söylerim, o hakkından gelir senin." Neşelendiler. "Niye haklısın, biliyor musun? Bu ülkede bir Mustafa Akdağ yok. Selçuklu ve Osmanlı tarihi, durum onu gösteriyor ki kendileriyle alakalı özgün bir fikrî çerçevelemeyi uzun süre bekleyecek. Ben şiirden anlamam biliyorsun... Sana sorayım... Edebiyat dünyasında Nazım'ın şiirini derinlemesine inceleyen bir çalışma var mı?

"Yok ağabey."

"Onun ya da bir başka şairin poetikası üzerine kim çalıştı şimdiye kadar? Kim çalışıyor?.. Yirmi küsur yıl oldu, Nazım hayranı münevveran ortaya çıkalı. Mangalda kül bırakmaz bizim tatlısu solcularımız. Neredeler?.. Akdağ, sicil kütükleri okumaktan gözlerini kaybedecekmiş az kalsın. Bizim fakültenin kitaplığında geçti ömrü... Poetika yazmak da öyle... Çileli iştir. Emek ister, özveri ister." İkisinin arasına eğilerek cümleyi tamamladı: "G.t ister!.. Bu tespitler umutsuz olmak için fazlasıyla yeter... fazlasıyla...

Üç adam Utku Çarşısı'na girdi. Onları çoğu zaman olduğu gibi Zamfir'in panflüt solosu karşıladı.

Şairler, bunların arkasına da çapkınlar, sapkınlar düşer. Görmez misin bunlar her vadide hayran olurlar. Hem de onlar yapmayacakları şeyleri söylerler.
(Kur'an – ı Kerîm – Şuarâ Suresi / 224, 225, 226. ayetler)

Şiirin ne tanımlarla ne de estetikle bir ilgisi vardır. J.E'ye, Picasso'nun, kübizmi, hiç ama hiç, açıklayamadığını söyle. Picasso, kübizmi yarattı, yaşadı.
(Max Jacop – Marcel Béalu'ye yazdığı mektuptan...)

Bütün iş, yaşamakta, yaratmakta, bilmekte, oyun oynamaktadır. Sanat bir oyundur.
(Max Jacop – Genç Bir Şaire Öğütler)

Yola giden kuşlar bir âlemi dolduruyordu. Fakat nihayet otuz kuş oraya vardı. Gönülleri kırık, canları ezgin, bedenleri yorgun, kolsuz kanatsız kalmış, hasta ve perişan bir halde otuz kuş...

(Feridüddin Attar – Mantık'ut Tayr)

24

"Bazen yanlış yerde arıyorsun" dedi turna. "Şiir fakülte sıralarında oturmaz. Hiçbir yerde oturmaz. Mesken ilminde kötü bir öğrencidir. Benim gibi... Sığmaz bir yerlere."

"Ne yapayım? Bırakayım mı okulu? Şiiri okulda aramıyorum ben. O, hayatın içinde. Ancak orada bulunabilir."

"Okullar hayatın dışında o zaman. Öyle mi?"

"Hayır, öyle demek istemedim. Yani... hayat...

"Hitabet sanatında yapılabilecek en büyük yanlışlardan birini sergiliyorsun. 'Öyle demek istemedim' söylenmek isteneni başarıyla söyleyemeyenlerin özrüdür."

"Farkında mısın, konuşma giderek Sokrates'in diyaloglarına benzemeye başladı."

"Sokrates ben oldukça mesele yok. Şimdi onun Aristoteles kadar kafa yormadığı alana dair şunu söylemekte yarar var gezgin: Şiir tek tek insanların ya da insanlığın kırılma noktalarında ortaya çıkar."

"Haklısın. Ortaokuldayken Sivas'a, köye giderdim. Biçerdöverin koca ağzından römorka buğday taneleri, yekpare dökülüyormuş gibi görünürdü. Çeşmeden suyun akması da benzer bir yanılgıya yol açmaz mı? Römorkta başka bir yanılgı ortaya çıkar. "Bir avuç buğday" ya da "beş şinik buğday" yanılgısı... Oysa bütün bu kümeselliğin tek bir buğday tanesine dayandığını görmeyiz. Römork dolusu buğdayın başına gelenleri tarih ele alacak, tek buğday tanesinin macerasını anlatmak ise sanata düşecektir. O tane, köye gidene kadar römorkta kalacak mıdır? Kalırsa hangi tanelerle bir araya gelecektir? Bir tüccara mı satılacaktır, satılmadan bir tavuğun midesine mi girecektir? Değirmen görecek midir? Gördü diyelim... Helak olmadan bir un çuvalına mı girecektir? Un olduğunda bir grup tozsu yoldaşıyla hamur oluşturacak mıdır? Oluştursa Zürafa Sokak'ta bir pezevengin yediği ekmek diliminin mi, başbakanın yabancı bir konuğa verdiği akşam yemeğinde içilen çorbanın meyanesinin mi parçası olacaktır?

"Kadir'le Şengül'den kalanları not ettin mi?"

Kızılırmak'ın daraldığı ıssız bir düzlükteydiler. Ortalıkta avcı olup olmadığını iyice kontrol ettikten sonra inmişlerdi düze. Beriki, gözlerini gökyüzüne dikti. Yukarıdan bir defter hızla yaklaştı, göz hizasında durdu. Kapağında kesik uçlu kalemle ولاوسك زيد* yazıyordu.

Kadir'i bir seferinde baltayla kovalamış./Kadir dün Şengül'ü odanın kapısına dayayıp külodunu sıyırdı. Coppola'nın Baba filminin başında, düğün sırasında Sony'nin bir kadınla sevişiği gibi... / Kadir oğlana bir şişe gazozla yüz elli gram bisküvi almıştı. / Evden çıkarken, Şengül ağladığını belli etmemek için gözyaşlarını sildi. / Şöyle bağırdı arkasından: Senin dostun değil kulun oldum ben, sen bana yâr olmadın!"

"Sonda arabesk ton fazla kaçmış, desem olmaz. Çünkü arabesk bu kadının yaşam biçiminde var zaten. Adamın arkasından Mozart'ın Requiem'inden birkaç nota mırıldanmasını bekleyebilir miyiz? O, bu toprakların kadını... Bir adamı, onu ilahlaştırarak sevmek az şey mi?

* Öksüz Dizeler

Üstelik ilişkideki çelişkiyi de umutsuz aşkı da iyi anlatmış... Kimin kapısını çalıyoruz şimdi?"

"Bir kader mahkûmunun... Rahatlatıcı söz değil mi? KADER MAHKÛMU!!! Bir dolaylama... 'katil' ya da 'hırsız' dememenin hoş ve sakin yolu... Aynı zamanda mahkûmun ecele, zamana, DIŞARIDA yürümekle duvarların arasında kıstırılmışlığa ya da rutubete yenilmediğinin; acı çekse de sabahları volta attığının, işeyip sıçtığının, vicdanların değil ama meclisin affını aportta beklediğinin göstergesi...

"Kim?"

"Hamiyet."

"Sonra?"

"Bilmiyorum. Hayat dışımızda bir nehir gibi akıp gidiyor. Belki de bırakırım kendimi akışına."

1980'de mezun oldular liseden. Ziya esmer, orta boylu, yapılı bir gençti. Hamiyet'in ışıl ışıl gözlerine gülüşlerle sevinçler yuva yapmıştı sanki. İkisi de üniversiteyi kazanamayınca evlenmeye karar verdiler. Bir gece "Japon" (Ziya'ya arkadaşları böyle seslenirdi mahallede. Hafif çekik gözlüydü.) "Dübeş" (Ziya'nın ağabeyi... Deli... tek gözü kapalı, çocukken maytap çıkarmıştı gözünü) ve "Sten Sami" (78'de, mahallede devriye gezen bir askerden gasp ettiği Sten tabancadan gelir lakabı. Sten tabancaya hayranlığının sınır kabul etmediğini de söylemek gerek) bir inşaatın içinde şarap içerken Dübeş: "Senin yedi sülaleni..." diye başladı her zamanki gibi. "Hişşş, yapma oğlum böyle!" dedi Sten, "Bırak anlatsın oğlan derdini. Bitirsin. Sonra paşa gönlümüz bilir... dövecek miyiz, gömecek miyiz, kararı sonra verelim."

İnşaata girmeden yarım saat önce Ziya, ikisini ilkokulun arkasında bir çocukla zar atarken bulmuştu. Garibanı yaka paça duvarın dibine çekmişlerdi. Sanayide çıraktı çocuk. Zar nasıl gelirse gelsin bunlardan biri kazanıyordu. Çırak itiraz edecek olsa ya burnunun üstüne bir yumruk yiyor ya iki eşkiyanın ellerindeki biriketlerden biri kafasına iniyordu. Burnu kanıyordu. Kafasında bir iki yer açılmıştı. "Kaldı mı lan paran?" "Kalmadı Sten, şerefsizim kalmadı... gidiyorum ben." "Bırakın çocuğu" dedi Ziya, "Aldığı üç kuruşa da el

koymuşsunuz zaten." Çırak, ışık hızıyla fırladı, duvardan atlayıp kaçtı. "Abi, senle bi şey konuşacam." Dübeş'in aklı paradaydı. "Ne kadar bahşiş aldık şu oğlandan Sami?" "Bi bok yok oğlum. Anca şaraba yeter."

Bakkaldan şarap aldılar. Ziya, Hamiyet meselesini açtığında Dübeş'in nasıl bir tepki vereceğini kestirmeye çalıştı. Anası evi terk ettiğinden beri babasının günübirlik işler dışında eli iş tutmuyordu. Akşama kadar evde yatıyor, akşam kahveye gidip vakit öldürüyor, veresiye içtiği çaylar yüzünden kahveciden ağza alınmayacak laflar işitiyor, sonra eve gelip Ziya'ya yükleniyordu. Büyüğü gördüğü yoktu. Dübeş ya inşaatlarda, kömürlüklerde, kahvelerde sabahlıyor ya da darptan, tehditten cezaevine girip barınma ve yiyecek meselesini bir süreliğine devlet eliyle hallediyordu.

Son zamanlarda Ziya'yı eskisi gibi dövmüyordu babası. Ziya bir yıldır boyacılık yapıp eve ekmek getiriyordu zira.

"Kız bi şey istemiyo. Benim düzenli bi iş bulmam lazım. O da çalışacak. Pederle konuşurum. Başka eve taşınmaya gerek yok. İkimiz de iş bulana kadar babamla kalırız."

Dübeş birdenbire ağlamaya başladı. Konuşurken sesi titriyordu. "Siktir lan! O herifle aynı evde kalınmaz... Seviyon sen bu kızı... biliyom. Hem de ne zamandır biliyom... Borç bulacaz... banka soyacaz... adam kaldıracaz... Size ev tutmak benim boynumun borcu."

Evlendiler. Düğün yapamadılar. Evlendirme Dairesi'nde iki şahitle nikâh kıyıldı.

Hamiyet bir trikotaj atölyesinde iş buldu. Ziya boyacılığın yanında, inşaatlarda bekçilik yaptı. Tek göz evin kirasını zor da olsa ödüyorlardı.

Üç yıl sonra, bir yaz gecesi Japon'un ölüsünü banyoda Dübeş buldu.

Oturmaya gelmişti. Kapı geç açılınca tedirgin oldu. Ev gereğinden fazla tertipliydi. Halılar, beton zemin arap sabunuyla yeni yıkanmıştı gecenin bu vaktinde. Üstüne üstlük çekyatta yabancı bir adam oturuyordu. "Teyzemin oğlu... dedi Hamiyet. İnanmadı Dübeş. "Ziya gelmedi daha" dedi Hamiyet. "Eve girdiğini görmüşler" dedi Dübeş. Kedi köpek leşi kokusuna benzer bir koku aldı. Önce

mutfağa baktı. Banyonun kapısını açtığında Ziya'nın, yaz sıcağında kokmaya başlamış, morarmış ölüsüyle karşılaştı.

Hamiyet'in âşığı fırsattan istifade kaçtı. Hamiyet kımıldamadı yerinden.

Emniyetteki ifadesi şöyleydi: *"Eczaneden uyku hapı aldım. Zaten içmişti dışarıda. Yemeğine kattım hapları. Yedikten sonra ağırlaştı. Bekledim iyice uykuya dalsın diye. Koltukta sızınca arkasından çamaşır ipini boynuna geçirdim. Halit pencereden gördü. Kapıyı yarı aralık bırakmıştım. Koştu geldi. Ziya debeleniyordu. Kolay ölmedi. Halit mutfaktan ekmek bıçağını aldı, yetişti. Hatırlamıyorum, sapladı işte bikaç kere. Öldü dedik... Ölmemiş. Bıçağa doğru hamle yapınca ben aldım bıçağı, sırtına bikaç kere de ben sapladım. Her yer kan oldu. Baktım, elleri, ayakları hâlâ oynuyo. Banyoya götürdük. Boğdum orada."*

Otuz beş yıl ceza yedi Hamiyet, yirmi sekiz yıla indirdiler. Halit'e de yirmi yıl verdiler.

"Peki, neymiş sebep?"

Aşk."

"Anlarım" dedi turna. "Aşk insana ne yaptırmaz! Lakin biz aşk denince neden ölmeyi ve öldürmeyi seçeriz yaşamak varken? Anlamadığım bu..."*Aşk için ölmeli, aşk o zaman aşk."* Asıl, Sezen Aksu'nun söylediği şarkının iletisindeki sığlık öldürecek beni."

"Hadi gidelim."

"Karar verdin mi? Nereye gidiyoruz?"

"Başka bir buğday tanesine...

"Senin aklın mecazda, buğday deyince benimki açlığa çalışır. Karnımı doyurmam lazım. Sonra istediğin yere gideriz. Sen de bir şeyler ye. Acıkmışsındır."

"Yedim. Cezaevinden Gümüşdağ'a yürürken büfeden sandviç aldım... Sana bir şey soracağım."

"Neyle ilgili?"

"Hayatımızla..."

"Hayatla ilgili soru sormak zekâ ve çocukluk işaretidir. Zeki ve çocuk olmak için iki kanadımı da verirdim... Bir garip turna libasıyla gezmenin de kuş dilli Süleyman olmanın da bunların katında esamesi okunmaz... Sor, yirminci yüzyılın Evliya Çelebi'si."

"Yoruldun mu beni taşımaktan?"

"Yüzyılları taşımışım ben; nice gözyaşı, nice haber, nice sevda taşımışım, yorulmamışım da seni mi taşımaktan yorulacağım çocuk!"

"Öyleyse çıkalım yola, bu defa yolumuz uzun... Bir ara mola verelim de solucan ziyafeti çek kendine."

"Lo Baho, on gün oldu mu buraya geleli, hesap ettin mi?

Baho uyuyordu. Horlayarak, ağzından ince şerit salyası, kafasını dayadığı küçük, yayvan; rüzgârla, yağmurla, karla düzleşip oyuklanmış taşa sızarken arada bir boynunu, burnunu kaşıyarak uyuyordu.

"İsyan var" demişlerdi köyde. "Ehl-i Beyt yolunda bilcümle âyet-i kerimenin emr-i cihadına iştirak etmeyen bizden değildir" buyrulmuştu 'dede'nin okuduğu mukaddes kâğıtta. Dede dedikleri de aşina biri değildi. Neyin nesi olduğunu muhtardan başka bilen yoktu.

Kemal'in askerleri gelmeden kıyam halaylarla kutlanmış, eli silah tutanlar köyden köye birbirlerini ziyaret etmiş, gelen atlılara, yayalara konuk oldukları her köyde keçiler, koyunlar kesilmişti. Hedik kaynatılan kazanların altında haftalarca ateş sönmemişti.

İsmail, babasının mavzerini ilk günden yağlamıştı. Evlere torbalarla domdom dağıtıldığında alabildiği kadar almıştı. Önce, sabahları ev ahalisi uyanmadan mezraya inip atış talimleri yaptı. Çocukluğundan beri bu mavzerle az talim etmemişti. Uçan kuşu gözünden vururdu ya... bu başkaydı. Bu, kıyamdı... Daha çok çalıştırmalıydı ellerini, parmaklarını. Sonra gündüzün yanına gece talimlerini de koydu.

Bir gün babası "Kemal'in askerleri bir günlük yoldaymış" dedi avcunun içindeki çay bardağını sıkarak.

O gün bu gün Bahaddin'le koyağın bu yakasında pusuda bekliyorlardı. Karşı yakada da aynı köyden iki kişi vardı. İsmail kükremişti: "Buradan bi asker geçerse hepinizi vururum!"

Halbuki isyan tam da babasının "bir günlük yol" haberini verdiği gün çoğu yerde bastırılmış, askerler düzlükteki şehirlerde ve köylerde bayrak göstermişti. Evler bombalanmış, kimi köyler haritadan silinmişti. Tutuklamalar... işkenceler... İsmail'in köyü yolsuz, izsiz, dağın kör yerinde olduğundan atlamışlardı. Fazla sürmezdi... Gelirlerdi.

Gelişmelerden habersiz köy ahalisi, koyağı tutan gençlere her gün aş, ekmek, su taşıyor; gençlerse beklenmedik bir metanetle nöbet görevlerini ifa ediyordu.

* * *

Yüzbaşı Yusuf İzzet Bey atik, örgütleme yeteneği yüksek bir subaydı. Zeki olduğunu daha harp okulundaki tabiye derslerinde, Sezai Albay'ın "ihata" "rücu" ve "münakalat" sorularına verdiği yanıtlarla çevresindekilere kanıtlamıştı. Mülazımıevvelliğinde Gürün'de karakol kumandanlığı yapmış, İstanbul'da bulunduğu yıllarda, Jandarma Genel Komutanlığı'nın uzun süre kullanacağı Jandarma İç Hizmet Talimatnamesi'ni hazırlamıştı. Üstlerince istikbal vaadeden bir subay olarak görülüyordu.

Babası Kaymakam Dişnizade Gazi Mehmet Rüştü Bey 1856'da, Çeçen babasının Kafkasya'da, Argun yakınlarında bir muharebede Ruslarca öldürülmesinden sonra, dayılarıyla birlikte annesinin kucağında Kars'a gelmişti. Henüz yirmi üç günlüktü.

Annesi, köle sahibi, asil Çerkeslerdendi. Sonra kalabalık bir kafile halinde Sivas-Kayseri arasında uzanan Uzunyayla'ya yerleştiler. Ölene kadar Mehmet'in annesine Janıka (Baş Prenses) denerek saygı gösterildi.

Mehmet Rüştü Bey Anadolu'nun pek çok yerinde, Halep'te, Şam'da ve Bingazi'de kaymakamlık yaptıktan sonra emekli oldu. Üç oğlu ve bunlara yarenlik yapmaları için üç kızı doğdu. Ortanca oğlu Yusuf İzzet'in kendi gibi İstanbul'da okuması için ısrar etti.

Yusuf İzzet Bey'in, mülazımısani rütbesiyle 1. Ordu emrinde göreve başladığı yıl taşınıp bir süre bekâr yaşadığı Divanyolu'ndaki ev, sonraki yıllar boyunca karısının bitmeyen yol gözlemelerine ve kızı Ayhan'ın, pencerenin önünden ne vakit bir asker geçse "Babam! Babam!" diyerek çığlık çığlığa kapılara koşmasına tanıklık etti.

Şark İsyanı'nın tamamen bastırıldığını öğrendiği gün, bölgede yapılacak işleri yerinde görüp rapor hazırlaması için ordu müfettişi sıfatıyla görevlendirildiğini bildiren yazılı emri aldı.

Görev yeri olan bölge ulaşımı zor, çetin bir mıntıkaydı. İrtibat subayından gerekli bilgileri edindikten sonra Osmanbey'den karısına ve kızına elbiselik kumaşlar sardırdı. Ertesi gün yola çıktı.

* * *

Köye boyuna haberler geliyordu: *"Askerler her yeri yakıp yıktılar. Şimdi de geri kalanları toplayıp Erzincan'a, Elaziz'e götürüyorlar. Ümmete eziyet ediyorlar. Mukavemet edin! Ricat edeni vurun!"* Nereden, kimden geliyordu bu haberler, bilen yoktu.

İsmail'in babası bir gece pusudaydı. "Hüseyin" dedi, "kazaya gitti dün. Yezitlik yapıyolar... zulmediyolar herkese. Kerbela'ya dönmüş ortalık. Kırılıyo millet... Akan kanın haddi hesabı yokmuş... İçlerinde biri varmış, dinlemiş Hüseyin... Ben buradaysam herkes sağ selamet, demiş. Kimse meraklanmasın ha, demiş... Çerkes Yüzbaşı diyo Hüseyin... konuşuyomuş herkesle.

"Zulme mukavemet etmeyen de yezit değil midir baba? Konuşmanın faydası var mı ölene? Kerbela azabı çekene?"

Ertesi gün koyağın başında çerçi Ali Rıza'nın katırı göründü. Yukarıdan seslenerek durdurdular çerçiyi. İsmail etrafı dikkatle kontrol ettikten sonra aşağı indi. Ali Rıza'nın verdiği alışları şalvarının cebine doldurdu. Uzattığı ahlatı ısırırken sordu: "Emmi, kazadan yeni haber var mı?" "Allah hepim ze yardım ede... Çok telefat var köylerde, dediler. Yaralanmış da çok... Eşyasını toplayanı melmeketin haricine gönderiyo hökümat... Süngü zoruna... Kabul etmeyeni tepeliyo lo... Lakin Çerkes Yüzbaşı nam biri peydah oldu... Ben, diyo, aha buradayken kimseye eziyet edilmeye... tarim mi diyolar, takim mi, ne sikimse, ondan yazdırmış... askere, helge... herkese dağıttırmış. Aş bulamayan, derdi olan, şikâyeti olan bana gelsin, diyo. Daha bi ay olmadı kadem basalı... gören, duyan çarşıda yürürken koşup eline sarılıyo adamın."

"Neci bu adam? Babam da anlattıydı dün."

O günün akşamı İsmail'in kardeşi ateşlendi. Kavruluyordu çocuk. Köyde diş çeken, ufak tefek yaraları iyileştiren Cerrah Ali, "Elimden bi şey gelmez" dedi, "Cenab-ı Allah'ın emri neyse o." İsmail, babasıy-

la apar topar ilçeye yetiştirdi çocuğu. İlçede ölüm sessizliği... Sadece askerler vardı görünürde. Kaymakamlık binasının kapısında nöbet tutanlar, yaklaşanlara tüfek doğrulttu. Afet çadırlarından birine girmeye çalıştılar. Çadırın önündeki erlerden biri çocukla babasını taşıyan katırın başını dipçikledi. İlçenin tek hekiminin evine gitmekten başka çareleri yoktu.

"Ne oluyor orda?"

Erlerden biri esas duruşa geçti: "Bilmiyoz gomtanım. Bunlar...

Çadırdan çıkan Yusuf İzzet Bey, elindeki fenerle karanlıkta seçilemeyen yüzleri aydınlattı. Yanlarına geldi. Çocuğu fark edince şaşırdı. "Nesi var bu sabinin?" İsmail "Ateşlendi" dedi. "Tabip... dedi babası.

Yüzbaşı çocuğu kucakladı. Hamilerine döndü: "Takip edin beni."

Kuş gibi kaymakamlık binasına geldiler. Yusuf İzzet, askerlerden birine gaz lambasını yaktırdı, diğerini hekimi çağırması için gönderdi. "Bu çocuk yanıyor yav!.. Neyse... Meraklanmayın. Gelir şimdi hekim... Siz açsınızdır... Gidin, çadırda bir şeyler yiyin... Yüzbaşı gönderdi deyin... Ben beklerim oğlanın başında."

Çadırda birer tas çorba içtiler. Çıkarken İsmail askerlerden birine sordu: "Asker ağa, bizi buraya gönderen subayın adı ne?" "Yusuf İzzet Bey... Asker babası... Çerkes Yüzbaşı diye çağırıyo buralılar.

"Bu gece kaymakamlıkta kalın. Oğlanı yerinden oynatmayın. Ne vakit iyileşirse gidersiniz" dedi yüzbaşı. Üçüncü günün sabahına dek kaldılar. Babası kardeşinin yanındayken İsmail, yüzbaşının yaptığı bir toplantıya katıldı. Toplantıda iaşe meselesini imeceyle nasıl çözdüğünü gördü. Köylerden getirilen yaralılarla ilgilenmesini izledi. Son gün Kâzım'ı kucağına aldı Yusuf İzzet... öptü... yanaklarını okşadı.

İsmail'in elini sertçe sıktı. "Güle güle gidin" dedi, "inşallah bir gün ben de size gelirim misafirliğe."

Olup bitenleri anlayamıyordu İsmail. Kafası iyice karışmıştı. Direnme çağrıları iyiden iyiye kesildiğinden koyağın başındaki nöbetçi sayısını indirmişlerdi. Her yakaya birer kişi bırakıyorlar, onları da zaman zaman dinlenmeleri için köye gönderiyorlardı. O gün dinlenme sırası İsmail'deydi. Kardeşinin ateşlendiği gün gibi...

Kıyam sona erdiğine göre dağı tutmanın faydası var mıydı?

"Olmaz mı? dedi babası. "Her köyü talan ettiler. Bi bizim köy kaldı... Asker bu. Yarın ne yapacağı belli mi olur? Eşkiyadan da korumak lazım ahaliyi. Taa Maraş'tan, Ayıntab'dan serkeşler düşmüş yola. Talana geliyolar. Fırsat bu fırsattır diye asker kaçakları yol kesmeye başlamış... Dikkatli olmak lazım."

"Şu Çerkes Yüzbaşı..."

"Eeee?."

"Yezit mi o da?"

"O olmayaydı Kâzım ölürdü babo. İyi adam... iyi adam."

Yüzbaşının kararlı ve sert görünüşü, ciddiyeti ne kadar etkilediyse içtenliği, sevecenliği de bir o kadar etkilemişti İsmail'i.

Sonraki karşılaşmaları son karşılaşmaları oldu.

Güneş tepedeydi. Baho kesik ıslıklarla koyağa yaklaşanlar olduğunu bildirdi. Sarıldı mavzere İsmail. Bir çırpıda altı süvari saydı. Üç asker tüfeklerini çaprazlama sırtına asmıştı. Biri tüfeksizdi. Diğerleri sivildi. Menzile girmişlerdi. Biraz daha yaklaşmalarını bekledi ki mavzer işini görmeye başladığında gerisingeri kaçmaya fırsat bulamasınlar.

Atlarından indiler. Biri gözlüğünü çıkarıp mendiliyle göz çukurlarındaki teri silmeye başlad.. İlk mermiyi Baho gönderdi. Tüfeklilerden biri alnından vurulup sırtüstü yere düştü. İkinci tüfeklinin alnına giren mermi İsmail'indi. Birbiri ardına düştüler çimenlerin üstüne. Sonra diğerleri...

Çerkes Yüzbaşı, gözlüğünü takar takmaz sol gözünden mermiyi yemişti. İsmail tetiğe dokunduğu an hedeftekinin gözlüğünün camından gelen yansımayı fark etmişti. Bir deli ayazda çırılçıplak kalmış gibi titredi... Kendi kendine konuşmaya başladığında sağ elinin baş parmağını keskin bir taşa sürterek lime lime ettiğinin farkında değildi. *"Yüzbaşının da gözlüğü yok muydu lan!.. O değildir.... Onun ne işi olur burda?"* Ensesi, gerdanı, göğsü tere battı. Şakaklarından çenesine süzülen ter, sipere yattığı taşa şıp şıp damlıyordu. *"Açsınızdır... Bu çocuğu ayağa kaldırmazsan vururum seni... tabip mabip anlamam...*

Kalktı. *"Yusuf... gözlüğü..."* Baho'ya eliyle koluyla aşağı inmesini işaret etti. *"O değildir...*

Ölülerin yanına gelir gelmez yüzbaşıyı tanıdı. Merminin girdiği gözden biteviye kan sızıyordu. Pusudayken arıların bunca ses çıkardığına dikkat etmemiş, başının üstünde oradan oraya koşuşturan kuş sürülerini –ne tuhaf– hiç görmemişti.

Baho diğerleriyle ilgilenirken İsmail, Yusuf İzzet Bey'in bir sapı yanağına düşmüş, damla gözlüğünü alıp kendine taktı. Ağlıyordu... Dağların, yaylaların ardından, çok uzak yollardan gelecek dengbejini bekleyen, insan kılığına bürünmüş bir trajedi gibi yürekli, hassas, kalbî mırıldandı: "Sen olduğunu bileydim beyim, vurur muydum beyim, vurur muydum?"

"Geniş katılımlı halk hareketlerini inceleyenlerin çoğunun dikkatinden kaçar. Oysa ayrıntılar aralar bilinmezliğin perdelerini, gidilecek yolun belirlenmesinde yaşantıların rolü hayattan ve ölümden az değildir."

"Yıldız'ın Parladığı Anlar mı turna?"

"E, öyle değil mi? Zweig'ın abarttığını söyleyenler çıkmadı değil. Fakat Kerkaporta kapısında olup bitenlerin dünya tarihi açısından bir tuz tanesi kadar bile etkisi yok mudur?"

"Açlığın geçti mi?"

"Bir kuş her zaman açtır. Kaç kere söyleyeceğim sana!"

"Özür dilerim. Unutuyorum bazen senin kuş olduğunu... Kadıköy'ün de köy olduğunu unuttuğum gibi...

Uzun uzun güldüler.

"Yusuf İzzet ne için gelmiş o tarafa? Yanında siviller bulunduğuna göre çatışmaya değil herhalde."

"Ne önemi var?"

"Doğru... Merak benimki...

"Teğmen, yaveriymiş. Diğer subaylardan biri istihkamcı, ihtiyat zabiti olan da inşaat mühendisi...

Siviller ise ziraat mühendisiymiş. Kendi toplamış hepsini. 'Gidelim, görelim' demiş."

"Gücümüz neye yeterse yapalım. Taş üstünde taş koymadık, bari buralara gelmişken taş üstüne taş koyalım. Yorulunca söyleyin ha, takatiniz bitmeden İsmail'in dağ başındaki köyüne çıkar, çay içeriz."

"Bunları o deftere eski yazıyla mı yazıyorsun?"

"Ara sıra... bazı notları sadece... zevk için... pek işlek değil eski yazım. Severim resim yazıyı. Ama kitabi olanı okuyabiliyorum, elle düşüleni okumak zor."

"Defterin kapağındaki Öksüz Dizeler?"

"Eğlence... Latin harfleriyle öyle güzel görünmüyor, denedim. Çin alfabesini de merak ederim hep. Yunan alfabesi yüklü alfabedir. Öğrenmek isterdim. Bu yıl Kiril alfabesini kolay öğrendim, biliyorsun."

"Biliyorum. Şunu da biliyorum ki çalışılmazsa dille ilgili dağarcık yoksullaşır."

"Haklısın allı turna. Lafı çatıp kurmanın harcı dil... o da çaba istiyor."

"Ve irade... Yetenek bir başına kaldı mı yok olup gider."

"Balzac, bir romanı üzerinde çalışırken kahramanlarından biri ölünce üstünü başını parçalayıp kedere vurmuş kendini. Mesnevi ya da divan yazanı düşün... Sekiz bin, on bin küsur beyit bazen... Bir avuç kırık dökük mazmun vermişler kullan diye... Aruzu bozmayacaksın. Uyağı uyak gibi düşüreceksin. Üstelik amiyane sözcükleri zinhar kullanmayacaksın. Çekilir şey mi? Bu ezayı çekmek akıl kârı mıdır?"

"Bir sözcüğün peşinden yıllarca koşmak... Bir rengin, bir sesin, bir *görüntünün... Akıllı adamın* yapacağı iş değil bu. "Geçimsiz" "asosyal" "tuhaf" hatta "deli" fetvasıyla damgalanmak...

"Bu, sanatçının bohem bir dünyalı ya da "tipik" "farklı olmak için farklı" ve sıradışı olmasının önkoşul niyetiyle âleme dayatılmasını gerektirmiyor."

"O zaten sıradışı olduğu için sıradışı, sanatla düşüp kalktığı için değil."

Kurbağa seslerinin cırcırböceği seslerine karıştığı, yine ıssız ol*masından dolayı seçilmiş bir* göl kenarı arka planına yaslanmışlardı. Ay yoktu gecede. Sayılacak kadar yıldız... Bir balık -Galiba balıktı.- sıçradı sudan, tekrar daldı. Tatsan sanki çürümüş limon tadı verecek, ekşi bir koku vardı etrafta. Yırtık sesini ve yanıp sönen ışığını takip eden uçak üstlerinden geçip gitti.

"Bugünkü mesaimiz bitti mi Çelebi?"

"Sende Afrika çöllerini aşan, nehir menzillerini eriten bir beden var turna. Ama bu fakir yoruldu. Uyumam lazım. Yarın gezeriz."

"Senin aklında vardır bir yer. Uyumadan söyle."

"Yunan askerleri Seferihisar'da rakı içiyor. Sahil... Neredeyse şafak atacak.

Çoğu zil zurna sarhoş.

1920... On üç ay, on bir gün geçmiş işgalin üzerinden. / 16 Mayıs 1919 * * * haziran sonu!!!

Atiye hamile / Henüz yirmisine basmadı. / On dokuz yaşında.

Çocuğun babası Foti yarın ayrılıyor Seferihisar'dan. Oysa sevmişti buraları; gece nöbetlerini, Albay Palancakis'i ve Palancakis'in yıldırım teftişlerini sevmediği kadar...

Geniş çaplı bir harekât / Kuzeye...

25

Fahrünnisa Hanım'la randevularına gecikmemek için hızlı yürüyorlardı. Hürriyet Hoca, kısa bacaklarına ve elindeki çantaya rağmen Harun'un gerisinde kalmıyordu. "Şiirleri okumuş" dedi. "Öyle mi? Basılacak mıymış?" "Onu bilmiyorum. Ama en azından tanışırsın."

Fazla oturmadılar. Belli belirsiz kitap tozu ve apaçık yalnızlık kokan ev, ilk bakışta orta sınıf aileye mahsus, sıradan bir mekân izlenimi verse de duvardaki tablolar; salonun üç duvarını çevrelemiş kitaplıkta, çekmecenin ve zigonların üstünde, antredeki portmantonun pirinç çengellerine tepeden bakan yatay boşlukta, hatta yerde duran kitaplar; Cemal Süreya'nın ahşap çerçeve içine alınıp özenle salonun baş köşesine yerleştirilmiş el yazısı ve nihayet Fahrünnisa

Kadıbeşegil'in, sözlerine yansıyan entelektüel birikimi, birkaç dakika içinde, bu izlenimin sağlıklı olmadığını gösterdi.

"Benim, eşimden ve oğlumdan başka bağlandığım tek şey var hayatta. Oluşum... Bu derginin ne olup olmadığını zaman gösterecek... özür dilerim, adınız neydi?"

"Harun."

"Sevgili Harun, Oluşum elime doğdu. Çetin yollardan geçerek geldi buralara. Çocuğum gibi büyüttüm onu. Cemal Süreya'nın emeklerini de asla inkâr edemem tabii."

"İstanbul'un kalem erbabının yüzlerce yıllık geçmişi var. Burada o geçmişin yanına koymak için yeni bir kültürel hafıza kaydı oluşturmak kolay değildi. Siz bu yolda çalışanlardan biri olarak saygıyı fazlasıyla hak ediyorsunuz."

Oturduğu koltukta mahcubiyetten kızardı ev sahibesi. "Teşekkür ederim Hürriyet Bey. Bu değerlendirmeyi derginin çıkmasında fedakârca çalışan herkes adına kabul etmeme izin verin lütfen. İstanbul diyince aklıma geldi... Enis Batur geçenlerde İstanbul'a taşındı. Çok üzüldüm... Derginin bütün sorumluluğunu ona vermiştim. Enis elimde büyüdü diyebilirim... Nasıl iyi bir çocuktur, bilemezsiniz."

Harun tamamladı: "İyi bir entelektüel aynı zamanda."

"Evet. Memleketin en çok ihtiyaç duyduğu kafalardan biri" dedi Fahrünnisa Hanım. "Şiirlerinizi ona verecektim fakat dediğim gibi kısa bir süre önce dergiden ayrıldı... Ben beğendim. Kutlarım sizi."

"Sağ olun."

"Bir şey içer misiniz?.. Kusura bakmayın n'olur, lafa dalınca unuttum... Yaşlılık işte." Boynundaki yakın gözlüğünü gözüne yaklaştırarak saatine baktı, toparlanıp kalkacakmış havasında bir edayı kaşla göz arasında giyinip çıkardı, omuzlarına yüklediği zarif bir dönüşle: "Çay?.." dedi. "Kahve de yapabilirim..."

"Rahatsız olmayın lütfen Fahrünnisa Hanım... Biz kalkacağız."

"Olur mu öyle şey Hürriyet Bey?" Kalktı. "Şuralarda bir yerde vişne likörüm vardı." Aranıyordu.

"Hay allah... Evvelsi gün de aradım, bulamadım." Kitaplığın bir yerinde buldu şişeyi. Salondan çıkıp geldiğinde elindeki iki çeşmibülbül likör kadehini çalışma masasının üzerine bıraktı. Doldurup

konuklarına uzattı. "Eskisi gibi gelenim gidenim olmuyor hocam. Yalnızlık zor zanaat..." Harun'a döndü: "Mesele şu ki şiirleri önümüzdeki ilk sayıya yetiştirmek imkânsız görünüyor. Evvela yayın kurulunun elinden geçmesi lazım. Kurulu birkaç gün önce oluşturabildim. Henüz ilk toplantısını bile yapmadı. Sonra sırada birtakım dosyalar var. Birkaç sayı, dosya içerikli çıkacak."

"Önemli değil" dedi Harun, "sizinle tanışmak bile benim için bir zevk. Derginin bu çorak ortamda yayımlanması zaten başlı başına bir iş. Varsın benim şiirlerim yayımlanmasın."

"Çorak sözünü ne güzel kullandınız. Ne yazık ki öyle... Zaten sanat adına elimizde kalan ne varsa ateşe veriyorlar. Sıra yakında Fuzuli'ye gelirse şaşmayın."

"Likörler için teşekkür ederiz... Harun adına da konuşuyorum çünkü onun hem ağabeyi hem hocasıyım... Biz kaçalım efendim. Gecikirsek Oğuz köpürür." "Oğuz Bey'le buluşacaksanız halkbilim özel sayısı için gönderdiği yazıdan dolayı kendisini kutladığımı iletin lütfen. Nefis bir yazıydı...

Mürşitle tilmizi yan yana yürürken Hoca: "Seçmeci davranma... dedi, "şiirlerin sol dergilerde çıkması gibi bir derdin olmasın. Kim basıyorsa bassın. Mühim olan okura ulaşmak değil mi?" Harun başıyla onayladı.

Arkalarından gelip onları geçen, on üç on dört yaşlarında, kısa, mavi önlüklü bir lokanta yamağı, elindeki su şişesiyle oyun oynuyordu. Şişeyi önce elinden koluna diklemesine yatırdı. Oradan omuz başına zıplattı, omzuyla dokunduğu şişeyi tekrar koluna aldı. Sonra kolundan eline yuvarladı. Havaya fırlattığı ve hızlı adımlarla yürümeye devam ederken bile gözleriyle takip etmeye gerek duymadığı cam şişe, başının üstünde birkaç tur döndükten sonra mıknatıs yutmuş gibi eline düştü. Orman Bakanlığı'nın bulvara bakan ana kapısının yanındaki kestaneci –gerçek bir kestaneciydi yağlı kasketli adam, polis falan değildi- pişmiş kestaneleri, elindeki maşayla NASA uçuş direktörü titizliğinde, tek tek mangalın ön kısmına diziyordu. Hava gittikçe bozuyordu. Güneşin battığı gök kızılpembeye dönmüş, acemi ve pürtelaş enderun talebesinin mürekkep hokkasından rastgele dökülmüş grisi çok, uçuk mavi bulutlar göğün sağına soluna serpilmişti.

"Biraz sonra gazeteye ilan verecektim... Nerdesiniz birader?"

Pos bıyıklarını sıvazlayan, kısa saçlı, gözleri huzursuz ayak sendromuna tutulmuş gibi ikide bir zıplayıp duran adam Oğuz Ener'di.

"Anca geldik" dedi Hoca, "yürüdük biraz."

Ayrakas Caddesi'nin birahaneleri tıklım tıklımdı. Memur takımı, mutat iş çıkışı görevini yerine getiriyordu. "Harun'u Fahrünnisa Hanım'la tanışmaya götürdüm. "İyi yapmışsın." "Sana selam söyledi. Yazını çok beğenmiş." "Sağ olsun."

"Dergi hakkında konuştuk biraz" dedi Oğuz Ener'e Harun, "Yaşaması zor görünüyor hocam."

Hürriyet Hoca eliyle garsonu çağırdı: "İki bira... patates tava ortaya... fıstık."

"Kolay günler değil yaşadığımız Harun. Korkuyoruz... Ben de korkuyorum. Adamlar yapmaları gerekeni yapıyorlar. Mesele aydınların ne yapması gerektiği."

"Bir bildiri lafı geziniyor ortalıkta..." Sesi oldukça kısıktı Hürriyet Hoca'nın, biraz daha indirdi. "Aziz Nesin koşturuyormuş, diyorlar."

"Bana geldiler. Memleketin üstündeki bu ölü toprağını kaldıralım falan filan... Uzatmayın, dedim. Bu laflara gerek yok. Geç bile kalındı... Ayıp bu ülkenin yetişmiş beyinlerine, dedim. Bastım imzayı."

"Ben de atacağım" dedi Hürriyet Hoca. Başta tamam deyip vazgeçenler olmuş... Normaldir. Hüsnü Göksel, Aziz Bey'e yardım ediyormuş insanları bir araya getirmek için."

Harun masaya iyice eğildi: "Başka kimler var ağabey?"

"Yalçın Küçük'ün adını duydum. Fakat Yalçın delidir, megalomandır. Aziz Nesin'in inisiyatifini sonuna kadar kabul eder de gider mi, emin değilim."

Sunturlu bir küfür savurduktan sonra tane tane konuşmaya başladı Oğuz Ener: "Bildirinin içeriğini gördük işte Hürriyet... Sen de okuyacaksın metni... Bi bok var mı? Yok. Radikal öneriler mi var? Yok... Temel hak ve hürriyetlerin güvenceye alınmasını talep etmeye yönelik bir metin... Bu kadar... Haa, kapımız bir gece çalınır mı çalınır... O da var şimdi Allah için... Arkasına yaslandı. Bir eliyle pantolonunun kemer yerini tuttu. "12 Eylül'ün bu ülkeye tek faydası, aydınlara halkını ve kendini tanıma fırsatı vermesidir. Ama – sözüm

meclisten de gerçek aydınların bulunduğu bütün meclislerden de dışarı- omurgasını kerhaneye kiralamış, meymenetini s.ktiğimin aydın geçinenleri bu fırsatı değerlendiriyorlar mı? Dün halk kavramının yanına devrim ya da ülkü gibi cilalı kavramları koyuyorlardı. Bugün halkı sinkafla anıyorlar. Neden? Kendilerini değil, halkı yatırdılar merceğin altına da ondan."

Yine masaya eğildi Harun: "Ülküye gönül verenlerin aydın olarak nitelenmesi ayrı bir tartışma konusu. Aslında aydınla münevveran takımını ben de ayırmıyorum artık. Kafasını ve kalemini her türlü angajmandan kurtarmış, sıra neferi olmayı reddederek tek derdi özgün düşünce üretmek olan bireyi anlıyorum aydın deyince."

"Şimdi iki yol var önlerinde: Birincisi, gazete köşelerinde, kitaplarda paşalara methiye düzme yolu... Onlar, bak buraya yazıyorum (Masaya işaret parmağını sürdü.), on yıl sonra başka siyasi odakların kapısına yamanır... Birasını yudumladı, ağzına fıstıklardan birkaç tane attı.

" İkincisi ne Oğuz?" dedi Hürriyet Hoca ve Harun'a dönerek göz kırptı: "Yaşlandı bu adam. Ellisini geçti. Lakırdı uzayınca gerisini getiremez.Yardım ediyorum kardeşime." Kıs kıs gülmesine Harun da katıldı.

"Hassiktir!.. Neyi unutacağım? İkinci yol, bireyi keşfetme yolu... Özür dileriz, biz halk, devrim, sosyalizm, sınıfsız toplum, Türk-İslam medeniyeti, esir Türkler, milli devlet derken bireyi unuttuk. Hadi bi hatırlayalım... Müsaade ederseniz biz bi koşu içimize dönelim... Bireyleşme ile bireycileşme arasındaki derin farklılık bunları ilgilendirmez. Halka tapınma kolayca bireye tapınmaya dönüşür. Bundan sonra bireyleşmenin etrafını kapsayıcı, kendini donatıcı özellikleri mi, bireycileşmenin efradını cami, ağyarını mani körlüğü mü baskın çıkacak, göreceğiz." "Haklısın Oğuz ama komi de haklı. Çocuk bira getirmek için masanın etrafında dönüp duruyor. Hadi çekin birer yudum da yeni bira söyleyelim."

Bira ve patates tava söylediler.

"Türkiye aydını korkak" dedi Hürriyet Hoca. "Senin, benim, Harun'un, emekli Ramiz'in korkaklığından farklı bu. Üçümüz de düşünce namusu taşıyan aydınlar da korkularımızın yakasını silkeleme-

ye çalışıp- başarıyor muyuz, o başka hikâye – düşe kalka ilerlemek için çabalıyoruz. Düşüncelerimizden baskı ya da maddi çıkar saikiyle tornistan etmeyi zul sayarak... İşsiz kalmayı, hapse girmeyi göze alarak... Ramiz'in zaten entelektüel paradigmaya dair bir derdi yok... Tanzimat aydını da korkaktı. İlericiliğine halel gelmesin diye şatafatlı işler yapması, onu kurtarmaz. Namık Kemal'in Londra'daki silik sürgün hayatı, dişe dokunur bir düşünce altyapısı oluşturamamasındandır. Ya Şinasi'nin İngiliz Reşit'e kaside yazmasına ne demeli? Verili sistemden bağımsızlaşamamış aydının trajedisi değil midir bu? 50 Tevkifatı'nda, postun pahalı olduğunu gören, davayı ve arkadaşlarını satan da bu aydın tipolojisinin içindedir. Mütareke'de, Mustafa Kemal'e muhalefet eden Amerikan mandacıları, 23'ten sonra onun sofrasında yemek yemediler mi? Mehmet Âkif, o masanın nimetlerinden düşüncesi uğruna uzak durmuş bir adamdır. Çanakkale Muharebeleri'nde, cephede imam olarak namaza durduğunda da sürgüne gittiğinde de başkentte beş parasız, bir başına öldüğünde de aydınlara sağlam bir mesaj vermiştir."

"Referansı Batı'dır lakin Batı'yı tanımaz. Amentüsü halktır, halkı bilmez" dedi birasını yudumladıktan sonra Oğuz Hoca.

Harun: "Felatun Beylerin soyu tükenmez hocam. Geçtik Yusuf Has Hâcib'le Şeyh Galip'i tanımayı, sağcımız Yılmaz Güney'in, sosyalistimiz Necip Fazıl'ın gölgesinden çekiniyor hâlâ... Benim vaktim var ama sizi evde bekleyeniniz çok. Kalkalım mı?"

Oğuz Ener alışkanlıkla saatine baktı. "Oohoo! Vakt-i kerahet dolmuş Hürriyet. Hesabı ver de kalkalım." "Ben niye veriyorum sen dururken?" Oğuz Hoca bıyıklarını sıvazladı, Harun'un kolunu tuttu.

"Beni eleştiren benden müslüman olsa... Asıl yaşlanan bu..." Muarızına aldırış etmeden Harun'a bakarak konuşmaya devam etti. "Arkadaşla dekanlık seçimlerindeki sıralama için bahse girdik. Yemeğine... Kim kazanmış sor bakalım."

İki arkadaş, birahaneden çıkıp gökdelene yürüyene kadar birbirlerine takıldılar. Harun'un yanlarında olduğunu unutmuşlardı. Onun keyfine de diyecek yoktu hani. İki haşarı çocuğun ortalığı vaveylaya veren neşesi, onu da sarıp sarmalamıştı. Meydanda öpüşüp üçü de farklı caddelere doğru yürüdüler.

26

Lise yıllarından beri uykuyla arası iyi değildi. Gece Melahat Hanım'la Oğuz yattıktan sonra kitap okumaya başlar, sabahleyin içinde kitabı bitirmenin kıvancı, akşamüstüne kadar uyumak için yatardı.

12 Eylül'den sonra, kronik uykusuzluk ve endişe, pek çok arkadaşı gibi onun da yol arkadaşı olmuştu. Yalnızca okuduğu vakitler değil, düşüncelere daldığı, kalp çarpıntılarının yerli yersiz yokladığı hemen hemen her gece, gözlerini kırpmadan sabahı ediyordu.

Temmuzda alışıldık şiir yaratma sancılarının tam ortasında birdenbire karar vermişti Harun: Roman yazacaktı.

Bir romancı ile bir sivil Tanzimat paşasının iç içe geçmiş hayatlarından yola çıkacak, Tanzimat ve Mütareke yıllarını eşzamanlı olarak anlatacaktı.

"Cemiyet olarak mevcudiyetini sath-ı gayrıilmî ve gayrıedebîde idame ettirmek, içtimai dimağın gayrımürettep çalışması –nihayetinde çalışamaması- illetini doğurur ki bu hal, anasır-ı cemiyette mündemiç beşerî hafızalar tek tek kuvvetli olsa da içtimai hafızanın akametine giden o tarik-i meşumun bidayetini teşkil eder."

Zeynep uyuyordu. Çalar saati kurmaya gerek yoktu. Yedide uyandırırdı müstakbel karısını...

Yemek masasında yazıyordu. Kâğıt kalem... Daktiloyu bu vakitte tıngırdatmak apartmanı rahatsız etmek demekti. Hem "büyük korku"nun - şu saatlerde uykulu da olsa - devriye gezen müsebbibini durduk yerde dürtüklemek akıl kârı değildi. Işığın yanması yeterince dikkat çekiyordu zaten. Yurdanur eniştenin, Harun'un üniversiteyi kazandığı yıl hediye ettiği sevgili Erika'sı gündüz tıkır tıkır işliyordu. "A" ve "!" düştü düşecek olmasına rağmen gözü gibi sakındığı bu aletle saatler hatta bazen günler boyu çalışıyordu.

"Size bu babiste iştirak etmemek mümkün değil" dedi Osman Kâmil Bey. Yeleğinin cebine soktuğu eliyle -sanki orada bozuk para arar gibi- parmaklarını dışarıdan görünür şekilde oynatarak devam etti: "Lakin bu tesbit kifayetsiz kalıyor mirim... Esas mesele tesbitten ziyade meselenin hallidir... Bu illeti izale edecek müteşebbisleri...

Zeynep yatakta döndü. Battaniyeye sürtünmesiyle sessizliği bozan hışırtılar... Yanına gitti Harun. Salondan gelen zayıf ışığın kıpırtıları içinde uyuyordu işte sevgilisi. *"Heyecanlı mısın?.." "???" "Bendeki soruya bak! Asıl ben heyecanlıyım da...*(Yutkunma) *ondan böyle gerzekçe bir soru...* (Terleme ve yutkunma) *Erteleyelim istersen Zeyno..." "Hayır... istiyorum... Ne ertelemesi! Maç mı bu?..* (Hafif ısırmalı, ıslakça bir öpüşme) *"Âlemsin... haklısın... Yeterince bekledik." "Beş yıl oldu... 1 Mayıs'tı, hatırlıyorsun değil mi? İlk öpüşmemiz... Dünyadaki pelit ağaçlarından birinin yaprağının zarı ne kadar önemliyse bendeki de o kadar önemli...*

Kızın sırtını berkitti. Öpmek istedi omzundan... Vazgeçti... Uyusundu Zeynep... Bir saat daha... Bir saat uyku, bir saat uykudur... Zeynep'i son görüşü olduğunu bilseydi öperdi saçlarını, omuzlarını, avuç içlerini... koklayarak... tadını çıkara çıkara... Şimdi yalnızca uyusun istiyordu. Onu seyretmek yetiyordu... Aşk bu muydu?

"Herhalde bu... Hayır, aşk bu değil... Aşk bencil olmayan -Hadi yeni bir sözcük türetelim bu kavramı karşılamak için – "bizcil" bütün davranışların tepe üstü döndüğü bir kıskançlık, erime, dağılma, rücu, atılım halinin istiaresidir. O halde aşk değil bu... Şefkat belki... Bu, sevgi... Hayır, aşk tam da böyle bir şey Aşklardan biri... Sayısız aşktan... Yarım kaldı... Osman Kâmil'e cevap verecekti...

Masaya döndü.

"Mutabıkız" dedi Süleyman Hilmi Bey. "Benim derdim halle de teşmil olan o ferdî ve içtimai daireyi tasavvur etmek. Suyun hangi kapta durduğu seni aldatır, suyun nereden geldiğine bak...

Yorulduğunu, sırtının ağrıdığını, kafasını toparlamakta zorlandığını fark etti; bir sigara yaktı, sırtını sandalyeye verdi; ağzında sigara, gözlerini kapadı, açtı.

"Bu kızı çok seviyorum lan ben. İçi dışı bir... Şoför Nebahat'sa dibine kadar... Dün, okul yıllarında devrimcilik oynayanlar gibi nedamet... güzel!!! Daha güzeli yok benim için... nedamet getirip... evinin hanımı olmayı seçmedi... Benim kahrımı kim çeker?.. Dedesi... 1801'de doğsun... 1800... 1790'la 1801 arası... Ferman okunduğunda otuz dokuz – kırk yaşlarında ya da kırk dokuz... Tanzimat... Süleyman Hilmi... Süleyman Şevki... Osman Hilmi... Süleyman Hilmi... değiştirme... kalsın.... Süleyman Hilmi'nin dedesi... Hamile kalırsa?.. Çocuk?.. nasıl!?.. Ne zaman?.. Ulan sen kendi götünü topladın da... Hıyar!!! Çocuk mu... Çekyata uzan... Kestir biraz... saati kaçırırız... sana güvendi, uyuyor... Geç kalır"

Sigarasından derin bir nefes çekerken parmaklarını kırdı. Başını sağa sola çevirerek boynunu kütürdetti. Gerindi. Kaleme uzandı. Üniversite yıllarından kalma alışkanlıkla, üstüne birtakım notlar yazılmış kâğıda, eski harflerle adını çiziktirdi: نوراه*

Mutfağa gidip kahve yaptı.

Zeynep'i annesiyle tanıştırdığı günün evveli gün Gülten Teyze "Kızı alın, bize gelin. Biz de görelim gelini" demişti.

Yanına kıvrılmak istedi. Caydı. "Uyusun Deniz'in annesi... Spiral???"

"Bunca yıldır arkadaşın da niye getirmedin şimdiye kadar oğlum?"

---

* Harun

"Olmadı enişte...

"Bu kadar şey geldi geçti... Sen de haklısın. Bizim deli oğlanı çekip çevirecek bi kıza benziyosun sen... Öğretmenmişsin."

"Evet, Tarih öğretmeniyim Yurdanur Bey."

"Yurdanur Bey az önce çıktılar. Geldiğinizi söylerim."

Yemek masası sesli gülüşmelerle sarmalandı. Zeynep'in gereksiz alınganlık göstermemesi, hatta diğerlerinin neşesine içtenlikle katılması kimsenin gözünden kaçmadı.

Enişte, masanın direksiyonunu almıştı eline, başkasına bırakmayı da düşünmüyordu.

"Bey yok Zeynepciğim, hele amca mamca hiç yok! Delikanlıyım Allah'a şükür... Abi? Eyvallah. Zeynep'e bahsettin mi beş yaş teorisinden enişte nin?

"Bahsetmez miyim?" dedi Harun, "Ne iş yaptığını sorduğunda da Sütlüce mezbahasından emekli kasap, dedim."

Gülerken lokmalar görünmesin diye ağzını eliyle kapadı Gülten Teyze: "Allah iyiliğini versin Harun."

Oğuz, ikinci tabak yaprak dolmasına gömülmüş başını kaldırdı: "Futbolculuğundaki lakabını da söyledin mi ağabey?.. Balyoz!

Enişte Oğuz'un, kemikli ellerine elenseyle aldığı ensesinden çekerek alnını onun alnına hafifçe bastırdı. Gevrek bir kahkaha koyverdi.

Harun'un gözü annesine kaydı. Melahat Hanım'ın kıza, oğluna ve "eşya"ya bakışından Zeynep'e ısındığını anladı. Bir ara Gülten teyze, Melahat Hanım'a işmar ederek onu mutfağa çağırdı. Anlaşılan, kadınlar şurası toplanacak ve önemli kararlar verecekti. Verilen kararların olumlu nitelikler taşıdığı, iki kardeşin masaya dönerkenki yürüyüşlerinden, mimiklerinden, gözlerinin içinden anlaşılıyordu.

"Allah kimseyi açlıkla terbiye etmesin. Çok acıktım bugün" derken az önce içine, eve yeni alınan kızın elinden çıktığını henüz bilmediği yoğurtlu çorba konmuş tabağın üstünde salınan dumandaydı gözleri. Karısı Neveser Hanım "Afiyet olsun Hilmi Bey" dedi. "Bugün başladı kızımız... Maşallah, pek maharetli... Mahmut Ekrem Beylerde de bulunmuş bir müddet."

"Rahmetli Recaizade ağzının tadını bilirdi."

Masadakilerden hiçbiri, Süleyman Hilmi'nin, salonun yaldız süslemeli, çift kanatlı, oldukça yüksek kapısında, ellerini saygıyla göbeğinin önünde birleştirmiş tazeye şöyle bir baktıktan sonra sarf ettiği bu cümlede, haya düşkünü, bayağı bir nokta aramayı aklının ucundan geçirmedi. Zira evin beyinin, bu tür lakırdılara gönül indirdiğini gören, işiten olmamıştı bugüne kadar.

"Geçen ay, Mekteb-i Sultani muallimleriyle talebeleri, üstadın vefatının birinci sene-i devriyesi münasebetiyle ihtiram duruşunda bulundular" dedi Osman Kâmil, "akabinde benden de üstadla alakalı bir nutuk talep ettiler."

Uyku bastırdı. Kahve kâr etmemişti. Balkona çıkıp hava almak istedi. Vazgeçti, devriyelerin dikkatini çekerdi. Okumayı düşündü, ondan da caydı. Saate baktı: altı buçuk. Yarım saat sonra Zeynep'i uyandıracaktı. Zihni de, bedeni de, içi de yorgundu. Bülent'le akşamüstü içtiği rakı, midesini kemirmeye başlamıştı. Nereden geldiyse birdenbire aklına *Şifreli yazı* geldi.

Ortaokulda, Ali İhsan'dan öğrendiği bir eğlencelikti bu. Hani "g"li "f"li kuş dili konuşmak gibi...

Teneffüslerde sınıfların takım kaptanları ayakla alışırken seçilmediklerinde- genelde ikisi de seçilmezdi adam sıkıntısı yoksa ortalıkta- Ali İhsan'la ya cız oynarlardı ya da ortadan geçirmeli para futbolu. Bir gün Ali İhsan, her harfin bir simgeyle karşılandığı şifreli yazı yazma oyununu öğretti Harun'a. *"Zor değilmiş oğlum bu... İstediğin simgeyi seç, yaz." "Şifrenin anahtarını bileceksin. İki kişi de bilecek ama... Başkasına söyleme! Bi daha konuşmam bak seninle."*

Yıllar sonra askerî cezaevinde annesinin de katılımıyla oynadı bu sevdiği oyunu.

1979 yılıydı. Kasım ayının ilk haftasında çıkan isyan nedeniyle görüşler kaldırılmış, mektuplar yasaklanmıştı. Neyse ki ay sonunda yasaklar kalkınca Harun ilk görüş günü annesinden, göndereceği mektubu eve gelecek bir arkadaşına vermesini istedi.

Kullanacakları şifrenin dikkat çekmeyecek kadar aleni olmasını istiyordu. Hem aleni hem basit... Kısa bir kalıba sığmalı, içerik de sıradan, kendi halinde cümleler yardımıyla gündelik yaşama dayanmalıydı.

Şifre *altılı* bir sistemle oluşturuldu. İlk üç sözcüğün sırayla 1, 2 ve 3. harfleri, takip eden üç sözcüğün sırayla 3, 2 ve 1. harfleriyle bir-

leştirilecekti. Sonraki sözcüklerin şifresi de üçer üçer aynı sistemle çözülecekti. Altılı sistem buydu ve mektubun hitap cümlesiyle birinci cümlesinde saklıydı. Okuyana, önceden kararlaştırılmış ama dikkat etmesi gereken küçük bir sürpriz de vardı: *o* sözcüğü, tek harfli olduğundan *sütü* sözcüğüyle birlikte okunacaktı. Mesaj, önemli bir randevuyla ilgiliydi:

Anne,

Aralık ayını nasıl bitireceğini; nezleyi, ellerinden umduğum ilaçsız, tasla sıcak sıcak, ateşten masaya getirdiğin o sütü içmeden nasıl atlatacağımı filan bilemediğini, âdetin üzere söylemiştin.

Arı sineması saat üç naile zs

Mesajda randevu yeri ve saati, buluşulacak kişinin adı bildiriliyordu. Sondaki zs ise aralık ayının

25'i demekti.

İnsanoğlu gamdan hali değildir
Her birini bir efkâra yazmışlar

(Âşık Sümmani)

27

"Hangi gün gelecek dedi?.. Bi şey var demek ki bu mektupta... Arkadaşı gelip alacağına göre... açık zaten zarfın ağzı... Dondu ayaklarım... ıslandı... Giymedin çizmeyi!..

"Seninki hangi koğuşta bacı? Çok oldu mu gireli?"

Kafası yeterince karışık Melahat Anne'nin, yanına oturan kadının soruları karşısında kısa süreli bir şaşkınlık ve tereddüt yaşamaması beklenemezdi. Asıl zorluk, iki yanıtı sıralayarak vermedeydi. Ağarmış zülüfleri başörtüsünden fırlamış, bal rengi gözlerinin feri etrafa oyunlar saçan, ellerinin parmaklarını göbeğinin üstünde kenetlemiş kadına döndü Melahat Hanım: "B Blok'ta... üç ay... üç aydır yatıyor benim oğlan." "Zor... bilirim... sabırlı ol. Mapus anası olmak kolay değil... Benimki bi yılı geçti, yatıyo... Saymıyom artık gününü... Na-

sıl saymıyon desene!.. Laf işte... kendimizi avutuyoz böyle... Ayakların ince... kar kalkana kadar kalın çorap giy... ayağını sıcak tutar... yoğsa sancılanırsın."

Görüşten dönen Memik Askerî Cezaevi ziyaretçileri tıka basa doldurmuştu belediye otobüsünü. Bu görüş kazasız belasız atlatılmıştı. İsyan yoktu. Verilen eşyalar, alınan mektuplar yasaklanmamıştı. Ziyaretçiler de cop yemeden, aralarından kimse tutuklanmadan dönüyordu.

"Zayıflamış. Allahtan yarası beresi yok... bu kaçıncı, Harun? Uslanmayacak... yok uslanmayacak... anasına çekmiş... babası çok uslu adamdı da!.. Oğuz soğuk?.. bana mı?.. yok yok... sakin... sivri değil Oğuz bunun gibi... Oğuz sevgisini peşin peşin göstermez... taksitle... az az... Harun? Deli o!!! Doğduğundan beri deli, eşşekkk!!! İnsan çocuklarını ayıramaz... Ama. birini... biraz daha? Baş göz etsen kırkı çıkmadan karıyı da boşar bu... Zeynep... daha söylemedi açık açık ama...

Yanında oturan bal gözlü kadın, başörtüsünü çene altından çözmeden ensesine yatırdı, saçlarını düzeltti. Elini Melahat Hanım'ın elinin üstüne koydu.

"Nerelisin?"

Sesi yumuşacıktı.

"Buralıyım" dedi Melahat Hanım, sevgiyle, o kendine her vakit yakışan haliyle gülümseyerek.

"Hepimiz buralıyık ama ana ata nerden?"

"Yozgat... Çekerek."

"Ben Divriğiliyim. Komşuyuz. Hemşeri sayılırız."

"Evet."

"Adın ne?"

"Melahat."

"Senin?" demedi Melahat Hanım. Sormadı. "Nerelisin"li tanışmalardan hazzetmemesinin yanı sıra böyle kontra sorular ona gereksiz, dahası itici gelmişti hep.

"Oğlun mu içerde? Kızın mı?.."

"Babam... Acı acı güldü kadın. "Kırk iki yaşımdayım ben Melahat."

"Daha yaşlı gösteriyor."

"Torun tosun sahabıyım. Çekemiyom ezasını bu yolların... Ama ne yapacan bacım? Atmışını geçmiş adamı mapuslarda bi başına bırakmak olur mu?"

"Tabii. Niye içeri girdi baban?"

"Adam aasik galmış diyolar... Gendine sorsan o da bilmiyo garip." Kalp krizi geçirdiydi bu geçen sene... Dayanamaz, gışı çıharamaz diye gorhuyom."

"Kim eksik kalmış?"

"Senin anlayacaan bacım... Candarma otuz üç adamı yakalamış. Arabaya atmış, getiriyomuş. Araba bi yerde durunca biri bunların elinden gaçmış."

"Nasıl?"

"Arabadan atlamış diyolar... yakalamaya inmişler ama nafile... Bunlar da aasik galmasın diye yoldan geçen, yolda duran, sağda solda dinelen kim varsa gözlerine kestirmişler bacım... Bizimki yazın mısır satar Zeynelpaşa'da... bizim mahalleye yakın biliyon mu?.. Kesikçayır'da oturuyoz biz... Kışın da mendil, yara bandı neyim satar... boş durmayım diyo... baba, otur şurda, çoluğun çocuğun başında dur... yorma kendini dedim elli kere... dinlemiyo anam bacım... Gomutan o kadar adamın arasında, sen git bu garibanı bul... Arabaya atıp götürmüşler."

"Bir sene oldu ha? Bırakırlar yakında, üzülme."

"Daha mahkemesi bile olmadı. İlk mahkemede salarlar diyo hısım akraba... Herkeş öyle diyo... Vallaha bilmiyom ki Melahat... Aasik gedik kalmadıysa niye tutalar ki damda? Otuz üçe tamamlamış işte candarma... Yediği içtiği devlete zarar. Sal gitsin..." Koltuğun altında kenetlediği ayak bileklerini birbirinden ayıran kadın, başörtüsünü alnına kadar çekti, sonra eteğini dizinden aşağı sıvazlayarak düzeltti. "Bugüne uzun don, kalın mintan istediydi. Getirdim de veremedim."

"Sebep?"

"Göremedim... Hastalanmış. Meraklanma, dedi yüzbaşı... üşütmüş, dedi."

Kadın bir daha konuşmadı.

"Nasıl bir âleme doğurmuşum ben çocuklarımı? Ayaklarım... dondu... ayakkabıları çıkarsam da biraz ovalasam ayakları... üşütüyosun... Sanki yumurtalıkları kaybedecen Melahat!.. Çocuk doğuramayacan! günlerce sancı... yetmez mi? Ayıp! Ayakkabı çıkarılmaz... Su almasa bu kadar üşümezdi ayaklarım... dört yıl, yok dört buçuk oldu menopoz... bundan sonra çizme giy buralara gelirken."

Önlerindeki ikinci sırada oturan sarışın, bıyıklı genç adam konuşuyor, yanındaki delikanlı sabırla dinliyordu.

"Sizin arkadaşlar, İran'daki darbeyi devrim olarak görüyorlar. Merkezî iktidarın tek elden yıkılması stratejisine örnek oluşturamadığını göremiyorlar. Devrimci pratiğin "köylerden şehirlere" gelişeceği tezinin inkârıyla bir yere varamazsınız."

"Kenan üçüncüyü isterdi hep... ben doğurur muydum?.."Harun da Oğuz da giderse... gidecekler bi gün.. manavdan... alışveriş... pırasa yap... mercimek çorbası... turp almak lazım... ekmek...

Otobüs, Aydıntepe sapağından sola döndü. İkinci vitese geçerken şoför ara gazı verdi. Emektar, ıhlaya tıslaya, bitkin cıvatalarında gacırdayan yorgunluğuna inat, yolu dişlemeye devam ediyordu.

Beş altı yaşlarında küçük bir kız kaldırımda yere kapaklandı. Saçları yüzüne döküldü. Ağlamaya başladı. Bir kadın eğilerek çocuğu kolundan tuttu, kaldırdı. Kafasını, kıçını, omzunu tokatladı. Hazır eğilmişken bir de çimdik attı bacağına.

"Bu yaştaki çocuğa... hele yere düşmüş... canı yanıyo... vurmak ne? hele annesi... annesi herhalde... saçını okşasana... gözyaşlarını silip öpsene yanaklarından...

Hemen arkasındaki koltuklarda oturan adamla kız, fısır fısır konuşmuşlardı buraya gelene kadar. Adamdan Melahat Hanım'ın burnuna baştan beri ıtırlı bir kolonya kokusu gelmişti gelmesine ama beyaz zülüflü kadınla konuşukları için algı bir süre ertelenmişti. (Kenan da tanıştıkları gün limon kolonyası sürünmüştü. Şaşırmıştı Melahat. Dahası böyle yakışıklı ve etkileyici bir adamın tıraş losyonu yerine kolonya kullanması karşısında hayal kırıklığına uğramıştı. "Yoldan gelmiştik hayatım" demişti Kenan yıllar sonra, "aceleden losyon almaya vakit kalmamıştı.")

Aynı durumlarda hep olduğu gibi ikili konuşmalardan yükselen sesler başkalarının da seslerini yükseltmelerine yol açmış, yolcuların söyledikleri her geçen dakika daha az duyulduğundan konuşanlar ses düzeyini derece derece artırmıştı. Adamla kızın konuşmalarına şimdi kulak misafiri oluyordu Melahat Hanım.

"Hayatın yollarda geçiyor desene...

"Evet... fakat alıştım artık... başlarda daha zordu."

"Nişanlın nerdeydi bundan önce?"

"Antep Cezaevi'ndeydi. Yaklaşık iki sene orda kaldı. Ondan önce Edirne'de..."

"Sen İstanbul'dasın... Vay ki vay! Edirne yakınmış gerçi...

"Yakını uzağı düşünmedim hiç. O çünkü her şeyden mahrum... yani... işte biliyosunuz. Sizin de oğlunuz içerde... Bi bardak çayı adam gibi içemedikten sonra...

"Ağız tadı olmadıktan sonra...

"Evet... Şehirler arası yolculuklar mesele değil... kar kış, sıcak yormuyor insanı... biliyosun ki o orada seni bekliyo... beklemese de sen öyle düşünüyosun. Yolları kısaltmak için kolayını da buluyo insan...

"Sen ne buldun?"

"Yaratıcı olmaya çok da gerek yok... Kütük gibi bi klasiği koyarsın çantana... altı yüz sayfa... uykun gelene dek okursun... ben öyle bi düzine kitap devirdim."

"Beni araba tutar. Okuyamıyorum arabada."

"Bi de karşıdan gelen, önde giden arabaların plakasını okurum."

"Rakamları mı toplarsın?"

"Rakamları da toplarım... sonra sonra yetmez oldu o... işi geliştirdim... sayıları da ayrıca topluyorum. Bu arada bütün plakaları da ezberledim...Çantamda ehliyet sınavına hazırlık kitabı vardı... hâlâ durur...

01 Adana

02 Adıyaman

03 Afyon

04 Ağrı...

"Karışık sorsam bilir misin?"

"İstediğinizi sorun... evelallah!"

"İzmit"

"Kocaeli olarak geçer... Yanlış sordunuz. Ama sizi kırmayıp söyleyeceğim... kırk bir..."

Sesli sesli güldüler.

"Edirne'yle Gaziantep'i sormam. Elazığ?"

"Yirmi üç...

"'Davut... aramış sizi... YSE'den' 'sıkıştığı cipten çıkaranlardan' Davut'un sesi aşikâr değildi... Albayınki toktu... Necati... Albay Necati... Cenazede çocuklar gibi ağladı Davut. Meğer ne severmiş Kenan'ı."

Şoförün arkasında, koridor tarafında oturan adam, ayaklarını öne doğru gerdi. Sonra sağ ayağını arkaya attı. Ayakkabısının altı delikti.

"Annem öleli bunca yıl oldu... babam öldü... Kenan yok... Harun hapiste... Oğuz yeter mi bana? Yetsin demekle yeter mi?Harun da ölürse... sus!!! ölürse Oğuz'dan başka... Gülten... Yurdanur... herkesin yeri ayrı... hiçbiri... Ah Kenan! Yanımda olacaktın sen şimdi...

Delik ayakkabının içindeki ayak, yukarıdaki bedeni günlerdir dinlenmeden taşıdığı için öteki ayakla birlikte hem iflas hem isyan etmek üzereydi. Sızlıyordu.

Yukarıdaki mide, günlerdir sıcak yemek görmemişti. Ülserle mustarip olduğundan sabah beş sularında -yaklaşık dokuz saat öncekanamaya başlamıştı.

Üstündeki ciğerler, günce üç paket uçsuz Birinci'nin dumanı ve nikotini altında yitip gitmişti.

Ve en üstteki gözlerin, kısa süreli uyku hali dışında açık kalabilmesinin tek nedeni, yirmili yaşlarında bir kız kardeşi yaralı, hatta ölü de olsa görme arzusuydu. Umumi helalardan, otobüs terminallerinden, lahmacunculardan, bitmek bilmez tren yolculuklarında bir görünüp bir kaybolan çoban köpeklerinden ve uzak dağlardan, adamın soğuktan derisi çatlamış ellerinden, herkesten saklanan kirli tırnak aralarından, kırmızı üzerine beyaz AS. İZ. yazılı kol bantlarıyla asker kasklarından başka görsel hafızaya hatırı sayılır bir imge teslim etmeyen bu bir çift göz, kız kardeş bulunur bulunmaz gönül rahatlığıyla bir daha açılmamacasına kapanabilirdi.

Otobüs, Arakapı'da yolcuların çoğunu bıraktıktan sonra Millet Meydanı'nda, Atatürk heykeline gelmeden sağa kıvrılarak eski mec-

lisin berisindeki son durakta durdu. Melahat Anne kalktı. Yan koltuğun boş olduğunu gördü. Son durağa gelene kadar kadının bacakları otobüsün sarsıntılarının etkisiyle ikide bir kendi bacaklarına değmişti oysa. Üstelik meydana vardıklarında kadın, ayaktaki bir delikanlıya seslenmişti. Ama şu anda ortalıkta görünmüyordu. Aldırmadı Melahat anne. Otobüsten indi. Geldikleri yöne doğru yürüdü. Meydana çıkarken Harun'un yıllar önce, şimdi yürüdüğü taşlara ayaklarını vurup ağlayarak şu köşedeki simit tezgâhından halka istediğini hatırladı. Burnunun direği sızladı. Kuru ayazın keskinliğiyle kırık yüreğinin telaşı el ele verip kederli gözlerinden yanaklarına birkaç damla gözyaşı bırakırken o, çantasını omzuna astı, ellerini yakası kürklü mantosunun ceplerine soktu, "Hilaliahmer'e kadar yürü Melahat" dedi içinden, "açılırsın."

herhangi bir çağ sanat adamlarının arasında ortak vasıflar, ortak inanlar bulunduğunu bilsem de bunu kendilerinin bilmediklerini, daha doğrusu o ortak vasıflara, ortak inanlara değil ancak kendi kişiliklerine bağlı olduklarını sanırım. Sanatı toplumun, zamanın yetiştirdiğine inanmıyor değilim, o ayrı bir mesele; ama sanat, bireyin kendi kişiliğini göstermek için giriştiği etkinliktir.

(Nurullah Ataç - Sözden Söze)

28
Çağlık

Sevgili Arkadaşım,

Çağlığımı günlükle karşılaştırmayı aklımın ucundan geçirmedim. Bu, hem gereksiz bir şey olurdu, hem benim katımda ikisine de saygısızlık sayılırdı. Ben, yazılı tarihi boyunca günlük tutma konusunda hep sınıfta kalmış, külliyatında bu türün esamesi okunmayan bir ülkenin çocuğuyum. Böyle bir saçmalığa gönül indirir miyim? Ne saygısızlığı? Ne karşılaştırması?

Günlüğe alternatif getirme düşüncesiyle ortaya çıkmadığına göre çağlık tutma isteğimin kaynağı başka yerdedir.

Bir düşün... Öyle çağlar var ki onları günlerle, aylarla; hatta günleri aylara, ayları yıllara ekleyerek dile getirmenin ne kadar zor oldu-

ğunu fark edeceksin. IX. yüzyıl Orta Avrupa'sını günlerle kolayca anlatabilirsiniz. Fakat aynı yüzyılın Çin'ini, Mezopotamya'sını, İran'ını yirmi dört saatlik dilimlere oturtamazsınız. Debisi Kızılırmak'ın ve Nil'in en coşkun yerinin debisinden yüksek, baş döndürücü bir kütle devinimiyle akan XI. ya da XIV yüzyıl Anadolu'sunu, Ağrı'nın, Kaçkarların, Torosların, Erciyes'in zirvelerinden izlemeden yazılacak her kanaat, sonsuza dek kusur ve özür taşıyıcısı olarak kalacaktır. İlkçağ Atina'sının, İyonya'sının, Hitit'inin yalnızca Aristoteles, Homeros ve Şuppiluliuma figürlerine duyulacak ilgi, dağ zirveleri yetersiz kalacağından insanı daha da yukarılara, bulutların üstüne çıkmaya zorlayacaktır.

Saniyenin, dakikanın iz bıraktığı toplumsal hayatlar var mıdır, bilmiyorum. Vardır belki... Günlerin izini taşıyan çağlarsa çok. Bireysel tarihlerimizde olduğu kadar toplumsal tarihlerimizde de derin izler bırakmış günler vardır.

Nikola Tesla, alternatif akımla ilgili patentini aldığı gün, elektriğe dokunmadı sadece, XX. yüzyıldan başlayarak herkesin hayatına dokundu. Hüseyin'in öldürüldüğü gün, sıradan bir yer olma özelliğini yitiren Kerbela'nın adı yüzyılları aşmaya devam etmeyecek midir? İsa'nın tevekkülle çarmıhını sırtladığı, hicrette Muhammed'in Ebu Bekir'le mağaraya sığındığı, Einstein'ın dehasının kanıtlandığı güneş tutulmasının gözlemlendiği, Troçki'nin Kışlık Saray'ı zaptettiği; Evliya Çelebi'nin Seyahatname'yi, Kâtip Çelebi'nin Cihannüma'yı, Marx'ın Kapital'i, Dostoyevski'nin Suç ve Ceza'yı, Joyce'un Ulysses'i, Balzac'ın Vadideki Zambak'ı, Refik Halit'in Memleket Hikâyeleri'ni, Shakespeare'in Hamlet'i, Nazım Hikmet'in Memleketimden İnsan Manzaraları'nı, Baki'nin Divan'ını, Hegel'in Tinin Fenomenolojisi'ni, Rimbaud'nun Sarhoş Gemi'yi, İbn-i Haldun'un Mukaddime'yi, Montaigne'in Denemeler'i yazıp birilerine iletti̇ği gün, bir önceki yirmi dört saatten zamanca değil, nitelikçe bir kopuşun işareti değil midir?

Öyledir, evet. Yalnız bu günlerin hiçbirini çağından soyutlayıp değerlendiremeyiz.

Derdim, çağlığımda bir yüzyılı hangi ölçütlerle ele alacağım değildi önceleri. Hangi çağdan başlamalıydım? Sorun buydu. Sorunu çözmek için ciddi mesai harcadım. Önce Eski Yunan ve Roma'da

karar kıldım. Fakat ikisini de tek çağa yönelik bir perspektife yerleştirmenin hem onlara hem bana haksızlık olacağını kısa sürede anladım. Öyle ya, bu uygarlıklar konusunda ancak ve ancak ilgili "çağlar"ı bir bütün olarak ele alırsam elle tutulur bir metin yaratabileceğim gerçeğine sırt çevirmem, çalışmalarımı "tekil bir çağ paradigması"na sıkıştıracak, dolayısıyla güdükleştirecekti. Benim böyle verimsiz, dahası zevk almayacağım, enerjimi gereksiz yere harcayacağım bir uğraş nedeniyle yeni bir mutsuzlukla tanışmam da cabası... Başımda bunca mutsuzluk varken...

XIII. yüzyılın, bu kaygılarımı giderecek olması kuvvetle muhtemeldi. Diğer çağlarla bağını koparmadan bu çağı tekil olarak ele alabilirdim. Özellikle Anadolu tarihi açısından... Doğusunda kopan kıyametlerin çok geçmeden Anadolu'yu kesip lime lime doğrayarak; acılarla, kıyımlarla, yoksulluklar ve yoksunluklarla kavurup hercümerc edip küllerini dünya tarihinin sayfalarına savurarak bir nevi "eşeyli tarih üremesi"nin yolunu açması, bu çağı seçmem için yeter de artardı. Batıdan kılıç şakırtıları, at kişnemeleri, açlık, istavroz mütevekkilliği ve yağma sabırsızlığıyla yaklaşan Haçlı orduları ise işin tuzu biberi olacaktı.

Olacaktı diyorum çünkü bu çağla başlamaktan da caydım.

Dedim ya... Ölçüt sorunuyla baş etmek gerektiğini anlamıştım. Perspektifi dünya, Anadolu, İslam, Doğu, felsefe, misyonerlik, bilim tarihi vb. vb. eksenine oturtmanın ne ölçüde sağlıklı ve yararlı, benim için de ne denli zevkli olacağını kestiremiyordum. Özellikle Avrupa demedim... Çünkü Avrupa'yı eksen almak, doludizgin oryantalizme sürükleyecekti beni... Bunu baştan beri istemiyordum. XIX. yüzyılı, olanca ihtişamına karşın es geçmemin tek nedeni buydu. Oysa bu çağ, toplumsal ve doğal bilimlerin, matematiğin, felsefenin, edebiyatın, teknolojinin akıl almaz bir hızla geliştiği ve bu "toplam gelişme"nin baş döndürücü kokusunun, yeryüzündeki olağanüstü büyüklüğe sahip topraklara insan elinin oynaklığıyla - dolaylı ya da dolaysız, sonuçları itibarıyla iyi ya da kötü - sindiği bir zaman parçası olduğundan yıllardır listemin ilk sırasındaydı.

Emperyalizmin yüzyılı... Victoria Dönemi puriten "antiorgazm" sadaretinden Londra'nın ve Liverpool'un işçi gettolarına uzanışın

yüzyılı... Robespierre'in yüzyılı... Bir sonraki yüzyılın ikinci çeyreğini göremeden gidecek imparatorlukların ve devletlerin, kerameti kendinden menkul "kutsal" yüzyılı...

Bu metnin rotasının XX. yüzyıla yöneldiğini anlamışsındır sevgili Kerem.

Eve aç geldiğimizde masaya, mutfak rafına, buzdolabının eteğinin kıvrımlarından birine tünemiş; dünden kalan domatesli pirinç pilavını, üstü kaymaklanmış tarhana çorbasını ya da sarımsak kokulu patlıcan kızartmasını bulduğumuz vakit gözlerimizden boğazımıza, oradan hızla tüm bedenimize yürüyen o ılık, o çocuksu neşe, farklı nedenle de olsa aynı yolu izledi o gün. Aradığımı bulmuştum sonunda. XX. yüzyılımı anlatacaktım. Yalnızca içinde doğup nefes aldığımdan değil bu iyelik ekinin gelip yüzyıl sözcüğüne yapışması. Asıl neden, perspektif sorununu çözmem.

Çağlığımda kronolojik bir çağlar silsilesine hiç de gerek olmadığını anladım. Günlük ya da almanak şablonuna bağlı kalarak yazmayacaktım. Bir gün birinin aklına eser de yazarsa o nasıl yazarsa yazsın... Bu çağlık, çağlar topluluğundan ziyade tek bir çağı anlatacaktı. Şu küçük keşfim, bana bu yolda yardım elini uzattı: Çağ, 'dünya yılı'nı baz alırsak, başka hiçbir zaman parçasında görülmeyen bir bütünlüğü ve yine zamanın hiçbir biriminde rastlanmayan bir mikrokozmosu barındırıyor.

Asıl diğer keşfimden söz etmeliyim. Geç bile kaldım... Adlarını girizgâhta anmam gerekirdi. Zira yukarıda değindiğim "bütünlük-mikrokozmos diyalektiği"ni onların sayesinde yakalayabildim. Kulaktan dolma bilgilerle olsa da... Henüz Türkçeye çevrilmiş bir yapıtları yok bildiğim kadarıyla. Onlar hakkında derli toplu bir araştırma da yok. Buna yarı keşif demek daha doğru... Annales ekolü... Braudel, Bloch ve Febvre... Akdeniz tarihçileri... Coğrafyanın, iğne kutusunun, rüzgârın tarihçileri...

Herkes kendi çağının rüzgârında ve kendi cellatlarıyla idam edilmiyor mu?

XXI. yüzyıla şunun şurasında on yedi yıl kalmış. Yeni bin yılın ilk yüzlüğü... Yeni yüzyılı görebilecek miyim?.. görebilecek miyiz bu karanlıktan sıyrılıp? Diyelim ki gördüm... yeni yüzyılın kaç yılını,

nasıl, nerede/nerelerde geçireceğimi bilmiyorum. Ali İhsan'la televizyonu vitrin camının arkasından izlediğimiz yıllar daha dün gibi. Fakat yüzyıllar geçmiş aradan sanki... Değişmişiz... Kimimiz büküldü, kimimiz kırıldı. Kimimizin koynuna yılanlar sokuluyor mezarlarında.

Türkiyeli ve Alman arkadaşlarınla bir dergi çıkardığını yazmıştın bana. Die Brücke... Birer nüsha gönderirsen sevinirim. Köln'den taşınacağını da yazmıştın. Bu mektup eline geçtiğinde o konuda da bilgilendir beni.

Eşine selamlar...

İkinizi de yanaklarınızdan öperim...

16 Ekim 1983

Zeynep'ten belli belirsiz bir inilti geldi. Rüya görüyor olmalıydı. Ağlıyor muydu yoksa? Harun saate baktı. Yediye çeyrek vardı. Gerindi, sonra esnedi. Kendini tutamadı, kızın başucuna gitti. Parmaklarının dışıyla sevgilisinin yanağına hafifçe dokundu. Gözyaşı!!! *"Gözyaşı lan bu! Ağlamış!"* Bu sefer parmaklarının içiyle gözyaşlarını sildi. Kızın elmacık kemiğinin üstü yumuşacıktı. Daha birkaç saat önce öpmüştü şu küçük, pürüzsüz çenesini. Kederlendi. Vücudu hem ağır hem dar geldi bir an Harun'a. Yüklenemeyeceği kadar ağır, oturduğu yerde ayaklarını uzatamayacağı kadar dar... Metanetli, deli saraylı, erkek Fatma Zeyno, en insanî, en açık, en savunmasız haliyle yatıyordu karşısında. Kıyıp öpemedi.

" Son bir sigara... sonra uyandırırım.

Salondaki kanepeye çöktü.*"Ben bu kızla yaşamayı hak etmiyorum... Memeleri, dudakları... Hak etmiyorsun oğlum... Al başını siktir git! Cehenneme kadar yolun var pezevenk! Zıkkımın kökünü ye! Bok ye! Yemeyi de hak etmiyorsun suyu da... rakıyı da... nefes almayı da... Gözlerini kaçırıyor... bazen kaçırıyor... DOĞAN... Doğan'ı kıskanırken yakaladın mı kendini angut! yakalamadın... Kıskanıyorum... tamam... Ama seviyor seni oğlum... Zeynep ona gitmez... İş... iş bulmak lazım... Süleyman Hilmi... Osman Kâmil... çağlık... mektubu okusaydı Kerem... Bir şeyler ekleyip gönder... Son yazdıklarını toparla... Kendimi anlatacağım... eşya öznesinden tarihsel olgulara... Braudel... İş bulmam lazım! Millet Meydanı'nda satılan halka... simit... Tom Miks...*

"Çocukluğumun en önemli yiyeceğiydi halka. Meydandan eski Meclis'e dönen caddenin köşesinde, açıkta, simit tablasının üzerinde satılırdı. İple birbirine bağlanmış altı yedi halkayı anneme aldırana kadar huysuzluğun bin bir çeşidini dayatırdım kadıncağıza.

Simit başka bir efsane... Simit aslında hem benim efsanem, hem Türkiye insanının ve Osmanlı ikliminin efsanesi. Besleyici, doyurucu, enerji verici ve lezzetli olduğundan doğuya sefere çıkan orduya Üsküdar'da istirahat verildiğinde simit dağıtılırdı. Kutsallık skalasındaki yeri ekmekten hemen sonra gelen simidin bir özelliği de yeryüzünde sadece Türkiye'de yapılıyor olmasıdır. O, yarı sömürge bir ülkenin yoksulluğuyla imparatorluk kültüründen devralınmış damak zevkinin el ele sokağa çıkmış halidir...

Türkçede uzun yıllar "Teksas-Tom Miks okumak" kalıbıyla var olan çizgi romanları hep sevdim. Özellikle Tom Miks'i... Sevmeyenlere saygı duyarım. Fakat yasaklayan öğretmene ve mahkûm eden zihniyete karşı çıkmayı da görev kabul ederim. Öğretmenlerimiz Kemalettin Tuğcu'yu yerden yere vurup kitaplarını veba mikrobu taşıyan farelerle bir tutarken o kitaplarda "zevk düşüklüğü hastalığı tehlikesi" gördüler. Tom Misk de böyle yaftalandı. Hatta ileri giderek Tom Miks'in çocuğun psikolojik gelişimi üzerinde ciddi olumsuz etkiler yaratacağı konusunda fetvalar verdiler. Bu görüş kimden çıktı, bilinmez. Ama Anadolu insanının okuma alışkanlığını gerilettiği, törpülediği kesindir. Ahmet Mithat Efendi'nin saygı gösterilesi "okuyan insanlar yetiştirme projesi ve uygulaması"na ne yazık ki yüz yıl sonra eğitim sistemi ihanet etmiştir. Az okuyan bir topluma daha az nasıl okunacağını öğretmenin yolu "Ahmet Mithat okulu"nu açık tutmaktan vazgeçen Millî Eğitim okullarından geçecektir artık."

Müsveddeyi, siyah klasörün sağına soluna serpilmiş diğer kâğıtların ve Kerem'e yazılmış mektubun yanına bıraktı. Gözlerini açamıyordu. Canı sigara da istemiyordu artık. Canı hiçbir şey yemek, içmek, duymak, koklamak istemiyordu. Bir yerlerde bulunmak, bir yerlere gitmek, boyutlara, seslere, renklere sahip olmak, boyutsuzlaşmak, hareket etmek, yazmak, okumak, gülmek ya da ağlamak, özellikle fark etmek ve fark edilmek istemiyordu. Zeynep'i dudaklarından öperek uyandıracaktı. Dudaklarını hafifçe emecekti... Sonra

sevgilisini göğsüne bastıracak, saçlarının kokusunu içine çekecekti. Işığı söndürüp balkona çıktı. Yakınlardan birkaç el tabanca sesi geldi. Uzaklardan uzun bir tüfek tarrakası... Ortalık aydınlanmıştı. İnsanlar işe gidiyordu. Caddenin karşı tarafındaki askerî araç bu saatlerde ortadan toz oluyordu. Toz olmuştu yine. *"Herhalde yediye on var."*

29

"'Şehir yeni bir güne başlıyor' ya da 'Başkent uyandı' gibi basmakalıp sözler bu sabahı ve benzer hiçbir sabahı anlatamaz çelebi. Zira şehir, eski, her tarafı yipri yipri dökülen, sıradan bir güne başlıyor yine ve daha da kötüsü uyanmıyor, bir uyku halinden başka bir uyku haline geçiyor. Gittiği yer özgürce yaşamayı olanaksız kılıyorsa hapisten çıkana "özgürlüğüne kavuştu" demek yerine "serbest kaldı" denmesi nasıl uygun düşerse, başkentin bu halini de "uykudan uykuya geçiş"le anlatmak o kadar uygun düşer."

Kızılcahamam'dan Kargasekmez'e yeni gelmişlerdi. Burası Başkent-İstanbul yolunun geçilmesi zorunlu noktalarından biriydi. Özellikle yağışlı ve sisli havalarda kamyoncular başta olmak üzere şoförlerin çekindiği bir mahaldi. Yolun bir yanında dibi görünmez

uçurumlar, iki yönünde de dik yokuşlar ve bitmez tükenmez virajlar vardı.

Ancak turna için asıl tehlike avcılar ve yırtıcı kuşlardı. Her vakit olduğu gibi sırtını güvenli bir yere dayamalıydı. Öyle de yaptı. Yoğun Kızılcahamam ormanlarının bitip yağmur suyu birikintilerinin irili ufaklı sıralandığı bir uçurum dibinde, günler önce yukarılardan uçmuş bir kamyonun enkazına konuk oldular. Birkaç tilki boku ve yalnızca turnanın görebileceği yılan, çıyan izleri dışında bir şey yoktu çevrede.

"Haklısın turna. Burada şöyle bir facia söz konusu: Bu tekdüzelik ve uyku hali, insanların bir daha uyanamayacağı, uyansa da kaslarını uzun süre çalıştıramayacağı bir sürecin hazırlayıcısı olabilir."

"Şu kamyon gibi... Uçurumun başındayken başka boyutları yok muydu bunun?"

"Düşmeye başladığı andan itibaren o kamyon değildi artık o."

Apansız ortaya çıkan rüzgâr, yanlarına reçineyle karışık çam kokuları getirip bıraktı. Arkalarındaki tepede bir yaban domuzunun gölgesi çamların serin gövdelerine sürtünerek kayboldu.

"Darılma ama siz insanlar tuhaf varlıklarsınız vesselam" dedi turna, "nelerle uğraşıyorsunuz, bir çeşme yalağı gözüyle seyredebilseniz kendinizi... Savaşıyorsunuz ki aptallığın daniskası derim ben buna. Bir de Savaş Hukuku icat edip hukuk fakültelerinde ders olarak okutuyorsunuz. Yetmedi, işkence yöntemleri geliştiriyorsunuz. Dün gece, Selimiye Kışlası'ndaki hücresine bırakıldıktan birkaç dakika sonra can verdi adam. Kaburgaları un ufaktı... İki yüz otuz yedi saniye sonra Adana'da bir karakolda başka biri... Amirlerinin defalarca uyarmasına rağmen elektriği fazla verdiler...

Şehirleri ve ülkeleri sınırlarla ayırmak da size özgü, heykel, seramik, müzik yapmak da... tuhafsınız dedim ya... Seramik nedir be kardeşim! Toprağın ardındaki ve berisindeki gizeme tutulmanın neresi yaşamak? Hem de çift taraflı... yaratanla yaratılan o formu huşu içinde izleyenin iç içe geçmiş anlaşılmazlığı... Anlaşılmazlık, benim gibi insan dışı bir varlığın kanaatinde yer almıyor yalnızca... Sen onlardan biri olarak bu manzarayı nasıl yorumlarsın? Beğendiği bir kadına 'Yahu, ne kadar güzelsin!' demekten utanan salak, başka bir kadının

vajinasına cop sokmayı "vazife" olarak görüp hayatının kıç cebinde tarağıyla birlikte taşıdığı yuvarlak aynanın arkasına muhayyel "kabullenilebilir ereksiyon sağlayıcı" ibaresini yazabiliyor. Utanç bahsinde 3'ün 1'indeki bu memur vatandaşın ve dokunduklarının trajedisinden daha ilgi çekici bir komedi var aslında elimizde. İkiyüzlülük gösterisi... Giyinmek! Doğada çıplaklık esastır. Bir filin orman orman gezerek kendine ve yavrusuna çorap, don, fular ya da ayakkabı aradığını düşünsene...

"Kısmen haklı olsan da insan zekâsını yabana atıyorsun."

"Sıcağa ve soğuğa karşı dayanıksızlığı gidermenin yolu olarak örtünmeye laf edemem. Ancak bunu temel gereksinimleri karşılamanın ötesine taşıyıp altın kenefe sıçmak, hoşafı altın kaşıkla içmek görgüsüzlüğüne taşımanın anlamı ne? Söylediklerimin insan zekâsıyla onu aşağılamak dışında bir ilişkisi var mı?.. Velhasılıkelam sizi anlamak için ne siz olmak ne de dışınızda kalmak yetiyor."

"Felsefenin, sanatın, bilimin çıkış noktası da bu imkânsızlığa teslim olmama güdüsü değil mi?"

"Evet."

"Üstelik bunlardan biriyle uğraşan bir fil de görünmedi henüz senin ormanda."

"Senin orman" sözünde bana yönelik bir ima olmadığını biliyorum. Filin, çekirgenin, yunusun, şahinin felsefesi, sanatı, bilimi olmaz. Çünkü onlar "yaşamaya' çalışıyor. İnsan ise yaşamın giziyle meşgul. Milyarlarca sıradan insanın ufkunun, gündelik kaygılarla biçimlenmesi gerçeği değiştirmez."

"Çünkü herkes bunlardan ulaşabildiği kadar ganimet koparabilir... Gidelim mi? Sormak hata... Sen hep hazır kıtasın. Dinlenmek bana mahsus."

"Gidelim... Fakat nereye?"

Genç üniversite öğrencisi kalktı. Gökyüzüne baktı. Koca defter -*Yeniçeri esami defteri gibi, nüfus* kütük defteri ya da bakkal veresiye defteri gibi hacmi ne olursa olsun keyfiyeti son derece ağırdı- gelip göz hizasında durdu.

"Dışımıza..."

"Ne kadar dışımıza?"

"Çok değil... Gezegeni terk etmeyeceğiz... Bu sınırlar içinde kalan her yer sana yakın."

" İnsanın olduğu her yer herkese yakın, insanın olduğu her yer hepimize uzak."

Ne dersin, ne söylersin
Göz açıp gördüğüm
Gönül verip sevdiğim
Koç yiğidim, şah yiğidim
Tatlı damak verip öpüştüğüm
Bir yastıkta baş koyup emiştiğim
Karşı yatan kara dağları
Senden sonra ben neylerim

Senin o korkak anan baban
Bir canda ne var ki sana kıyamamışlar
Yer tanık olsun, gök tanık olsun
Yüce Tanrı tanık olsun
Benim canım senin canına kurban olsun

(Dede Korkut Kitabı - Deli Dumrul hikâyesinden...)

30

"Ağzından yel alsın! O nasıl söz öyle?.. Bi daha duymayım bu lafı."

"Ne dedim ki ana sultan? Ne var bunda?"

"Ne var olur mu kızım?.. ver bakiym şu bezeyi... ben açarken sen şunları doldur... bak, bu parmağımın ucundan büyük olursa kabul etmem."

"Bir kaşığa kırk tane..."

"Kırk bir yapanı kocası boşarmış... rahmetli annem derdi... (Gözlerini devirip devirip dudaklarını büzerek annesini taklit etti.) Sahabiye Mahallesi'nde... Şefika Hala'yı kocası Attar Ubeyt bu sebepten kovmuş... Müşfik bir ölü anma edasıdır ki baş iki yana sallanırken dudakların kenarında acı bir tebessüm peydahlanır, gözler hafifçe

kısılır, vücut başla uyum içinde sağa sola ırgalanırken sözcükler, geleneksellikelerine rağmen ağızdan ilk kez çıkıyormuşçasına taptaze dökülüverir: "Allah rahmet eylesin, toprağı bol olsun, gün görmedi anacağzım, Cenabıhak öteki dünyada günler göstersin... Kayseri'de mantı pişmeyen ev yoktur... ben ne dedim Zeynep! Büyük onlar kızım... kalk, kalk! Sen git yazılılarını oku. O saçma sapan lafları da ağzına alma... Ben Harun'la ev tutmak istiyorum da ne demek kızım! Baban duysa sekte-i kalpten gider adam... Harun'u ne kadar sevdiğini de bilirsin. Geçen yoktun sen... nerdeydin?.. geçmiş gün... Harun'laydın heralde... evlensinler de dedi... hepimiz rahatlasak dedi... Elâlem ne der diye düşünmez biliyosun... derdi o değil kızım... sizi yan yana görmek istiyo... senin gülmeni istiyo... Harun çok çekti dedi... çocuk dedi, bi gün yüzü görsün dedi."

"Yarın derneğin toplantısındayım anne. Geç kalabilirim. Merak etmeyin."

"Bak lafı nasıl değiştiriyo! Asma yüzünü... geçer bunlar... Çocuk hırsızlık yapmadı, milletin karısına kızına musallat olmadı. Bi fikre inandı, onun peşinden gitti... yiğidin anası tez ağlar kızım... sen sıkma canını... iş de bulur, para da kazanır... bak sen çalışıyosun... o da yakında bi yere girer... milletin ocağına ateş düşürdüler, ocaklarına ateş düşesiceler... bak, hiç mi değil hapiste yatmıyosunuz ikiniz de... Zeynep... kızıım... elle gelen düğün bayram... sen üzülme... gel bi sarılayım sana kınalı kuzuuum! Ellerim de un içinde...

"Çok gecikirsem Harunlarda kalırım. Melahat Anne ne zamandır çağırıyordu."

"Olur... Armut dibine düşer... böyle anaya böyle evlat nasip etmiş Allah... Melahat iyi kadın... bak lafa daldım, mantının suyunu kaynatmayı unuttum. Baban gelir az sonra."

"Sen gönlünü ferah tut anne, mantı pişmese de babam seni boşamaz."

"Allah senin canını almaya e mi! Evlenmeyi düşünmüyo musunuz?"

Ne o, pat diye sordun? Şimdilik düşünmüyoruz. Görüyorsun durumu anne."

"Hamile kalırsan?"

"?!?"

"Bakma yüzüme öyle... İzin ver de dokuz ay karnımda taşıdığımın kız oğlan kız olup olmadığını bileyim... Kucağına bi sabi almak kolaydır Zeynep... iş onu büyütmekte... zor... hele evli olmadan."

"Doğru. Zaten dikkat ediyoru... yani dikkat ederim anne."

"Sen güldüğüme bakma. Şimdi önemli bi şey söyliycem. Babanla konuştuk... Harun bizim evladımız... Allah için pırıl pırıl çocuk... Ama dört yıl oldu kızım... öncesi de var... Evlenin demiyoruz. Ben ilkokul mezunuyum, her şeye aklım yetmez. Siz bilirsiniz hakkınızda en iyisini... değil mi? E öyle... Dedik ki çocukları olursa bunları bizim eve alalım... Bak, şart koşmuyoruz Zeynep... isterseniz... Harun da münasip görürse... Haa, Melahat Hanım'ın evi de müsait... iki oğlan bi kadın... senin için bi tabak daha koyarlar masaya... Dava da biter bu arada. Harun hapse girerse bu ev de senin o ev de... Yok beraat eder, bi iş bulur, o zaman da ha orası ha burası... görelim Mevla'm neyler, neylerse güzel eyler...

"Harun içeri girerse ben de girerim. Ha dışarı ha içeri, ne fark eder? Girmezsem aklım hep onda olur."

"Başka bi herife gitmem diyosun."

"Gitmem değil, gidemem herhalde anne. Mesele onun yolunu gözlemekten çok...

"Âşıksın sen ona."

"Âşığım."

"Baban ne diyo biliyo musun? Benim kız diyo, Harun'a bi başka bakıyo diyo. Doğru söyledin dedim. Sen de bi vakitler bana böyle bakıyodun Erdal dedim."

"Ne dedi?"

"Hiiiç... Sustu her zamanki gibi."

"Peki, Harun bana nasıl bakıyor Nebile Hanım? Dikkatinizi çekti mi acaba?"

"Çekmez mi? Allah'ın gücüne gitmesin, puta bakar gibi bakıyo, utanmasa çocuk secde edecek sana... Dur, sıkma boynumu! Bak yüzümü gözümü tükürük içinde bıraktı edepsiz! Ev danası öküz olur mu? Olmaaaz... Gel, otur kucağıma da bi koklayım seni koca sıpa..."

"Çürüme servetle gelmiş, her zaman olduğu gibi!" demişti içinden.

Honoré de Balzac (Yaşamda Bir Başlangıç)

31

Nemrut Dağı'nın yüksekçe eteklerinden birinde, krater gölünün kenarında oturuyorlardı.

"2183'e gitmek ilginç bir deneyim oldu... benim için bile...

"Katılıyorum sevgili turna."

"Yolculuğun nedeni hakkında tahminde bulunayım... Yaşadığın yüzyıla gelecekten bakmanın nesnellik adına kayda değer bir ağırlık taşıdığını görmek şaşırtıcı, hatta sarsıcı olacaktı. Bu deneyimi yaşamak istedin."

"Kısmen haklısın. Bir de 20. yüzyılın Anadolu için bir geçiş dönemi olduğunu, *sonrasına* bakarak ve bunun kanıtlandığını görerek kavramak istiyordum."

"Teknolojinin sunduğu yepyeni fırsatlara, onca şatafata, görkeme rağmen bana soğuk geldi oralar."

"Oralar dediğin aslında buralar değil mi?"

"Bilmem... belki de buralardır... emin değilim. Ben bir kuşum. Otu, suyu, ağacı, bulutu severim... Hangi makine tutar bunların yerini?"

"Doğrusun. Hiçbiri tutmaz."

"Zamanın, yerin ve kişinin dışında kalmak biz turnalar için sıradan bir durum" dedi turna. "Fakat bir âdemoğlu nasıl görür bu durumu? Örneğin sen...

"Her şeyden önce ilginç... Zamana, yere ve bedenine kopmaz zincirlerle bağlı bir varlık katında bunlarsız bir yaşam heyecan verici. Bedenin dışına çıkmak, ona diğerlerine baktığı gibi dışarıdan bakmak, yaşamama hissi verir sanırım insana. Bu, ne zamandır içgüdülerinden uzaklaşmış insanın güdülerine de veda etmesi demek. Ama kişiliğin yok olması tehlikesi baş gösterir ki bununla savaşmak zor olsa gerek. Senin, Ali'nin yerine geçmenden farklı bu. Yerin dışında kalma meselesine gelince... Onda da uzaya gidenler hariç, hiçbir insanın seninle aşık atacağını sanmıyorum. Onların deneyimi en azından şimdilik seninkilerle karşılaştırılabilir."

"Katılıyorum. Dünyaya uzaydan bakmadım hiç. İster miydim? Hem de çok isterdim... Sana bir soru... Bir şehrin geceki haliyle sabahki halini arka arkaya seyretmek, gezegeni uzaydan seyretmek kadar heyecan vermez mi sana?"

"Başka bir deyişle çıplak haliyle giyinik halini... Haşim'e sorarsan o her zaman çıplak hali seyretmeyi sever. Güzelliklerin ve yaşama sevincinin geceyle ortaya çıktığına inanır. Bilmem... ben ikisini de severim. Hoş... İstanbul, Paris, Londra, Amsterdam, New York gece de uyumuyor, gece de hareketli. İstanbul koşuyor, zıplıyor, uzanıyor, dalgalanıyor. Bazı bazı uykuya dalar gibi durulup kimi sokaklarında, kimi caddelerinde ışıklara ve gürültülü seslere veriyor kendini. Yine de İstanbul'da bile gece, gecedir. Çıplaktır. Arzuludur... Sabah ise geceden aldığı hayhuyu çoğaltarak şehrin dört yanına dağıtmanın, insanların, arabaların, fabrika giriş kapılarının, anonsların, çaycıların, vapur iskelelerinin, otobüs duraklarının, minibüs değnekçilerinin, sekreter kızların rimellerinin, balık halindeki kasaların, boy boy öğrencilerin, poğaçanın, Kürt böreğinin, simitçi tab-

lalarının, banliyö trenlerinin vaktidir. Şehrin sabahı da gecesi kadar cazibelidir."

" Peki zamandışılık?"

"Yıllardır cezaevinde kalan bir tutuklunun, cezaevi arabasıyla mahkemeye giderken aracın çelik ağlı ya da parmaklıklı penceresinden anlık gördüğü bir sahne, oturduğu apartmanın girişindeki erik ağacını görmeden ölen seksenlik bir münzevinin yaşamı boyunca gözüne ilişenlerden değerli değil midir?

"Seni yürekten kutluyorum çelebi."

"Neden? Zaman deyince senin eline su dökemeyiz turna. Sana pek de uzak değil söylediğim."

"Hayır, söylediğinden ötürü kutlamadım. Bu kadar sözcüğü yan yana bir çırpıda ve hatasız dizmen hoşuma gitti. Bu cümleyi bir romanda kullanırsan eleştirmenler topa tutar seni."

"Bir adam var bizim okulda. Rus Dili ve Edebiyatı okuyor. Elli, elli beş yaşlarında... O anlattı... Bir tanıdığı, yürüme özürlü birini gördü mü koşamaz, durur; konuşma özürlünün yanında susar, ya onu seyreder ya da üçüncü kişiyi dinlermiş. Bir gün şöyle demiş bizimkine: Nerede bir cezaevi arabası görsem gözlerimi pencerelerine dikerim. Uzaklaşıp gözden kaybolana kadar... Biri içeriden baktığında bir insan görsün, bakışları boşluğa çarpmasın diye...

"Ben -dediğin gibi genç arkadaşım- zamana meydan okuyan bir türe ait olmama rağmen o türün fâni üyelerinden biriyim. Zaman karşısında bir çınar kadar güçlü değilim. Sizin işiniz daha zor. Hayat, biraz da emellerinizle bedelleriniz arasında kolan vurmakla geçip gitmiyor mu? Mimarlık hevesiyle yanıp tutuşan bir ergenin yirmi yedisinde uyuşturucu kuryesi ya da otogarda gelgelci olması arasındaki üçlü çizgi değil midir en kestirme gerçeklik? Bunu" irade-i külli"ye yaslanmadan görecelikle mi daha iyi açıklayabiliriz kuantumla mı sence?"

"Şiirle... sinemayla, tiyatroyla, öyküyle, resimle, romanla, müzikle..."

"Senden de böyle bir cevap beklenirdi."

"Zamana dair ne anlatsak yetersiz kalır. Ele avuca sığmaz o...

" O halde sözü şuraya getirmek istiyorsun: Zamanı yeterince anlatamazsak zamandışılığı da anlatmakta zorlanırız."

"Öyle değil mi? Belki de GENÇ OLMAK HAKLI OLMAKTIR genellemesine sığınarak bulabiliriz ona biraz olsun yaklaşmanın yolunu. İyice uzaklaşma riskini göze alarak... Her şeyden önce, biyolojik genç, evrenin, kendisi için var olduğunu düşünür ve öznel olarak çoğu vakit herkes haksız, kendi haklıdır. Zira zamanın geleceğe doğru daha ileri bir aşamasında doğması, haklılığını gerekçelendirmeye yeter. Bu öznelliğin, bizi metafiziğin kollarına atması onu zerre kadar ilgilendirmez."

"Peki haksızlara göre geç doğması, maddi bir gerçeklik değil midir? Ve sadece bu nedenle haklı sayılmaz mı? Tarihsel ve teknolojik açıdan haksızlara göre ileri bir noktada bulunduğunu kabul etmek zorundayız. Bu da apaçık nesnelliktir çelebi."

"Sana katılmamak haksızlık olur. Yalnız şu iki soruyu da sormakta yarar var: Kendi kuşağının dışındakilere göre haklı olan bu genci, herhangi bir nedenle kendi kuşağındakilere göre haksız olacağı durumlarda nasıl değerlendireceğiz? İkincisi, biyolojik olarak hücreleri ve dokuları yeni ama kafası bin yıl geride olanı mı genç kabul edeceğiz, bedenen yaşlı ama kafası bugüne ve geleceğe dönük ışıltılarla donanmış birini mi?"

"Bazen ne düşünüyorum, biliyor musun? Tarih, sanıldığı gibi helezonik, inişli çıkışlı, ilerleyici-gerileyici bir çizgide değil de dümdüz bir yolda ilerliyor. Aslolan, servetin, başka bir deyişle güçlünün diğerleri üzerindeki hâkimiyetini devam ettirmesidir. Yönetilenin güçlüye başkaldırmasının bunca değer görmesi, az rastlanmasındandır. Tarihin ana gövdesi, yönetenlerin gücüyle ya da güçsüzlüğüyle biçimleniyor. Sınıf savaşları bile bunu kanıtlamıyor mu? Orta yerde bir ezen sistem ve onun silahlı gücü olmasa sınıftan ya da sınıf savaşından söz edilebilir miydi? Sistem, kendini koruyacak mekanizmalara sahipse Şeyh Bedreddin'i, Rosa'yı, Sparkatüs'ü ya da İspanya İç Savaşı'ndaki enternasyonal müfrezeleri, haklı, cesur, kahraman ama yenilmiş birer figür olarak yazıyoruz insanlığın anı defterlerine. İki dünya savaşının galiplerini ve mağluplarını ders kitaplarına yazdığımız gibi... Marx, İngiliz işçilerin kızıl bayrağı Londra gönderine çekeceğini öngörmüştü. Lakin o bayrak, beklenmedik şekilde Moskova gönderinde dalgalandı. Neden? Majestelerinin devlet makinesinin kendini koruma refleksi, hatırı sayılır ölçüdedir. II. Nikola'nın maki-

nesi ise hükmetme gücünü yitirmişti. Dikkatlerden kaçan şu: Söylediklerimin hepsinde ortak nokta, ana gövdenin kendini idame ettirmesidir. Lenin'in çarlığı devirmesi, ana çizgiyi değiştirmemiştir. Mao'nun Uzun Yürüyüşü'nün de bu çizginin yanında ne kadar kısa kaldığını şimdiden görüyoruz. Anadolu'daki devrimin, sistemin dışına çıkmayı bir yana bırak, silahla kovduğu güçlüye sonradan nasıl entegre olduğunu biliyoruz. Servet, bin bir çeşit yolla varlığını sürdürüyor. İçten içe çürüse de kendini yeniliyor. İç organlarının etkinliklerini düzenlemeyi başarıyor. E, makyajı da ihmal etmiyor elbette. Kimi zaman *demokrasi* diyor, kimi zaman *ulusal çıkarlar*, *girişim*, *serbest piyasa*, *ahlak*, *din*... Yolun sonu göründüğünde de hep aynı yönteme başvuruyor: Savaş. İzlenmeye değer ilk serüveninden bu yana, savaş olmadan geçen kaç yılı ağız tadıyla yaşayabilmiştir insan? Yok denecek kadar az... Demek ki neredeyse doğal olan savaştır, barış ise nispi... ana çizgide nadiren ortaya çıkan bir yanılsama...

"Gerçekçi iyimserliğini bilmesem seni şeamet tellallığıyla suçlardım."

"Laf aldı başını gitti... Biz nereye gidiyoruz?"

"Şu güzellik bırakılır da gidilir mi?"

"Birer taş parçası olsaydık birileri alıp götürene kadar kalırdık... Sevdin sen şu gölü."

"Suyun olduğu her yeri severim."

"Sürpriz değil... Bütün uygarlıklar su kenarına kurulmuştur... Ne yazıyor? Şu kara kaplı nizamiye bak bakalım."

Öteki, gökyüzüne bakıp birkaç sözcük mırıldanınca koca defter hızla göz hizasına geldi.

"11 Eylül 1980... Beyaz Saray'ın Oval Ofisi... Saat 23.32... Saat farkından dolayı Türkiye'nin başkentinde gün 12 Eylüldür, saatlerse 6.32'yi göstermektedir. Başkan, gömleğinin üstüne giydiği gri kazağın yakasını sol eliyle çekiştirirken diğer elindeki kâğıtta yazılı notu okuyor. Birleşik Devletler yetkililerinden biri, birkaç cümleyle Türkiye'de askerlerin yönetime el koyduğunu bildiriyor. Notta Başkan Carter'ın dikkatini çeken cümle şudur: *Our boys have done it.**"

* Bizim çocuklar işi becerdi.

Sokrates – Kendine ve şehre sağlayacağın şey, istendiği gibi davranmak için serbestlik ve kudret değil, doğruluk ve bilgeliktir.

Alkibiades – Bundan böyle doğruluk nedir, araştırmaya koyulacağım.
Sokrates – Yolundan şaşmamanı dilerim. Ama yine korkuyorum.
Tabiatına güvenim olmadığından değil, şehrin kuvvetini görüyorum da seni de beni de alt etmesinden korkuyorum.

(Platon – Birinci Alkibiades)

32

Güneş ısıtmıyordu." *Ya da uykusuzluktan, açlıktan ve yorgunluktan düşüyorum"* dedi içinden Harun. Hırkasını almak geçti aklından, hemen caydı. Zeki Ağabey (Büyüyünce Zeki Amca'nın amcası ağabeye dönüşmüştü) erken açardı dükkânı, henüz açmamıştı. Arabalar dakikadan dakikaya çoğalıyor, işe yetişmeye çalışan asık suratlılar topluluğu, kadınlı erkekli bir koşturmacayla Sema Apartmanı'nın az ilerisindeki otobüs durağına akın ediyor, dolmuşlar durup yolcularını aldıktan sonra mutat aceleleriyle yola düzülüyordu.

Sedat, sahnedeki yerini almakta gecikmedi. Kaldırımın ucuna kadar gelip ceketinin cebinden sigara paketini çıkardı. Ateşi olmadığı vakitler hep yaptığı gibi gelene geçene bakmaya başladı. Zeki Ağabey sık olmasa da dükkânında bulunmadığında Sedat'ın ateşsiz

kalmasının ciddi sorunlara yol açtığını bilmeyen yoktu mahallede. Kolundan çekerek sigarasına ateş istediklerinden ilki yeşil ışık yakmazsa sonrakilerin önündeki seçenekler belliydi: Ya Sedat'ın sigarasını yakmak ya yüzüne ve vücudunun başka yerlerine Sedat'ın kahredici yumruklarının inmesiyle yüz yüze gelmek ya da – pek azının yapabildiği gibi- Sedat'ı dövmek.

Kafasındaki büyük sargı bezi, geçen gün askerlerden yediği dayağın eseriydi. "Onun yerinde başka biri olsaydı helvasını yiyorduk şimdi" demişti Zeki Ağabey. "Fena benzettiler çocuğu." "Neymiş mesele Zeki Bey?" Apartmana girerken sormuştu Melahat Hanım. "Efendim, gözümün önünde oldu... bir şey yok inan olsun. Bunun her zamanki deliliği... Dükkânı açıyordum. Bizimki de yanından geçen askerlerden birinin kolundan çekmiş olmalı... Olmalı diyorum, bir an için kaçırdım gözümden. 'Ulan sen benim kolumdan nasıl çekersin!' yollu bir haykırmayla döndüm, baktım, dipçiği kafasına yedi bu. Ortalık kan revan... Seninki oralı değil. Hâlâ ateş istiyor. Dördü beşi aldılar bunu aralarına... Dipçikler... yumruklar... tekmeler..." "Uyarsaydın adamları Zeki Ağabey." "Uyardım Haruncuğum, uyardım. Hatta ellerinden almaya çalıştım. Arkamdan bir darbe yedim ama cop mu dipçik mi anlamadım. Düştüm, kalkamıyorum. Sonradan anladık ki köprücük kemiğim kırılmış... Sedat, benim yere düştüğümü sen gör... Dur, dedim... yapma, dedim... dinler mi? Benim halimi görünce çıldırdı. Rastgele vurmaya başladı askerlere... Yumruğu yiyen yüzünü tutup düşüyor... Neyse tanıyanlar komutana söyledi de çocuğu dövmeyi bırakıp kollarına girdiler... sakinleştirmeye... Annesini çağırın, dedim... Geldi, o sakinleştirdi...

Ağzı, burnu ve gözleri açıktaydı yalnızca. Yanından ilk geçen, ellerini iki yana açıp ateşi olmadığını anlatmaya çalıştı. İkinci, durdu ve kibritiyle Sedat'ın sigarasını yaktı. *"Yirmi yıl geçmiş aradan... Yaşlanmış mı? Evet, saçlarına aklar düşmüş... Çocukluğumun Sedat'ı... Ölse üzülür müydün? Üzülürdüm."*

Şefik Bey apartmandan çıktı. Emekli olmadan önce ortalıkta pek görünmeyen Şefik Albay, bir iki yıldır her sabah Satı Kadın'dan Yukarı Yoğurtçu'ya kadar gidip geliyordu. Darbeden hemen sonra emekli olmuştu. Melahat anneye komşu kadınların söylediğine göre

*"Ecevitçi diye tekaüt edilmiş"*ti. Harun bir süre baktı arkasından. O, bir iki adım atmıştı ki döndü, hep yaptığı gibi apartmanı gözleriyle taramaya başladı. Harun'u görünce gülümseyerek ona el salladı. Harun da el sallayarak cevap verdi. Sonra Albay, son bir kontrol amacıyla apartmanın girişini, balkonları, ön bahçeyi süzdü ve sert adımlarla yola koyuldu.

Kapıcı Mustafa servise yeni çıkıyordu. Kolunda hasır sepetiyle caddenin karşısındaki bakkala gitmek için Sedat'ın yanından hızlıca geçip kendini yola attı.

Kimse, üç yıldır otobüslerin çoğunun artık gelmediğinin, her gün arka arkaya geçen dolmuşlardan bazılarının ortalıkta görünmediğinin farkında değildi.

Şefik Bey'in dördüncü apartmanın önünden geçerken, Mustafa'nın caddenin orta yerinde birdenbire kaybolmalarının farkında olmadıkları gibi...

Hasır sepet, yolun ortasında duruyordu. Sedat, üstüne gelen arabalardan birinin şoförünün acı bir fren yapıp direksiyonu kırarken ağza alınmayacak küfürler etmesine aldırmadan onu alıp kaldırımın kenarına koydu. Yanına oturdu. Yarısına geldiği sigaranın uzamış külünü alışkanlıkla üfleyerek sepete yuvarladı.

bugün pazar
bugün beni güneşe çıkardılar

(Nazım Hikmet)

33

"Ne anlatıyor TÖBDER'liler?"

"Ne anlatsınlar? Kimi cezaevinden yeni çıkmış, kimi öğretmenlikten atılmış."

"Kimi de Harun gibi cezaevine girmeyi bekliyor."

"Evet. Davaları devam edenlerin eli ayağı tutmuyor. Sinirler laçka... Herkesin gözü de kulağı da evlerin kapısında. İçeri girmemiz yakın diyorlar... Bazıları boşandı... bazıları boşanacak yakında..."

Erdal Kaynar, az önce koltuğunun altında Cumhuriyet gazetesiyle eve gelmiş, kendini külçe gibi salondaki koltuğa atmıştı. "Ana kız ne yaptınız bakayım ben yokken?"

Nebile Hanım mutfaktan gelirken antreden seslendi: "Mantı yaptık. Pazar günü şöyle ailece bi keyif çatalım. Allah aşkına iki solcu kafa kafaya verip siyaset konuşmayın akşama kadar. Televizyonu

açıyorum. Film milim çıkar şimdi... sarımsakları dövüyorum ben... gelirim az sonra...

"Ben döverim sarımsakları Nebile, sen gel, otur... yorulmuşsundur."

"Ne yorulması ayol!.. Asıl sen koşturdun sabahın köründen beri... ikindi ezanı okunacak nerdeyse."

"Ne kadar koştursak boş." Sesinde yılgınlık işaretleri vardı. "Arabaya müşteri buldum. Yarın gelip alacaklar külüstürü..." Sesinde yer yer çatlamalar... kırıklar..."İçeri girdikten sonra arabanın kime faydası var kızım? Annenin elinde üç beş kuruş olur... ev döner... Komşular, apartmanın çevresinde bir süredir yabancı adamların dolaştığını söylüyor.... polis... sağa sola beni sormuşlar... nasıl bilirsiniz... geleni gideni kimdir filan..."

"Benim okula da gelmişler. Okul çıkışında...

"Duymadığımı sanıyorsunuz. Yahu, siz iki kumru bir araya geldiğinizde başka bir şey konuşamıyo musunuz?

Baba kız birbirlerine bakıp muzırlık yapan çocuk gözleriyle güldüler. Zeynep, babasının çok iyi bildiği bu gülüşünde, o ana kadar rastlamadığı, derin bir keder gördü. " Baba, ne oldu?"

Nebile Hanım gelip ikili koltuğa, Zeynep'in yanına oturdu. "Erdalcım, mantı pişmek üzere. Ateşten indirip süzmek sana düşüyo. Masaya getirmek de Zeynep'e.. Nebile Hanım, sağ elinin işaret parmağını kocasına uyarı yollu sallayarak devam etti: "Yağı eritmeyi unutma Erdal."

"Arabayı sattım Nebile."

"İyi yaptın. Sokağın başında çürüyüp duruyo zaten. Bunca yıldır kaç kere bindik ki?.. O parayla... dediğin gibi evin eksiğini gediğini kaparız. Sıkma canını... Senin dilinin altında başka bi şey var... Ne saklıyosun?"

Kocasının suratı iyiden iyiye asıldı. "Canımızı sıkacak çok şey var, ona gelene kadar... Neşat ölmüş."

Nebile Hanım elini ağzına götürerek belli belirsiz bir çığlık attı. "Kim? Bizim Neşat! Ne zaman? Ne olmuş Erdal?!" Sesli sesli ağlamaya başladı. Kalktı. Salonun ortasında, bir elini beline koydu. Diğeriyle gözlerini kapattı.

"Emniyetten aramışlar dün gece... Gelin morgdan ölüsünü alın, demişler. Kafasını duvara vurdu, intihar etti, demişler."

"Hilal Teyze'ye göstermişler mi Neşat Amca'yı?" Zeynep'in sesi titriyordu.

Babası başını aşağı yukarı salladı. "Tanıyamadım, dedi Hilal. Kafası iki kafa kadar olmuş. Boynunda, kollarında ezikler vardı, dedi. Her tarafı çürükmüş."

"Allah belasını versin sebep olanların! Kadıncağız erimiştir... Vah! Koşturacak adam lazımdır şimdi ona."

"Hallettik her şeyi... Cenaze yarın kalkacak... öğle namazında...

"Dağ gibi adam öldü gitti desene... Salak Nebile de mantı, sarımsak derdine düşmüş..."

Nebile Anne, yüzünü yıkamaya banyoya giderken Erdal Hoca'yla kızı gözlerinde biriken yaşları parmaklarıyla silmeye çalışıyordu.

Zeynep, Öğretmen Neşat Çerkeş'teki evlerine geldiğinde bu yeşil gözlü adamın kucağına çıkar; kâh burnunu çekiştirir kâh şişirdiği yanaklarını küçük yumruklarıyla indirir kâh ona masallar anlattırırdı. Beş yaşındaki kız, gece Neşat Amca'sının kucağında uyuyakaldığında Nebile, "Bacakların tutulmuştur Neşat, aliym de yatıriym şunu" der, beriki "Bırak Nebile, ben rahatım, uyandırma şimdi çocuğu... biraz dalsın" deyip çayından bir yudum alır, Erdal'la TÖS ağırlıklı söyleşiye devam ederdi.

Hilal'le yeni evlenmişlerdi, yılı dolmamıştı. Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'nda Erdal'dan bir sınıf önde okumuştu. Okuldaki göz aşinalığı bir yana, aralarındaki asıl sıcaklık Çerkeş'te karşılaşmalarıyla doğdu. Hilal'le Neşat... Bu iki Çapalı, Erdal'la ve karısıyla kaynaşıverdiler. İlkokul mezunu Nebile'yi hiç yadırgamadılar. Onun zekâ pırıltılarıyla yüklü konuşmalarına, aklıyla güzelliğini maharetle kaynaştırabilmesine saygı duydular. İyi günleri pek olmadı, kötü günlerinde birbirlerine sarıldılar.

"Ben morga gidiyorum" dedi Zeynep.

"Almıyorlar. Bizi de almadılar... Sadece Hilal'le Özge girebildi."

"Hadi Hilal'i görelim" dedi Nebile Hanım. " Özge de perişan olmuştur kızım... açtır şimdi onlar... kapattım altını mantının... Erdalcım, gazeteye saralım tencereyi... ben arabada kucağıma alırım... Hadi çıkalım."

Derdine dil zahmının lutf eyle dermân ol didüm
Şol kadar minnetler itdüm yâre dermân olmadı

(Bâki – Divan)

34

"Sen ne öğretmenisin Necdet?"

"Adımı sen de yanlış söyledin memur bey."

Neşat'ın burnunu kıran yumruk bu cümleyi takiben geldi.

"Ulan ibnetor! Sadece sorduğuma cevap vereceksin, bu bir. Senin adının bi önemi yok. Ha Necati, ha zurna...

Burnundan akan kanlar dudaklarına değerken güçlükle konuşabildi: "Deminki daha yakındı... bu hiç olmadı."

Öteki, falaka sopasını alıp üzerine geldi ama Neşat bayılmıştı. Numara yapmıyordu, gerçekten bayılmıştı. "Atın bu gavatı hücresine... Burnuna tampon koyun... Recep, uyanınca getirin de adını bi daha söyliyim ibnenin."

Derin Araştırma Laboratuvarı'nın ünü başkente çabuk yayılmıştı. Biri gözaltına alındı mı "DAL'a götürmüşlerdir" diyorlardı. Gözaltına

alınandan üç dört gün haber gelmezse onun DAL'da sorgulandığı tescilleniyordu. Gerçi her karakol, her emniyet amirliği ve müdürlüğü, her askerî birlik birer işkence merkezi olmuştu. Yetmemiş, Şili'den, Arjantin'den örnek alınarak kimi spor salonları da önce sanık toplama, sonra sorgulama merkezlerine dönüştürülmüştü. Lakin hiçbiri DAL kadar namlı değildi başkentte.

Emniyet Müdürlüğü'nün garajıydı burası.

Neşat Sivrioğlu'nu Serçepınarı'ndaki evinin önünden almışlardı. Direnmedi, kaçmaya çalışmadı. Beyaz Şahin'in arka koltuğuna oturdu. İstanbul yolunda ilerlerken "Eğil!" dedi yanındaki. Eğildi. Gözünü bağladılar. Aynı caddelerden, aynı sokaklara girip çıktılar. Yarım saat sonra arabadan indirdiler. "Başını eğ" dedi aynı kişi. Eğdi. Başının üstünde herhangi bir engel yoktu halbuki. Merdivenler indi, merdivenler çıktı. "Başını eğ!" Kolundakinin talimatına uyup başını eğdi. Yan odalardan daktilo ve telsiz sesleri gelen bir yerde oturmasını söylediler. Oturdu. Beklemeye başladı. Ellerini birleştirdi, baş parmaklarını birbirine sürttü.

"Kalk!" dedi biri, kalktı. "Yürü!" dedi, yürüdü arabaya kadar. Zamansızlaştırma ve mekânsızlaştırma amacıyla yapılanlar, DAL'ın girişinden ceplerini boşalttığı masanın önüne, tuvalet olduğu keskin kokusundan anlaşılan mahalden koridora ve hücreye kadar sürdü. Hücreye girerken "Arkana bakma, ebeni s.kerim" dedi görevli. Gözündeki bandı açtı, sırtından sertçe itti, demir kapıyı kapadı.

Tanışma seansını beklerken vaktin ucunu kaçırdı Neşat. Hücre iki metreye bir metreydi. Kapının menteşe yerlerinden sızan ipincecik ışıktan başka ışık görmedi saatlerce... *"Bir gün oldu mu?.. Anlaşılmaz ki... ikinci güne mi girdik?..*

Belki heyecandan, belki yavaş yavaş yaklaştığını hissettiği korkudan tuvalet ihtiyacı hissetmiyordu.

Koridorun başındaki hücrelerden birinin kapısı açıldı. Ne zaman gelmişlerdi hücrenin önüne? Ayak sesleri duymamıştı. "Sen... misin?" "Evet." Bir genç kız sesiydi bu... Ağlıyordu kız. Hiçbir şey yapmadım, diyordu, her şeyi anlattım, diyordu, kimi adları sıralıyordu. Ezberlenmiş adlar... Hep aynı sırayla söylenen adlar... Bol küfürlü bir girizgâhtan sonra aynı görevli emir verdi: "Kızım sıçtırma Engin'in

ağzına. Sülaleni s.kerim senin... Engin de burada... O başka söylüyo... Evin yerini o biliyodu diyo." Kızın yalvarmalı yakarmalı sözleri giderek anlaşılmaz oldu. Neşat'ın hücresinin tam karşısına düşen bir yerdeydiler şimdi. Kaba dayakla başladılar. İnlemeler... kesik kesik çığlıklar... Manyetonun sesi... Kızın çığlıkları...

Onu hücresine bıraktıktan sonra başka birini getirdiler aynı yere. Buranın donanımlı bir işkence odası olduğunu anladı Neşat. Konuşmaları çözemez olmuştu. Ya alçak sesle konuşuyorlardı ya da kapıyı kapamışlardı.

Oturdu Neşat. Karanlığa alışmıştı. Sırtını duvara verince karşı duvarı seçebiliyordu.

"Yürü lan!" Boğuk sesler... inlemeler... Yere düşen ağır bir cisim... sorgulanan düşmüş olmalıydı. "Oğlum, senin iyiliğin için yürü diyoz lan... Yürümezsen ayakların inmez...

Kalkıp gözlerini menteşe aralığına dayadı. Bir şey göremedi. Adam, koridorun diğer tarafına doğru yürümeye çalışıyordu. İnlemeler anlaşılmaz sözcüklere karışıyordu. Bir an sessizlik oldu. Neşat, yanındaki hücrede birinin demir kapıya vurmasıyla irkildi.

"Tuvalete gitmem lazım! Tuvaleeeet!.. Bakan yok mu?"

Altına kaçıracak kadar sıkıştığını fark etti Neşat. *"O gitsin... ben sonra giderim."*

Uzunca bir yürüyüşten sonra meçhul adamı odaya aldılar tekrar. Nefesini tutup bekledi. Manyetonun cızırtılı sesi mi, falakanın tok sesi mi gelecekti? İkisinin yerine düzensiz aralıklarla kulağına çarpan, falakadan daha tok, tartılabilir ağırlıkta bir sesti. İçeri girip çıkanlar, kum torbasından söz etmişlerdi. Tavandan sarkan ipe bağlanmış kum torbasını insanın çıplak göğsüne vuruyorlardı. Bu, o olmalıydı.

Oturdu. Gözlerini kapadı. *"Fare deliği var mıdır hücrede? Gelirse ısırır mı?.. Hilal korkar fareden... Hem de çok korkar... Özgem... kızımmm."*

En az bir gece geçmiş olmalıydı. Belki iki, üç... Engin'i -Yan hücredeki, Engin'di, şu kızın arkadaşı- tuvalete çıkarıp getirdiklerinde Neşat da kapıya vurmuş, tuvalete gitmişti. Acıkmamıştı ama susamıştı. Oradayken su isteyip içmişti. Hücresine döndükten sonra, ortalığın sessizliğinin de etkisiyle bir süre dalmıştı. Hücre kapılarının önünden

geçen koridor paspaslanmıştı. Paspası çekeni görememişti Neşat ama soluk alış verişinden kadın olduğunu anlamıştı. Bir vakit kapıyı açan görevli, arkasını dönmesini istemiş, yere tayın bırakmıştı. Yokladı kendini, aç değildi. Tayını yarım ağızla yerken koridora doluşan ve hücreleri tek tek kontrol eden görevlilerin seslerini duymuştu. Yeni seslerdi bunlar... Aşina olduğu sesler, günlük mesaiyi bitirmişlerdi demek... Gece mesaisi miydi başlayan, gündüz mesaisi mi? *"Bunu anlamak imkânsız... Hiçbir yolu yok... çözemem... Özge... uyuyor mudur?"*

"Engin! Koçum!"

"Burdayım amirim!"

Amirin sesi bayağı düştü, alaycı tondaydı "ODTÜ'lü, kahraman Engin!.." Kapısını açtılar.

" İlk ifademi değiştirecem demişsin."

"Evet amirim..."

"Anlat."

"Ceylanbağları'ndaki evi Semih'le beraber tuttuk. Orhun da vardı... bi de... Salih... Browning'i, mermileri Yıldız getirdi. Hoştepe'de polis arabasını..."

Engin'in sesi suratında patlayan tokatla kesildi.

"Yavaaaaş! Engin, militan Engin, tane tane anlat oğlum... Sordukça söyle... Semih tamam.... Salih kim? Yıldız, silahı ne zaman teslim etti?"

"Salih, Basın Yayın'da okuyo amirim. Öğrenci başkanlığına seçildi... Yıldız, sadece tabanca, mermi değil..."

Anlattıkça coşuyor, coştukça daha şevkli anlatıyordu.

"Aferin!" dedi amir, "Yarın bunları yazılı ifadende unutursan s.kerim dalağını."

Kapı kapandı.

Biraz sonra Neşat'ın kapısına geldiler. Arkasını döndü, gözlerini bağladılar. *"karşı odaya mı??? bilmiyorum diyeceksin... ne sorarlarsa sorsunlar... tuvaletten gelen kokuyu düşün... tuvaletin bütün camlarını boyamışlar... kalın... sert fırça izleri... hilal'i düşün... özge'yi...*

"Sigara içiyo musun"

"Evet."

Ses tonu ilginçti karşısındakinin. Yumuşak... sevecen... Bayram ziyaretine gitmişsin de kahveyi nasıl içeceğini soruyor gibiydi.

Yakıp Neşat'ın ağzına tutuşturdu sigarayı.

"Uzun zamandır tiryakiysen zor..."

"? "

"Guatr var sende."

"Bilmem?"

Boğazına dokundu. Buz gibiydi elleri.

Deneyimsiz değildi Neşat emniyet sorguları konusunda. 12 Mart'ta Çankırı'da, gözaltını bir ay kadar yaşamışlığı vardı. Dayak yemiş, horlanmış, falakayla tehdit edilmişti. Çıktığında coptan su toplamış, yer yer kan oturmuş ellerini Hilal'den saklamak istemişti. Ama bu sefer başkaydı. Bunu garaja ayak bastığı andan beri biliyordu. 50 tevkifatında Sansaryan Han'ın, 12 Mart'ta Ziverbey Köşkü'nün duvarları, böyle sistematik, böyle kıyıcı, böyle pervasız yöntemlere tanık olmamıştı.

"Var, var. Guatr ciddi bir hastalıktır Neşet."

"Öyle bir ad koymuşlar ki... Neşat... Neşat benim adım."

"TÖBDER'in yeniden örgütlenmesi için çalışanlar kim? Biri sensin... biliyoruz... Talimatlar nereden geliyor?

"Bu koşullarda yeniden örgütlenmenin..."

"Sigaranı içtin... Muhabbetimizi ettik... Devam ederiz muhabbete... Benim babam da öğretmen... Ama bana boş laflar etme... şu sayacağım isimler hakkında ne biliyorsan anlat... Bak ayaktasın... yorgunsun... anlat, seni evine bırakalım. Çoluğunla çocuğunla..."

"Sağ olun. Ama benim yeniden örgütlenme... yani TÖBDER örgütlenmesi hakkında bilgim yok."

"Tabancaların çekildiği, sandalyelerin havada uçuştuğu 78 kongresinde anlaşılmıştı ki bu örgüt, gücünü mesleki tabandan değil, tabirimi bağışla, siyasal tavandan alıyordu. Siyasallık, bir meslek örgütlenmesinin önüne geçerse ne olur hoca? İşte bu olur. Darmaduman olursun. Bu önemli değil, önemli olan tekrar ayağa kalkmak... Sana bi şey söyleyim mi?.. Bu kafayla ayağa kalkılmaz... Senin eve gelenleri biliyoruz... girip çıkanları... bazıları da burada... Gel anlaşalım... Kendine yazık etme... iyi adamsın, belli... yolunu gözleyenler var... onları düşün."

Fiske bile vurmamıştı adam.

Hoca, sigarasını içmiş, adamı dinlemişti.

Çok geçmeden "Sen ne öğretmenisin Necdet"in karşısına çıkmıştı.

Hücrede burnuna gelişigüzel bakıp tampon taktı bir doktor. Nefes alışı zorlaşmıştı. Tokatladı Recep uyansın diye. Uyandı. Gözünü bağladı Recep, sonra koluna girdi, birlikte "Necdetçi"nin olduğu odaya girdiler.

"Pantolonunu çıkar" dedi Necdetçi. Çıkardı. Onu, zemini sert bir yükseltiye yatırdılar.

"Kalp var mı hoca?"

Anlamadı.

"Yani kalbin sağlam mı?"

Kendini bildi bileli sapasağlamdı kalbi.

"Değil... Böbreklerim de iyi değil... İlaç kullanıyorum. Elektrik vermeyin bana... başınıza iş alırsınız."

"Ulan ben böyle komünist görmedim. Şurada bile tehdit ediyo bizi."

Bileklerini yattığı yere sabitlediler.

"Çıkar donunu şunun...

"ne anlatacaksın ki?.. hiç... tuvaletin beyaza... beyaz... camlar... yüksek... çok yukarıda camlar... bilal... karın... bilal... özge'yi düşün...

Penisinde korkunç bir yanma hissiyle sarsıldı. Şimdi diğer hücredekilerin kulaklarına onun çığlıkları çarpıyordu.

"Hoca bizi uğraştırma... Şu isimleri ver... rahat edersin... Seni bırakmadan döner ismarlarım, bak söz...

Tel, meme uçlarına değdirilirken falakaya başladılar.

Bayılana kadar durmadılar.

Tabanları patladı.

Bayıldı.

Ayıldığında hücresindeydi. Çıkardılar... O meçhul adama yaptıkları gibi yere tuz döküp yürüttüler.

"İyiliğin için" dedi biri, sırtına atladı. "Yürü!.. Tabanların başka türlü inmez."

Kırk dokuz yaşındaydı. Bedeni sağlamdı. *"keşke elim kolum tutmasaydı... bunlar o teli dokunduracak bir yeri bulurlar neşat... kaçarın var mı?"* Gösterişsiz ama sağlam bir beden...

Günler, saatler, haftalar yoktu.

Hücrede kendisiyle; karısı, kızı, kırık burnu, sızlayan etleriyle baş başaydı.

"yalnız değilim... çıkarsam sandviç'te döner yeriz hilal'le... kız da okulu kırsın o gün."

Askıya aldıklarında omzu çıktı bir gün.

Burnundan her soluk alışında canı yanıyordu.

Ağzından kan geldi başka bir gün.

Özge'nin burnu kanadığında telaşlanırdı. Özge ilkokula gidiyordu o vakitler.

Saklamaya gerek duymazdı telaşını.

Kızın minik burnunu soğuk suyla yıkardı.

Ara ara parmaklarıyla bastırırdı.

Hilal parmağını kesince deli olurdu.

Hamarat kadındı karısı.

Her yemeği güzel yapardı.

Taşındıkları her evi birlikte boyamışlardı.

Bir seferinde görevli sordu: "Ne öğretmenisin?

"Biyoloji."

"Darwinciyiz yani."

"İnsanın maymundan geldiğini kabul edemiyorum ben."

" Senin gibilerin yanında maymun gelişmiş bir türdür" dedi Neşat.

"? "

Ağır ağır konuşuyordu ne zamandır. Konuşma denebilirse buna... Dişlerine verilen elektrik yüzünden diş etlerine el değmiyordu.

Darbelerden kırılan dişlerinin hesabını tutan yoktu.

Gözlerinin ikisi de kapanmıştı.

Sol gözünün altındaki elmacık kemiği kırılmıştı.

Çapa'da "sistemler"i sınıfta anlattıktan sonra adı "Bilgin"e çıkmıştı.

Yüksek Öğretmen'de "Bilgin" lakabını almak her babayiğidin harcı değildi.

"Durmuş mu kalbi lan! Bakın şuna!"

"Durmamış amirim ama...

"Aması ne?"

"Adam gidici...

"Bi şey söylemedi ki gitsin. Sigara ver bana... toto oynadın mı?

"He, oynadım."

"Ne verdin Ankaragücü maçına?"

"Fener'le mi?"

"Günde iki maç yapan takım mı var lan?"

"Banko sıfır amirim."

"Bunu konuşturmazsam bana da...

"Hastaneye gitmesi lazım amirim."

"Siktir et, dayanır bu."

"Sizin kız bu sene okula başladı değil mi?

"Başladı abisi... baba bana para ver diyo... Naapacan kızım parayı, dedim. Tuğçe var bunun sıra arkadaşı... Tuğçe'yle kırtasiyeye gidesiymiş... eşek sıpası... okumayı da kıvırıyo haa tek tük."

"Adam nefes alamıyo amirim."

"Doktor baksın bi... toparlasın sağını solunu."

Neşat, ağzından nefes alıp verirken burnunu devreden çıkarmaya çalışıyordu. Tutacak yeri kalmamıştı. Omzunu yerine oturtmasına oturtmuştu doktor ama askıdan indiğinden beri iki omzu da sızım sızımdı.

Hilal'in hamileliğini öğrendikten sonra sınıflardaki her yaştan kıza başka bir gözle bakmaya başladığını hatırlardı sık sık. Günlerdir hücrede aynı Neşat'ı hatırlıyordu.

"*kız olursa saçları*...(Kız doğmasını bekliyordu.) *nedime'nin saçları gibi olsun... iki yanda iki belik... yanlardan insin omuzlarına... süs köpeği olmasın... parmağında türkân'ın yüzüğü gibi bir yüzük*... (Manifaturacıda karşılaşmışlardı Türkân'la ve annesiyle. Kızın parmağındaki sade, ucuz yüzüğü o gün görmüştü) *gözleri benimkilere benzesin... hilal de öyle diyor... ama burnu muhakkak annenin burnu...*

Kürsüde otururken (Genelde oturmaz, sınıfta dört dönerdi. Nadir oturmalar kimi sınavların başına rastlardı) bazen kendini burnunu yoklarken ya da ellerini incelerken yakalıyor, böyle durumlarda öğrencilerinin önünde çam devirdiğini düşünerek utanıyordu.

O gün biri türkü söyleyerek girdi koridora. Arada da ıslık çalıyordu. Hocanın kapısında durdu. "Dön arkanı!"

Döndü.

"inceldiği yerden kopsun...?!? en fazla canımı alırlar... yeter... halim kalmadı.

Birinci yumrukta sendeledi ama düşmedi. Burnu koptu sandı.

İkincisi başka birinden...

Tekmeler, sopa darbeleri...

Düştü.

Acı hissi kayboluyordu gitgide.

Hiçbir yeri sızlamaz oldu çok geçmeden.

Sopalı el kafasına çalışıyordu.

Cenin pozisyonunda kalakaldı.

Sırtüstü çevirdiler

Başından akan kanlar küçük bir birikinti oluşturdu.

"Sen ne öğretmenisin Necdet?" Hocanın kanı bulaşmış elini bezle temizledi.

Türkü söyleyen: "Ölüyo" dedi.

"Tohumuna para mı saydık?" dedi "Sen ne öğretmenisin Necdet" "At hücresine... Her yerine su tutun."

Neşat bunları duydu.

Son bir kez nefeslenmeye çalıştı.

Beceremedi.

Kederlendi. Böyle ölmemeliydi.

İstatistiklere böyle geçmemeliydi.

İçindeki hava zerrelerine sarıldı.

Sonra dudaklarının arasından saldı zerreleri.

"Öldü."

dedi

Recep

fısıltıyla.

geceleyin ışıkları söndürdüğün zaman
benim şiir kitaplarından sızan aydınlık
elinde uyuyakaldığın heyecanlı roman
pancurların çarpıldığı lodos geceleri
rüzgârın değil benim pencerendeki ıslık
her akşam koridordaki ayak sesleri
yanlış çaldığını zannettiğin telefon
zeynep beni bekle mutlaka geleceğim
hem bu ne ilk ayrılığımız ne de son

Attilâ İlhan (Elde Var Hüzün)

35

Bakışları, hasır sepetle Sedat'tan karşı sokağa kaydı. Reo, mıntıka nöbetçilerinden birini sokağın başına bırakıp caddeye desturtsuz daldı. Arabalar kendilerini ona göre konumlandırdı. Bu konuda herkes hiçbir şeyde olmadığı kadar ustaydı. Konumunu askere göre belirlemek, bu ülke insanı için yaşama biçimi değil miydi?

Caddeyi enine geçip Sema Apartmanı'nın hizasındaki sokağa giren araç, bir nöbetçi de buraya indirdi, bastı gitti. *"Saat yedi olmuştur. Kaldıralım Zeyno'yu."*

"KALDIRALIM."

"Hayır, bırakın arkadaşlar... Çocuğun ateşi çok yüksek... Bir bez getirin... Uzun donlardan birinden koparın... Islatın... Harun! Harun, duyuyor musun beni? Başını sallıyor... ama gözünü açamıyor."

"Bugün salı değil mi?.. Cezaevi doktorunun vizite günü... Kaldırıp götürelim... Oğlanın kalkacak hali yok."

"Ne oldu? Nasıl üşütmüş?"

"DIŞARIDAN GELEN KİTAPLARI ÇOĞALTIYORDU. SABAH ÇORBASINA KADAR YAZDI... IŞIĞIN ALTINDA... YAT, DEDİM, DİNLEMEDİ."

"Üstünü açın arkadaşlar!"

"AMA TİTRİYOR."

"Ulan bit kaynıyor çocuğun fanilası!.. Şu kibrit kutusuna atın arkadaşlar. Kendine gelince gösteririz."

"Pantolonu da... donu da... Temizleyelim bitten... sonra giydiririz. Şimdi örtün üstünü arkadaşlar."

"Kaç? Otuz beş tane! Yuh! Yiyip bitireceklerdi çocuğu."

"Geldi mi bez? Dayan oğlum Harun... bak her yerine süreceğim bu ıslak bezi... sonra da revire..."

Okula gittiği belli olan, elindeki çanta kendinden büyük, ufak tefek bir oğlan, telefon teline tünemiş serçeyi seyrediyordu yürürken. Sonra adımlarını yanından geçen adamın adımlarına uydurdu. Onu geçmeye çalıştı bir süre. Fakat çantası izin vermedi bu oyunu sürdürmesine.

Karşı sokaktaki tertip pek acemi, pek mahzun görünüyordu. *"Dağıtımda buraya düşmüş..."*

Harun, yüz falı denen oyuna itibar etmezdi. Anlık çakan flaşlar altında yüzleri incelemek zevkli, hatta varsayımlar ve çıkarımlar bakımından zengin olabilirdi. Ama o kadar... Birinin yüzüne bakıp onun yaşamıyla ilgili kesin sonuçlara varmayı gereksiz bulmuştu hep. *"Bu oğlan, garibana kurşun sıkamaz... İşçilere. öğrencilere de...*

Sabırsızlandı. Salona girip saate baktı. Yediye dört vardı. Zeynep yatakta dönerken tatlı bir inilti koyverdi. Harun yaktığı sigaradan arka arkaya üç nefes çekti. Boğazı, soluk borusu, içi yandı. Balkona *çıkarken öksürmeye başladı.*

Yediye üç kala, yoldan geçen Lise 1 öğrencisi delikanlı, elektrik direğinin yanında durdu Dün gece direğe saplanan serseri kurşunların açtığı delikleri fark etmişti.

Tam bu anda Suruç'ta yeni doğan erkek çocuğa babası Zekeriya

adını takmak istediğini söyleyince çocuğun dedesi köpürdü: "Olmaz! Ömer koydum ismini... ismiyle yaşasın."

Küçüksefa, sivil bürokratların, emeklilerin, subayların, mühendislerin, sınıf atlamaya çalışırken ayakları taşa takılanların semtiydi. Burjuvası ve lümpeni yoktu. Apartmanların "sandviç katları" gibi ara yaşamaların; sırtını hassas, çekingen küçük burjuva sınırlarının yaban el değmez konformizmine yaslayan ara zevklerin ve alışkanlıkların güvenilir hamisiydi. Harun kendini bildi bileli bu caddeden geçenler -bütün renkliliklerine, kendilerine özgülüklerine rağmen- Küçüksefa havuzunun ısısına ve hacmine alışılmış suyunda yaşayanlardı. Havuza dışarıdan getirilip bırakılanlar bu suya alışmak zorundaydı. Aksi halde kısa sürede ya kendi kararıyla ayrılmak zorunda kalırdı ya da elbirliğiyle başka havuza atılırdı.

Elektrik direğindeki kurşun deliklerini keşfeden delikanlı, birkaç metre gitti gitmedi, önce yürüdüğü kaldırıma doğru koşanları, ardından yerde yatan birini gördü. Kalabalık toplanmadan seçebildiği kadarıyla yerde üstü başı perişan, saçları kirden yağlanmış bir adam yatıyordu. "Ölmüş" dedi biri. "Kafasını vurmuş kaldırıma" dedi başkası."Asker ağa!" diye bağırdı biri sokağın başındaki acemi nöbetçiye. "Burada ölü var!"

Yediye iki kala –yerel saatle dörde iki vardı- Byumba'da yaşlı orman bekçisini bir ağaca bağladılar. Aşil tendonlarını kestiler. Sonra adamı çözdüler. Yere yığıldı. Öylece bırakıp gittiler.

Hemen hemen aynı anda – yerel saatle 23.58'de- New York Bronx'ta Jimmy Larendy, çek defterine 138.000 Dolar yazdı. İflas etmişti. Babadan kalma marketi batırmıştı. Ev ipotekliydi. Evle dükkândaki mallar borçları karşılıyordu. Günler sayılıydı. Boston'daki kızı Maggy'de kalamazdı. Damadını hiç sevmemişti, bundan sonra da sevemezdi. Elindeki son parayı yaşlılar yurduna bağışlıyordu. Altmış sekiz yaşına basacaktı on yedi gün sonra. Yaş gününü yeni arkadaşlarıyla kutlamaya kararlıydı.

Yine aynı anda, Arakapı'daki Lalezar Pavyon'un gözdesi Ahu (Gerçek adı bu değildi), "Eve gitmeden işkembeciye uğrayalım" dedi Reşit'e. "Canım tuzlama çekti." Reşit, kızın kolunu öyle sıktı ki kız hafif bir çığlık attı

"Yürü! Gidelim de zıkkımlan!"

"N'oldu ayol? Yine geldi gelenler sana... Bırak kolumu, ben yolu biliyorum."

İçeri tıklım tıklımdı. Yalnızca geceden kalan pavyon, gece kulübü müşterileri; saz ekipleri, şarkıcılar değil, işe giden metal işçileri, tezgâhlarını açacak esnaflar, üniversite öğrencileri, sabah çorbasıyla nam salmış lokantayı doldurmuştu.

"Bi daha müşteriye gelgel yaparsan senin ağzına sıçarım bak!"

Reşit, elinden geldiğince sessiz konuşmaya çalışmıştı fakat tok sesi, yan masalardaki başların kendine dönmesine yol açacak kadar duyulmuştu.

" Ben ne yapiym Reşit? Patron istiyo..."

"Senin patronunu da seni de...

Tuzlamalar geldi. Ahu, sirkeyi, sarımsağı, pul biberi boca etti kâseye.

"Dedim sana... Fedailik kim, sen kim? Olmaz, dedim... adam, karısının çalıştığı yerde bu işi yapamaz... ooooool... maaaaaz!"

Yediye bir kala – Kanada saatiyle 23.59'du- Newfoundland 'de, elindeki sopayı fokun başına son kez vuran fok avcısı, yeni kurbanına doğru yürümeye başladı. Haftaya Miami'de karısıyla yapacağı tatili düşünüyordu. Av sezonu bitmişti ama birçok riski göze alıp son bir voli vurmak istemişlerdi.

Mahzun asker sigara içecekti. Komutan kızar mıydı? *"Niye kızsın oğlum? İkizdereli ben içiyom demıdi mi nöbette? Hemi de avuç içine sahlamadan... Siktir et, iç...*

Az önce kaldırımda yatan adam için kendisine seslenmişlerdi. O tereddüt edince karşı sokaktaki nöbetçi koşmuştu. Hâlâ ölünün tepesindeydiler. *"Yah sigaranı... bi boh olmaz. Kaç gün oldu postal çıkarmadık a...mına koyum. Keşif... nöbet... clarım... oparasyom."*

Tuhafiyeci Osman Şenyüz neşeli tavırlarla yaklaştı. "Asker ağa, bi isteğin var mı? Su ister misin? Sağı solu kontrol ettikten sonra ekledi: "Yak bi cıgara... Nöbettesin diye çekinme. Yak bi tane."

Asker ağa, etrafı kontrol ettikten sonra sigarayı alıp yaktı. Önünde durduğu apartmanın bahçesinden dallarını uzatan ağacın altına çekildi. Alçak ihata duvarına yaslandı.

"Sağol hemşerim."

"Ne demek oğlum, sen sağ ol ki biz de sağ olalım, memleket de sağ olsun. Nerelisin sen?"

"Adıyaman."

"Neresinden?"

"Gerger... Bilir misen?"

"Bilmem... ben askerliğimi Malatya merkezde yaptım. Yakın size... Jandarmaydım senin gibi."

Osman Şenyüz, gözünü kırpıp başını yana yatırırken bir paket sigarayı eline tutuşturdu. Gergerli, operasyon kaputunun göğüs cebine attı paketi.

"Sen nerelisen emmi?"

"Baba toprağı İzmir... Selçuk... ama 38'den beri burdayım. Kırk beş sene... on beş yaşındaydım geldiğimde."

Er, derin bir nefes çekti. Yüzü bulutlandı.

"Benim gardaşım da on beş yaşına yeni girdi."

"Nerde?.. Okuyo mu?"

"Diyarbakır... mahpusanada... kanlımızı vurmuştur... dört ay oldu..."

Harun, ağzında son içtiği sigaranın acılığı, gözlerini açmakta zorluk çekerek balkondan salona girdi. Banyoya gitti, uzun uzun işedi. Yüzüne bir iki kez soğuk su çarptı. Artık uyandırmalıydı Zeynep'i.

Odaya adımını attığında yatağın boş olduğunu gördü. Etkilenmedi.

Geceler soğuk olduğu için Melahat anne herkesin yatağına birer ince yorgan koymuştu.

Yorgan geceki gibi durmuyordu. Açılmıştı. Demek ki kalkmıştı Zeynep. Harun, kendini yatağa attı. Sırtüstü kalakaldı öylece. Gözleri kavruluyordu. Sırtı ayrı ağrıyordu, boynu ayrı...

"Saat yedide Zeyno'yu kaldıracağım... İşe geç kalır... Süleyman Hilmi... Kerem'e mektubu yolla... Zeynep... seni... seni hak etmiyorum... sevgilim..

Şefik Bey artık eve dönmeyecekti. Kapıcı Mustafa yarım saat sonra ekmekleri bırakmayacaktı kapılara. Başka kapıcı bulacaktı apartman sakinleri. Kimse bu kayıpların kriminolojik boyutlarını merak

etmeyecek, bu nedenle irceleme ihtiyacı da duymayacaktı. Yaşayıp gideceklerdi. Kendileri de bilinmez vakitlerde kaybolana kadar...

Yorganın altına girdi Harun. Üşümüştü.

Uykuya daldığında saat yediyi üç geçiyordu.

11 Eylül 2011, Bebek
Serdar Aysev

"İşsizim, parasızım, kadınsızım...
Çubuk şarabı alacak param yok. Arkadaşlarımın hepsini kaybettim...
Ben, ailece oturulan yemek masalarında,
el öpülen bayram ziyaretlerinde sosyalleşmedim.
Benden önceki 68'liler bile bütün isyancılıklarına rağmen o aile ve
bayram ritüelleriyle kazanmıştır kimliğini...
Bizim kuşağımız, dergi satırlarında, dernek toplantılarında,
devrim şehitlerini anma günlerinde, okul boykotlarında,
1 Mayıslarda meydanlarda sosyalleşti...
Şu şehit sözcüğünün devrimci jargona nasıl girdiğini de anlamış değilim...
İslami bir öze sahip bu kavramın sosyalist retoriğe nasıl yakıştırıldığının
hesabını veren de yok... Bizden öncekilerin resme, şiire, müziğe,
bilime yönelik ilgilerini şimdi kıskanıyorum...
Örgüt âşıkları'nın tek sazlı ses dünyasının ve devrim marşlarının
çocuklarıyız biz... Sadece Marks'ın değil, Beethoven'in, Fuzuli'nin,
Proust'un, Albert Einstein'ın ya da Pink Floyd'un
hakkını vermeden sosyalleşen bir kuşak...
O nedenle arkadaşlarımdan ayrı düşünce annemin, teyzelerimin,
amcalarımın, nüfus müdürlüğünde yitirdiği nüfus cüzdanının yerine
ki den oluşturan insanların,
a takan kot pantolonlu
luğumu fark ettim.
vorum ama çoğunlukla
edildi."

AYRINTI • TÜRKÇE EDEBİYAT
ISBN: 978-975-539-670-6
9 789755 396705